

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Aurimas NAUSĖDA

**ŠIAULIŲ REGIONO EKONOMINIO IR SOCIALINIO
PROVERŽIO GALIMYBĖS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2008

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Aurimas NAUSĖDA

ŠIAULIŲ REGIONO EKONOMINIO IR SOCIALINIO
PROVERŽIO GALIMYBĖS

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)

Magistro darbo autorius   **Aurimas NAUSĖDA**
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas   **doc.dr. Teodoras TAMOŠIŪNAS**
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas   **prof. habil. dr. Alvydas Raipa**
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	4
ĮVADAS.....	6
1. Regiono proveržio aspektai.....	10
1.1.Pagrindinių sąvokų analizė	10
1.2. „Hinterlando“, „Worderlando“ konceptai	15
1.4. Regiono plėtros proceso vertinimo aspektas.....	17
1.5.Europos Sąjungos finansavimo aspektas	26
1.5. Kaimiškųjų vietovių plėtros pokyčių procesas	27
1.6. Miesto savivaldybės investicinių projektų aktualumas.....	35
2. Specialiosios ekonominės zonos JAV, Lietuvoje ir kitose šalyse	37
2.1. Specialiosios ekonominės zonos Lietuvoje ir pasaulyje	37
2.2. Silicio slėnis	39
2.3. Saulėtekio slėnis.....	40
2.4. Specialiosios ekonominės zonos Šiaulių regione.....	42
2.4.1. Industriniai arealų vizija Šiaulių apskrityje	42
2.4.2. Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parkas.....	45
2.4.3. Industrinio parko vizija Šiauliuose	46
3. Investicinio patrauklumo teorinės ir praktinės prielaidos	47
3.1. Šiaulių apskrities investicinis patrauklumas Lietuvos Respublikos kontekste	51
3.2. Šiaulių apskrities savivaldybių makroekonominiai investicinio patrauklumo rodikliai	59
3.3.Socialiniai investicinio patrauklumo rodikliai	62
3.4. Šiaulių apskrities darnaus vystymosi aplinkos būklės rodikliai.....	76
IŠVADOS	80
REKOMENDACIJOS	83
Rekomendacijos Šiaulių apskrities viršininko administracijai	83
Rekomendacijos Šiaulių miesto savivaldybės administracijai.....	83
Rekomendacijos Šiaulių universiteto mokslininkams	83
Literatūra ir šaltiniai.....	85
PRIEDAI.....	93

SANTRAUKA

Aurimas Nausėda

Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybės

Magistro darbas

Magistro darbe aptariamos Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybės. Pirmoje magistro darbo dalyje nurodoma, kad Šiaulių apskrities ekonominio ir socialinio proveržio galimybės iš „Hinterlando“ (atokaus rajono) į „Worderlandą“ (išsivysčiusį regioną) turėtų būti sietinos su regiono plėtros proceso teoriniais aspektais, Šiaulių apskrities socialinių ir ekonominių rodiklių analizės, prognozavimo momentais, Europos Sąjungos projektais, skirtais bendruomeniškumui, kaimiškųjų vietovių plėtros pokyčiais, miesto savivaldybės investiciniais projektais.

Antroje magistro darbo dalyje aptariama specialių ekonominių zonų Lietuvos Respublikoje, JAV ir kitose šalyse raida ir jų nauda regionui. Pabrėžiami Silicio slėnio JAV, Saulėtekio slėnio Lietuvoje ir steigiamų specialių ekonominių zonų Šiaulių apskrityje, Industrinio parko Šiaulių mieste privalumai regiono vystymosi kontekste.

Trečioje magistro darbo dalyje aptariamos investicinio patrauklumo teorinės ir praktinės prielaidos. Šiaulių apskrities investicinis patrauklumas turėtų būti kuriamas identifikuojant apskrities ekonominius rodiklius (pav., BVP dalis lyginant su šalies vidurkiu Lietuvos apskrityse, tiesioginės užsienio investicijos Lietuvos apskrityse). Atlikta identifikuotų tam tikrų makroekonominių ir socialinių investicinio patrauklumo rodiklių bei Šiaulių apskrities darnaus vystymosi rodiklių analizė. Apskaičiuotos statistinės prognozės panaudojant trendo funkciją 2010 ir 2013 metams, apskaičiuoti procentiniai pokyčiai pagal metus. Išskirtos šios pagrindinės investicinio patrauklumo rodiklių grupės: Šiaulių apskrities savivaldybių makroekonominių investicinio patrauklumo rodiklių grupė (sudaryta iš 2 rodiklių: tiesioginės užsienio investicijos litais vienam gyventojui, materialinės investicijos litais vienam gyventojui), socialinių investicinio patrauklumo rodiklių grupė (sudaryta iš 9 rodiklių: gyventojų skaičiaus kitimo, nusikalstamumo kitimo, gyventojų skaičiaus kitimo kaime ir mieste, užimtųjų pagal ekonominę veiklą skaičiaus kitimo, darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimo, pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimo, bedarbių skaičiaus kitimo, užimtųjų skaičiaus kitimo Šiaulių apskrities savivaldybėse), bei Šiaulių apskrities darnaus vystymosi būklės rodiklių grupė (sudaryta iš 2 rodiklių: išmestų teršalų kiekis tonomis iš stacionarių taršos šaltinių Šiaulių apskrities savivaldybėse, vandens nuotekų išleidimas tūkstančiais kubinių metrų Šiaulių apskrities savivaldybėse). Šiaulių apskrities savivaldybių investicinio patrauklumo statistinių rodiklių grupių sukūrimui, analizei ir prognozavimui panaudoti procentinių pokyčių, trendo funkcijos reikšmių skaičiavimai, neuroninių tinklų prognozavimo metodai, apklausti kompetentingi Šiaulių apskrities savivaldybių pareigūnai.

Šiaulių regiono ekonominis ir socialinis proveržis turi penkias realias galimybes: industrinių zonų plėtra Šiaulių apskrities savivaldybėse, investicinio patrauklumo gerinimas, perėjimas iš žemės ūkio į paslaugų sferą, bendruomeniškumo skatinimas per programinę ir projektinę veiklą, ekonominių ir socialinių rodiklių gerinimas.

Magistro darbe yra 26 lentelių ir 30 paveikslų. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos, šaltinių sąrašas, priedai.

SUMMARY

Aurimas Nausėda

Possibilities of the Šiauliai Region Economic and Social Breakthrough

Master's thesis.

In the Master's thesis possibilities of the Šiauliai region economic and social breakthrough are discussed. In the first part of the Master's thesis it is noted that possibilities of economic and social breakthrough from "Hinterland" (remote region) to "Worderland" (developed region) must be linked with the regional development process theoretical aspects, the Šiauliai county social and economic indices' analysis, forecasting methods, the EU projects aimed at sociality, rural areas' development changes, the city investment projects.

In the second part of the Master's thesis it is discussed developments of special economic zones in the Republic of Lithuania, the US and other countries, their benefits to the region. It is emphasized the advantages in the regional development context related to the Silicon Valley in the US, the Sunrise Valley in Lithuania and the currently created special economic zones in the Šiauliai county, the Industrial Park. In the third part of the Master's thesis the theoretical and practical assumptions of the investment attraction have been discussed. The investment attraction of the Šiauliai county may be created identifying economic indices (e.g. the share of the GDP as compared to the average in the Lithuanian counties, direct foreign investment in the Lithuanian counties). The analysis of the identified particular macroeconomic and social investment attraction indices have been carried out. The statistical forecasts using the trend function for 2010 and 2013 have been calculated, the percentage changes according to the years have also been calculated. The following groups of investment attraction indices have been distinguished: the Šiauliai county municipalities' macroeconomic investment attraction indices' group (consisting of two indices: foreign direct investments for one resident in Litas, material investments in Litas for one resident), social investment attraction indices' group (consisting of nine indices: residents' numbers changes, registered criminal offences, population numbers' changes in the city and country, the numbers of the employed according to the economy activities, the changes of the employed residents, the numbers of the pensionary age residents, the changes of the unemployed numbers, the changes of the employed numbers in the Šiauliai county municipalities) and the Šiauliai county sustainable development indices' group (consisting of 2 indices: the numbers of air pollutants from stationary pollution sources in the Šiauliai county municipalities, waste water release in thousand cubic metres in the Šiauliai county municipalities). The percentage changes, the trend function values' calculations, neural networks' forecasting methods, questioning of the competent Šiauliai county municipalities' officers have been used for creation of the Šiauliai county attraction investment attraction statistical indices' groups, analysis and forecasts.

The Šiauliai region economic and social breakthrough has five real possibilities: industrial zones expansion in the Šiauliai county municipalities, development of investment attraction, transition from agriculture to the services' sector, sociality encouragement through the programmable and project activity, economic and social indices improvement.

In the Master's thesis there are 26 tables and 30 figures. At the end of the Master's thesis conclusions, guidelines, and appendixes are given.

IVADAS

Tyrimo problematika ir aktualumas

Lietuvos Respublikai integruojantis į Europos Sąjungos struktūrą, vyksta sudėtingi viešojo administravimo, regionų plėtros vadybos procesai, kurie atspindi naujus vadybos, viešojo administravimo procesus ir kokybinius pokyčius, būdingus valstybės bei visuomenės raidai. Vykstant pokyčiams, reikia keisti daugelį tradicinių požiūrių į konkrečius socialius reiškinius. Šis teiginys yra ypač būdingas pokyčių problematikai, kuri susijusi su apskrities miestų, kaimiškų vietovių plėtra. Europos Sąjungos fondų lėšų skirtų Lietuvos verslui, žemės ūkiui plėtoti panaudojimas ne visuomet davė teigiamus rezultatus. Minėtinos dvi svarbesnės tai lėmusios priežastys: 1) nebuvo pasirinkta ar sukurta tinkama lėšų plėtrai panaudojimo metodika, nesukeliant prieštaravimų kituose regionuose 2) ES verslo, žemės ūkio, regiono plėtros rėmimo galimybės ir padariniai nebuvo išsamiai įvertinti atsižvelgiant į tai, kad Lietuva priklauso Centrinės ir Rytų Europos šalims, kurių istorinė raida ir sąlygos gerokai skiriasi nuo Vakarų Europos šalių.

Lietuvos Respublikai siekiant pasinaudoti ES struktūrinių fondų lėšomis yra svarbu perimti ES patirtį regionų proveržio iš Hinterlando į Worderlandą srityje, išnaudoti ES fondų lėšas skirtas regionų plėtrai. Lietuva, tapusi Europos Sąjungos nare, tobulina vietos savivaldos ekonominius ir teisinius pagrindus, kurie veikia regiono plėtros procesą. Tačiau išlieka daug nemažai problemų regiono plėtros, ekonominių ir socialinių galimybių proveržio procese, kurių sėkmingu sprendimu yra suinteresuota daug pusių: centrinės ir vietos savivaldybių institucijos, verslininkai, miesto, kaimo gyventojai, mokslininkai.

Pastaruoju metu Lietuvos Respublikoje vyksta daug diskusijų apie Lietuvos regionų, miestų ekonominio atsilikimo priežastis, BPD projektus skirtus ūkininkams, verslininkams remti, regioniniam paveldui išsaugoti, verslininkų, valstybės institucijų atstovų mokymus. Žiniasklaida kritiškai vertina Šiaulių apskrities, Šiaulių rajonų, Šiaulių miesto strateginius planus, regiono, Šiaulių miesto vizijas susijusias su Industriniu parku, miesto plėtra. Akivaizdu, kad vien tik Šiaulių miesto taryba arba Šiaulių apskrities viršininko administracijos regioninės plėtros departamentas negali priimti sprendimų, paruošti strateginių planų susijusių su miesto, regiono plėtra. Strateginės plėtros proceso dokumentai yra ruošiami ne tik vietos savivaldos atstovų dalyvaujant verslininkus vienijančių organizacijų atstovams, bet ir ekonomistų, universiteto mokslininkų, kurie specializuojasi regiono plėtros, strateginio planavimo ir prognozavimo, viešojo administravimo srityse.

Mokslinė tyrimo problema gali būti keliami šiais probleminiais klausimais: atlikus duomenų analizę, kokias galima išskirti pagrindines Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybes, kokiais duomenimis ir prognozėmis, ekonominių ir socialinių rodiklių grupėmis įmanoma pagrįsti šias galimybes?

Tyrimo hipotezė

Šiaulių regiono ekonominis ir socialinis proveržis turi penkias pagrindines galimybes:

1. Industrinių zonų plėtra Šiaulių apskrities savivaldybėse.
2. Investicinio patrauklumo gerinimo.
3. Perėjimo iš žemės ūkio į paslaugų sferą.
4. Bendruomeniškumo skatinimo per ES projektus.
5. Ekonominių ir socialinių rodiklių gerinimas.

Darbo originalumą atspindi tas faktas, kad Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio procesas apibūdinamas pasiremiant Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenų bazių (Regioninių duomenų bazės, Rodiklių duomenų bazės,) rodikliais, procentinių pokyčių skaičiavimais ir prognozėmis, skirtomis Šiaulių apskrities savivaldybėms. Gauti tyrimo duomenys leidžia identifikuoti patrauklius

investuotojams rodiklius, įvertinti savivaldos institucijų ir Šiaulių miesto sąveikos proceso siekiant regiono plėtros aspektus, veiklos gerinimo perspektyvas.

Tyrimo objektas – Šiaulių apskrities savivaldybių makroekonominiai, socialiniai, darnaus vystymosi aplinkos būklės rodikliai, Šiaulių apskrities, Šiaulių miesto institucijų veikla, sietina su Šiaulių regiono plėtra.

Tyrimo tikslas – pasinaudojus Lietuvos Respublikos įstatymais, Šiaulių apskrities savivaldybių dokumentais, vadybos mokslininkų medžiaga, duomenimis apie regionų, ekonominių zonų veiklą, Lietuvos Statistikos Departamento Rodiklių duomenų bazės ir Regioninių duomenų bazės statistiniais (makroekonominiais, socialiniais) duomenimis iširti ir pagrįsti pagrindines Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti mokslinę literatūrą regionų plėtros valstybiniu ir savivaldybių lygmenyse klausimais.
2. Išnagrinėti Lietuvos Respublikos Vyriausybės, apskričių, miestų ir rajonų savivaldybių dokumentus, reglamentuojančius regionų plėtrą.
3. Išnagrinėti statistinius duomenis apie Šiaulių regiono ekonominę ir socialinę situaciją.
4. Pagrįsti Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybes.

Darbe buvo naudojami šie **tyrimo metodai:**

Mokslinės literatūros analizė buvo atliekama, siekiant pagrįsti regiono ekonominio ir socialinio proveržio aspektus.

Dokumentų turinio analizė taikyta nagrinėjant Lietuvos Respublikos teisės norminius aktus, reglamentuojančius regionų plėtros aspektus, Šiaulių miesto savivaldybės ir Šiaulių rajono savivaldybės dokumentus, sietinus su ekonomine bei socialine plėtra, strateginius planus ir kitus norminius dokumentus.

Statistinė tyrimo duomenų analizė atlikta MS Excel programa. Sudarant paveikslus ir lenteles naudota MS Excel programa. Diagramos buvo paruoštos naudojant MS Excel programą. Statistiniai duomenys, sietini su regiono plėtra, buvo paimti iš Statistikos departamento Regioninių duomenų bazės, Rodiklių duomenų bazės.

Ekspertų metodas.

Buvo apklausti 4 ekspertai: D. Dijokaitė, Šiaulių apskrities viršininko administracijos Regioninės plėtros departamento direktorė, T. Tamošiūnas, Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto dekanas, L. Juozaitienė, Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto studijų prodekanė, K. Navickas, Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto Regioninės integracijos prodekanas.

Darbe suformuluoti teoriniai argumentai ir empiriniu būdu konstatuoti faktai leidžia teigti, kad gauti rezultatai yra **nauji ir reikšmingi** viešojo administravimo kontekste, regiono plėtros vadybos teorijoje ir praktikoje.

Teorinis tyrimo reikšmingumas pasireiškia tuo, kad buvo reflektuoti analizės aspektai, kurie išplečia ir papildo konkrečiais faktais egzistuojančias teorijas apie regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybes, industrinių parkų funkcionavimo aspektus.

Renkant ir analizuojant su straipsnio tema susijusią informaciją, buvo susipažinta su autorių, rašančių teoriniais ir praktiniais klausimais apie regionų vadybą, darbais. Buvo susidurta su literatūros, nagrinėjančios investicinio patrauklumo aspektus, trūkumu. Šis trūkumas apsunkino investicinio patrauklumo nagrinėjimą moksliniu aspektu.

Tyrimo praktinį reikšmingumą charakterizuoja tai, kad sukaupti faktai įgalina remtis mokslininkų darbais ir Šiaulių apskrities savivaldybės bei Šiaulių miesto savivaldybės dokumentais, analizuoti ir ieškoti teigiamų sprendimų ekonominėms, socialinėms problemoms Šiaulių regione spręsti, pagrįsti Šiaulių regiono ekonominį ir socialinį augimą.

Magistro darbo struktūra.

Magistro darbą sudaro: įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, naudotų šaltinių sąrašas ir priedai. Magistro darbe yra 26 lentelių ir 30 paveikslų.

Tyrimo rezultatų publikavimas

Tyrimo rezultatai publikuoti penkiuose moksliniuose straipsniuose, trys iš jų publikuoti leidiniuose, įtrauktuose į Lietuvos mokslinių periodinių leidinių sąrašą. Skaitytas pranešimas anglų kalba tarptautinėje mokslinėje konferencijoje.

1 lentelė

Publikacijų sąrašas

<i>Autoriaus pavardė ir vardo raidė (bendraautorių, pavardė ir vardo raidė–laužtiniuose skliaustuose)</i>	<i>Publikacijos antraštė</i>	<i>Leidinio (žurnalo) pavad., metai, tomas/nr., psl.</i>	<i>ISSN / ISBN numeris</i>	<i>Leidyklos pavadinimas</i>
[Nausėda, A. Tamošiūnas, T.]	Šiaulių apskrities proveržio iš hinterlando į wonderlandą prielaidos.	Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2007, Nr.2(9)(2007), p.164-174.	ISSN 1648-9098.	VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
[Nausėda, A. Tamošiūnas, T.]	Proveržio iš Hinterlando į Wonderlandą aspektas: Industrinio parko vizija.	Ekonomikos ir vadybos aktualijos 2007: septintoji studentų mokslinė konferencija: [elektroninis išteklius], p. 181-187.	ISBN 978-9986-38-775-6.	VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
[Nausėda, A., Rakucevičiūtė R., Tamošiūnas, T., Juozaitienė, L.]	Šiaulių miesto bendrojo plano rengimo ekonominio ir socialinio konteksto teorinis aspektas.	Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2006, Nr.2(7)(2006), p. 142-149.	ISSN 11648-9098.	VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
[Nausėda, A., Rakucevičiūtė R.]	Šiaulių miesto socialinių problemų identifikavimas bendrojo plano rengimo kontekste: teorinis aspektas.	Jaunųjų mokslininkų darbai, 2006, Nr.4(11), p. 159-164.	ISSN 1648-8776.	VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.

Skaitytų pranešimų mokslinėse konferencijose lentelė

<i>Autorius</i>	<i>Pranešimo pavadinimas</i>	<i>Sertifikato / pažymėjimo reg. nr.</i>	<i>Data</i>	<i>Konferencijos pavadinimas</i>	<i>Institucija, kurioje vyko konferencija</i>
Nausėda, A.	Assumptions of the Šiauliai County Sudden Development from Hinterland to Worderland	Reg. no. 1390.	2007-12-03	Ernestas Galvanauskas International Scientific Conference.	The Faculty of Social Sciences, Šiauliai University.

1. Regiono proveržio aspektai

1.1. Pagrindinių sąvokų analizė

Magistro darbo pagrindinės sąvokos pateikiamos remiantis šaltiniais:

1. Lietuvos apskritys (2006). Statistikos rinkinys.
2. Tarptautinių žodžių žodynas (2001). Ats. red. A. Kinderys. Vilnius: Alma litera.
3. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas (2007). Numeris: VIII-1889 su pakeitimais.
4. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (2007). Numeris: I-533 su pakeitimais.
5. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2007). Numeris: X-736.
6. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas (2007). Numeris: VIII-1316.
7. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas (2002). Numeris: IX-987.
8. Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (2007). Numeris: VIII-935.
9. Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonių projektas (2006).
10. Lietuvos statistikos metraštis (2007).
11. Tinklapis. *Pirmasis Lietuvoje Verslo angelų tinklas. Sąvokos*. Šaltinis: <http://www.businessangels.lt/cms/index?articleId=e241a030-7438-4ba2-adc1-bf2c6ce6af04> [žiūrėta 2008 04 26].
12. Tinklapis. *Statistika (duomenų bazės)*. Šaltinis: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1126> [žiūrėta 2008 04 26].

Bedarbiai – yra 15–74 metų amžiaus asmenys, kurie tiriamąją savaitę neturėjo darbo, jį suradę buvo pasirenkę per artimiausias dvi savaites pradėti dirbti, keturias savaites intensyviai ieškojo mokamo darbo įvairiais būdais: kreipėsi į valstybinę ar privačią darbo biržą, darbdavius, draugus, gimines, žiniasklaidą, laikė įdarbinimo testus ar dalyvavo įdarbinimo pokalbiuose, ieškojo patalpų, įrengimų savo verslui, bandė gauti verslo liudijimą, licenciją, kreditą.

Bedarbiai, registruoti darbo biržoje – nedirbantys darbingo amžiaus darbingi asmenys, nesimokantys dieninėse mokymo įstaigose, užsiregistravę gyvenamosios vietos valstybinėje darbo biržoje kaip ieškantys darbo ir pasirenkę profesiniam mokymuisi.

Bendruomenė – atitinkamoje teritorijoje nuolat gyvenantys asmenys, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais.

Bendrasis programavimo dokumentas (Nacionalinis plėtros planas) – vidutinės trukmės dokumentas, kuriame pateikiama atskirų ūkio šakų (sektorių) analizė, valstybės ekonominės ir socialinės plėtros strategija, su Europos Sąjungos parama susijusių ūkio šakų (sektorių) strategijų prioritetinės kryptys, uždaviniai ir priemonės, taip pat išdėstytas Europos Sąjungos paramos ir valstybės išteklių išankstinis finansinis planas 2004 – 2006 metams.

BVP – yra vienas iš pagrindinių nacionalinių sąskaitų sistemos rodiklių. BVP, jo kitimo tempai ir bendrosios nacionalinės pajamos (BNP) plačiai naudojami tarptautiniams palyginimams ir ekonominei analizei.

Siekiant pateikti regionų plėtrą apibūdinančius rodiklius, skaičiuojamas regioninis BVP, leidžiantis įvertinti 10 apskričių indėlį į šalies bendrąjį vidaus produktą.

Decentralizacija – dalies centrinės valdžios funkcijų perleidimas, priklausymas vietos valdžios organams.

Inovacija – naujos technologijos, idėjos ir metodai, skirti sukurti naujus arba patobulinti esamus produktus, procesus ir technologijas.

Investicinis patrauklumas – investavimo sąlygos, darančios įtaką investuotojui, kuris renka investavimo objektą projektui, įmonei, korporacijai, miestui, regionui arba šaliai.

Kaimo bendruomenė – kaimo teritorijoje gyvenantys žmonės, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais.

Kaimo gyvenamoji vietovė - kaimas, miestelis ar miestas kuriame gyvena ne daugiau kaip 3000 (6000) gyventojų.

Kaimo plėtra – kaimo vietovių gyventojų gyvenimo kokybės gerinimas, kaimo ūkinės ir socialinės struktūros, taip pat bendruomeninių ryšių tobulinimas siekiant užtikrinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, saugoti ir kurti darbo vietas kaimo vietovėse, saugoti ir puoselėti etninę kultūrą, kraštovaizdį bei gamtinę aplinką.

Materialinės investicijos – atskaitinio laikotarpio išlaidos ilgalaikiam materialiajam turtui, kuris bus naudojamas daugiau nei vienerius metus, įsigyti, sukurti ir esamam ilgalaikiam materialiajam turtui atnaujinti (rekonstravimas, remontas) iš visų finansavimo šaltinių.

3 lentelė

Labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių samprata

Įmonės tipas	Darbuotojų skaičius	Finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:	
		Metinės pajamos, mln. Lt.	Turto balansinė vertė, mln. Lt.
Vidutinė įmonė	Mažiau kaip 250	138	93
Maža įmonė	Mažiau kaip 50	24	17
Labai maža įmonė	Mažiau kaip 10	7	5

Šaltinis: <http://www.ukmin.lt/lt/svv/> [žiūrėta 2008 03 09].

Miesto gyventojai – gyventojai, kurie gyvena miestuose, t. y. kompaktiškai užstatytose gyvenamosiose vietovėse turinčiose daugiau kaip 3 tūkst. gyventojų, iš kurių daugiau kaip du trečdaliai dirbančiųjų dirba pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse. Miestuose gali gyventi ir mažiau negu 3 tūkst. žmonių, jei šie miestai turėjo miesto statusą iki įsigaliojant Lietuvos Respublikos teritorijos administraciniu vienetu ir jų ribų įstatymui (1994 m. liepos 19 d.).

Mokslo ir technologijų parkas – magistro darbe parkas, valdomas universiteto, kuris siekia mokslinių tyrimų ir plėtros momentų tarp universitetų, privataus sektoriaus.

MTTP – Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra: sistemingai atliekamas kūrybinis pažinimo darbas, įskaitant žmogaus, kultūros ir visuomenės pažinimą, ir šio pažinimo panaudojimas praktinėms reikmėms.

Nacionalinė regioninė politika – valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionų socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus bei išsivystymo netolygumus pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą.

Nuotekos – buityje, ūkinėje ir gamybinėje veikloje susidariusios skystos atliekos, taip pat kanalizacijos tinklų surenkamas paviršinis (lietaus) vanduo.

Neformalusis investuotojas – fizinis asmuo arba fizinių asmenų grupė, Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka į steigiamas arba veikiančias įmones investuojantys nuosavą turtą, skirtą verslo pradžiai ar inovatyvaus verslo plėtrai finansuoti, ir teikiantys šioms įmonėms patarimus dėl verslo plėtos bei valdymo, konsultavimo ir mokymo paslaugas.

Privatus sektorius – akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės, komerciniai bankai, žemės ūkio bendrovės, kooperacijos įmonės, tikrosios ūkinės bendrijos, komandinės bendrijos, individualios įmonės ir kitos įmonės, kurių valstybė nekontroliuoja arba jai priklauso mažiau nei 50 procentų įstatinio kapitalo.

Probleminė teritorija – Vyriausybės išskirta tikslinė nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimo teritorija, turinti specifinių socialinių ir (ar) ekonominių problemų, atitinkančių Vyriausybės nustatytus probleminių teritorijų išskyrimo kriterijus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 8 d. nutarimu Nr. 428 nustatyti probleminių teritorijų išskyrimo kriterijai:

- pardavimai vienam gyventojui (litas) yra mažesni lyginant su šalies vidurkiu;
- tiesioginės užsienio ir materialinės investicijos vienam gyventojui (litas) yra mažesnės lyginant su šalies vidurkiu;
- nedarbo lygis (proc.) yra 25 procentais aukštesnis už šalies vidurkį;
- ekonominio aktyvumo rodiklis - ekonomiškai aktyvių gyventojų ir visų 15-64 metų teritorijos gyventojų skaičiaus santykis (proc.) yra mažesnis už šalies vidurkį;
- gyventojų migracija iš teritorijos (proc.) yra didesnė už šalies vidurkį.

2007 sausio 31 d. LR Vyriausybė priėmė naują nutarimą dėl probleminių teritorijų pripažinimo. Vadovaujantis probleminių teritorijų išskyrimo kriterijais, probleminėmis teritorijomis pripažintos 14 savivaldybių teritorijų, iš jų Šiaulių apskrityje – Akmenės, Joniškio ir Kelmės savivaldybių teritorijos. (Šiaulių regiono 2007 – 2013 metų plėtos planas, 2007). Priskyrimas probleminėms teritorijoms reiškia galimybę pritraukti daugiau ES struktūrinių fondų lėšų rajono vystymuisi ir didina galimybes pagreitinti ekonominių bei socialinių rodiklių augimą.

Regioninių duomenų bazė – Statistikos Departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės paruošta statistinių rodiklių duomenų bazė, kurioje pateikiamos tokios temos: geografiniai duomenys, gyventojai ir aplinka, socialinė statistika, ūkio subjektai, žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė, verslas, makroekonomika.

Regionas - valstybės teritorijos integrali dalis, kurioje įgyvendinama nacionalinė regioninė plėtos politika ir teikiama pagalba, atitinkanti regionų plėtos tikslus.

Regioninė plėtra - visuomenei ir aplinkai palanki gamtinė, kultūrinė bei socialinė ir ekonominė raida, atitinkanti nacionalinę regioninę plėtos politiką.

Regiono plėtros planas – vidutinės trukmės strateginio planavimo dokumentas, kuriame pateikiami regiono socialinės ir ekonominės būklės įvertinimo pagrindiniai duomenys ir jų analizė, nurodomi regiono plėtros strateginiai tikslai ir uždaviniai bei galimos jų įgyvendinimo priemonės.

Rodiklių duomenų bazė – Statistikos Departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės paruošta statistinių rodiklių duomenų bazė iki 2006 metų, kurioje pateikiamos tokios temos: gyventojai, socialinė statistika, žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė, verslas, makroekonomika, surašymai, regioninė statistika.

Savivaldybė – valstybės teritorijos administracinis vienetas, turintis juridinio asmens statusą bei Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per savivaldybės tarybą.

Savivaldybių funkcijos – savivaldybėms priskirtos viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijos.

Savivaldybės institucijos – atstovaujamoji institucija, tai yra savivaldybės taryba, ir vykdomoji institucija, tai yra savivaldybės administracijos direktorius, turinčios vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas.

Stacionarus taršos šaltinis – taršos šaltinis, esantis nekintamoje buvimo vietoje.

Teršalai – medžiaga arba medžiagų mišinys, kuris dėl žmonių veiklos patenka į aplinkos orą ir, veikdamas atskirai ar su atmosferos sudedamosiomis dalimis, gali pakenkti žmonių sveikatai, aplinkai.

Tiesioginė užsienio investicija – investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai finansiniai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės. Užsienio investicija, mažesnė kaip 10 procentų balsų, priskiriama ne tiesioginėms investicijoms, o investicijų portfeliui.

Užimti gyventojai – tiriamojo amžiaus asmenys, kurie tiriamąją savaitę dirbo bet kokią darbą ne trumpiau kaip 1 valandą, už kurį gavo darbo užmokestį pinigais arba natūra (maisto produktais ar kitais gaminiais), ar turėjo pelno (pajamų). Tai visi asmenys, priklausantys užimtųjų kategorijai: darbdaviai, savininkai, ūkininkai, sandomi darbuotojai, šeiminiėje įmonėje dirbantys šeimos nariai, savarankiškai dirbantys asmenys. Užimtaisiais laikomi ir tie asmenys, kurie tiriamąją savaitę sirgo, atostogavo, nedirbo dėl trumpalaikio ar ilgalaikio prastovų, augino vaikus iki 3 metų amžiaus, bet tyrimo metu nebuvo nutraukę oficialių ryšių su darbovieta.

Užregistruotos nusikalstamos veikos – nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, per ataskaitinį laikotarpį užregistruoti Vidaus reikalų informacinės sistemos Nusikalstamų veikų žinybiniame registre.

Valstybės politikai – asmenys, įstatymų nustatyta tvarka išrinkti ar paskirti į Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko, Seimo nario, Ministro Pirmininko, ministro, savivaldybės tarybos nario, savivaldybės mero, savivaldybės mero pavaduotojo pareigas.

Valstybės sektorius – valstybės įmonės, įstaigos ir organizacijos, taip pat įmonės, kuriose valstybė kontroliuoja 50 ir daugiau procentų įstatinio kapitalo.

Verslo angelas - individualus asmuo, kuris investuoja kapitalą ir perduoda antrepreneriškas žinias bei patirtį įmonėms, turinčioms didelį augimo potencialą.

Verslo angelų tinklas - privačios arba biudžetinės organizacijos, pelno nesiekiančios organizacijos, kurios veikia kaip tarpininkai tarp „verslo angelų“ ir verslininkų. Šių tinklų pagrindinės funkcijos yra skatinti bendradarbiavimą tarp „verslo angelų“ ir verslininkų, ieškančių finansavimo galimybių, užtikrinti „verslo angelų“ tinklo žinomumą, prisidėti prie teigiamos „verslo angelų“ investavimo veiklos aplinkos kūrimo ir vystymo per įvairias privačias ir valstybines vietines, regionines ir nacionalines programas.

Viešasis administravimas – įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems norminiams teisės aktams įgyvendinti priimant administracinius sprendimus, teikiant įstatymų nustatytas administracines paslaugas, administruojant viešųjų paslaugų teikimą ir atliekant viešojo administravimo subjekto vidaus administravimą

Viešojo administravimo įstaiga – valstybės ar savivaldybės biudžetinė įstaiga, pagal įstatymus turinti įgaliojimus atlikti viešąjį administravimą.

Viešojo administravimo subjektas – institucija, įstaiga, pareigūnas, valstybės tarnautojas, kitas fizinis ar juridinis asmuo, kuriuos įstatymai įgalioja atlikti viešąjį administravimą.

Vietos savivalda – valstybės teritorijos administracinio vieneto — savivaldybės teisė laisvai ir savarankiškai tvarkytis pagal Konstitucija ir įstatymus per administracinio vieneto nuolatinių gyventojų tiesiogiai išrinktu atstovų savivaldybės taryba bei jos sudaryta vykdomąją ir kitas institucijas.

1.2. „Hinterlando“, „Worderlando“ konceptai ir modeliai

Dvidešimt pirmame amžiuje vyksta sudėtingi, viešojo administravimo transformacijų procesai, kurie išreiškia naujus valstybių, politinius santykius, naujas vertybes bei orientacijas ir atspindi esminius kokybinius pokyčius. Vykstant viešojo administravimo procesų transformacijoms, tenka iš esmės pakeisti daugelį tradicinių požiūrių į regionų plėtros reiškinius, kas ypač būdinga transformacijų problematikai, susijusiai su regionų plėtros aspektais. Tikslinga regionų plėtros aspektus aptarti kritiškai pasiremiant JAV, Didžiosios Britanijos ir kt. šalių mokslininkų, kurie gilinaisi į regionų plėtros aspektus, nuomonėmis.

Užsienio literatūros straipsniuose parašytuose anglų kalba vartojamos sąvokos „hinterland“ ir „worderland“. Svarbu detaliau aptarti šių sąvokų reikšmes. Anglų kalbos žodis „hinterland“ verčiamas į lietuvių kalbą nurodant, kad tai yra „teritorija nuo pakrantės tolyn į krašto gilumą; atokus rajonas“ (Piesarskas, 2004, p.430). Amerikiečių anglų kalboje minėtas žodis sietinas su tolima arba mažiau išsivysčiusiomis šalies dalimis arba krašto gilumos teritorija tiekiančia pramonines prekes uostui ir yra nurodama, kad žodis amerikiečių anglų kalboje atsirado XIX amžiaus pabaigoje iš vokiečių kalbos žodžio „hinterland“, kuris reiškė „žemė esanti už“ (WEUAD). Britų anglų kalboje minėtas žodis vartojamas kalbant apie šalies tolimesnes vietas, nutolusias nuo jūros kranto arba nuo pagrindinių upių krantų, ir apie vietą esančią netoli arba už pagrindinio miesto arba uosto (OUP).

Lietuvos architektas, urbanistas Jurgis Vanagas knygoje „Miesto teorija“ teigia, kad „hinterlandas“ yra rajonas artimas centrui (pramoniniam, prekybiniam centrui, uostui ir pan.), pasižymintis trauka į save (Vanagas, 2002, p.234); tai pat pamini, kad hinterlandas svarbus miesto planavimo procese urbanistams W.Christaleriui (Ten pat, 108), A. Liošui (Ten pat, 110), C.B. Purdomui (Ten pat, 117). Svarbi šio Lietuvos mokslininko pastaba, kad JAV urbanistas C.B. Purdomas 1925 metais analizavo metropolinį centrą su jo pakraščiais, priemiestine zona, vad. „hinterlandu“, kas paspartino rajonų planavimo procesą, kaip naują procesą naujų teritorijų planavimo formai (Ten pat).

Sąvoka „Hinterlandas“ vartojama žmonių dirbančių pagal Europos Sąjungos Europos regioninės plėtros fondą vykdomą projektą „HINTERLAND“(H). Sąvoka „Hinterlandas“ reiškia Baltijos jūros regione vietoves (gyvenvietes), per 50 km nutolusių nuo pakrančių zonų metropolinių teritorijų, bei didesnių miestų (HTW). Daugelyje šių vietovių – hinterlandų – ilgą laiką mažėja gyventojų skaičius, todėl mažėjanti darbo jėgos paklausa žemės ūkio sektoriuje, mažiau konkurencingame smulkaus ir vidutinio verslo sektoriuje bei didėjantis mobilumas verčia žmones išvykti iš hinterlandų. Šiose vietovėse lieka gyventi mažiau aktyvūs, vyresnio amžiaus gyventojai, sulėtėja ekonominės ir socialinės veiklos, neeksploatuojami griūna pastatai ir infrastruktūra. Atsiranda, tikimybė, kad toks nuosmukis gilės „spiralės“ principu apjungdamas ir greitindamas keletą nuosmukio procesų: vietovių neišnaudojimą bei apleistų teritorijų atsiradimą, pagrindinių funkcijų tarp kaimyninių miestų paradimą, o taip pat viso regiono patrauklumo ir konkurencingumo sumažėjimą (Ten pat). Projekto „HINTERLAND“ tikslas — atrasti būdų valdyti nuosmukio procesą Hinterlandų teritorijose panaudojant modernius, inovatyvius erdvinio vystymo metodus. Trišalė „HINTERLAND“ partnerystė tarp vietos valdžios — regioninių koordinatorių —nuosmukio ekspertų suformuoja tvirtą vertikalią bei horizontalią erdvinio planavimo ir plėtros kooperaciją. Buvo paruošta „HINTERLAND“ tipologija aprėpianti 78 kaimus iš 13 Europos kaimiškų regionų 6 šalyse tokiose kaip Lenkija, Lietuva¹, Vokietija, Danija, Švedija, Rusija² (HT; HTW). Taip pat nurodoma, kad projekto „HINTERLAND“ partneriai sieks įtraukti daugiau kaip 100 kaimų visame Baltijos jūros regione, kur bus įgyvendinta daugiašalė strategija (paneuropietiškoji ir

¹ Projekte siekiama pagerinti situaciją šiaurės Lietuvos kaimuose (Šiaulių, Pasvalio regionuose), bei pietų Lietuvos (Kauno, Jurbarko) kaimuose (WP4).

² Rusijos Federacijos Karelijos srityje, Pskovo regione (WP4).

Baltijos regiono), nacionalinė ir regioninė strategija (provincinė ir Vokietijos žemių lygmeniu), geriausia pilotinė praktika, atlikus kaimų (iki 1 tūkstančio gyventojų) gyvybingumo patikrinimą pagal kaime veikiančių verslo organizacijų, socialinių klubų, dirbančių ir bedarbių žmonių skaičių (WP4; HVTD). Kaimus projekto partnerius siūloma klasifikuoti pagal aštuonis „HINTERLAND“ projekto tipus atitinkamai identifikavus stiprybes, silpnybes ekonominėje, socialinėje, demografinėje kaimo struktūroje, po to išskiriant stabilios struktūros, jautrios struktūros, nestabilios struktūrą konkrečiam kaimui, ir po to priskiriant konkretų kaimą atitinkamai žemo nuosmukio tipo grupei, aukštą nuosmukio tipo grupei arba vidutinio nuosmukio tipo grupei, tuo pačiu metu numačius tikslus skirtus pašalinti nestabilias socialines, ekonomines, problemas (HTVD). Tuo pačiu metu siekiama suaktyvinti kaimo gyventojų asociacijų, klubų veiklą ir jaunų žmonių pritraukimo skaičiaus didinimo galimybes kaimo gyventojų asociacijose, klubuose; išsaugoti stabilų verslo organizacijų skaičių, gyventojų skaičiaus augimą ir naujų gyventojų pritraukimą (Ten pat).

Šiaulių apskrities savivaldybės administracijos paruoštuose dokumentuose pagal projektą „HINTERLAND“ nurodoma, kad „hinterlandai“ yra „gyvenamosios vietovės esančios toli nuo pakrančių zonų, metropolinių teritorijų bei didesnių miestų (PHSA). Be to, „hinterlanduose“ dėl mažėjančios darbo jėgos paklausos žemės ūkyje mažėja ūkinė ir socialinė veikla, darbingi žmonės išvyksta, vyresnio amžiaus gyventojai nesugeba tvarkyti kaimų infrastruktūros, todėl gali atsirasti apleistų teritorijų, kurios turės neigiamos įtakos viso regiono patrauklumui bei konkurencingumui (Ten pat). Projekto „HINTERLAND“ tikslas — rasti būdus ir priemones kaip valdyti nepageidaujamus procesus „hinterlanduose“ pasitelkiant vietos ir regiono partnerius, kuriant regioninio vystymo strategijas galinčias teigiamai įtakoti kaimo ir miesto verslo santykius, susisiekti bei kitos infrastruktūros plėtrą“ (Ten pat).

Sąvoka „Hinterland“ vartojama istorikų darbuose pavyzdžiui, aptariant žmonių migraciją nuo akmens amžiaus šiaurės rytinėje Europos dalyje (Parfitt, Barendregt, Breda, 2006) arba žmonių migraciją XVIII amžiaus iš centrinės Anglijos grafysčių į Anglijos pramoninius centrus (Townsend, 2006). Sociologai rašo apie etnines grupes miestuose, pavyzdžiui JAV San Antonio miesto žmonių grupes pagal segregaciją (Jones, 2006). Medicinos srityje dirbantys mokslininkai straipsniuose pastebi „Hinterlando“ srities gyventojų medicinos paslaugų kokybės skirtumus (Pereira, 2006) arba žmonių pakitusį elgesį medicinos kontekste (Stanley, 2005).

Ekonomistų darbuose sąvoka „hinterland“ pasirodo straipsniuose apie regionų plėtros momentus. Pavyzdžiui, rašoma apie krovinių gabenimo konteineriais iš uostų į Azijos „hinterlando“ aspektus (Blowens, Vandaele, 2006), Rytų Azijos pagrindinių uostų ir uostų esančių „hinterlande“ konkurencijos momentus (Yap, Yim, Jasmine, 2006), JAV vakarinės dalies ekonominę, politinę, kultūrinę transformaciją dėl „hinterlando“ į avangardą (angl. „bellwether“) dėl migracijos, centrinės valdžios investicijų, regiono ekonomikos perėjimo nuo gamtos išteklių prie paslaugų ekonomikos (Ewert, 2006).

Ekonomistai kalbėdami apie salų ekonominį vystymąsi „Hinterlando kontekste“ vartoja „MIRAB modelio“ (angl. „MIRAB model“) konceptą. MIRAB modelis sietinas su anglišku žodžiu pirmosiomis raidėmis: „M“ - angl. „Migration“ – migracija; „R“ - angl. „Remittances“ - pervedami pinigai; „A“ – „Aid“ - Pagalbinės priemonės; „B“ – „Bureaucracy“ – Biurokratija (Baldacchino, 2006; Bertram; 2004).

Tai pat paminėti ekonomistai (Ten pat) reflektuoja Ramiojo vandenyno salose veikiančią „PROFIT modelį“ (angl. „PROFIT model“), kuris yra susijęs su salos resursų valdymu (angl. „resource management“), įsitraukimu į užsienio reikalų sprendimą ir įgytą suverenumo pripažinimą (angl. „overseas engagement and ultranational recognition“), finansų kontrole (angl. „finance“), transporto reikalų sprendimu (angl. „transport“).

G. Baldacchino nuomone, „MIRAB“ ir „PROFIT“ modeliai paaiškina du ekstremumus mažų ekonomikų vystymosi eigoje, o nukrypimai nuo jo reiškia išimtis arba neveiklumą (Baldacchino, 2006).

„PROFIT“ arba „MIRAB“ modelis padeda paaiškinti su hinterlando kontekstu susijusį Ramiojo vandenyno pietų salų ekonominio vystymosi kontekstą (Ten pat).

G. Bertramo nuomone (Bertram, 2004), svarbus yra ir vadinamasis „STID modelis“. Šis akronimas vartotinas kalbant apie mažai turizmo paveiktų veikiančių salų tikslus (angl. „small tourism-driven island destinations“).

Minėto ekonomisto nuomone, tai pat svarbu prisiminti, kad „MIRAB modeliui“, „PROFIT modeliui“ ir „STID modeliui“ būdingi ekonominiai momentai gali būti vienu metu atpažįstami Ramiojo vandenyno salose (Bertram, 2004).

Apibendrinant galima teigti, kad sąvoka „hinterland“ vartojama ekonomikoje, ES projektuose kalbant apie ekonominę plėtrą. Magistro darbe sąvoka „hinterlandas“ reiškia „atokus rajonas“.

Vokiečių kalbos žodis „worderland“ verčiamas į lietuvių kalbą kaip „labai gera šalis, regionas“ (W).

Paminėta sąvoka yra naudojama religijos tyrinėtojų vertinančių religijos reiškinius (Olcott, 2004, p.493), žurnalistų (W1; W2), politikų kalboje siekiant pabrėžti vertinamo objekto naujumą, savitumą (W3).

Magistro darbe sąvoka „worderland“ bus vartojama kalbant apie išsivysčiusią regioną arba besivystančią miesto sritį.

Apibendrinant teigiama, kad sąvokos „hinterlandas“ ir „worderlandas“ yra svarbios regiono proveržio kontekste, nes nurodo regiono ekonominę padėtį. Sąvoka „hinterlandas“ nurodo atokaus, atsilikusio regiono ekonominę padėtį, kurią būtina keisti ieškant efektyvių ekonominių ir socialinių būdų kaip pasiekti proveržį į išsivysčiusią regioną–„worderlandą“.

1.4. Regiono plėtros proceso vertinimo aspektas

Regiono plėtros vertinimo aspektas yra sudėtingas reiškinys. Sudėtingas reiškinys, todėl, kad kiekvienas regionas gali plėtotis pagal individualų regioninės plėtros modelį, pagrįstą geografiniais, politiniais, ekonominiais, moksliniais ir socialiniais-kultūriniais ypatumais (Tomassen, Serapinaitė, 2006).

Socialinių mokslų kontekste regiono plėtros proceso vertinimo aspektas yra susijęs su regioninės politika, ekonomikos plėtra, strateginio planavimo metodika, miesto režimo teorijos teiginiais.

Vadybos mokslo kontekste regioninė politika traktuojama įvairiai. Dalis mokslininkų regioninę politiką aprašo kaip tam tikrų priemonių kompleksą, o kiti– kaip savitą planavimo procesą, dar viena mokslininkų dalis– kaip valstybės vykdomą veiklą. R. Bagdzevičienės nuomone, regioninė politika yra visuma priemonių, kurios skatina plėtrą regione bei užtikrina vienodą lygį ir gyvenimo sąlygas visiems piliečiams (Bagdzevičienė, 2001, p. 1). Z. Simanavičienė ir A. Kliftonienė rašo: „J. N. Gladkij ir A. I. Čistobajev regioninę politiką apibūdina kaip politinės, ekonominės ir kitų sferų valdymą. S. Vaitiekūno apibrėžimas apima visos šalies vystymo planavimą, prioritetų nustatymą ugdant šalies teritorijas, jų integraciją į bendrąją šalies ir tarptautinio ūkio sistemą, užtikrinant konkurencingumą vidaus ir tarptautinėje rinkoje. M. P. Todaro regioninę politiką vadina veiklos sfera, kuri valdo regiono politinį, ekonominį, socialinį ir ekologinį vystymąsi bei atspindi tarpusavio ryšius tarp regiono ir šalies, bei tarp pačių regionų“ (Simanavičienė, Kliftonienė 2004, p.131-132). Taigi galima teigti, kad didelis skaičius regioninės politikos apibrėžimų nurodo regioninės politikos svarbą valstybės finansavimo kontekste, Lietuvos Respublikos ūkio raidos procese.

Lietuvos Respublikos įstatyminė bazė sietina su regionine plėtra pakito Lietuvos Respublikai įsijungus į Europos Sąjungą, nes atsirado poreikis keisti įstatymus, kuriuose aptariama regioninė politika, kuri yra svarbi šalies ekonominei, socialinei raidai. Svarbu prisiminti Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymo dalį, kurioje aptariama nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimo priemonės, t.y. II skyriaus 4 straipsnį „Nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimo priemonės (LRRPI), bei „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos“ dalis sietinas su siektiniais rezultatais (LRVN). Šiose įstatymų dalyse detalieji aptariami veiksniai formuojantys

Lietuvos Respublikos regioninę politiką, kuri sietina ne tik su socialinių, ekonominių, bet ir etninių proveržių galimybėmis³.

Pažymėtina, kad, kad Lietuvos Respublikos konstitucinė sandara, politinė kultūra⁴, Šiaulių regiono savivaldybių ekonominiai, socialiniai sprendimai svarbūs aptariant Šiaulių regiono plėtros procesą. Svarbu tai pat pabrėžti Lietuvos Respublikos regioninės politikos veiksnius ir Europos Sąjungos kaip institucijos vaidmenį regionų vadybos procese. Įstatymų tekstai nurodo, kad Lietuvos Respublikos nacionalinės regioninės politikos aspektai yra susiję su centrinės valdžios veikla, apibrėžta strateginio planavimo dokumentuose, bei Europos Sąjungos paramos fondų finansiniu poveikiu, kuris priklauso ir nuo centrinės valdžios biudžeto skiriamų lėšų. Tikslinga priminti šiuo atveju, kad svarbūs strateginio planavimo dokumentai, apibrėžiantys valstybės ekonominės ir socialinės plėtros strategiją, Europos Sąjungos paramos ir valstybės išteklių išankstinį finansinį planą, yra Nacionalinis plėtros planas (Bendrasis programavimo dokumentas), Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija. Ypač informatyvus yra antrasis dokumentas – Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija (LRPS). Šiame dokumente yra nurodomi Lietuvos Respublikos regioninės politikos iki 2013 metų tikslai, pavedant Vidaus reikalų ministerijai koordinuoti Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijos įgyvendinimo momentus. Lietuvos Nacionalinėje bendrojoje strategijoje numatomi tokie svarbiausi tikslai: (1) spartinti ūkio augimą ilguoju laikotarpiu, (2) kurti daugiau geresnių darbo vietų ir (3) plėtoti socialinę sanglaudą (NBS). Šiems tikslams pasiekti Nacionalinėje bendrojoje strategijoje galima išskirti šiame dokumente paminėtus tokius svarbiausius momentus:

1. Lietuvos regioninės politikos ilgalaikis tikslas – užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę visos šalies teritorijos gyventojams.

2. Lietuvoje regionai (apskritis) pasižymi nedidėjančia teritorine socialine sanglauda. Todėl iki 2013 metų pagrindinė regioninės politikos kryptis – didinti teritorinę socialinę sanglaudą tarp regionų nedidinant teritorinės socialinės ir ekonominės diferenciacijos regionuose.

3. Lietuvos regioninės politikos strateginis tikslas plėtros laikotarpiu iki 2013 metų – padidinti teritorinę socialinę sanglaudą, t.y. pasiekti, kad nė vienoje Lietuvos apskrityje vidutinis gyvenimo standartas, apskaičiuotas pagal samdomojo darbo pajamas vienam namų ūkio nariui per metus, nebūtų žemesnis nei 75 procentai samdomojo darbo pajamų vienam namų ūkio nariui per metus šalyje; nedarbo lygis nebūtų daugiau kaip 35 procentais aukštesnis už vidutinį šalies nedarbo lygį.

4. Pagal Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymą regioninę politiką galima įgyvendinti sprendžiant tam tikras problemas probleminėse (tikslinėse) teritorijose, kurios nustatomos atsižvelgiant į šių problemų pasireiškimo mastą (Ten pat).

Lietuvos Respublikos regioninės politikos kontekste yra svarbi strateginio planavimo metodika. Lietuvoje regioninės politikos strateginio planavimo metodika yra paremta „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ (LRVND). Šiame nutarime yra nurodyta, kad strateginio planavimo sistemą sudaro: tarpusavyje susiję pagrindiniai strateginio planavimo dokumentai, kurie skirstomi į ilgą trukmę, apimančius ilgesnį nei 7 metų laikotarpį, vidutinės trukmės, apimančius nuo 3 iki 7 metų laikotarpį, ir trumpos trukmės, apimančius iki 3 metų laikotarpį (Ten pat). Magistro darbo 1 priede (žr. 1 priedas) pateikiame „Principinį strateginio planavimo sistemos modelį“.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos rašoma: „Teisinės bazės tobulinimas, valstybės paramos efektyvumo didinimas, regioninės politikos įgyvendinimas užtikrina etninės kultūros raiškos galimybę“ (LRVN).

⁴ Politikos mokslų specialistai pastebi, kad yra sudėtinga reflektuoti konkrečios valstybės viešojo administravimo momentus neaptariant visuomenės ekonominės ir socialinės struktūros, ideologinių piliečių vertybių ir svarbesnių konkrečios šalies istorijos įvykių reikšmingų konkrečios valstybės politinių vertybių vystymuisi (Chandler, 2005; Shiveley, 2005). Be to, kaip pastebi JAV politikos mokslų specialistas W. Shiveley, visuomenės politinė kultūra yra sudaryta iš požiūrių ir nuomonių, kurios būdingos konkrečios valstybės piliečiams, be to visuomenės politinė kultūra sudaro politinio elgesio pagrindą (Shiveley, 2005).

Iš pateikto priedo matyti, kad regionų plėtrai daugiau nei septyniems metams yra svarbūs tokie dokumentai: „Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija“, „Nacionalinė darnaus vystymosi strategija“, „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas“, atskirų Lietuvos savivaldybių strateginio planavimo dokumentai⁵, ir kt. dokumentai. Vidutinės trukmės valdymo srities strateginio planavimo dokumentai yra susiję su vidutinės trukmės kelių valdymo sričių planavimo dokumentais (pav., Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija, BPD, ir itin svarbiais dokumentais regionų plėtrai— regionų plėtros planais⁶. Lietuvos Respublikos strateginės planavimo metodikos kontekste yra svarbu pastebėti, kad strateginiai planai yra rengiami atsižvelgiant į valstybės politikos ciklus – trimetį valstybės biudžeto planavimą, bei Europos Sąjungos biudžetinius planus aktualizuojant esminius Europos Sąjungos biudžeto pajamų bei išlaidų paskirstymo principus, apibrėžiamus septynių metų laikotarpiui, bei privalomą dalyvavimą ekonominių ir socialinių partnerių rengiant planą regionams, kurie gauna paramą iš struktūrinių fondų, taip pat Lietuvos regionams pagal Regioninės plėtros įstatymą (LRVMI).

Lietuvos Respublikai įsijungus į ES regioninės politikos procesą, svarbi yra Regionų komiteto veikla kaip institucijos veikla, kuri teikia vertingas konsultacijas, iniciatyvas Europos Sąjungos regionams. Svarbu detaliau aptarti Regionų komiteto veiklą. Regionų komitetas (angl. sutrumpinimas “CoR”; lietuviška abreviatūra “RK”) buvo įsteigtas 1994 m. pagal Europos Sąjungos sutartį kaip patariamoji institucija, sudaryta iš Europos regionų ir vietos valdžios atstovų (RK). Su RK privaloma konsultuotis prieš priimant ES sprendimus regioninės politikos, aplinkos, švietimo ir transporto srityse – tose, kurios susijusios su vietos ir regionų valdžios institucijomis. ES sprendimų priėmimas susijęs su regionine politika yra efektyvesnis, nes kiekvienai ES valstybei atstovauja atstovai, kurių skaičius maždaug proporcingas jos gyventojų skaičiui. Lietuvos Respublikai atstovauja 9 atstovai kaip ir Airijai, Danijai, Slovakijai ir Suomijai. ES valstybės vyriausybė pasiūlo šio komiteto narius, kurie dažnai yra išrinkti savivaldybių arba regioninės valdžios institucijų politikai, dažnai regioninės valdžios vadovai arba miestų merai, tačiau eidami šias pareigas politiškai jie yra visiškai nepriklausomi. Lietuvos Respublikos siūlomi nariai yra siūlomi regioninės plėtros tarybų Lietuvos Savivaldybių Asociacijai, kuri parenka tinkamiausius kandidatus ir parengia galutinį sąrašą tvirtinti Vidaus reikalų ministerijai, o vėliau kandidatų sąrašas patvirtintas vyriausybės yra siunčiamas tvirtinti ES Ministrų Tarybai (PNDL). Europos Sąjungos Taryba juos paskiria ketverių metų kadencijai, kuriai pasibaigus jie gali būti paskirti dar vienai kadencijai. Taip pat jie privalo turėti atstovaujamos valdžios institucijos įgaliojimus arba būti jai politiškai atskaitingi. Lietuvos Respublikai Regionų komitete atstovauja 9 pilnateisiai ir 9 pakaitiniai nariai iš skirtingų Lietuvos politinių partijų (Ten pat). Visi Lietuvos pilnateisiai ir pakaitiniai nariai RK yra tiesiogiai išrinkti Lietuvos Respublikos piliečių savivaldos rinkimuose arba politiškai atsakingi prieš regioninį įstatymų leidžiamąjį susirinkimą arba yra regionų plėtros tarybų vadovai. Lietuvos Respublikos delegacija išsirenka iš savo tarpo pirmininką, Regionų komitetas pirmininką išsirenka iš savo narių dvejiems metams, be to yra vienas pirmininko pavaduotojų iš kiekvienos valstybės narės (RKVP). Svarbu tai pat paminėti, kad nors Lietuvos delegacija Regionų komiteto veikloje dalyvauja nuo 2002-2006 metų periodo vidurio, per 2004–2005 metus Lietuvos delegacija išitraukė į daugelį svarbių ES vietos ir regionų valdžios veiklos gerinimo iniciatyvų kaip ES narė (Ten pat).

Svarbu akcentuoti, kad Regionų komitetas yra ta institucija, kuri reaguoja į ES šalių narių interesų grupių (politinių partijų, regionų savivaldybės narių ar savivaldybės jungiančios organizacijos) pasiūlymus dėl regioninės politikos poreikių aktualizavimo ES kontekste, ar ES būtinų regioninės politikos procesų suaktyvinimo. Atkreiptinas dėmesys, kad ES Regionų komiteto veikla yra svarbi Šiaulių regioninės politikos procesų ir ES regioninės politikos procesų sąveikai, todėl, kad Regionų

⁵ Pavyzdžiui, Šiaulių miesto savivaldybės ilgalaikio strateginio planavimo dokumentas yra Šiaulių miesto strateginis plėtros planas dar vadinamas „SPP“ (ŠMVSP).

⁶ Pavyzdžiui, Šiaulių regionui yra svarbūs vidutinės trukmės planavimo dokumentai: „Šiaulių miesto savivaldybės trejų metų strateginis veiklos planas“ dar vadinamas „SVP“ (ŠMVSP), „Šiaulių regiono 2007-2013 metų plėtros planas“ (ŠRPP).

komiteto veikloje dalyvauja Šiaulių regiono valdžios atstovai. Pavyzdžiui, pakaitinis Regionų komiteto narys buvo A. Šedžius (Šiaulių regiono plėtros tarybos pirmininkas), pilnateisis narys — R. Jakutis (Šiaulių rajono savivaldybės narys priklausantis Valstiečių ir Naujosios Demokratijos partijoms).

Lietuvos apskričių dalyvavimas ES projektuose skirtuose regiono plėtrai sukuria regiono plėtros gerinimo momentus. Pavyzdžiui, rengiant Šiaulių regiono žmoniškųjų išteklių plėtros programą buvo dalyvauta INTERREG IIIB Baltijos jūros regione programos finansuotame projekte „Erdvinio planavimo galimybių ir vietinio potencialo panaudojimas siekiant atokių vietovių nuosmukio mažinimo“ (H). Šios programos rengėjų dalyvavimo minėtame projekte esmę sudarė labiau nuo regiono centro nutolusių kaimo seniūnijų situacijos gilesnė analizė ir projekte sukauptos patirties integravimas modeliuojant atokių vietovių problemų sprendimo galimybes. Pažymėtina, kad Šiaulių apskritis pagal minėtą projektą ir pagal Šiaulių regiono plėtros plano tiksliai apibrėžtą ES reikalavimams buvo priskirta Europos Sąjungos statistinių vienetų nomenklatūrai (LRTBB). Šiaulių apskritis Lietuvos teritorijos Bendrajame plane buvo prilyginta atitinkamai su Europos Sąjungos (toliau ES) Teritorinių statistinių vienetų nomenklatūrai (TSVN, ES terminas NUTS) trečio lygmens regionui, t.y. NUTS – 3 (ŠRPP). Rajonų savivaldybės ir jų seniūnijos priskirtos žemesnio lygmens teritoriniams vienetams, kurie dabar ES vadinami Lokaliniais administraciniais vienetais LAV 1 ir LAV 2 (ES terminas LAU 1 ir LAU 2). Aukštesnio lygmens regionus Lietuvoje NUTS - 1 NUTS - 2 atstovauja visa šalis. Šiaulių apskritis yra vienas iš 1282 NUTS-3 lygmens ES regionų. (ES-15 arba šalyse senbuvėse yra 1091 toks regionas, o naujai priimtose ES-12 yra 191 NUTS-3 lygmens regionas).

Šiaulių apskritį siejant su ES regioninės politikos statistinių vienetų nomenklatūra nebuvo pamirštas ir Lietuvos Respublikos regioninės politikos kontekstas. Yra nurodoma, kad pagal Lietuvos Respublikos teritorijos Bendrąjį planą Šiauliai ir Panevėžys yra 1 lygmens metropoliniai regioninės kategorijos centrai (Ten pat). Metropoliniai centrai yra apibrėžiami kaip plačiausios funkcinės struktūros dalys su aukščiausio lygmens kūrybinio bei analitiniu potencialu, dažniausiai susijusiu su universitetu tyrimo baze, finansinėmis, gamybinėmis ir kitomis aukšto aptarnavimo galimybėmis didelės šalies dalies atžvilgiu. Metropoliniai centrai yra stambūs miestai, dažniausiai turintys per 200 tūkst. gyventojų ir pasižymintys aglomeruojančiu poveikiu aplinkinei teritorijai, turintys pakankamai išvystytą „hinterlandą“ (ŠRPP).

Tikslinga prisiminti miesto režimo teorijos aspektus, kurie primena miesto plėtros momentus, nes miesto gyventojai įsitraukia į miesto valdymą, miesto plėtros klausimų diskusijas (Smith, Beazley, 2005). Šiaulių miesto plėtros kontekste tikslinga prisiminti, kad miesto režimo teorija yra susijusi su miesto valdymu. DiGaetano nuomone, miesto režimo teorija (angl. „URT“) buvo vystyta siekiant nurodyti vietos valdžios struktūrų svarbiausias savybes ir jų svarbą politinių sprendimų priėmimo procese (Ten pat). Minėta teorija norėta paaiškinti procesus miesto valdyme, kurie buvo už „pliuralistinės arba elitinės tradicijos sferos“. Nebuvo pakankama identifikuoti valdantį elitą arba įrodyti valdančio elito nestabilumą, nes šių dienų sprendimų priėmimo koalicija mieste yra plačiai paremta ir siūlo ilgalaikį stabilumą. Tačiau negalima konstatuoti, kad elitinės grupės neegzistuoja arba, kad dalis grupių nevaldo išteklių arba galimybių. Kaip rašo Elkinas: „Miesto politikos kovos laukas nėra plokščias, bet yra pakreiptas į valstybės tarnautojų ir interesų sietinų su žemės klausimais sąjungą“ (Ten pat). Paminėtas dalykas yra susijęs su tuo, kad sudėtinga aplinka, kurioje miesto erdvės valdymas yra vykdomas, primena apie galimybę kurti valdymą, kas dėl būtinybės įtrauks interesų ir veikėjų įvairovę (Ten pat).

Režimo teorijoje svarbus teiginys, kad valdančios koalicijos apribotos tam tikrų veiksmų keičiasi dėl efektyvaus veiksmo galimybių. Tai atsitinka, kai privatūs interesai su didesne prieiga prie išteklių turi daugiau privalumų, tačiau nėra mąstoma apie visuomenės kaip partnerio įtraukimą į koalicijos kūrimą. Akivaizdu, kad privataus sektoriaus interesai svarbūs miesto valdyme, nes „žemės interesai yra tam tikroje koalicijoje su politikais siekiančiais politinės karjeros ir dažnai dominuoja miesto politikos darbotvarkėje“ (Ten pat). Pavyzdžiui, Šiaulių miesto laikraščiuose dažnai rašoma apie politikų ir verslininkų susitarimus dėl sklypų Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje.

Bendruomenių įsitraukimas į valdančią koaliciją nėra atmetamas tradicinės režimo teorijos kontekste. Buvo daug rašyta daug įvairias tipologijas, kurios dominuoja miestuose, apie visuomenės įsitraukimą. Stone'as (1993) savo tipologijoje pristato keturis režimų tipus: paramos režimus, suinteresuotus išsaugoti dabartinę padėtį, vystymo režimus, sukonzentruotus ties augimo strategijų rėmimu, vidurinės klasės progresyvinius režimus, pritaikančius politiką palankiai veikti tam tikras gruputes, žemesnės klasės, galimybės plėtros režimus, kurie siekia suteikti galimybes socialiai nuskriaustiems (Ten pat).

Stone'as teigia, kad siekiant parūpinti daugiau galimybių socialiai reikia tiek išteklių tiek masių mobilizavimo. Žinoma, lygis išteklių galbūt bus toks didžiulis, kad reikės išorinio finansavimo (Ten pat). Tačiau yra potencialūs laimėjimų dėl įsitraukimo, nes žmonės veikiantys pagal skirtingas ideologines ir politines darbotvarkes yra įtraukiami į režimus dėl perspektyviai mažų galimybių atsirandančių identifikuojant kai kurių grupių tikslus.

Sunku yra kurti valdančią koaliciją, kuri turi visuomenės dėmesį. Be to, valdančioji koalicija turi apsvarstyti ne tik išteklių panaudojimo momentus, bet taip pat visuomenės įsitraukimo pobūdį, todėl „visuomenės koalicija“ kuriama daugiausia dėl finansinių siekių mieste. Taip pat „visuomenės koalicija“ yra paremta įsitraukimu bendrųjų priimant strateginius pasirinkimus dėl naujų galimybių formuotis.

Visuomenės įsitraukimo kontekstas į miesto valdymą, plėtrą yra susijęs su dalyvavimo aspektu. Visuomenė ir dalyvavimas yra susiję tokiu būdu, kad būtų galima mąstyti apie visuomenę, kuri nedalyvauja miesto valdyme, bet gali stiprinti ir vystyti kolektyvinį identitetą, vietas, intereso jausmą.

Pavyzdžiui, visuomenės įsitraukimo kontekstas Šiaulių mieste yra susijęs su daugiabučių renovavimo projektais, kurie stiprina paminėtus jausmus. Tarybinių daugiabučių renovavimo projektai yra įgyvendinami bendradarbiaujant Šiaulių namų bendrijoms⁷ ir Būsto ir urbanistinės plėtros agentūros Šiaulių padaliniui⁸ (BUPA; Vaičiulevičienė, 2007). Atkreiptinas dėmesys, kad Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra prie Aplinkos ministerijos nuo 2007 m. gegužės 1 d. buvo performuota į biudžetinę įstaigą, ir siekia rengti ir įgyvendinti priemones, numatytas Lietuvos būsto strategijoje bei jos įgyvendinimo dokumentuose, analizuoti būsto problemas bei teikti pasiūlymus būsto klausimus sprendžiančioms valstybės bei savivaldybių institucijoms įvairiuose Lietuvos miestuose, kur turi padalinius (BUPA).

Svarbu pabrėžti, kad dalyvavimas miesto reikalų sprendime yra teigiamas dalykas individams, pilietinei visuomenei ir atstovaujamajai demokratijai (Smith, Beazley, 2005). Svarbu, tai, kad „kuo daugiau visuomenė kaip piliečiai dalyvauja pokalbyje ir mastymo procese tuo labiau informuoti bus išrinktieji“ mieste (Ten pat). Mieste visuomenės įsitraukimas į strateginį sprendimų priėmimą gali būti dingstis skirtingoms motyvacijoms: paskatinti savivaldą arba alternatyviai neutralizuoti nuomonių skirtumą arba mobilizuoti paramą politikai. Šitas skirtingumas nurodo skirtumą tarp „žemyn-viršaus“ ir „viršaus-žemyn“ dalyvavimo negali būti nepastebėtas, nes atsiranda spraga tarp to kaip socialinės agentūros⁹ mato problemas ir jų sprendimus ir kaip skurdžių senųjų miesto dalių gyventojai vertina socialinių agentūrų darbą. Kaip rašo Broady ir Hedley (1989), visuomenė, dalyvavimas ir atstovavimas gali būti vertinami skeptiškai išrinktų narių, kurie bijo „skaldyk ir valdyk darbotvarkės“ (Ten pat).

⁷ 2007 metu birželio mėnesį Šiaulių mieste daugiabučių bendrijas buvo sukūrę 443 daugiabučiai namai, 695 daugiabučiai namai nebuvo sukūrę bendrijų (Vaičiulevičienė, 2007).

⁸ Atkreiptinas dėmesys, kad Šiaulių mieste Būsto ir urbanistinės plėtros agentūros padalinys buvo įkurta vėliau nei Panevėžio mieste (Vaičiulevičienė, 2007), todėl galima nurodyti, kad Šiaulių mieste nebuvo aktyviau sprendžiami būsto ir urbanistinės plėtros klausimai bendradarbiaujant namų bendrijoms, agentūros specialistams ir Šiaulių miesto savivaldybės atstovams.

⁹ Kitas veiksnys svarbus parenkant viešojo sektoriaus institucijai nustatytiną arba plėtotinę strateginio planavimo metodologiją arba formuojant metodologijų derinį yra institucijos organizacinės struktūros bei organizacinių ryšių institucijoje pobūdis. Institucijos organizacinės struktūros adaptavimo institucijos strateginiams sprendimams rengti, priimti ir įgyvendinti bei įvairių organizacinių struktūrų derinio formavimo galimybės yra svarbios sprendžiant apie strateginio planavimo metodų tikslumą. Institucijos organizacinės struktūros suderinamumo su strateginiais sprendimais galimybių nustatymas ir tokių galimybių naudojimas, sudarančios prielaidas didinti institucijos prisitaikymą prie kintamų aplinkos sąlygų bei naujų aplinkos reikalavimų, priklauso nuo konkretaus strateginio planavimo metodologijų derinio (Bivainis, Tunčikienė, 2005).

Miesto, regiono plėtros kontekstuose yra svarbus Europos Sąjungos finansavimo aspektas. ES šalyse struktūrinių fondų politika vaidina svarbų vaidmenį regionų plėtroje bei regionų prioritetų ir strategijų nustatyme (Tomassen, Serapinaitė, 2006). Kitas veiksnys regiono plėtros vertinimo procese – mokslinis požiūris. Pažymėtina, kad vieno aspekto nepakanka, norint įvertinti regiono plėtros procesą, nes regioną, kaip sistemą, apibūdina tik įvairių mokslinių požiūrių visuma (Dokurnevič, Bagdzevičienė 2006). Pažymėtina, kad mokslinių teorijų bazė remiasi trimis esminiais plėtros principais: *pastovumu, subalansuotumu ir socialine orientacija* (Ten pat). Regiono plėtros specialistai pastebi, kad pasaulyje sparčiai plinta optimalios būklės regionui paieškos idėja, tačiau neegzistuoja vieningos nuomonės dėl kintamųjų, turinčių apibrėžti šią būklę, nes kalbama tik apie atskirus šio proceso aspektus. Todėl svarbu prisiminti, kad mokslinių teorijų bazė remiasi trimis paminėtais esminiais plėtros principais (pastovumu, subalansuotumu ir socialine orientacija) Pastovumo principas yra sietinas su ilgą laiką trunkančia regiono potencialo reprodukcija, neaktualizuojant gamtinių išteklių gavybos kaip koncepcijos dalies, bet aktualizuojant regiono plėtrą su nuosmukiais, pakilimais, kaupimo periodais, sukauptų plėtros išteklių realizacija (Ten pat). Subalansuotumo principas yra susijęs su ypatinga kiekvieno regiono proporcija jo potencialo sudedamosioms dalims. Socialinė orientacija yra mažai aptariamas regiono plėtros principas, kuris reiškia, kad regioninių situacijų vektoriaus ir kiekybinių parametru įvertinimas turi būti vykdomas pirmiausia pagal jų įtaką gyventojų gyvenimo lygiui ir kokybei (Ten pat).

Socialinis regionų plėtros aspekto aptarimas yra susijęs ne tik su tokiais veiksniais kaip ekonomikos kultūra, darbo išlaidos, nuosavybės kainos ir kt., kurie ne visuomet paaiškina regionų plėtrą arba nuosmukį, bet ir regiono žmonių kultūros dimensijos aspektų aptarimu, žmogiškosios plėtros refleksija, operuojant tokiomis sąvokomis kaip „nelygybė“ (skirtingu gerovės lygiu tarp teritorijų), skirtumais (ekonominėse ir socialinėse struktūrose arba sąlygose).

Gamtinis regionų plėtros aspektas yra susijęs su trejomis kryptimis: 1) visiško pranašumo buvimu (mineralinių išteklių turėjimu, dideliais miškų plotais ir kt.); 2) investiciniu patrauklumu (investuotojų požiūriu į mokesčių sistemą, palankią verslo aplinką); 3) užsienio investicijų srautu į regioną (Dokurnevič, Bagdzevičienė 2006).

Ekonominis regionų plėtros aspektas sietinas su mokslininkų grupės vertinimo procesu, kai regionas yra įvertinamas kaip „socialinės-ekonominės erdvės visuma, charakterizuojama visų nuosavybės formų gamybos struktūra, gyventojų, darbo vietų koncentracija, turinčia savo teritorijos valdymo organus“, bei evoliucijos ir pažangos veiksmų regione suponavimu (Ten pat).

Ekonominio regionų plėtros aspektas yra susijęs su D. Makleodo (1996) modeliais („iš viršaus į apačią modelių“ arba „tradiciniu (klasikiniu) ir iš apačios į viršų modelių“). Tradicinio regionų plėtros požiūrio charakteristikos yra susijusios su šiais momentais:

1. Akcentuojama centro/periferijos poliarizacija, kuomet kapitalas juda iš centro į periferiją, o ištekliai – atgal į centrą (pavyzdžiui, investicijos į naftos pramonę juda iš didelių miestų į periferiją, o naftos srautai – į didelius miestus, turinčius gamybinę galią).
2. Plėtra (spontaniška arba skatinama), kuri prasideda keliuose dinamiškuose sektoriuose ir geografinėse teritorijose ir plinta į kitus sektorius ir teritorijas.
3. Labiausiai akcentuojama urbanizacijos ir pramonės, intensyvaus kapitalo plėtra, priėjimu prie aukščiausių technologijų (Ten pat).

Kitas modelis iš apačios į viršų nurodo sprendimus ir galią, kurie turi būti kuo arčiau „apačios“ (vad. „periferijos“), nes tada ekonominis augimas ir plėtra vyks greičiau, nei rizikingi projektai „uždėti iš viršaus“, todėl svarbu akcentuoti:

1. Svarbią kiekvieno regiono struktūrinę kompoziciją;
2. Sėkmę arba nesėkmę priklausančią nuo vietinių sąlygų (regioninės politikos, infrastruktūros, kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlos, kainų lygio, gyventojų tankumo).

Todėl svarbu pabrėžti, kad perspektyvius regionus charakterizuoja greito augimo sektoriai (naftos, aukštųjų technologijų), aukštas paslaugų lygis, šiuolaikiškas turizmas ir pan., bei tai, kad kiekvieno iš šių modelių taikymas priklauso nuo konkretaus regiono, galimas ir šių dviejų modelių junginio (Ten pat).

Regiono plėtros kaip kompleksinio proceso aptarimas yra sietinas su Lietuvos Respublikos regiono plėtros mokslininkų E. Dokurnevič, R. Bagdzevičienės teiginiais, kad modelis turėtų būti vertinamas regiono plėtros kontekste, atsižvelgiant į esminius regiono plėtros principus ir regiono plėtros proceso aspektus, o galutinis modelis turi prisidėti prie regiono ekonominio potencialo augimo bei gyventojų gyvenimo lygio bei kokybės gerinimo (Ten pat). Be to, paminėtos mokslininkės pastebi: „Regionų plėtra turi būti paremta jų potencialo (galinčio būti konkurencinio pranašumo šaltiniu) reprodukcija, optimalia plėtros aspektų (socialinis, gamtinis, ekonominis) proporcija ir nukreipta į gyvenimo lygio ir kokybės gerinimu” (Ten pat). Tai pat pažymėtina, kad yra svarbus bendrojo mokymosi laipsnis ekonominės ir regioninės raidos progrose tarp-regioninio ir tarp-sektorinio bendradarbiavimo (Tomassen, Serapinaitė, 2006). Regiono plėtros procese mokymasis yra sietinas su didesniu dėmesiu inovacijoms, verslumui kaip svarbiu regioninės plėtros pagrindu, bendradarbiavimo modelių kūrimu, plėtros programų, strateginius ekonominės plėtros planų ruošimu, kompetencijų paskirstymu tarp departamentų, organizacijų ir institucijų¹⁰ (Ten pat). Be to, efektyvus regionų plėtros aspektas yra susijęs su tikslingu planavimu mieste. Šiame kontekste pažymėtina, kad planavimas ir planas gali būti charakterizuojamas įvairiais aspektais¹¹. Kadangi žmogaus veikla mieste yra daugialypė, nes kertasi ir daugybė savininkų interesų, todėl tiems interesams tenkinti miesto planavimo procesą būtina teisiškai reguliuoti siekiant išvengti konfliktinių situacijų, kurios dažnai aptarinėjamos miesto žiniasklaidoje. Be to, miesto gyventojai ir ūkio subjektai yra suinteresuoti, kad aplinka, kurioje jie gyvena ir dirba, nesikeistų arba jos kokybė neblogėtų. Todėl miesto planavimo sprendimai turi būti priimami visų interesų grupių bendru susitarimu, o norint juos pakeisti yra užtikrinama galimybė ginti savo interesus. Tokiu būdu miesto gyventojams ir ūkio subjektams užtikrinamas aplinkos pastovumas.

Miestas yra dinamiška sistema, kuri nuolat auga ir vystosi. Šiam procesui skatinti būtina naudoti visuomenės investicijas ir užtikrinti joms garantijas, nes vien biudžeto lėšomis neįmanoma išspręsti savivaldybių socialinių, ekonominių problemų, sukurti norimą gyvenimo kokybę, nes tam reikia naudoti ir visuomenės lėšas (Ruseckas, 1999), interesų grupių taktikas: informacijos ir kompetencijos kontrolę (Shively, 2005: 281), ekonominę įtaką (Ten pat, 282), visuomenės informavimo kampanijas (Ten pat, 283), bylinėjimąsi (Ten pat, 284).

Lietuvos ekonomistai mokslininkai, kurie domisi ekonomikos augimo teorijomis nurodo, kad ekonomikos plėtros aspektas Lietuvos Respublikoje yra sietinas su ES darnios plėtros strategija, kuri tenkina dabartinio laikotarpio poreikius, nesudarydama pavojaus būsimoms kartoms tuos poreikius „patenkinti“ (Čiburienė, Kavaliauskienė, Snieška, 2005). Lietuvos Respublikoje sąveika su ES darnios plėtros strategija ir paminėtos strategijos veiksniai yra susiję su dokumentu „Ilgalaikės Lietuvos ūkio (ekonomikos plėtros strategija iki 2015 m.“. Šiame dokumente pabrėžiamas būtinumas įgyvendinti darnios plėtros reikalavimus, integruotis į ES darnios plėtros strategijos procesus (Ten pat). Tai pat atkreiptinas dėmesys į Lietuvos ekonomistų pastabas, kad ekonominio augimo, kaitos, tempų ir rodiklių vertinimui naudojama Jungtinių Tautų institucijų patvirtinta Nacionalinių sąskaitų sistema, kuri yra svarbi kitų ekonominių veiksnių (ekonominių išteklių apimtys, prieinamumo, kokybės, struktūros, paskirstymo ir panaudojimo laipsnio, mokslo ir technikos pažangos būklės, rezultatų panaudojimo veiksmingumo, užsienio ryšių intensyvumo, visos sistemos subalansuotumo) analizėje. Be to, ekonominių augimo tempų vertinime vis svarbesni gerovės rodikliai: gyvenimo, laisvalaikio trukmės ir kt. rodikliai, bei itin populiarius H.Dali ir J.Kobo darnios ekonominės gerovės indeksas, įvertinantis grynosios ekonominės gerovės rodiklio (vad. „NEW“) ignoruotas subalansuotumo ir aplinkos problemas (Ten pat).

¹⁰ Atkreiptinas dėmesys, kad valstybinės organizacijos, verslo įmonės valdymo funkcijas (planavimas, organizavimas, vadovavimas, kontrolė) paremia nenutrūkstamu informacijos srautu susijusiu su procesais organizacijos viduje ir už jos ribų. Informacinės sistemos leidžia vadovams kontroliuoti kaip sekasi organizacijai, valdyti verslo operacijas (Stoner; 2006).

¹¹ 1985 metais išleistame tarptautinių žodžių žodyne sąvoka „planas“ apibūdinama kaip ūkio arba jo padalinių privalomų ekonominės ir socialinės plėtros direktyvų bei rodiklių sistema, nusakanti tarpusavyje suderintus plėtros tikslus, terminus ir būdus jiems įgyvendinti, (TŽ1), o 2001 metais pasirodžiusiame žodyne akcentuojama kuriam nors laikui numatyta darbų apimtis, siektini rezultatai, užduoties vykdymo tvarka (TŽ2).

Regionų socialinės plėtros planų įgyvendinimų veiksmis siekiama stiprinti valstybės politinį ir ekonominį stabilumą, sukurti tolimesnės ūkio plėtros prielaidas. Tačiau Lietuvos Respublikoje nėra sukaupta patyrimo, sudarant tokio lygio planus rinkos ekonomikos sąlygomis, todėl dirbama remiantis kitų šalių patirtimi, dalyvaujama ES projektuose¹². Tai pat Lietuvoje paanalizavus mokslinę ir praktinę literatūrą miestų socialinės sferos planavimo bei plėtros aspektais, galima teigti, kad nėra mokslinio ir praktinio patyrimo sudarant miestų bendruosius planus rinkos ekonomikos sąlygomis, bet kuriama įstatyminė bazė, remiamasi kitų šalių patirtimi, stengiamasi rengti bendrus projektus su Europos Sąjunga tobulinant savivaldybės tarnautojų planavimo kompetencijas, įtraukiant dalį visuomenės į miesto planavimo sritis (Rakucevičiūtė, Nausėda, Juozaitienė, Tamošiūnas, 2006).

Turint omenyje regioninės plėtros procesą sietiną su mokymosi aspektu svarbu paminėti regionines plėtros agentūras kaip regioninės politikos institucinio organizavimo formas, kurios pateisina regiono plėtros lūkesčius, vystydamos integruotas ir aktyvias ekonominės plėtros skatinimo regioniniame lygmenyje strategijas.

Atkreiptinas dėmesys, kad regioninės plėtros agentūrų sukurti šalutiniai efektai, tokie kaip nesugebėjimas spręsti tam tikrų regioninių problemų ar pritaikyti tam tikrų įgyvendinimo metodų padeda identifikuoti institucines ir kitas sąlygas sėkmingai regioninei politikai (Tamkus, Bagdzevičienė, 2001). Pažymėtina, kad Vakarų Europoje šios institucijos jau nuo septintojo XX a. dešimtmečio buvo regioninės politikos dalis, vėliau domėjimasis šiomis institucijomis, kaip galimo būdo išspręsti pramonės restruktūrizavimo sunkumus, išaugo ir Centrinės bei Rytų Europos šalyse (pav., Lenkijoje, Vengrijoje, Čekijoje, Lietuvoje ir kt.). Be to, atkreiptinas dėmesys, kad konkurenciją regioninės plėtros agentūrų veiklai sudaro vietinė valdžia, kuri stiprėja ir bando užsiimti savo nišą regioninės plėtros procese ir regioninės politikos formavime bei įgyvendinime (Ten pat), nors sąlygos, kuriomis veikia regioninės plėtros agentūros Vakarų ir Centrinės bei Rytų Europos šalyse, yra skirtingos¹³. Lietuvos Respublikoje pagal Regioninės plėtros įstatymą apskričių administracijos yra regiono plėtros institucijos, kurios turėtų organizuoti regiono plėtros planų rengimą bei įgyvendinimą ir koordinuoti savivaldybių viešojo administravimo institucijų bei socialinių ir ekonominių partnerių veiklą, įgyvendinant regioninės politikos priemones. Praktiškai šiai veiklai vykdyti apskrityse yra steigiamos regiono plėtros agentūros, kurios, panašiai kaip ir kitose šalyse, veikia kaip pusiau autonominės institucijos, remiamos keleto steigėjų. Nuo 1999 metų Lietuvoje veikia Nacionalinė regionų plėtros agentūra, kuri sėkmingai įgyvendino daugiau nei 30 projektų, ir padeda Lietuvos įmonėms įsisavinti ES struktūrinių fondų lėšas, teikia konsultacijas, techninę pagalbą, organizuoja seminarus ir mokymus siekiant efektyvaus, produktyvaus ir maksimalaus ES investicinės paramos panaudojimo (NRPA). Šiaulių regione nuo 2004 metų veikia Šiaulių regiono plėtros agentūra, kurios tikslai sietini su Šiaulių regiono investicinio patrauklumo ir konkurencingumo didinimu, ES paramos įsisavinimas regione, Lietuvos regioninės politikos įtakojimu, siekiant Šiaulių

---

¹² Nuo 2006 metų birželio mėnesio Lietuvos savivaldybių asociacija įgyvendino dviejų metų trukmės projektą „Lietuvos savivaldybių darbuotojų gebėjimų ir kvalifikacijos strateginio planavimo srityje stiprinimas“, kurį iš dalies finansavo Europos Sąjunga ir Lietuvos Respublika. Projekto metu dalyviams buvo suteikta teorinių žinių, praktinių įgūdžių ir konsultacijų kaip užtikrinti, kad veiktų strateginio plano priežiūros ir kontrolės sistema, biudžeto planavimas, kad būtų didesnis visuomenės įtraukimas į strateginio plano rengimo procesą (DEP).

¹³ Strateginio valdymo teoretikai (Webster, Wylie, Wolch, ir kt.) akcentuoja įvairias viešojo sektoriaus institucijos adaptavimosi prie kintamų aplinkos sąlygų ypatybes (Bivainis, Tunčikienė, 2005). Dažniausiai minimi tokie svarbiausi institucijos prisitaikymo prie aplinkos pokyčių veiksmas, kaip institucijos vadovų veiklos stiliaus formavimas, institucijos organizacinės kultūros kūrimas, taip pat institucijos organizacinės struktūros projektavimas ir kitų institucijos išteklių (finansinių, materialinių, informacinių, vidaus kontrolės bei vidaus audito sistemų ir t. t.) bei institucijos strateginių gebėjimų paskirstymas, naudojimas bei plėtra (Ten pat). Kitais žodžiais tariant, viešojo sektoriaus institucijos vadovų gebėjimai (gebėjimai surinkti reikalingą informaciją apie institucijos aplinką, institucijos veiklą bei kompetenciją, institucijos ir jos aplinkos tarpusavio ryšį bei tokio ryšio dinamiką, analizuoti bei vertinti surinktą informaciją, tikslingai naudoti tokios analizės bei vertinimo rezultatus bei teisingai išryškinti susiklosčiusių prielaidų svarbą institucijos veiklai perspektyvoje, parengti bei priimti ir įgyvendinti veiksmus, siekiant didinti užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo galimybes, bei prireikus modifikuoti institucijos ir jos aplinkos tarpusavio ryšį ir kt.) yra svarbūs vidiniai veiksniai, lemiantys institucijos strateginio planavimo metodus (Ten pat).

regiono ekonominio – socialinio augimo, regiono strategijų ir bendrųjų planų rengimu ir monitoringu ir kt. (ŠRPA)¹⁴. Šios agentūros dalininkais yra Šiaulių regiono savivaldybės (Akmenės rajono savivaldybė, Joniškio rajono savivaldybė, Kelmės rajono savivaldybė, Pakruojo rajono savivaldybė, Radviliškio rajono savivaldybė, Šiaulių miesto savivaldybė, Šiaulių rajono savivaldybė), bei kitos organizacijos (Nacionalinė regionų plėtros agentūra, Šiaulių apskrities viršininko administracija, Šiaulių pramonininkų asociacija, Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmai). Todėl šios organizacijos veikla tai pat yra susijusi su valstybės tarnautojų, specialiųjų interesų grupių poreikių regiono plėtros kontekste poreikiais.

Taigi galima teigti, kad Lietuva panaudoja kitų šalių patirtį regioninės plėtros agentūrų kūrimo bei veikloje, kas suponuoja regionų plėtros proceso pozityvius poslinkius.

Šiaulių miesto proveržio iš galimybės yra nurodomos Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, t.y. respublikiniu lygiu. Yra teigiama, kad Lietuvos Respublikos teritorijų naudojimo ir tvarkymo ilgalaikėje strategijoje, numatyta Šiaulius plėtoti kaip 1 lygmens R (regioninės) kategorijos metropolinį centrą kaip ir Vilniaus miestą ir Kauno miestą, bei valstybinės kategorijos Klaipėdos miestą. Neigiami Šiaulių miesto kaip metropolinio centro aspektai sietini su neatitikimu metropolinio centro lygio kriterijams, būtinybėmis lokalizuoti moderniasias technologijas į savo ekonominio baseino išteklius orientuotas tyrimo ir plėtojimo potencialo ugdymu bei ryžtingas darbo vietų kūrimu (NUT). Atkreiptinas dėmesys, kad R kategorijos metropoliniam centrui tai pat priskiriamas Panevėžys; be to, Panevėžio ir Šiaulių kaip metropolinių centrų sąveika gali užtikrinti stiprų Lietuvos šiaurinės dalies urbanistinį tinklą (Ten pat).

Moksliniai pasiekimai, mokslo raida ir ekonominė plėtra mažoje šalyje yra susijusi su mokslo žinių lygiu. Būtina atsižvelgti į tą faktą, kad Lietuva nėra šalis turtinga gamtos ištekliais, todėl jos ekonominė plėtra ateitis priklauso nuo žmonių mokslo žinių. Mokslo žinios ir tyrimai yra neatsiejamai susiję, todėl Lietuva kaip ir Latvija, Estija ir kitos mažos šalys negali perduoti tyrimų sritį didelėms šalims ir pirkti viską iš užsienio. Tačiau, amžini klausimai apie mokslą tokie kaip: „Kodėl reikia atlikti mokslinį tyrimą? Kiek mokslinių tyrimų šalis gali leisti? Iki kokios pakopos moksliniai tyrimai turi būti kontroliuojami?“ – turi būti nuolat apsvarstomi mokslininkų, politikų susitikimuose, dokumentuose ne tik valstybės sostinėje, bet ir vietos savivaldos lygmenyje. Šių klausimų apsvarstymas ir sprendimas nėra lengvas procesas turint omenyje, tai, kad Lietuva atkūrė nepriklausomybę XX amžiaus pabaigoje, tačiau nauja įstatymų leidžiamoji sistema, Europos Sąjungos parama, dėstytojų mobilumas, informacinės technologijos sudarė geresnes galimybes Šiaulių regiono moksliniams tyrimams ir mokslinių tyrimų vertinimui, sąveikai su savivaldybės administracijos, privataus sektoriaus verslo organizacijų poreikiais.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikoje ir kitose ekonomiškai stipriose pasaulio šalyse mokslo ir technologinei pažangai skiriamas ypatingas dėmesys suvokiant jų svarbą regiono ir valstybės ekonominei plėtrai. Oficiali valstybės politika skatinant šią pažangą apibrėžiama įvairiuose dokumentuose: baltosiose knygos, MTTP ir inovacijų programose, vyriausybės programose ir nutarimuose, specialiuose įstatymuose ir kt. dokumentuose.

Apibendrinant galima teigti, kad ES institucijos siekia įgyvendinti vieningą bendrą mokslo strategiją ir politiką sietiną su plėtra, inovacijomis, tačiau oficialiai atskirų valstybių mokslo rezultatai sietini su dokumentais (baltosiomis knygomis, MTTP ir inovacijų programomis, vyriausybės programomis ir nutarimais, specialiais įstatymais).

Regiono plėtros procese svarbus aspektas yra ir švietimo institucijų veikla (mokyklų veikla) kaimiškose regiono vietovėse, universiteto ir kaimo gyventojų sąveikos galimybės per ES projektus skirtus kaimo plėtrai, bei konkrečiame mieste, tai pat universiteto ir valdžios, bei privataus sektoriaus bendradarbiavimas kuriant mokslo centrus, industrinius parkus.

---

¹⁴Paminėta agentūra aktyviai bendradarbiauja su Lietuvos vietos veiklos grupių, bendruomenių atstovais, žemės ūkio skyrių, seniūnijų darbuotojais, tokiu būdu užtikrina didelę informacijos sklaidą ne tik apie agentūros vykdomą veiklą, teikiamas paslaugas, bet ir apie ES paramos įsisavinimo galimybes (ŠRPP).

Šiaulių regiono proveržio ekonominio ir socialinio proveržio procese Šiaulių universitetas svarbus dėl universiteto mokslininkų, studentų publikacinio ir patentinio aktyvumo, kuris yra savitas Šiaulių regione, nes skatina verslo įmonių, valstybinių organizacijų veiklos gerinimą. Be to yra svarbūs Socialinių mokslų fakulteto studentų bakalaurų, kursiniai darbai, skirti konkrečios įmonės ar valstybinės institucijos veiklos analizei, ar dėstytojų parašyti straipsniai. Daugiausia tokių straipsnių pasirodo mokslo žurnaluose „Socialiniai tyrimai“, „Jaunųjų mokslininkų darbai“ (ŠUV).

2005 metais Šiaulių universitete Šiaulių universiteto mokslo prorektorius prof. V. Tričys Senatui pranešė, kad geriausi rezultatai bei didžiausi mokslinės produkcijos augimo tempai per praėjusius ketverius metus buvo socialinių mokslų srityje (Dumčiūtė; MM). Pagal socialinių mokslų produkcijos kiekį Šiaulių universitetas 2005 metais buvo trečioje vietoje (po Mykolo Romerio universiteto ir Vilniaus universiteto). Humanitarinių mokslų produkcijos kiekis per pastaruosius ketverius metus Universitete ir tarp kitų universitetų (6 vieta tarp jų) buvo pastoviausias iš visų mokslo sričių (Ten pat).

Regiono plėtrai svarbus universiteto mokslininkų patentiniu aktyvumas pritaikomas regione, valstybiniu mastu, užsienio valstybėse. Svarbu pažymėti, kad Šiaulių universiteto mokslininkų kaip ir Lietuvos Respublikoje mokslininkų, išradėjų patentinis aktyvumas yra fiksuojamas ir skelbiamas pasaulyje Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro (LRVPB).

Nuo 1991 metų (Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro įsteigimo pradžios) 3 tūkst. patentų, 1,3 tūkst. dizainų, 41,7 tūkst. prekių ženklų buvo įregistruoti Lietuvos Respublikos registruose, be to buvo užregistruota 3,7 tūkst. Europos patentų, 200 tūkst. Bendrijos dizainų, 36 tūkst. tarptautinių prekių ženklų (AVPB). Lietuvos statistikos departamentas kasmet išleidžiamame „Lietuvos statistikos metraštyje“ skelbia duomenis apie Lietuvos Respublikos patentinį aktyvumą. Patentinis aktyvumas suponuojamas ir eksplikuojamas patentinių paraiškų skaičiais, kurie pateikiami Valstybinių patentų biuro darbuotojų.

Duomenis apie apsaugotas Lietuvos Respublikoje pramoninės nuosavybės teises galima taip pat rasti Lietuvos Respublikos patentų registro, Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazėse bei Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (WIPO), Europos patentų tarnybos (EPO) ir Vidaus rinkos harmonizavimo tarnybos (OHIM) duomenų bazėse.

Svarbu pažymėti, kad Lietuvos Respublikos regionų patentinis aktyvumas gali būti nagrinėjamas Lietuvos Respublikos Valstybinio patentų biuro statistikoje pateikiamoje Lietuvos Statistikos departamentui, Lietuvos patentų aprašymuose, kurie yra pateikiami Lietuvos Respublikos patentų biuro Europos Sąjungos institucijoms atsakingoms už patentinę apsaugą, ir kt. pasaulinės nuosavybės organizacijoms.

Šiaulių miesto ekonominis ir socialinis proveržis yra susijęs su Lietuvos Respublikos teritorijos planavimo procese svarbiais momentais apie metropolinius centrus tiek savivaldos tiek valstybiniame lygmenyje, tai pat su Šiaulių universiteto mokslininkų veikla regione. Planavimo dokumentų analizė, Šiaulių universiteto mokslininkų veikla svarbi ekonominio ir socialinio proveržio kontekste.

1.5. Europos Sąjungos finansavimo aspektas

Lietuvos miestų savivaldybių įstaigos lėšas gauna pagal ES projektus. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublika parengė strateginį dokumentą „Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą“, kurį patvirtino Europos Komisija ir kuriame išdėstyti ES struktūrinių fondų ir Lietuvos veiksmų tikslai, plėtros strategija, nurodyti ES struktūrinių fondų ir kitų finansavimo šaltinių įnašai (BPD). Pagal šį dokumentą kvietimus gauti ir teikti kvietimus teikti paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti skelbė ir paraiškas 2004 – 2006 metais priėmė šios įgyvendinančiosios institucijos:

1. Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra.
2. VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra.
3. VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra.

4. Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos.
5. Transporto investicijų direkcija.
6. Žmonių išteklių plėtros programų paramos fondas (KTP).

Pažymėtina, kad pagal Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimo būklę nuo įgyvendinimo pradžios iki 2006 m. spalio 31 dienos prioritetui „Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtrai“ Europos Sąjungos lėšų dalis buvo 3090,853 milijonai litų, Lietuvos Respublikos – 1068,519 milijonai litų (IB).

Pagal „Lietuvos 2004-2006 m. bendrasis programavimo dokumento“ dalį „1.1 priemonė. Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas“ 2004-2006 metais buvo gautos lėšos skirtos galutiniams paramų gavėjams (savivaldybėms, savivaldybių įmonėms, kitoms biudžetinėms ar viešosios įstaigoms) siekiant pagerinti susisiekimą tarp miestų ir skirtingų regionų gyventojų, tarp žemės ūkio, verslo, pramonės, turizmo ir administracinių centrų (IPR). Susisiekimo infrastruktūros modernizavimo atlikti darbai sudarė palankesnes sąlygas vystyti smulkiam ir vidutiniam verslui, turėjo teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei regionų plėtrai (Ten pat).

Pažymėtina, kad nuo 2004 metų iki 2006 metų Regionų plėtros programai įgyvendinamai nuo 2003 metų buvo skirta 490 tūkstančių litų, o nuo 2007 iki 2013 metų parama regionų politikai (numatoma skirti suma bus 2,5 milijardai litų) sudarys apie 11 procentų Europos Sąjungos skirtų struktūrinių fondų (Medekša, 2007). Parama bus skiriama darbo jėgos mobilumo skatinimui, administracinių įgūdžių gerinimui, namų renovavimui, vietos išteklių saugojimui, efektyviam energijos naudojimui ir kt. tikslams.

2008 metais Europos Sąjunga skirs Lietuvai iki 5,12 milijardo litų paramos (KMDE). Europos Sąjungos komisija 2009 metais pagal ES biudžetą didžiausią dalį lėšų numato skirti Regioninės politikos fondų paramai, kuri gali viršyti 906 mln. eurų (3,125 mlrd. litų) - 8,3 proc. daugiau negu 2008 metais (LES). Ekonomikos konkurencingumą remiančių programų finansavimą numatoma padidinti 5,5 proc., išlaidas moksliniams tyrimams - 10 proc., inovacijų įmonėse skatinimui - daugiau nei 17 proc., ekologinių inovacijų diegimui įmonėse - 18 procentų (Ten pat).

Apibendrinant, galima teigti, kad Europos Sąjungos lėšos yra naudingos regiono raidos strategijoje, nes lėšos yra gaunamos pagal ES ir Lietuvos Respublikos pasirašytus dokumentus sukuria galimybes efektyvesnei verslo plėtrai pagerinus transporto infrastruktūrą ir kt. aspektus tarp Lietuvos regionų.

1.5. Kaimiškųjų vietovių plėtros pokyčių procesas

Lietuvos Respublikos kaimiškųjų vietovių ekonominės ir socialinės situacijos pokyčiai kaimiškųjų vietovių plėtros procese yra susiję su Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymais reguliuojančiais žemės ūkio veiklą, dalyvavimu ES projektuose, bei Lietuvos universitetų mokslininkų veikla, ES biudžeto lėšomis skirtomis Lietuvai. Lietuvos Respublikos moksliniame kontekste skirtame Lietuvos kaimo plėtros situacijai rašoma apie žemės ūkio procesų gamybos analizę, ekonominės veiklos formų paieškos aspektus (Ratkevičienė, 2004, Jasaitis, Naujokienė, 2004, Jasaitis, 2006), socialinių procesų dinamiką (Poviliūnas, 2003, Jasaitis, 2006), Šiaulių apskrities kaimiškose vietovėse industrinių zonų intensyvus kūrimo, pramonės ir verslo įmonių jose steigimą bei plėtrą (Dijokaitė, Tamošiūnas, 2008).

Šiaulių apskrities kaimiškųjų vietovių plėtros procesas yra aktualizuojamas nuo 2002 metų galiojančiame „Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatyme“ (LRŽKP)¹⁵ universiteto mokslininkų straipsniuose¹⁶, ES projektuose skirtuose respublikos ir Šiaulių apskrities plėtrai.

¹⁵ Paminėto įstatymo 5 straipsnyje „Žemės ūkio ir kaimo plėtros politikos įgyvendinimas“ yra nurodoma, kad žemės ūkio ir kaimo plėtros politiką įgyvendina Vyriausybė, Žemės ūkio ministerija, Vyriausybės įgaliotos kitos institucijos bei savivaldybių institucijos pagal įstatymų ir kitų teisės aktų suteiktą kompetenciją (LRŽKP).

¹⁶ Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatyme 5 straipsnio 4 skirsnyje yra nurodyta, kad Valstybės ir savivaldybių institucijos, įgyvendindamos žemės ūkio ir kaimo plėtros politiką, bendradarbiauja su žemės ūkio ir maisto

Šiaulių apskrities kaimiškųjų vietovių analizė vadybos kontekste yra atliekama Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultete nuo 2005 metų spalio mėnesio veikiančiame Kaimo plėtros tyrimų centre (KPTC).

Paminėto Šiaulių universiteto mokslo centro 2005-2007 metais nagrinėjamos temos grupėse, kuriose aktyviai dalyvauja Šiaulių universiteto magistrantai ir bakalauro studijų studentai yra susijusios su šiais Šiaulių regiono plėtros aspektais:

1. Darbo rinkos pokyčiai ir verslo plėtra Šiaulių apskrityje.
2. Kaimo bendruomenių veiklos plėtra. Integruotų strategijų kūrimu Šiaulių ir Telšių apskrityse.
3. Neurbanizuotų vietovių naujų funkcijų plėtra Aukštaitijos ir Sūduvos krašte.
4. Visuomenės socialinio aktyvumo ugdymu kaimiškose Šiaulių krašto vietovėse.
5. Kaimo gyventojų neformalaus tęstinio ugdymo tobulinimu ir švietėjiškos veiklos organizavimu Šiaulių ir Telšių apskrityse.

2006 metų pirmo pusmečio Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto mokslo centro Kaimo plėtros tyrimų ataskaitoje nurodoma, kad mokslo centras siekė vykdyti mokslinius tyrimus ir apibendrinti jų rezultatus sietinus su kaimo plėtra Šiaulių regione¹⁷, bei siekė mokslo ir studijų integracijos kaimo plėtros kontekste¹⁸, mokslo ryšių plėtros¹⁹, vykdė konsultacinę ir švietėjišką veiklą²⁰ (KTCA).

Mokslininko J. Jasaičio pastebėjimu, Šiaulių ir Radviliškio rajonuose galima identifikuoti Šiaulių kaip didesnio miesto, kuriame 1992-2000 metais buvo stiprus ekonominis nuosmukis, įtaką (Jasaitis, 2006). Pažymėtina, kad iki 2005 metų Šiaulių ir Radviliškio kaimiškose savivaldybėse buvo pastebimos ekonominio sąstingio pasekmės, atsiradusios dėl darbo jėgos pertekliaus kaime nepanaudojimo nutraukusiose veiklą Šiaulių, Radviliškio pramonės įmonėse, kaimo gyventojų emigracijos, daugelio kaimiškų gyvenviečių tuštėjimo (Ten pat). J. Jasaitis 2005 metų kovo - birželio mėnesiais apklausė 271 respondentą keturiuose Lietuvos kaimiškuose administraciniuose vienetuose (Šiaulių, Radviliškio, Švenčionių, Anykščių savivaldybių kaimo vietovėse), kurių ekonominė situacija atitinka kaimiškos Lietuvos Respublikos situaciją. Apklausa atlikta J. Jasaičio sudarė sąlygas identifikuoti 10 aspektų, eksplikuojančių kaimiškųjų vietovių plėtrą stabdančius veiksnius:

1. Dideliu žmonių skaičiumi, kurie užsidirba pragyvenimui ne žemės ūkyje (daugiausia iš pensijų, po to namų šeimininkės), bei didesnę nei oficialiai skelbia statistika faktinį moterų nedarbą.
2. Kaimo gyvenviečių ūkinio ir kultūrinio gyvenimo apmirimu dėl pastebimo mokyklų mažėjimo ir dėl to atsiradusio ekonomiškai aktyviausių jaunų šeimų, suinteresuotų savo vaikų ateitimi išvykimo, geriausių specialistų judėjimo į miestus.
3. Žemės ūkio bendrovių, priemiestinėse, poilsui tinkamose zonose, nacionaliniuose parkuose esančių sklypų supirkinėtojų, aktyviai veikiančių nuo 2004 metų, mažu

---

produktų gamintojų, supirkėjų, perdirbėjų, žemdirbių savivaldos ir kitų visuomeninių organizacijų, mokslo, mokymo ir konsultavimo įstaigų atstovais (LRŽKP).

¹⁷ Pavyzdžiui, nurodoma, kad Šiaulių, Kauno, Klaipėdos, Utenos, Tauragės ir Telšių apskrityse, talkininkaujant Socialinių mokslų fakulteto dieninio ir neakivaizdinio skyriaus studentams, tarp jų ir rengusiems diplominius darbus, apklausta per 1200 respondentų. Atlikta pirminė duomenų analizė, apibendrintos išvados apie kaimo gyventojų amžiaus, išsimokslinimo ir profesinę struktūrą, jų pajamas ir išlaidas, būsto sąlygas, pagrindinius informacijos šaltinius bei vietos bendruomenių veiklą (KTCA).

¹⁸ Pavyzdžiui, nurodoma, kad Kaimo plėtros tyrimų centro direktoriui J. Jasaičiui vadovaujant bakalauro baigiamiesiems darbams buvo tiriamos aktualios kaimo raidos temos: gyventojų demografinės ir socioekonominės struktūros pokyčiai, informavimo sistemos tobulinimas, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra, kaimo tematika žiniasklaidoje, kaimiškųjų vietovių pažintinė lavinamoji funkcija ir kt. Baigiamuosiuose magistratūros studijų darbuose nagrinėjamos kompleksinės kaimo vietovių ūkinės veiklos įvairinimo, paslaugų sistemos modernizavimo ir gyventojų neformalaus tęstinio ugdymo problemos (Ten pat).

¹⁹ Pavyzdžiui, rašoma, kad buvo sukurta tarpuniversitetinė (Šiaulių, Kauno Technologijos ir Vilniaus Pedagoginio universiteto) kaimo raidos problemų analizės grupė.

²⁰ 2006 m. vasario 1 d. surengta metodinė - praktinė Šiaurės Lietuvos VVG atstovų konferencija, kurioje buvo aptartas Kaimo plėtros planas 2007-2013 m. Seminare dalyvavo 35 klausytojai iš 14 įvairių rajonų.

susidomėjimu žemės ūkio gamyba, naujų darbo vietų kūrimu, kas didina bedarbystę ir mažina visos šalies ūkinį pajėgumą.

4. Danijos, Vokietijos, Prancūzijos ir kitų valstybių piliečių įregistruotų verslo kompanijų arba perkeltų užsienio įmonių veiklą, kai yra naudojamos nešvariosios technologijos (pav., automatizuoti kiaulių penėjimo kompleksai) darantys neigiamą žalą gamtai.
5. Šeimos ūkių²¹ kaip vyraujančio Rytų ir Centrinės bei Vakarų Europos ūkininkavimo tipo didžiulius pardavimų skaičius.
6. Stambios žemėvaldos atsiradimu ir didėjančia turtine stambiųjų žemvaldžių ir samdytų darbuotojų nelygybe, kuri didina socialinę įtampą ir kelia pavojų valstybės stabilumui.
7. Negražintos galvijų supirkėjų milijoninės skolas atskiriems ūkininkams, žemės ūkio bendrovėms, kas nuskurdino kaimo gyventojus, privertė bankrutuoti daug žemės ūkio verslo subjektų.
8. Nepalankios sąlygos žemdirbių dalyvavimui maisto produktų, žemės ūkio tiekiamų žaliavų perdirbimo procese, galimybes tapti ūkininkams perdirbimo ir prekybos įmonių savininkais.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės menkai skatinama mažų ir vidutinio dydžio įmonių plėtra kaime.
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės orientuota socialine parama į pašalpas gaunančių asmenų didėjimą, bet ne į darbo paiešką.

Šiaulių regiono 2007-2013 metų plane yra aptariamas Šiaulių regiono kaimiškujų vietovių plėtros procesas. Šiame plane yra konstatuojama, kad Lietuvoje kaimo gyventojų dalis yra 33 proc., tuo tarpu Šiaulių regione kaimo vietovių gyventojai sudaro apie 39 proc. viso regiono gyventojų skaičiaus (ŠRPP). Miesto gyventojų daugiau tik Akmenės rajono savivaldybėje, o Joniškio, Kelmės, Pakruojo bei Radviliškio rajonuose daugiau kaip pusę gyventojų sudaro kaimo vietovių gyventojai.

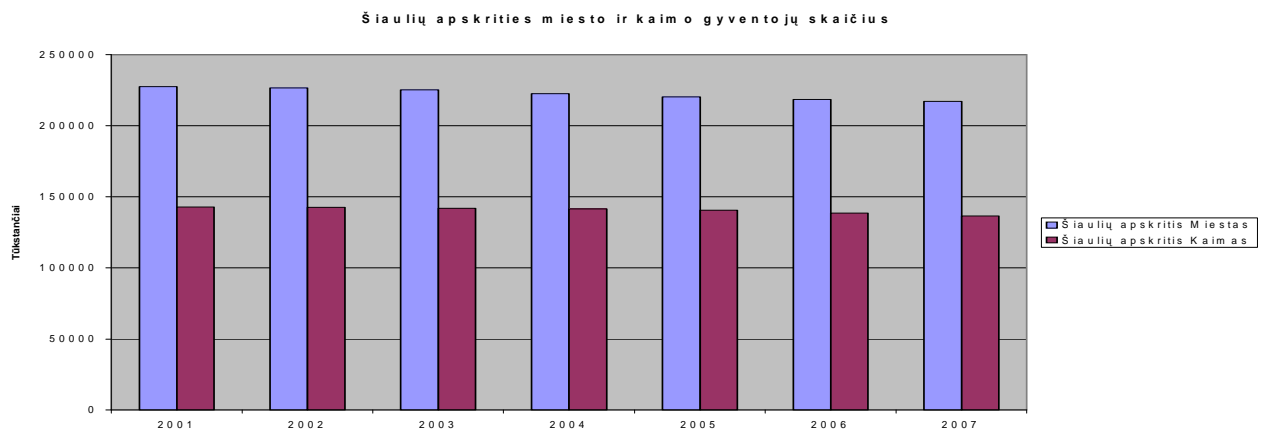
Šiaulių apskrities užimtieji žemės ūkyje ir žuvininkystės sektoriuje sudaro apie 16 proc. šalies šiame sektoriuje užimtų žmonių. Šis santykis per pastaruosius metus beveik nepakito, nes Šiaulių apskrityje vyksta analogiški procesai kaip ir Lietuvoje, užimtųjų skaičius žemės ūkyje per pastaruosius trejus metus sumažėjo apie 20 proc. (Ten pat). Kitas liūdnas faktai yra tas, kad nors nuo 2004 m. daugelio žemdirbių pajamos padidėjo, bet santykinai sumažėjo kitų kaimo gyventojų pajamos. Atsiradęs didelis atotrūkis tarp kaimo ir miesto gyventojų pajamų didino kaimo vietovių atokumą.

Šiaulių regiono plane yra rašoma, kad Šiaulių apskrityje svarbu skatinti tikro įmonių kūrimąsi ir ne žemės ūkio veiklos plėtrą, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, didinant galimybes daugiau uždirbti kaimiškujų vietovių gyventojams (ŠRPP). Be to, atsižvelgiant į didėjančią kaimo turizmo patrauklumą, didelis dėmesys 200–2013 m. laikotarpiu bus numatomas kaimo turizmo paslaugų kokybės ir šių paslaugų įvairovės didinimui (Ten pat).

Pažymėtina, kad tikslesnę informaciją apie Šiaulių apskrities kaimiškų vietovių plėtros procesus gali suteikti Lietuvos Respublikos departamento pateikti statistiniai duomenys apie Šiaulių apskrities kaimiškų vietovių situaciją paimti iš Rodiklių duomenų bazės ir Regioninių duomenų bazės. Pavyzdžiui, galima pastebėti, kad Šiaulių apskrityje kaimo gyventojų skaičius ir miesto gyventojų skaičius pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis yra mažai kintantis, kas yra pastebima toliau pateikiamoje diagramoje.

---

²¹ Lietuvos šeimos ūkius, kurių dydis 15-30 ha, siekiama parduoti (Jasaitis, 2006).

1 pav. Šiaulių apskrities kaimo ir miesto gyventojų skaičius (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Galima teigti, kad išsamesnė šių veiksnių analizė panaudojus interviu, atlikus verslo įmonių veiklos analizę, bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiksmų analizę Šiaulių regiono kaimiškose vietovėse, ir neigiamų kaimiškųjų vietovių veiksnių pašalinimas sudarys palankesnes sąlygas Šiaulių regiono kaimiškųjų vietovių proveržiui.

Šiaulių regiono plėtros kontekste naudinga aktualizuoti Šiaulių regiono kaimiškųjų vietovių socioekonominės situacijos aspektus, gautus Lietuvos universiteto mokslininkų mokslinės literatūros ir kaimiškųjų vietovių situaciją apibūdinančiuose dokumentuose, investicinio patrauklumo industrinių zonų atsiradimui pagal ekonominius, socialinius, aplinkosauginius rodiklius tarptautinio projekto „SEBco“ rėmuose (IAŠA), kaimo gyventojų interviu ir anketinių apklausų, statistinių empirinių duomenų analizių kompiuteriu metu.

Šiaulių universiteto mokslininko T. Tamošiūno ir Šiaulių miesto savivaldybės Regioninės plėtros departamento direktorės D. Dijokaitės nuomone, yra itin svarbi Šiaulių apskrities viršinininko administracijos darbuotojų ir Šiaulių universiteto mokslininkų atlikta apskrities industrinių arealų vystymosi galimybių Šiaulių regione veikla (Dijokaitė, Tamošiūnas, 2008). Pažymėtina, kad pramonės ir verslo įmonių įsikūrimas šiuose arealuose skatins naujas veiklas probleminėse apskrities teritorijose, įgalins efektyviai įsisavinti šalies ir užsienio verslo investicijas. Šiaulių apskrities kaimiškose vietovėse numatomas industrinių arealų steigimas. Yra numatoma, kad Kuršėnų kaimiškosios seniūnijos teritorijoje Medvalkės kaime tarp kelio Šiauliai – Palanga ir kelio į Daugėlius bus suplanuota 14 ha Kuršėnų miesto industrinė zona, numatant jos galimą 76 ha plėtrą, be urbanizuojant šią teritoriją (IAŠA). Parengtas sklypų Medvalkės kaime detalusis planas, pagal kurį planuojamas sklypų paskirties keitimas į pramonės ir sandėliavimo objektų statybai skirtą sklypą. Mantaičių kaime prie Meškuičių miestelio šalia magistralinio kelio bus suplanuota 12 ha teritorija Meškuičių industrinei zonai, bei buvo numatyta jos galima 91 ha plėtra (Ten pat). Šioje vietoje sklypai bus skirti statybos pramonės ir automobilių techninio aptarnavimo objektų statybai, medienos apdirbimo, parketo gamybos, žemės ūkio produkcijos perdirbamosios pramonės modernizavimui siekiant sukurti stambų regioninį statybinių medžiagų gamybos įmonių pramoninį arealą. Prie Tytuvėnų miesto, šalia kelio link Kelmės planuojamas apie 100 ha pramoninis arealas, skirtas žemės ūkio produkcijos perdirbamajai ir lengvajai pramonei. Šiuo projektu siekiama aktyvinti investicijas į Kelmės rajoną. Žagarės miesto pietvakarinėje dalyje prie kelio Žagarė – Šakyna planuojama 25 ha Žagarės pramoninė zona. Čia bus išskirta pramonės ir sandėliavimo sklypų teritorija, orientuota į žemės ūkio produkcijos perdirbamąją pramonę.

Atkreiptinas dėmesys, kad siekiant investicinio patrauklumo buvo atlikta pagal tarptautinio projekto „SEBco“ bazę Šiaulių apskrities 7 savivaldybių investicinis patrauklumo analizė industrinių zonų atsiradimui panaudojant 46 ekonominius, 31 socialinius ir 23 aplinkosauginius rodiklius. Rajonų

savivaldybėse buvo pastebėta, kad išsiskiria patogūs kelių tinklai, paviršinių vandens telkinių kokybė, mokesčių lengvatos, darbingo amžiaus gyventojų skaičius.

Lietuvos Respublikos kaimo plėtros kontekste tikslinga prisiminti, kad Europos Sąjungoje siekiama pozityviai keisti kaimo plėtros kryptis. Minėtas pokytis yra sietinas su Europos Sąjungos rengimusi naujam programavimo laikotarpiui (2007-2013 metams) kaimą nebelaikant pigiu maisto ir žaliavos apdirbamajai pramonei šaltiniu, bet aktualizuojant intensyviai žemdirbystei nepalankių vietovių perspektyvas, kraštovaizdžio ir etninio paveldo išsaugojimo problemas, būtinybę sukurti optimalias gyvenimo sąlygas visų regionų gyventojams (Jasaitis, 2005). Tai pat pažymėtina, kad minėtas pokytis akcentuojamas įvairiose ES kaimo plėtros konferencijose, ES reglamentuose ir kt. dokumentuose, ES projektuose skirtuose kaimiškų vietovių plėtrai²². Vienas iš tokių projektų, kuris sukurs palankesnes sąlygas Šiaulių regiono kaimiškų vietovių plėtrai yra magistro darbe paminėtas projektas „HINTERLAND“, kuriuo siekiama identifikuoti Šiaulių regiono kaimiškose vietovėse probleminius kaimus, skatinti gyventojų socialinį, ekonominį aktyvumą įtraukiant gyventojus į kaimo bendruomenes vienijančius projektus, programas (PHŠA; ŠRKPP). Yra teigiama, kad „ES projekto „Erdvinio planavimo galimybių ir vietinio potencialo panaudojimas, siekiant atokių vietovių nuosmukio mažinimo, HINTERLAND“ tikslas – atrasti būdų valdyti nuosmukio procesą atokiose teritorijose panaudojant modernius, inovatyvius erdvinio vystymo metodus. Taip pat turi būti atrastas, išryškintas ir efektyviai panaudojamas stipresnis potencialas, galintis sustabdyti nuosmukį ir sudaryti sąlygas augimui (ŠRKPP). Šiaulių apskrities viršinininko administracija kaip šio projekto partneris sutelkė regioninę darbo grupę, Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto ekspertus, mokslininkus (Ten pat), norėdama įgyvendinti tokius ES projekto uždavinius susijusius Šiaulių apskrities kaimiškų vietovių plėtros pokyčiais:

1. Devynių Šiaulių apskrities kaimiškųjų vietovių esamos situacijos identifikacija.
2. Devynių apskrities kaimiškųjų vietovių nuosmukio mažinimo galimybių pagrindimui.

Nurodoma, kad šio projekto įgyvendinimo erdvė buvo susieta Šiaulių apskrities kaip naudingos plėtros galimybės vietovės analize, bei Šiaulių apskrities devyniomis seniūnijomis, kaip atskiromis teritorijomis (pav., Joniškio rajono Gaižaičių seniūnija, Šiaulių rajono Šakynos seniūnija, Kelmės rajono Kražių ir Šaukėnų seniūnijos, Akmenės rajono Kivylių ir Kruopių seniūnijos, Radviliškio rajono Tyrulių seniūnija ir Pakruojo rajono Žeimelio seniūnija).

Pagal pilotinę priemonę „Socialinės partnerystės veiklą ir projektų inicijavimas, pritraukiant intelektualinį potencialą į bendruomenes“ paruoštą Šiaulių universiteto Socialinių tyrimų mokslinio centro eksperto S. Balčiūno, 27 Šiaulių universiteto studentų grupė organizavo 69 susitikimus pilotinėse kaimo vietovėse, kuriose dalyvavo 132 dalyviai, bei inicijavo 9 projektines veiklas. Šios pilotinės priemonės įgyvendinimo metu buvo pasiekti tokie svarbesni rezultatai:

1. Identifikuotos nutolusių Šiaulių apskrities vietovių vietos bendruomenių reikmės ir įvertintos jų tenkinimo galimybės rengiant investicinius projektus ir gaunant finansavimą iš ES ir kitų fondų.
2. Interviu ir Šiaulių universiteto Kaimo plėtros tyrimų centro statistinės duomenų bazės pagrindu, apibendrinti statistiniai įvairių tyrimų duomenys reiškiantys rajono gyventojų nuomonę naujų darbo vietų steigimo kaimo vietovėje klausimais;
3. Analizuojant bendruomenių parengtus projektus bei dirbant kartu su vietos bendruomenių atstovais prie projektų rengimo, buvo identifikuotos bendruomenių projektų rengimo kompetencijos ir pateikti siūlymai joms plėtoti.

---

²² Nacionalinė Mokėjimų agentūra siekdama išsiaiškinti Lietuvos gyventojų požiūrį į Kaimo plėtros 2004–2006 m. planą (KPP), 2006 m. kovo mėn. buvo atliktos dvi ūkininkų apklausos (NMAVA). Šių tyrimų rezultatai parodė, jog absoliučiai daugumai apklaustų ūkininkų informaciją apie KPP priemones gauti buvo lengva (93 proc.). Palyginti su ankstesnėmis apklausomis, gerokai padaugėjo teigiančių, kad dauguma kaimo žmonių yra susipažinę su KPP siūlomomis galimybėmis. Be to, padaugėjo ūkininkų, kurie teigė, kad KPP priemonės bus labai naudingos ateityje. Padaugėjo žmonių optimistiškai vertinančių KPP lėšų skirstymo skaidrumą: nuo 37 proc. iki 46 proc. Informuojant apie KPP nuo 61 proc. iki 86 proc. padidėjo žiniasklaidos vaidmuo, tai liudija apie KPP viešinimo efektyvumą (Ten pat).

4. Interviu ir konsultacijų metu, vietos gyventojai buvo įtraukti į situacijos vertinimą, ir tokiu būdu skatintas gyventojų aktyvumas ir dalyvavimas procesuose.

5. Įvertintos viešojo administravimo specialybės vyresniųjų kursų studentų, kaip bendruomenių ir seniūnijų konsultacinių partnerių galimybės teikiant paramą vietos gyventojams investicinių projektų rengimo klausimais.

Pilotinės priemonės „Pozityvaus kaimo įvaizdžio formavimas ir pozityvaus kaimo žmonių mąstymo bei elgsenos skatinimas informuojant apie konstruktyvius įvykius ir pokyčius kaime“ metu buvo siekiama suteikti informaciją per žiniasklaidą, buvo paruoštas multimedijos paketas apie vykdomą ES projektą bei buvo formuoti pozityvus kaimo įvaizdis ir pozityvus kaimo žmonių mąstymo bei elgsenos skatinimas, informuojant apie konstruktyvius įvykius ir pokyčius kaimiškose vietovėse, taip skatinant naujų iniciatyvų atsiradimą bei informacijos sklaidą.

Pilotinės priemonės „Kaimo bendruomenių intelektualio aktyvumo skatinimas mokymuose“ metu mokymus 120 žmonių aktyvių kaimo seniūnijose vedė Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto ekspertai (T. Tamošiūnas, L. Juozaitienė ir A. Blinstrubas) įvairiose Šiaulių regiono seniūnijose (pav., Kruopių seniūnijoje Akmenės rajone, Gaižaičių seniūnijoje Joniškio rajone ir kt.) parengus programą „Kaimo seniūnijų intelektualio aktyvumo skatinimas“ apimančią tokias temas: Šiaulių apskrities kaimo seniūnijų ekonominė ir sociodemografinė situacija, veiklos ir gyvenimo kokybės rodiklių identifikavimas; Šiaulių apskrities kaimo seniūnijų socialinės-mentalinės aktualijos; Šiaulių apskrities seniūnijų veiklos strateginis valdymas).

Pagal pilotinę priemonę „Paraiškos dėl kultūrinės veiklos pagyvinimo Kivylių kaime parengimas“ N. Akmenės kaimiškoji seniūnijos Kivylių kaime buvo atlikta kultūrinės veiklos situacijos bei potencialo analizė, atsižvelgiant į tai bei bendradarbiaujant su seniūnija buvo parengta paraiška, kurios tikslas – sukurti patrauklią gyvenimui aplinką Kivylių kaime, atskleidžiant aktyvios kultūrinės veiklos potencialo galimybes. Todėl projekto paraiškoje numatytas Kivylių kaimo bendruomenės namų einamasis remontas, techninės dokumentacijos parengimas pastato renovacijai bei eilė kultūrinio gyvenimo pagyvinimo veiklų.

Pagal pilotinę priemonę „Šiaulių regiono prioritetų realizavimo strategijos parengimas ir leidyba“ buvo siekiama nustatyti Šiaulių apskrities, kaip atokios vietovės, esamą situaciją bei identifikuoti devynių apskrities kaimiškųjų vietovių esamą situaciją; pagrįsti esminius Šiaulių apskrities 2007–2013 metų plėtros prioritetus, Šiaulių apskrities, kaip atokios vietovės, nuosmukio mažinimo galimybes bei devynių apskrities kaimiškųjų vietovių nuosmukio mažinimo galimybes pagal projekto įgyvendinimo dvejopą erdvę: Šiaulių apskritis, kaip vietovės, kurioje slypi plėtros galimybės ir kurias reikėtų stiprinti, ir kitų devynių seniūnijų, kaip atskirų teritorijų (pav., Joniškio rajono Gaižaičių seniūnija, Šiaulių rajono Šakynos seniūnija, Kelmės rajono Kražių ir Šaukėnų seniūnijos, Akmenės rajono Kivylių ir Kruopių seniūnijos, Radviliškio rajono Tyrulių seniūnija ir Pakruojo rajono Žeimelio seniūnija) galimybes.

Pagal kitą pilotinę priemonę „Turizmo ir amatų plėtros plano Kražių seniūnijai parengimas“ buvo atlikta Kražių seniūnijos situacijos bei potencialo analizė, bei parengtas Kražių seniūnijos turizmo ir amatų plėtros planas.

Pagal pilotinę priemonę „Šparagų auginimo verslo plano parengimas Kelmės rajono Kukečių seniūnijos ūkininkui“ buvo paruoštas verslo planas iniciatyvą parodžiusios ūkininkės G. Gužauskienės ūkiui. Buvo atlikta situacijos analizė, įvertintas ūkio subjektas bei jo padėtis, rinka, galimos produkcijos gamyba ir paslaugos, investicijos bei finansavimas; tai pat buvo apskaičiuoti planuojami pinigų srantai bei optimistinė atsipirkimo prognozė.

Pagal pilotinę priemonę „Šiaulių apskrities seniūnijų darbuotojų ir ūkininkų pasidalijimas patirtimi su kaimiškųjų vietovių gyventojais pas vieną iš projekto HINTERLAND partnerių“ buvo organizuota 15 aktyvių žmonių iš Šiaulių regiono devynių seniūnijų išvyka į Havelland Flaming regioną aplankant 12 vietovių (modernių ūkių, seniūnijų), susitinkant su bendruomenių atstovais. Yra manoma, kad šių išvykų metu buvo susipažinti su situacija partnerių kaimiškų vietovių regione, pasidalinta patirtimi apie administravimą.

Projekto grupė apibendrinusi ES projekto darbą nuo 2007 metų balandžio iki 2007 metų birželio pateikė tokias išvadas:

1. Galimybių gerinti kaimo padėtį yra, todėl reikėtų skatinti verslumą (užimtumas kai kuriose seniūnijose yra ypač mažas, kai kur užimti gyventojai sudaro tik 17,7 proc.), plėtoti vietinių užimtumo iniciatyvų programą, kaimuose įsteigti struktūras, kurios konsultuotų kaimo žmones.
2. Būtina gerinti susisiekimo infrastruktūrą, plėtoti esančius verslus ir inicijuoti naujų verslų atsiradimą.
3. Naudinga panaudoti ES projekto darbo rėmuose pilietines priemones, kurios skatina Šiaulių apskrities kaimiškų vietovių plėtrą (pav., Šiaulių apskrities seniūnijų darbuotojų ir ūkininkų pasidalijimas patirtimi su kaimiškųjų vietovių gyventojais pas vieną iš projekto „HINTERLAND“ partnerių, turizmo ir amatų plėtros plano Kražių seniūnijai parengimas, Šparagų auginimo verslo plano parengimas Kelmės rajono Kukečių sen. ūkininkui ir kt.).

2007 metais birželio mėnesį Šiaulių universiteto dėstytojai pateikė tokią orientacinę informaciją apie sprendžiamas problemas ir rengiamus projektus kaimuose, kurie aktyviai įsijungė į „HINTERLANDO“ projekto vykdymą. Akmenės rajone siekta, kad būtų renovuotos ir pritaikytos Šapnagių kaimo bendruomenės patalpos bendruomenės poreikiams, kad Kruopių bendruomenė ištrauktų į etninių ir tautinių tradicijų kūrimą. Jonišio rajone siekta, kad būtų įgyvendinta Gaižaičių kaimo bendruomenės stogų renovacija, kaimo bendruomenės projektas "Mes - prieš alkoholizmą", Kriukų kaimo bendruomenės projektas "ŠeŠėve" norėta sutvarkyti poilsio zoną. Kelmės rajono Kalniškių kaimo projektas "Pailsėkime drauge" buvo susijęs poilsio zonos sutvarkymu, Lykšilio kaime su "Parko prieglauda". Radviliškio rajono Tyrulių bendruomenės projektas "Vaikų gynimo diena" skirtas bendruomeniškumui skatinti (Ten pat).

Lietuvos Respublikoje siekiama gauti lėšų kaimo plėtrai iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Svarbu šiame kontekste paminėti Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas, kurio kaip fondo orientavimo dalis laikoma ES struktūrinės (o ne bendrosios žemės ūkio) politikos dalimi, nes teikia paramą diegiant naujus ūkininkavimo metodus, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse, pvz., kaimo turizmą (KYSP).

Lietuvos Respublikoje paramą kaimo plėtrai ir žemės ūkiui teikiama Europos Sąjungos ir Lietuvos valstybės paramą nuo 1999 metų pabaigos administruoja Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos²³ (NMA, NMAVA). 2006-ieji buvo paskutiniai metai, kai turėjo būti baigta administruoti lėšas pagal Nacionalinį žemės ūkio ir kaimo plėtros 2000–2006 m. planą²⁴ prieš naująjį finansinį laikotarpį²⁵, kai Žemės ūkio ministerija kartu su Nacionaline mokėjimo agentūra pradeda įgyvendinti naująjį Lietuvos 2007–2013 m. kaimo plėtros planą²⁶, kuriame numatyta gerokai didesnė

²³ Buvo deklaruojama, kad Nacionalinės mokėjimo agentūros vienas iš uždavinių buvo siekis įgyvendinti Nacionalinę kaimo plėtros programą 2000–2006 m. Specialiosios žemės ūkio ir kaimo plėtros programos (SAPARD) panaudojimui (NMAVA).

²⁴ Kaimo plėtros 2004–2006 m. planas (KPP) buvo laikomas viena iš svarbiausių Europos Sąjungos programų, reglamentuojančių finansinės paramos teikimą Lietuvos ir kitų ES narių kaimo plėtrai ir žemės ūkiui (NMAVA). Atkreiptinas dėmesys, kad KPP buvo numatytos septynios priemonės. Ūkininkams parama skiriama pagal šešias KPP priemones: „Ankstvyvo pasitraukimo iš prekinės žemės ūkio gamybos rėmimas“, „Mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais“, „Agrarinė aplinkosauga“, „Pusiau natūrinių restruktūrizuojamų ūkių rėmimas“, „Standartų laikymasis“ ir „Žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“. Parama pagal KPP priemones buvo teikiama kaip negražinama subsidija plėtrai bei žemės ūkiui (NMAVA).

²⁵ 2006 m. Nacionalinė mokėjimo agentūra pagal skirtingas paramos kryptis ir tikslus administruojo apie 60 įvairių kaimo plėtrai skirtų paramos priemonių: Kaimo plėtros plano, Bendrojo programavimo dokumento priemones, tiesiogines išmokas, pieno gamybos kvotas, SAPARD bei nacionalines paramos lėšas, prekybos mechanizmus, intervencines priemones ir kt. Kaip ir kasmet, Agentūra gavo apie 500 tūkst. paraiškų, atliko apie 44 tūkst. ūkių patikrų; bendra administruojamos paramos suma siekė daugiau kaip 2 mlrd. Litų (NMAVA).

²⁶ Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 programos priemonių projekte yra rašoma, kad daug dėmesio bus skiriamas mokslo naujovių ir gerosios patirties sklaidai, kurios paskatins subalansuotus kaimo plėtros procesus (LKPP).

parama (NMAVA). Yra teigiama, kad pagal Kaimo plėtros programos priemones Lietuvos ūkininkams buvo skirta daugiau kaip 1,6 mlrd. Litų parama²⁷, be to dar 663 mln. litų kaimo plėtrai ir žuvininkystei skirta pagal BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto paramos priemones.

Pagal paraiškas pagal BPD priemones Šiaulių apskritis (386 paraiškos) buvo antroje vietoje po Kauno apskrities (395 paraiškos), toliau buvo Panevėžio apskritis (317 paraiškos) ir mažiausiai paraiškų pateikę Alytaus (94 paraiškos), Utenos (111 paraiškų) ir Telšių apskrities (131 paraiška) pareiškėjai (NMAVA).

2006 m. Nacionalinė mokėjimo agentūra tęsė Europos Sąjungos inicijuotos Specialiosios žemės ūkio ir kaimo plėtros programos (SAPARD) administravimą. Šios programos pagrindinis tikslas buvo remti narystei ES besirengiančių šalių žemės ūkio modernizavimą, konkurencingumo didinimą, ES taikomų aplinkosaugos, veterinarinių ir higienos standartų perėmimą, kaimo plėtrą ir alternatyvių pajamų kaimo vietovėse skatinimą. Lietuvos Respublikoje SAPARD buvo įgyvendinama pagal Nacionalinės žemės ūkio ir kaimo plėtros programos kryptis, kurių yra susijusios su ekonominės veiklos plėtra ir alternatyvių pajamų skatinimu, kaimo, miško infrastruktūros gerinimu, profesiniu mokymu ir kt. (Ten pat). Teikiant paraiškas paramai gauti Šiaulių apskrities pareiškėjų aktyvumas (158 paraiškos) kaip ir Panevėžio (187 paraiškos), Vilniaus (148 paraiškos) apskričių pareiškėjų siekė vidurkį, aktyviausiai teikė paraiškas Kauno apskrities pareiškėjai (256 paraiškos), pasyviausi buvo žmonės iš Alytaus (57 paraiškos), Utenos (61 paraiškos) apskričių. Iki 2006 m. pabaigos Agentūra pagal pasirašytas paramos sutartis ūkininkams, žemės ūkio bendrovėms, perdirbimo įmonėms, kaimo bendruomenėms, kitiems žemės ūkio sektoriaus atstovams bei kaimo gyventojams išmokėjo 578,7 mln. Lt, t. y. 100% programai skirtų asignavimų. Taigi, Lietuva jau įsisavino visas pagal SAPARD programą jai skirtas ES lėšas. Likusių neužbaigtų projektų (apie 40) vykdytojams dar bus išmokėta beveik 4 mln. Lt – šios lėšos skirtos iš KPP.

Įgyvendinant Kaimo plėtros 2007–2013 m. programą, daugiau funkcijų bus suteikta apskričių centruose esantiems NMA teritoriniams skyriams. Juose bus administruojamos net septynios priemonės, be to, taip pat daugiau įgaliojimų turės ir bene arčiausiai žemdirbių esantys seniūnijų žemės ūkio specialistai (Ten pat). 2006 m. metų pabaigoje Nacionalinė mokėjimo agentūra pradėjo taikyti informacines administravimo sistemas, kad būtų laiku pasirengta administruoti kaimo plėtros priemones pagal naują Lietuvos 2007–2013 m. kaimo plėtros programos priemonių projektą. Paminėtas pritaikymas buvo baigtas 2007 m. pabaigoje. Europos Komisijos narė D. Grybauskaitė, atsakinga už ES finansinių programavimą ir biudžetą, nurodo, kad Europos Komisija 2008 metais daugiau dėmesio skirs Lietuvos kaimo plėtrai: „Daugiau lėšų nukreipsime į kaimo plėtrą, kuri žemės ūkį skatina būti labiau pažangų ir konkurencingą. Ji skatina ir ekologinį ūkininkavimą, ir alternatyvius kaimo verslus“ (KMDE). Siekiama, kad Lietuvai kaimo plėtros programoms 2008 metais būtų skirta 859 mln. litų - gerokai daugiau negu tiesioginėms išmokoms ir vadinamosioms rinkos reguliavimo priemonėms, (593 mln. litų). Yra manoma, kad tokiu būdu bus užtikrintos stabilios ūkininkų pajamos, bus aktyviai skatinamos pažangios naujovės kaime (Ten pat). 2009 metais numatoma parama Lietuvos žemės ūkiui - 466 mln. eurų (1,608 mlrd. litų) bus 9 proc. didesnė negu 2008 metais (LES).

Apibendrinant galima teigti, kad Šiaulių regiono kaimiškųjų vietovių plėtrą būtina sieti su socioekonominiais tyrimais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, ES Komisijos veiklomis, sietinos su kaimo plėtra, tarptautiniais projektu „SEBco“, „HINTERLAND“ ir kt. siekiant identifikuoti investicinių patrauklumą pagal ekonominius, socialinius, aplinkosauginius rodiklius. Šiaulių apskrities kaimiškųjų

---

²⁷ 2006 m. NMA tęsė aktyvią informacinę kampaniją, kuri plačiau supažindino su Kaimo plėtros 2004–2006 m. plano (KPP) priemonių nauda bei reikalavimais. Per įvairias žiniasklaidos priemones ūkininkai skatinami naudotis parama, mokomi, kaip išvengti klaidų. Atliktų apklausų duomenys parodė, kad daugumai žemdirbių (93 proc.) informaciją apie KPP priemones gauti buvo lengva. Be to, gerokai padaugėjo ūkininkų, teigiančių, kad jų gyvenamoje vietovėje dauguma kaimo žmonių yra susipažinę su KPP siūlomomis galimybėmis. 2006 m. balandžio mėn. prasidėjo dar viena informacinė kampanija, skirta supažindinti su Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento (BPD) Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonių reikalavimais, paramos nauda bei sėkmingai įgyvendintais projektais (NMAVA).

vietovių plėtrai svarbus veiksnys yra kaimiškųjų seniūnijų bendruomenių įsitraukimu į ES projektus skirtus kaimo plėtrai, bei perėjimas nuo žemės ūkio paslaugų prie paslaugų sektoriaus.

1.6. Miesto savivaldybės investicinių projektų aktualumas

Lietuvos Respublikos miestų savivaldybės nustato savivaldybės investicijų programų kryptis, kurios teigiamai veikia miestų plėtrą, ekonominį potencialą.

Lietuvos Respublikos miesto biudžete yra numatomos lėšos investiciniams projektams, miesto verslo įmonių atstovams, miestiečiams pristatomos investicinės programos, savivaldybės investicinės galimybės.

Pažymėtina, kad sparčiausiai auga Lietuvos Respublikos sostinės Vilniaus investicinės programos (VOA). Toks augimas sietinas su Lietuvos Respublikos vyriausybės dėmesiu valstybės sostinei, bei Vilniaus miesto savivaldybės vykdomais veiksmais skirtais investicinės aplinkos gerinimui, paramos momentais, socialinės infrastruktūros plėtros paramos reiškiniais.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, Lietuvos miestų savivaldybių vykdomi investiciniai projektai, iš dalies finansuojami iš Europos Sąjungos lėšų sukuria sąlygas miesto plėtrai, ekonomikos plėtrai.

2008 metais Šiaulių miesto savivaldybė vykdė septynis pagrindinius investicinius projektus: „Industrinio parko įkūrimo ir plėtros projektas“, „Talkšos ežero ir prieigų kompleksinio sutvarkymo projektas“, „VšĮ pirminės sveikatos priežiūros paslaugų modernizavimas ir optimizavimas VšĮ Šiaulių asmens sveikatos priežiūros centre“, „Rizikos valdymo sistemos sukūrimas bei saugios bendruomenės kūrimas kaimyniniuose Latvijos ir Lietuvos regionuose, Baltijos miestų darnaus vystymosi kompleksiniai sprendimai“, „Europos miestų valdymas-25“, „Šiaulių miesto švietimo infrastruktūros plėtra ir pritaikymas iškritimo iš bendrojo lavinimo sistemos prevencijai“. Paminėtų investicinių projektų tikslai yra pateikiami magistro darbo priede (žr. 2 priedas). Paminėtus Šiaulių miesto savivaldybės projektus naudinga sugrupuoti pagal reikšmę miesto plėtros kontekste ir detaliau aptarti. Tokie projektai yra toliau paminėti: „Industrinio parko įkūrimo ir plėtros projektas“, „Rizikos valdymo sistemos sukūrimas bei saugios bendruomenės kūrimas kaimyniniuose Latvijos ir Lietuvos regionuose“, „Baltijos miestų darnaus vystymosi kompleksiniai sprendimai“, „Europos miestų valdymas-25“. Pagal investicinį projektą „Šiaulių industrinio parko įkūrimas ir plėtra“ bus siekiama po pirmojo etapo (2006-2008 metų), panaudojus apie 35 milijonus litų, ir po antrojo etapo (2008–2011 metų), gavus lėšų iš Ūkio ministerijos programų techninio projekto parengimui, bei finansavimą infrastruktūros įrengimui pagal Ekonomikos augimo prioritetą "Verslo efektyvumo didinimas" („Invest LT“), sukurti palankią verslo aplinką, kuri padėtų atgaivinti regiono patrauklumą, pritraukti privataus kapitalo investicijas ir tuo pačiu įtakos sėkmingą Šiaulių miesto ir viso regiono ekonominį augimą (ŠIP/P). Pagal investicinį projektą „Rizikos valdymo sistemos sukūrimas bei saugios bendruomenės kūrimas kaimyniniuose Latvijos ir Lietuvos regionuose“, kuris dar yra vadinamas „Baltijos jūros regiono INTERREG IIIB kaimynystės programos INTERREG IIIA pietų prioriteto projektu „Krizių valdymo sistemos sukūrimas kaimyniniuose Latvijos ir Lietuvos regionuose pasienio bendradarbiavimo iniciatyva“ siekiama „užtikrinti krizių valdymo ir avarinės pagalbos/atkūrimo tarnybų Latvijoje ir Lietuvoje prieinamumą, kokybę ir efektyvumą iki 2010 metų“; taip pat siekiama įgyvendinti specifinį projekto tikslą — sukurti rizikos valdymo bandomąjį projektą ir galimybę keistis bendradarbiavimo ir pasikeitimo informacija išvengiant problemų dėl valstybių sienų tarp tinklo pagrindinių institucijų, susijusių su rizikos valdymu Lietuvoje ir Latvijoje (BJR). Šio projekto vertė yra 1,31 mln. eurų (Šiaulių miestui buvo skirta 498,47 tūkst. eurų) ir iki 2010 metų tikimasi užtikrinti krizių valdymo ir avarinės pagalbos/atkūrimo tarnybų Lietuvos miestuose ir Latvijos miestuose prieinamumą, kokybę ir efektyvumą (Ten pat). Svarbu pažymėti, kad pagal minėtą projektą 2007 metais Šiaulių miesto vyriausiajame policijos komisariatare prie stebėjimo pulto prijungta 16 vaizdo kamerų, kurios fiksuoja vaizdą pėsčiųjų bulvare ir jo prieigose ir leidžia policijai operatyviai reaguoti į viešuosius tvarkos pažeidimus (Ten pat). Įrengtos pagal projekto lėšas vaizdo kameros, anot Šiaulių miesto policijos

pareigūnų ir Šiaulių miesto dienraščių žurnalistų, sumažino nusikaltimų skaičių Šiaulių miesto gatvėse, todėl miesto svečiai, užsienio investuotojai Šiaulių mieste jaučiasi saugiau. Kito investicinio projekto „Baltijos miestų darnaus vystymosi kompleksiniai sprendimai“ naudingumas yra susijęs su toliau paminėtais aspektais: projekte dalyvaujančių miestų darnaus vystymosi poreikių sprendimu ir darnaus vystymosi centro modelio Europos miestuose sukūrimu; galimybėmis projekte dalyvaujančioms savivaldybėms formuoti savo darbo metodus, stiprinti gebėjimus bei prisidėti prie darnaus miesto vystymosi; išmokyti darnaus miesto vystymosi vadybos ir pagalbos kitiems (BMDVKS). Pagal minėtą projektą Šiaulių miestui projekto įgyvendinimo laikotarpiu 2006 m. – 2007 m. gruodį buvo skirta 166743 tūkst. litų (bendra projekto vertė buvo 4 844 113 mln. litų), be to Šiaulių miesto atstovai pasirašė sutartį su Baltijos miestų sąjungos Aplinkos sekretoriatu dėl dalyvavimo projekte, dalyvavo partnerių susitikime, kurio metu buvo pristatyti projekto tikslai, priemonės ir siektini rezultatai, dalyvavo mokymosi sesijose, kurios metu Šiaulių miesto atstovai pristatė savo miesto darnaus vystymosi situaciją bei darnaus miesto valdymo centro viziją, tikslus ir veiksmų planą (Ten pat). Galima teigti, kad dalyvavimas minėtame projekte Šiaulių miesto savivaldybės atstovams suteikė ir leido pasidalinti žiniomis apie Šiaulių miesto darnią plėtrą su kitų Europos Sąjungos miestų partneriais. Pagal kitą projektą „Europos miestų valdymas-25“ Šiaulių miestui buvo skirta 168 269 tūkst. litų (bendra projekto vertė 10 256 998 mln. litų) parengti ir išbandyti integruotą, efektyvią aplinkos vadybos sistemą mieste, bei parengti metodus, priemones bei mokymo medžiagą apie aplinkos vadybos sistemos (vad. „AVS“) įgyvendinimą mieste (EMV). Šiaulių miesto savivaldybės atstovai pagal minėtą projektą pasidalijo patirtimi su Suomijos, Norvegijos, Švedijos, Didžiosios Britanijos, Italijos, Vokietijos, Vengrijos, Latvijos ir kitų Lietuvos miestų savivaldybių atstovais, turinčiais skirtingą patirtį diegiant ir taikant įvairias vadybos sistemas (Ten pat). Šio projekto rezultatai svarbūs Šiaulių miesto aplinkos gerinimui, nes buvo šio projekto rėmuose parengtos miestų aplinkos vadybos sistemos gairės, priemonės bei metodika Europos miestuose pagal atitinkamus darbo paketus (pav., esančių aplinkos vadybos sistemų analizė, aplinkos vadybos sistemos modelio parengimas, rekomendacijų dėl indikatorių naudojimo parengimas, elektroninės bibliotekos apie AVS sukūrimas).

Svarbu paminėti ir investicinį projektą „Talkšos ežero ir prieigų kompleksinio sutvarkymo projektas“, nes pagal šį projektą vykdomą nuo 2006 metų norima išvalyti ir sutvarkyti miesto centre esančio Talkšos ežero pakrantę, sukurti palankias sąlygas miestiečių poilsiui, irklavimo bazei, miesto patrauklumui (TEIPK). Talkšos ežero ir prieigų kompleksinio sutvarkymo projektui 1 etapui (2005-2006 metams) buvo skirta 425 245 tūkst. litų, 2 etapui (2006-2008 metams) - 2 962 383 litų (iš jų 962 383 litų buvo Šiaulių miesto savivaldybės įnašas) norint sukurti tinkamas sąlygas sporto ir rekreacijos veikloms (Ten pat).

Kiti Šiaulių miesto savivaldybės vykdomi projektai („VšĮ pirminės sveikatos priežiūros paslaugų modernizavimas ir optimizavimas VšĮ Šiaulių asmens sveikatos priežiūros centre“, „Šiaulių miesto švietimo infrastruktūros plėtra ir pritaikymas iškritimo iš bendrojo lavinimo sistemos prevencijai“) buvo skirti Šiaulių miesto socialinių problemų sprendimui gerinant švietimo ir sveikatos paslaugų teikimo kokybę šiauliečiams.

Šiaulių miesto savivaldybės administracija tai pat siekia įgyvendinti investinius projektus, kurie numatomi miesto strateginiame plane kuriant Šiaulių miesto viziją 2007-2016 metams. Dokumente „Šiaulių miesto strateginis plėtros planas 2007-2016 metams“, kurio ruošime dalyvavo Šiaulių miesto savivaldybės administracijos pareigūnai, verslininkus atstovaujančių organizacijų atstovai, Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto ir kt. fakultetų dėstytojai, nurodoma, kad antrasis prioritetas po „Atviros, kūrybingos ir atsakingos bendruomenės kūrimo prioriteto“ yra „Miesto ekonomikos konkurencingumo prioritetas“ (ST). Antrasis prioritetas yra sietinas su aukštos pridėtinės vertės kuriančios pramonės ir verslo plėtra, siekiant Zoknių mikrorajono teritorijoje sukurti Šiaulių industrinį parką, palankias aplinkos sąlygas investicijoms kurti ir taikyti versle, darbo jėgos ugdymą, logistikos sistemos išvystymą, tranzito paslaugų išplėtimą, Šiaulių miesto turizmo sektoriaus stiprinimą (Ten pat). Šiame kontekste reikėtų atkreipti dėmesį, kad 2006 metais sausio–kovo mėnesiais pasikonsultavus su įvairių

sričių specialistais ir atsižvelgus į Europos Sąjungos, nacionalinius, šakinius, regioninius strateginius dokumentus bei teisės aktus kiekvienam nustatytam prioritetui buvo parengti tikslai, uždaviniai ir veiksmai. Buvo siekiama Europos verslo informacijos pasiekiamumo didinimo miesto investicinio patrauklumo kontekste, įsijungimo į Europos logistikos centru tinklą, informacijos apie verslo sąlygas ir galimybes Europoje pasiekiamumo plėtrą, užmezgant ir plėtojant bendradarbiavimą su Kauno Europos verslo informacijos centru, norėta suorganizuoti tarptautinę konferenciją, skirtą Europos miestu savivaldybių patirties mainams ir tolimesniam bendradarbiavimui palankios aplinkos inovacijoms ir verslui sukūrimo srityje bei pateikti paraišką „Miestu dvynių“ programai dėl finansavimo (Ten pat).

Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybės investicinius projektus siekiama įgyvendinti ne tik skiriant lėšas biudžete, siekiant gauti finansavimą iš vyriausybės ar Europos Sąjungos fondų, bet ir numatant tolesnę investicinių projektų plėtrą miesto strateginiame plane.

2. Specialiosios ekonominės zonos JAV, Lietuvoje ir kitose šalyse

2.1. Specialiosios ekonominės zonos Lietuvoje ir pasaulyje

Regiono teritorijų vystymo kontekste dažnai nurodoma, kad industriniai arealai, ekonominės zonos, industriniai parkai gali paskatinti regiono dalių ekonominį vystymąsi.

Informacinėje studijoje „Industriniai arealai Šiaulių apskrityje“ (IAŠA) yra nurodoma, kad Lietuvos Respublikos kaip valstybės kontekste ekonominio vystymosi stimuliavimo formos yra sietinos su tokiomis formomis:

1. Organizacine forma (Lietuvos siekis priklausyti tam tikroms organizacijoms arba sąjungoms: narystė NATO, Europos sąjungoje ir kt.);
2. Žmogiškų išteklių forma (darbuotojų kvalifikacija, turimos kompetencijos, išsilavinimas ir kt.).
3. Infrastruktūrine forma (Lietuvos siekis modernizuoti: transporto kelių tinklą, interneto tinklą ir kt.).
4. „Per diem“ forma (vidutinis pinigų dydis, reikalingas vienam asmeniui pragyventi šalyje).
5. Kompleksine forma (laisvųjų ekonominių zonų (LEZ) steigimas).

Siekiant investicinio patrauklumo, ekonomikos inovatyvaus vystymosi savivaldybės, apskrities kontekste yra siekiama sukurti ir valdyti specialias ekonomines zonas (Ten pat). Mokslinėje literatūroje galima aptikti pačių įvairiausių specialiosios ekonominės zonos apibrėžimų ir formų: industrinė zona; pramoninė zona; investicinė zona; verslo zona; laisvoji ekonominė zona; verslo parkai; mokslo ir technologijų parkai. Tačiau yra pripažįstama, kad specialioji ekonominė zona yra tam tikro masto geografinė vietovė, turinti specialias ekonomines, socialines ir aplinkosaugines preferencijas nei yra likusioje šalies dalyje, kurios pirminis ir svarbiausias tikslas – pritraukti užsienio investicijas, kapitalą, kad užsienio valstybių investuotojai turėdami įvairių nuolaidų čia pradėtų tam tikrą ūkinę veiklą (Ten pat). Atkreiptinas dėmesys, kad specialioji ekonominė zona primena kitose šalyse steigiamų laisvųjų ekonominių zonų (LEZ) atitikmenį²⁸.

Lietuvos Respublikoje norima įgyvendinti laisvųjų ekonominių zonų idėją, kuri ne visuose Lietuvos Respublikos regionuose pasiteisina. Pavyzdžiui, 2002 metais gegužės 21 dienos Lietuvos Respublikos Šiaulių laisvosios ekonominės zonos likvidavimo įstatymu buvo likviduota Šiaulių laisvoji ekonominė zona veikusi nuo 1996 metų liepos mėnesio; buvo sudaryta Šiaulių laisvosios ekonominės zonos likvidacinė komisija veikusi pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus nuostatus, taip pat teikusi pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl nepriklausomo audito nustatytų Šiaulių laisvosios ekonominės zonos steigimo metu padarytų išlaidų (LRSLEZ). Svarbu pažymėti, kad Šiaulių laisvosios ekonominės zonos (LEZ) teritorijoje veikė Šiaulių oro uostas (ŠLZ). Buvo svarstoma, kad

²⁸ Lietuvos Respublikos Šiaulių apskrities viršininko administracijos darbuotojai, dalyvaudami industrinių zonų kūrimo procesuose paprastai naudoja „industrinės zonos“ arba „investicinės zonos“ pavadinimą (IAŠA).

būtina kompensuoti į LEZ įdėtus pinigus, negautas palūkanas bei patirtą moralinę žalą Šiaulių verslininkams į zoną investavusiems apie 1,2 mln. litų (ŠLNL).

Tai pat atkreiptinas dėmesys, kad laisvąją ekonomine zona yra vadinama ūkinei-komercinei ir finansinei veiklai skirta teritorija, kurioje yra įstatymo nustatytos ūkio subjektams specialios ekonominės ir teisinės funkcionavimo sąlygos (IAŠA). Vadinamojoje „LEZ teritorijoje“ neturi būti nuolatinių gyventojų, nes ši zona skirta plėtoti prekybos, gamybos, importo ir eksporto, verslo ir kitoms Lietuvos Respublikos įstatymų nedraudžiamoms veikloms, kurias nustato atskiras įstatymas dėl konkrečios zonos steigimo.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė siekdama skatinti investicijas Lietuvos Respublikoje 2007 metais gruodžio mėnesį priėmė „Investicijų skatinimo 2008 – 2013 metų programą“, kurioje yra rašoma: „Išankstiniais vertinimais, 2007–2013 metais Lietuvoje veikiančių pramoninių parkų plotas turėtų pasiekti apie 600 hektarų, be Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos ir Kauno laisvosios ekonominės zonos. Pramoniniai parkai turėtų būti sukurti Alytaus, Panevėžio, Šiaulių miestų, Akmenės, Kėdainių, Radviliškio rajonų, Marijampolės, Pagėgių savivaldybėse“ (NDIS). Svarbu pastebėti, kad Ūkio ministerija, Lietuvos verslo paramos agentūra, savivaldybės 2008–2013 metais turi kurti ir plėtoti pramoninių parkų tinklą, skatinti kitų pramoninių teritorijų plėtrą finansuojant pramoninių parkų ir (ar) pramoninių teritorijų inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų įrengimo projektų įgyvendinimą, taip pat susijusių projektinių dokumentų rengimą, bei įgyvendinant ekonomikos augimo veiksmų programos priemonę „InvestLT“, kurioje nurodyta finansinė parama pramoninių parkų kūrimo ir (ar) plėtros investiciniams projektams įgyvendinti, ir kitas programas – įrengti pramoninių parkų inžinerinius tinklus ir susisiekimo komunikacijas (Ten pat).

Industriinių zonų veikla yra reglamentuojama įvairiais įstatymais: Lietuvos Respublikos Seimo patvirtinta Valstybės ilgalaikės raidos strategija; jau paminėta Nacionalinė investicijų skatinimo programa (parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos investicijų įstatymu, ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programa, patvirtintos Lietuvos Respublikos 2005 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 315). Be to, atsižvelgiama į Nacionalinėje Lisabonos strategijos nuostatose, Aukštųjų technologijų plėtros programoje ir kituose Lietuvos Respublikos strateginiuose dokumentuose nurodytus nacionalinius prioritetus ir jų tikslus. Šiaulių apskričiai vienas iš svarbiausių Šiaulių apskrities industrines zonas reglamentuojančių dokumentų yra Šiaulių apskrities teritorijos bendrasis (generalinis) planas bei kiti planavimo dokumentai: Šiaulių miesto strateginis plėtros planas 2007-2016 m.; Šiaulių rajono strateginis plėtros planas 2006-2013 m. ir kt. dokumentai.

Regiono proveržio kontekste svarbus reiškinys - technologijos centras (LT) (angl. „technology center“) arba aukštos technologijos verslo rajonai (angl. „high-technology business districts“), kurie primena apie sėkmingą privataus sektoriaus, vyriausybės ir universitetų projektavimo ir planavimo veiklas (CA). Technologinio centro pavyzdys buvo sėkmingas „Silicio slėnio“ vystymosi pavyzdys Kalifornijos valstijoje JAV. Paminėtas pavyzdys buvo vėliau pakartota kitose JAV vietovėse (pav., „Silicon Hills“, Teksase, „Silicon Alley“, Niujorko mieste, „Route 128“, Masačusetso valstijoje ir kt.), bei kitose pasaulio šalyse tokiose kaip Airija (Dubline – „The Silicon Valley of Europe“, dėl didžiulio skaičiaus čia veikiančių technologinių centrų), Vokietijoje (Drezdene – „The Silicon Valley of Germany“), Rusijoje (Zelenograde – „The Silicon Valley of Russia“), Kinijoje („Šanchajuje- Zhangjiang High Tech Park“ ir kt.), Australijoje („Gold Coast“), Indijoje (Chennai mieste – „IT Capital Wannabe of Bangalore India“), Egipte (Kairo mieste – „Smart Village“) ir daugelyje kitų pasaulio šalių (LT).

Pažymėtina, kad Centrinės ir Rytų Europos šalyse yra palyginti didžiulė pramoninei veiklai paruoštų (su infrastruktūra, aptarnavimo ir valdymo struktūra) investicinių sklypų, kurie gali tapti pramoniniais parkais. Pavyzdžiui, Čekijoje yra įkurta daugiau nei 50 pramonės parkų (1,8 tūkst. ha), Rumunijoje – 45, Slovakijoje – 9 ir dar papildomai atrinkta 17 naujų vietovių pramonės parkams steigti (ŠMIPP). Lietuvos Respublikoje pramoninei veiklai paruoštų investicinių sklypų yra palyginti mažai. 2005 metais ECORYS atliktos studijos duomenimis, 2006 metais pramonės veiklos vystymui Lietuvoje galėjo pasiūlyti 133,5 tūkst. m² tinkamos žemės: Vilniuje – 82,0 tūkst. m², Kauno LEZ – 30,0

tūkst. m², Klaipėdos LEZ - 21,5 tūkst. m². Taip pat 2006 metais buvo parengti/rengiami dar 4 pramoninių parkų projektai (Ten pat).

Pažymėtina, kad nuo 2002 metų kalbama apie „Saulėtekio slėnį“ (angl. „Sunrise Valley“) Lietuvos Respublikos sostinėje Vilniuje (SL).

2007 metais Šiaulių apskrities savivaldybės administracija kartu su Šiaulių universiteto mokslininkais paruošė informacinę studiją „Industriiniai arealai Šiaulių apskrityje“ siekdami identifikuoti Šiaulių apskrities savivaldybių industrinius arealus tinkamus ekonominei veiklai pagal ES projektą „SEBco“ skirtą regionų plėtrai (IAŠA). Šioje studijoje yra nurodoma, kad pramoninės zonos gali būti klasifikuojamos tokia tvarka:

1. „Plyno lauko“ pramoninė zona gali būti apibrėžiama kaip „zona, plėtojama buvusios žemės ūkio paskirties žemėje, nestatybinės/pramoninės paskirties žemėje arba tokioje, kuri nebuvo apgadinta ankstesnio naudojimo”.

2. „Rudųjų laukų” pramoninė zona gali būti apibrėžiama kaip „zona, plėtojama žemėje, kuri anksčiau buvo naudojama ar plėtojama, o dabartiniu metu nėra visiškai išnaudojama, nors ir gali būti dalinai užimta ar panaudojama“. Ji taip pat gali būti laisva, apleista arba užteršta. Todėl „rudųjų laukų” sklypas ne visada gali būti tinkamas skubiam naudojimui be intervencijos.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikoje galima išskirti tokius industrinių zonų efektyvumo veiksnius:

1. Įvairios nacionalinės, regioninės ar savivaldybės ekonominės, socialinės, aplinkosauginės paskatos.
2. Specifinių klasterių formavimo iniciatyvos.
3. Dalyvavimas projektinėje veikloje pasinaudojant ES struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmais.

Industriinių klasterių formavimosi ir plėtros atžvilgiu svarbu tai, kad didėja Lietuvos pramonės tarptautinis konkurencingumas, atsiranda palankios sąlygos apskričiai arba regionui vystytis. Todėl svarbu iš anksto identifikuoti Lietuvos Respublikos bendrųjų sąlygų palankumą klasterių plėtrai — duomenis apie tai pateikė Šiaulių universiteto ir Šiaulių miesto savivaldybės atstovai (žr. 3 priedas). Kaip matome iš pateiktos priede lentelės, Lietuvos Respublikoje klasterių plėtrai reikšmingos yra šios sritys: ekonominė aplinka, verslo aplinka, infrastruktūra ir inovacijų aplinka. Svarbu pažymėti, kad kiekvienos paminėtos sąlygos sričiai reikia numatyti palankiausias ir nepalankiausias aspektus. Pavyzdžiui, verslo aplinkos palankūs aspektai Lietuvos Respublikoje yra gerėjančios sąlygos verslo informacijos pasiekiamumui, žinių perimamumui, mokymams, o ne palankiausias aspektas yra rizikos kapitalo stoka. Pažymėtina, kad Lietuvos bendrųjų sąlygų palankumo klasterių plėtrai lentelės duomenis turėtų prisiminti ir akcentuoti savo darbe Šiaulių apskrities savivaldybių pareigūnai skatindami investicijas ir industrinių zonų kūrimąsi.

Apibendrinant, galima teigti, kad specialių ekonominių zonų kūrimosi patirtis užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti dokumentai, dalyvavimas ES projektuose, kurie yra susiję su specialiomis ekonominėmis zonomis primena apie specialių ekonominių zonų naudingumą regiono proveržio kontekste, sėkmingą privataus sektoriaus, universitetų ir valdžios bendradarbiavimą, kas suponuoja sėkmingai funkcionuojančių mokslo centrų susijusių su universitetais ir verslo bendrovėmis veikimą, bendradarbiavimą toje pačioje miesto vietoje.

2.2. Silicio slėnis

Svarbu detaliau aptarti Jungtinėse Amerikos Valstijose ir visame pasaulyje garsų „Silicio slėnio“ (angl. „Silicon Valley“) reiškinį. Sąvoka „Silicio slėnis“ vartojama kalbant apie vietovę Santa Clara Slėnyje netoli San Francisco ir San Jose miestų vienoje iš tankiausiai gyvenamų JAV valstijų Kalifornijoje (SV2) nuo 1971 metų žurnalisto D. Hoeflerio straipsnių ciklo laikraštyje „Newspaper Electronic News“ (NV). Šioje šiaurės Kalifornijos vietovėje veikia daug puslaidininkių pramonės įmonių (SV2), kompiuterių ir elektronikos bendrovių (SV1). Minėta JAV sritis nuo Antrojo pasaulinio karo laikų

buvo svarbi dėl čia veikusių JAV laivyno poreikius tenkinusių aukštos technologijos įmonių, vėliau JAV valstybinės organizacijos NASA tyrimų (SC), tačiau tik nuo 1951 metų „Stanfordo Industrinio Parko“ (angl. „Stanford Industrial Park“) įkūrimo Stanfordo universiteto administracijos pastangomis (SRP) pradėjo šioje Kalifornijos vietoje veikti privačios bendrovės (SV150) pradžioje susijusios su puslaidininkių bendrovėmis (National Semiconductor, Advanced Micro Devices, Agilent Technologies ir kt.), o vėliau kompiuterių bendrovėmis (Apple Computer, Hewlett-Packard, Maxtor Corporation ir kt.) programinės įrangos bendrovėmis (Adobe Systems, Oracle Corporation, Symantec), ir kitos informacinių technologijų garsios bendrovės (eBay, Google, Yahoo!).

Šiame Kalifornijos slėnyje efektyviai su privataus verslo bendrovėmis projektus vykdo ne tik Stanfordo universitetas (angl. „Stanford University“), bet ir tokie universitetai kaip Carnegie Mellon University (West Coast Campus), San José State University, Santa Clara University, National University (San Jose Campus) ir kiti universitetai, kurie nėra įsikūrę Silicio slėnyje, tačiau buvo svarbūs tyrimams: University of California, California State University, University of California, University of California, Santa Cruz, Monterey Institute of International Studies, Fisher Graduate School of International Business.

Pažymėtina, kad „Silicio slėnis“ plėtėsi ir dabar apima 14 kitų šalia esančių Kalifornijos valstijos miestų tokius kaip Campbell, Cupertino, East Palo Alto, Gilroy, Los Altos, Los Altos Hills, Los Gatos, Menlo Park, Mountain View, Milpitas, Palo Alto, Redwood City, Saratoga, Sunnyvale (SI). „Silicio slėnyje“ nuo 1995 metų veikia viena iš sparčiausiai augančių Kalifornijoje nepelno organizacija „Silicio slėnio asociacija pradedantiesiems entrepreneuriams“ (ang. „Silicon Valley Association of Startup Entrepreneurs“), kuri padeda pradedantiems verslininkams visose pramonės šakose ne tik JAV, bet ir kitose pasaulio šalyse pasinaudodama „Silicio slėnio“ sėkmingų bendrovių vadovų, darbuotojų patirtimi (SW). Be to, JAV Nacionalinė parkų tarnyba (angl. „The National Park Service“) kartu su Kalifornijos valstijos ir Santa Clara miesto valdžios pareigūnais yra įtraukę Silicio slėnį, esantį Santa Clara apygardoje į JAV istorijai svarbių ir saugotinių vietų sąrašą dėl įdomios miesto vietos plėtros pereinant nuo žemės ūkio prie karinio laivyno, kosmoso, puslaidininkių, kompiuterių bendrovių veiklos (SC).

2.3. Saulėtekio slėnis

Lietuvos Respublikoje pradėtas kurti technologinis parkas asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“, kuris buvo įkurtas 2000 metais (AŽEF), iniciatyva siekiant perimti „<...> daugelio pasaulio valstybių patirtį, kuri parodė, kad didžiausia verslo bei inovacijų plėtra yra pasiekama žinių ekonomikos branduoliuose, kuriuose susivienija mokslininkų sukurti pažangiausi mokslo tyrimai bei konkurencingas aukštųjų technologijų verslas“ (ŽEF). Todėl Vilniaus mieste siekiama įgyvendinti „Saulėtekio slėnio“ (angl. Sunrise Valley) projektą, kurį 2002 metų pradžioje inicijavo asociacija „Žinių ekonomikos forumas“ (SL). Forumas subūrė koordinacinę „Saulėtekio slėnio“ darbo grupę, atsakingą už šio žinių ekonomikos branduolio projekto vystymą ir įgyvendinimą. 2003 m. gegužės 27 d. savo veiklą pradėjo viešoji įstaiga "Saulėtekio slėnis", kuri atsakinga už pirmojo Lietuvoje žinių ekonomikos branduolio projekto įgyvendinimą. Įmonės steigėjai - Vilniaus Universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, AB "Alna", UAB "Bitė GSM" bei UAB "Ekspla", kurie yra aktyvūs Žinių ekonomikos forumo nariai (ŽEF).

Minėta viešoji įstaiga siekia "Saulėtekio slėnio" infrastruktūros plėtrai panaudoti apie rezervuotą 62 ha teritoriją, tame tarpe – 2.4 ha verslo paramos infrastruktūrai (ASL). Pažymėtina, kad „Saulėtekio slėnis“ kuriasi Vilniuje, prestižiniame Antakalnio rajone, kur Saulėtekio akademiniam miestelyje (156 ha) yra įsikūrę dviejų didžiausių Lietuvos universitetų – Vilniaus universiteto (VU) ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) – fakultetai, mokslinių tyrimų institutai, studentų bendrabučiai. Be to siekiama, kad šioje vietoje efektyviai veiktų Vilniaus universiteto mokslo ir studijų institucijos (Ekonomikos, Fizikos, Komunikacijos ir Teisės fakultetai, Centre of Excellence CEBIOLA) (Kompetencijos centras), Medžiagotyros ir taikomųjų mokslų institutas, Tarptautinė verslo mokykla (TVM), Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras, Skaičiavimo, Lazerinių tyrimų, Nuotolinių studijų ir Karjeros centrai) ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto mokslo ir studijų

institucijos (Aplinkos inžinerijos, Fundamentinių mokslų, Informatikos, Statybos, Transporto ir Verslo vadybos fakultetai, VGTU Inovacijų centras, Suvirininkystės ir medžiagotyros institutas, Tarptautinių studijų centras, Transporto mokslo institutas, Mokslo ir tyrimų laboratorijos, dirbančios informacinių technologijų, interneto ir kitose technologijų srityse), bei įmonė - UAB "Šviesos konversija" (lazeriai).

Pagrindiniai „Saulėtekio slėnio“ (angl. „Sunrise Valley“) tikslai:

1. Sutelkti perspektyvias ir sparčiai augančias aukštųjų technologijų įmones.
2. Pritraukti užsienio ir šalies investicijas universitetų plėtrai, būtinos infrastruktūros (pastatų, laboratorijų, auditorijų ir pan.) kūrimui bei studijų tobulinimui.
3. Pritraukti užsienio ir šalies investicijas branduolyje atliekamiems mokslo tyrimams.
4. Pritraukti užsienio ir šalies investicijas kuriant rizikos kapitalo infrastruktūrą.
5. Sukurti palankias sąlygas inovacijų kūrimui, technologijų perdavimui bei naujų, sparčiai augančių novatoriškų įmonių atsiradimui.
6. Plėtoti mokslinių tyrimų komercializavimui palankią aplinką.
7. Steigti naujas darbo vietas, pirmiausia – universitetus baigiantiems aukštos kvalifikacijos specialistams (SLVMT).

Tai pat numatoma, kad "Saulėtekio slėnis" ženkliai prisidės prie jame esančių universitetų mokslo tyrimų, studijų kokybes, inovacijų, šiuolaikinio naujų technologijų verslo plėtros (AŽEF).

2004, 2005 ir 2005 metais „Saulėtekio slėnio“ projektas buvo tobulinamas. 2004 metų vasarį VŠĮ „Saulėtekio slėnis“ dalininke tapo Vilniaus miesto savivaldybė, kuri išsipareigojo vystyti mokslo, verslo bei vietinės valdžios bendradarbiavimą skatinančius projektus, branduolio infrastruktūrą, prisidėti pritraukiant investicijas moksliniams tyrimams, inovacijoms ir aukštųjų technologijų verslo plėtrai. „Saulėtekio slėnio“ projekto svarba ir vaidmuo plėtojant sostinės žinių ekonomiką buvo pabrėžti Vilniaus miesto 2002-2011 metų strateginiame plane (SL).

2005 metų vasarį Vilniaus miesto taryba pavedė viešajai įstaigai „Saulėtekio slėnis“ vykdyti savivaldybei priskirtas viešąsias funkcijas, reikalingas žinių ekonomikos branduoliui kurti ir plėtoti. Viešųjų funkcijų suteikimas „Saulėtekio slėniui“ leido svarstyti apie galimybę iš Vilniaus miesto savivaldybės biudžeto pagal Vilniaus miesto strateginiame plane numatytą žinių ekonomikos plėtrą gauti lėšų VŠĮ „Saulėtekio slėnis“ mokslo ir technologijų parko projektui.

„Saulėtekio slėnio“ vizija buvo pristatyta įvairiuose Europos regionų ir miestų renginiuose, (NA).

Svarbu pastebėti, kad 2007 m. VŠĮ „Saulėtekio slėnis“ pradėjo įgyvendinti pirmojo Lietuvoje „Verslo angelų tinklo“ (VAT) sukūrimo projektą, kurio tikslas – užpildyti informacinę spragą tarp verslininkų, ieškančių finansavimo naujoms įmonėms kurti, bei investuotojų, ieškančių įdomių investicinių projektų (Dijokaitė, Tamošiūnas, 2008). Siekiant pritraukti kuo daugiau finansuotinių projektų, VŠĮ „Saulėtekio slėnis“ ketina prisidėti prie VAT plėtros organizuodamas „Saulėtekio verslumo mokyklos“ kursus pradedantiems verslininkams bei suteikdamas perspektyvioms įmonėms patalpas lengvatinėmis sąlygomis 2008 metų pabaigoje atidaromame verslo inkubatoriuje (VAIP). Tinklo sukūrimo parengiamuosius darbus bei populiarinimo ir mokymo renginius 2007 m. liepos-lapkričio mėn. daugiau nei 150 tūkst. Lt suma parėmė LR Ūkio ministerija pagal Inovacijų ir konkurencingumo didinimo programą (DLM). Prie pirmojo Lietuvoje verslo angelų tinklo steigimo prisidės ne tik ir Lietuvos Ūkio ministerijos įsteigta bendrovė UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, vad. „INVEGA“ (VATLK). Yra numatoma, kad 2008 m. bus sukurta organizacija, vienijanti verslo angelus ir teikianti investicinius pasiūlymų atrankas, susitikimų tarp verslininkų ir verslo angelų organizavimo bei mokymų paslaugas (Dijokaitė, Tamošiūnas, 2008). Be to, svarbu pastebėti, kad VAT sukūrimo parengiamuosius darbus 2007 m. finansavo LR ūkio ministerija, ir prie pirmojo Lietuvoje verslo angelų tinklo steigimo prisidėjo ir Ūkio ministerijos įsteigta bendrovė UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (Ten pat). INVEGOS generalinės direktorės Zitos Gurauskienės nuomone, verslo angelų tinklas yra palyginti nauja idėja Lietuvoje, tačiau verslo angelų tinklai yra vienas iš efektyviausių instrumentų siekiant didinti verslumą bei skatinant investicijas į smulkias ir vidutines įmones (VATLK). Viešoji įstaiga „Saulėtekio slėnis“ paruošė mokymų

programą „Verslo angelų tinklas“ pagal kurią norėta suteikti žinių verslininkams apie inovacijų finansavimo paieškas, investavimo galimybes, Klaipėdoje, Vilniuje, Kaune (R).

Be to, svarbu pastebėti, kad verslo angelų tinklas²⁹ populiarus reiškinys ES šalyse, nes Europos verslo angelų tinklo (EBAN) duomenimis, nuo 1999-ųjų iki 2004-ųjų verslo angelų tinklų skaičius ES šalyse išaugo nuo 66 iki 287 (VATLK). Yra tai pat nurodoma, kad Europos Sąjungos šalyse 2006 m. veikė apie 250 verslo angelų tinklų (DLM; SEP; Dijokaitė, Tamošiūnas, 2008). Pažymėtina, verslo angelų tinklas yra brandžiausias Jungtinėje Karalystėje, sėkmingai veikia Prancūzijoje, Vokietijoje, Švedijoje, Belgijoje, Suomijoje, Nyderlanduose, maži verslo tinklai funkcionuoja Italijoje, Ispanijoje, Norvegijoje, labai maži verslo tinklai pastebimi Graikijoje, Portugalijoje, o Rytų ir Vidurio Europos šalyse, verslo angelų tinklas palyginti naujas reiškinys, bet jau pastebimas dėl sėkmingos veiklos Maskvoje, Varšuvoje, Prahoje ir yra sparčiai kuriami kitose regiono šalyse, pav., JAV 2005 m. per 200 tūkst. verslo angelų finansavo beveik 50 tūkst. projektų iš viso už 23,1 milijardo JAV dolerių, Vokietijos, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos verslo angelų investicijos į įmones siekė milijardus (Ten pat). Specialistai, kurie domėjosi „Verslo angelų tinklo veikla“, yra pastebėję, kad „verslo angelai“ dažniausiai yra esami ar buvę verslininkai, investuojantys savo kapitalą, žinias bei ryšius į naujai steigiamas įmones (VATLK). Yra nurodoma, kad verslo angelai turi investuoti nuo 25 tūkstančių iki 250 tūkstančių eurų; be to verslininkai gali būti ištraukę į verslą (vad. „aktyvūs angelai“) arba neįsitraukę į verslą (vad. „pasyvūs angelai“), tačiau siekiantys ne tik pelno, bet ir galintys pasidalinti savo vadybine patirtimi (SEP). Buvo pastebėta, kad 2005 metais buvo 8, 227 tūkstančių aktyvių verslo angelų, buvo pateikta apie 6 tūkstančius projektų, iš viso investuota 127.117.081 milijonų eurų, 2005 metais sukurta 211 tinklų, o 2006 metais jų skaičius siekė 250 (Ten pat). Paminėti verslininkai atlieka svarbų vaidmenį ankstyvajame veiklos etape aprūpinant smulkias ir vidutines įmones nuosavu kapitalu, taip pat konsultuoja įmones plėtros klausimais, bei tokiu būdu atsiranda sąlygos naujų darbo vietų kūrimo, įmonių produktyvumo bei konkurencingumo didinimo Vilniuje, o sukaupta patirtis bus panaudota tokių tinklų kūrimui kituose Lietuvos regionuose (VATLK). Tikslinga šiuo atveju prisiminti Šiaulių regiono plėtros specialistų D. Dijokaitės, T. Tamošiūno pastabas, kad esant sudėtingai Šiaulių apskrities industrinių zonų steigimo ir finansavimo situacijai, priimtina tampa Lietuvoje populiarėjanti verslo angelų idėja, kurios patirtį tikslinga perimti (Dijokaitė, Tamošiūnas, 2008).

Specialistų teigimu, verslo angelų tinklai yra vienas iš efektyviausių instrumentų siekiant didinti verslumą bei skatinant investicijas į smulkias ir vidutines įmones Lietuvos Respublikos apskrityse.

Apibendrinant svarbu pastebėti, kad „Saulėtekio slėnio“ kūrimo, Verslo angelų tinklo veiklos iniciatyvos yra svarbūs pavyzdžiai ir patirtys, kurias galima pritaikyti Šiaulių regiono plėtros kontekste.

2.4. Specialiosios ekonominės zonos Šiaulių regione

2.4.1. Industriniai arealų vizija Šiaulių apskrityje

Šiaulių apskrities savivaldybė su Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto mokslininkais paruošė informacinę studiją „Industriniai arealai Šiaulių apskrityje“, kurioje buvo atlikta ekonominės ir socialinės būklės analizė Šiaulių apskrities savivaldybėse (IAŠA). Industrinių zonų identifikavimo ataskaitai pateikti buvo panaudotas klausimynas, pagal kurį pateikiamos visos 10 industrinių zonų, esančių

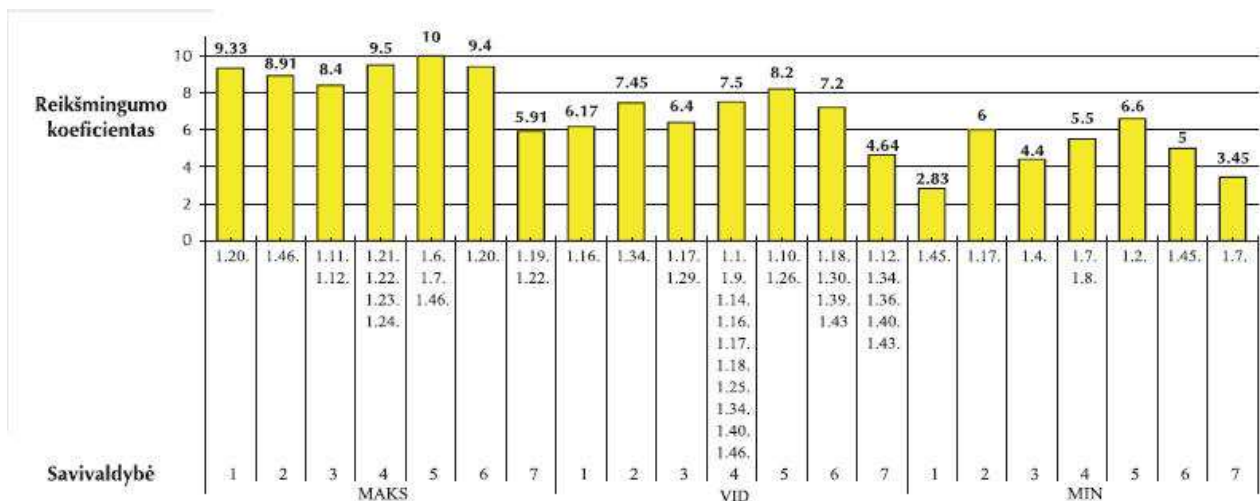
²⁹ Svarbu pažymėti, kad terminas „verslo angelas“ buvo panaudotas JAV mieste Niujorke, kai grupė investuotojų finansavo sudegusio teatro atstatymą ir padėjo savo įgūdžiais, bei kontaktais, kad padarytų jį sėkmingą, koks jis ir patapo, be to šis terminas taip pat buvo naudojamas jau prieš amžius prekybininkų, ieškant pirklių visame pasaulyje (AJVA). Tai pat pažymėtina, kad verslo angelai (neformalus investuotojai) - tai turtingi asmenys, investuojantys dalį savo privačių lėšų į pradedantį verslą ir besidalijantys savo asmenine vadybos patirtimi su antrepneriais (Ten pat). Šis investavimas vykdomas ankstyvoje verslo stadijoje. Verslo Angelai patys yra patyrę verslininkai, kurie investuoja rizikos kapitalą įsigydami įmonės akcijų ir patys asmeniškai įtraukiami į investuojamą verslą (Ten pat).

ar numatomų steigti visoje Šiaulių apskrities teritorijoje. Mokslininkai ir savivaldybės pareigūnai industrinius arealus parinko išnagrinėję parengtus ir rengiamus teritorijų planavimo dokumentus. Svarbiausias dokumentas buvo — Šiaulių apskrities teritorijos bendrasis (generalinis) planas, kiti dokumentai: savivaldybių teritorijų bendrieji bei specialieji planai, taip pat atskirų teritorijų parengti ar rengiami detalieji planai.

Buvo akcentuota, kad vienas iš svarbesnių Šiaulių apskrities industrinių zonų efektyvinimo veiksnių yra Šiaulių apskrities savivaldybių ir verslo įmonių dalyvavimas projektinėje veikloje. Projektinė veikla galėtų būti orientuota į toliau paminėtus dalykus:

1. Mokslo ir technologijų parkų plėtrą, įskaitant mokslinių tyrimų, orientuotų į verslą, skatinimą, mokslo ir verslo institucijų bendradarbiavimo stiprinimą.
2. Technologijų demonstravimo centrų įkūrimą ir tolesnę plėtrą.
3. Pramoninių zonų „plynojo lauko“ investicijų skatinimą.
4. Infrastruktūros plėtrą, komunikacijų ir kelių tiesimą zonos ribose.
5. Susisiekimo su „plynojo lauko“ objektais gerinimą.
6. Informacinių sistemų ir duomenų bazių plėtrą, privačiojo ir viešojo sektorių bendradarbiavimo skatinimą.

Informacinėje studijoje Šiaulių apskrities savivaldybės patrauklumas naujų industrinių zonų atsiradimui buvo realizuotas trijų dimensijų rodiklių (ekonominių, socialinių, aplinkosauginių) struktūromis, kurių duomenys iš skirtingų perspektyvų leidžia nustatyti savivaldybės patrauklumą naujų industrinių zonų atsiradimui. Šiaulių apskrities savivaldybės patrauklumą naujų industrinių zonų atsiradimui reglamentavo trijų dimensijų rodiklinis kodas, kuris parodė, kad buvo pasirinkti 46 ekonominiai, 31 socialinis ir 23 aplinkosauginiai rodikliai visoms 7 Šiaulių apskrities savivaldybėms prieš tai atlikus ir kompetentingų Šiaulių apskrities savivaldybių pareigūnų apklausą. Gauti duomenys buvo pateikti stulpelinės diagrama, kas yra pateikiama 2 pav.

1 pav. Ekonominių savivaldybės patrauklumo rodiklių naujų industrinių zonų atsiradimui reikšmingumą pasiskirstymas
Čia: 1 – Šiaulių miesto savivaldybė; 2 – Šiaulių raj. savivaldybė; 3 – Radviliškio raj. savivaldybė; 4 – Pakruojo raj. savivaldybė; 5 – Joniškio raj. savivaldybė; 6 – Akmenės raj. savivaldybė; 7 – Kelmės raj. savivaldybė.

2 pav. Šiaulių apskrities savivaldybių industrinių zonų ekonominių rodiklių pasiskirstymas
Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per Internetą: http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_buketlas_lt12007112924920.pdf >.

Kaip galima pastebėti iš 2 pav., Šiaulių rajono savivaldybė Šiaulių miesto savivaldybė, savivaldybė, Radviliškio rajono savivaldybė ir kt. savivaldybės išsiskiria savo ekonominiais rodikliais. Šiaulių apskrities savivaldybėse buvo išskirti toliau paminėti rodikliai, kurie buvo ranguojami pagal paskatos dydį procentais: pelno mokestis, mūito ir akcizo mokestis, kelių mokestis, įmonių ir organizacijų nekilnojamo turto mokestis, mokestis už pramoninės nuosavybės objektų registravimą, aplinkos teršimo mokestis, mokestis už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise, valstybinių gamtos išteklių mokestis, naftos ir dujų išteklių mokestis, pridėtinės vertės mokestis (PVM), žemės mokestis.

Šiaulių apskrities savivaldybėse buvo išskirti toliau paminėti socialiniai rodikliai, kurie buvo ranguojami pagal paskatos dydį procentais: personalo (darbuotojų) kvalifikacijos kėlimas; papildoma socialinė parama daugiavaikėms šeimoms; papildomos išmokos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų atveju; papildomas darbuotojų sveikatos draudimas; papildomos profesinės reabilitacijos draudimo pašalpos; papildomos nedarbo pašalpos išmokos; papildomos motinystės ir tėvystės pašalpos; papildomos kompensacijos už ypatingas darbo sąlygas; kreditai darbuotojams naujo būsto įsigijimui; psichologinės konsultacijos; teisinė pagalba; darbuotojų kelionė į darbą ir atgal į namus. Magistro darbo priede (žr. 4 priedas) pateikiame socialinių rodiklių pasiskirstymą pagal savivaldybes. Kaip matome iš pateiktos priede stulpelinės diagramos geriausia situacija yra Pakruojo rajono savivaldybėje, po to Radviliškio rajono savivaldybėje, Šiaulių rajono savivaldybėje ir Šiaulių miesto savivaldybėje.

Paminėtoje studijoje buvo išskirti aplinkosauginiai rodikliai Šiaulių apskrities savivaldybėse: aplinkos sistemos standartų įsigijimas, ekologiškos produkcijos gamybos įrengimų įsigijimas, švarios gamybos įrengimų įsigijimas, išorinės gamtinės aplinkos sutvarkymas. Paminėti rodiklių pasiskirstymas procentais pagal paskatos dydį pateikiamas magistro darbo priede (žr. 5 priedas). Galima pastebėti iš pateiktos magistro darbo priede diagramos, kad aplinkosauginiai rodikliai yra itin svarbūs Kelmės rajono savivaldybėje, Joniškio rajono savivaldybėje, Akmenės rajono savivaldybėje ir Šiaulių mieste.

Tai pat buvo atlikta ir konkrečių Šiaulių apskrities savivaldybių rodiklių analizė. Pavyzdžiui, išanalizavus Šiaulių miesto savivaldybės reikšmingiausius rodiklius, apibūdinančius šios savivaldybės patrauklumą naujų industrinių zonų atsiradimui buvo pastebėta, kad ekonominės dimensijos 1.20 rodiklio (darbo jėga) reikšmingumas yra aukščiausias siekiantis 9,33 balus. Atitinkamai socialinės dimensijos 2.17; 2.20; 2.21 (vietos verslo įmonių bendradarbiavimas su mokslo įstaigomis; profesinių mokyklų mokinių skaičius; studentų skaičius universitete ir kolegijose) rodiklių reikšmingumas siekė 8,67 balo, o aplinkosauginės dimensijos – 3.14 (nuotėkų, kurių nereikia valyti skaičius) rodiklio reikšmingumas siekė 7,67 balo.

Šiaulių rajono savivaldybėje situacija yra kitokia - pastebėta, kad ekonominės dimensijos 1.46 rodiklio (kelių tinklas rajone) reikšmingumas yra aukščiausias, siekiantis 8,91 balus. Atitinkamai socialinės dimensijos 2.12 (migracijos saldo) rodiklio reikšmingumas siekė 8,27 balo, o aplinkosauginės dimensijos-3.16 (kietųjų išmetamų medžiagų kiekis) rodiklio reikšmingumas siekė 7,64 balo.

Identifikavus rodiklius, buvo siekta analizės metu aptarti industrinių zonų pozicionavimo galimybes Šiaulių apskrities savivaldybėse. Magistro darbo priede (žr. 6 priedas) pateikiame steigiamų Šiaulių miesto industrinių arealų žemėlapi, kuris parodo, kad industrinės zonos, ekspertų nuomone, steigtinės Šiaulių apskrities teritorijos šiaurinėje ir centrinėse dalyse. Buvo aptartos šios industrinės zonos: Zoknių industrinis parkas, „Kuršėnų miesto industrinė zona Nr.7, „Šalia Meškuičių miestelio (Mantaičių kaimo) esantis industrinė zona Nr.8“ ir kt. industrinės zonos. Tai pat magistro darbo priede (žr. 7 priedas) pateikiame Zoknių industrinio parko identifikavimo, plėtros, aplinkos tyrimo eigoje išskirtus momentus. Kaip galima pastebėti iš pateikto priedo Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje steigiamam Zoknių industriniam parkui reikia numatyti industrinės zonos plėtros plano aspektus, industrinės zonos aplinkos klausimus. Pažymėtina, kad klausimai buvo parinkti vienodi visoms Šiaulių apskrities industrinėms zonoms.

Šiaulių regiono plane tai pat yra akcentuojama investavimo zonų trūkumas. Pabrėžiama, kad Šiaulių apskrities galimybes konkurencinėje kovoje dėl užsienio investicijų menkina investicijoms

pritraukti skirtų teritorijų – investavimo zonų – trūkumas, nepakankamai išvystyta verslo paramos infrastruktūra bei bendra verslo aplinka (ŠRPP).

Apibendrinant svarbu pastebėti, kad Šiaulių apskrities industrinių arealų veiklos galimybės turi būti sietini su kokybiniais ir kiekybiniais socialinių mokslų tyrimais panaudojant statistinius duomenis, duomenis ir informaciją gautą iš kompetentingų Šiaulių apskrities savivaldybės pareigūnų siekiant identifikuoti sąlygas industrinių arealų veiklos galimybėms.

Pažymėtina, kad informacinėje studijoje pateikiamas Šiaulių apskrities industrinio arealo identifikavimo ir efektyvinimo modelis yra priemonė, kuri gali būti naudinga kaip individuali industrinių zonų identifikavimo pagalbos sistema, kurią panaudoję Šiaulių apskrities savivaldybių kompetentingi pareigūnai galėtų priimti tinkamus sprendimus, susijusius su industriniais arealais. Be to, subsidijų principą toleruojanti kryptinga palankaus investicinio mikroklimato politika Šiaulių apskrities savivaldybėms leistų mažesniais kaštais pasiekti puikių rezultatų, pakeistų Šiaulių apskrities konkurencingumą, investicinį klimata.

4 2. Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parkas

Galima teigti, kad iš dalies „Silicio slėnio“ pavyzdys Šiaulių miesto savivaldybės, Šiaulių universiteto, privačių įmonių atstovams (AB „Šiaulių bankas“, UAB „Putokšnis“, AB „Gubernija“, „Šiaulių žemės ūkio technika“, AB „Neaustinių medžiagų fabrikas“, AB „Baltik Vairas“, UAB „Telekonta“) buvo gera mintis apie viešosios įstaigos „Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parko“ sukūrimą 2002 rugsėjo 24 dieną (ŠP). Paminėtas parkas buvo sukurtas įmonėms, veikiančioms taikomųjų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros srityje, remti, taip pat mokslo ir studijų įstaigų atliekamų mokslinių tyrimų rezultatams komercializuoti, mokslinių tyrimų ir ūkio ryšiams bendradarbiavimui ir partnerystei tarp verslo, mokslo ir valdžios sektorių skatinti, siekiant aktyvios ir darnios inovacinių veiklų plėtros Šiaulių regione. Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parkas yra įtrauktas į Šiaulių universiteto 2006 – 2008 metų strateginį veiklos planą (ŠPL), nes parko strateginės vystymosi kryptys sietinos su šiais dalykais (ŠP): (1) infrastruktūra; (2) mokslo ir žinių visuomenė; (3) viešosiomis paslaugomis verslui; (4) inkubavimu.

VšĮ Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parkas savo veiklą plečia per Specializuotą demonstracinį mokomąjį centrą (SDMC), kuris buvo įkurtas 2004 m. (ŠRPP). Pastaruoju metu viena pagrindinių centro ir parko veiklų yra Šiaurės Lietuvos metalo gaminių įmonių darbuotojų ir studijuojančių technologų bendrieji ir specializuoti technologinės paskirties mokymai, kvalifikacijos kėlimas ir įmonių technologinės plėtros konsultacijos (Ten pat).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje siekiama perimti JAV „Silicio slėnio“ patirtį siekiant sukurti glaudų bendradarbiavimą tarp Universiteto ir privataus sektoriaus. Lietuvos Respublikoje kaip ir JAV viena iš „technologijų centro“ kūrimo suinteresuotų grupių yra Universitetas, kurio teritorijoje kuriamas minėtas centras. „Saulėtekio slėnis“— Saulėtekio akademiniam miestelyje susijusiam su Vilniaus universiteto(VU) ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto(VGTU) fakultetais, mokslinių tyrimų institutais, studentų bendrabučiais, o „Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parkas“ šalia Socialinių mokslų fakulteto.

Tačiau svarbų vaidmenį gaunant lėšas lemia ir miesto savivaldybės politikų veikla, Lietuvos Respublikos vyriausybės galimybės skirti finansines lėšas, bei Europos sąjungos projektų pinigai panaudoti vykdant projektus susijusius su „Saulėtekio slėnio“ ar „Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parko“ kūrimo, veiklos momentais.

Be to, galima teigti, kad į „technologinio centro“ kūrimo darbus siekiama įtraukti pagrindines interesų grupes (Shively, 2005: 279) institucines grupes (Vilniaus universitetą (VU), Vilniaus Gedimino technikos universitetą (VGTU), Šiaulių universitetą), sektorines grupes (įvairias verslininkų organizacijas ir kt.).

2.4.3. Industrinio parko vizija Šiauliuose

Šiaulių miesto savivaldybė, gavus finansavimą iš ES lėšų, pagal sutartį su kartu su VŠĮ „Centrine projektų valdymo agentūra“, VŠĮ „Ekonominiu tyrimu centru“ vykdo projektą atitinkantį Šiaulių regiono ir nacionalinius strateginius dokumentus, taip pat Lietuvos bendrojo programavimo dokumentą (BPD) 2004-2006 m (3 prioriteto „Gamybos sektoriaus plėtra“ 3.2 priemonės „Verslo aplinkos gerinimas“ 3.2.4. veiklų grupės 3.2.4. veiklų grupės „Pramoninės zonos, „plyno lauko“ investicijų skatinimai“). Pagal šį projektą siekiama sukurti Šiaulių industrinį parką Zoknių mikrorajone Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje. 2005 metais rengiant galimybių studiją paaiškėjo, kad kartu buvo rengiamas „Industrinio parko (teritorijos šalia Dubijos, Radviliškio ir Motiekaičio gatvių) Šiauliuose detalusis planas“, todėl buvo padaryta išvada, kad abiejų planuojamų teritorijų vystymas galėtų būti koordinuojamas bei jos turėtų būti traktuojamos to paties projekto sudedamosiomis dalimis (ŠMIPP).

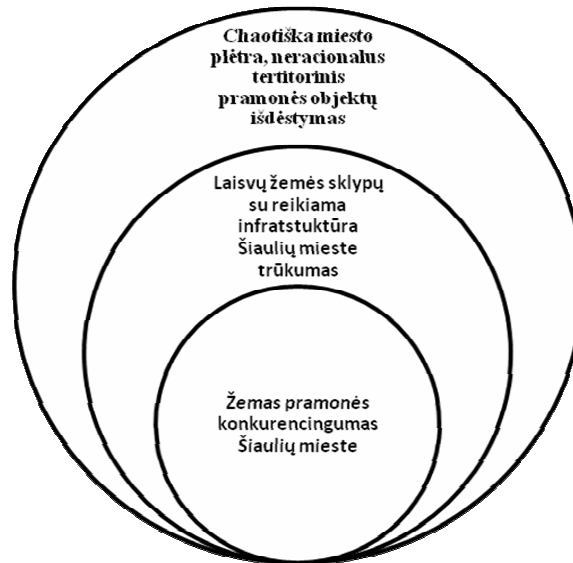
Gali būti numanoma, kad Industrinio parko įkūrimas sustiprintų investicinį Šiaulių miesto patrauklumą, tuo pačiu leistų racionaliau panaudoti pramonės plėtrai palankią miesto geografinę padėtį, laisvas teritorijas ir regioninę infrastruktūrą.

Sutvarkytus žemės sklypus su visa būtina infrastruktūra turintis industrinis parkas sudarytų sąlygas investuotojams greitam ir nebrangiam gamybos perkėlimui, modernizavimui ar naujos veiklos pradžiai, pramonės įmonių konkurencingumo didėjimui (Ten pat).

Šiaulių industrinio parko Zokniuose galimybių studijoje nurodoma, kad Industrinio parko įkūrimas sustiprintų investicinį Šiaulių miesto patrauklumą, tuo pačiu leistų racionaliau panaudoti pramonės plėtrai palankią miesto geografinę padėtį, laisvas teritorijas ir regioninę infrastruktūrą. Be to, sutvarkytus žemės sklypus su visa būtina infrastruktūra turintis industrinis parkas sudarytų sąlygas investuotojams greitam ir nebrangiam gamybos perkėlimui, modernizavimui ar naujos veiklos pradžiai. Tai pat įkūrus Šiaulių industrinį parką Zokniuose atsirastų daugiau paskatų urbanistiniu požiūriu darniai Šiaulių miesto plėtrai, planuojant pramonines zonas bei atskiriant jas nuo gyvenamųjų rajonų.

Pažymėtina, kad finansinė projekto analizė parodė, kad nors projektas yra finansiškai neatsiperkantis, projekto finansinis gyvybingumas priklauso nuo investicijų finansavimo šaltinių t.y. jeigu investicijos finansuojamos iš ES paramos ir Valstybės investicijų programos lėšų, projektas yra finansiškai gyvybingas, tačiau, jeigu investicijos finansuojamos iš ES paramos lėšų bei banko paskolos, projekto finansinis gyvybingumas yra abejotinas. Ekonominė projekto analizė minėtoje galimybių studijoje primena apie projekto naudą Lietuvos Respublikos ūkiui, bei tai, kad projekto ekonominiai atsipirkimo rodikliai yra teigiami. Siekiant išvengti abejotino projekto finansinio gyvybingumo, kai investicijos finansuojamos banko paskola, svarbu, kad projekto finansavimui būtų siekiama maksimalios ES struktūrinių fondų paramos, bei likusių investicijų finansavimo pagal Valstybės investicijų programą. Nepavykus pasiekti rekomenduojamos projekto finansavimo struktūros, projekto įgyvendinimo galimybės žymiai sumažėtų, ir tai yra esminė projekto įgyvendinimo rizika.

Tikslinga aktualizuoti Šiaulių miesto industrinio parko įkūrimo Šiauliuose priežastis, kurios pateikiamos 3 pav.

3 pav. Industrinio parko Šiaulių mieste kūrimo priežastys. Paruošta magistro darbo autoriaus.

Tai pat pažymėtina, kad numatomas įkurti industrinis parkas sudaro prielaidas Šiauliuose pritraukti ir aptarnauti krovinių srautus, teikti plataus spektro logistikos paslaugas panaudojant Šiaulių oro uostą. Svarbūs momentai šiuo atveju yra tai, kad šalia industrinio parko yra Šiaulių oro uostas, bei Šiaulių miesto industrinio parko teritorijos detalajame plane išskirta potenciali krovinių terminalo teritorija, kas nurodo į industrinio parko, logistikos centro, Šiaulių oro uosto patrauklumą (ŠMESCA).

Galima nurodyti industrinio parko Šiauliuose pagrindinių tikslų pozityvius aspektus:

1. Šiaulių miesto industrinis parkas sukurs palankias sąlygas pramonės ir verslo plėtrai.
2. Šiaulių miesto industrinis parkas sudarys sąlygas didėti Šiaulių miesto ir regiono konkurencingumo didėjimui ir atsiras palankios sąlygos investicijoms ir galimybės skatinti plyno lauko investicijas.
3. Šiaulių industrinis parkas sukurs palankias sąlygas urbanistiniu požiūriu darniai Šiaulių miesto plėtrai, pramoninių zonų planavimui ir atskyrimui nuo gyvenamųjų rajonų.

Tai pat, gali būti akivaizdu, kad Industrinio parko įkūrimas Zokniuose sustiprins investicinį Šiaulių miesto patrauklumą, tuo pačiu metu leis racionaliau panaudoti pramonės plėtrai palankią miesto geografinę padėtį, laisvas teritorijas ir regioninę infrastruktūrą. Sutvarkytus žemės sklypus su visa būtina infrastruktūra turintis industrinis parkas sudarys sąlygas investuotojams greitam ir nebrangiam gamybos perkėlimui, modernizavimui ar naujos veiklos pradžiai, pramonės įmonių konkurencingumo didėjimui (Ten pat).

3. Investicinio patrauklumo teorinės ir praktinės prielaidos

Regiono patrauklumas užsienio investuotojams dažniausiai sietinas su konkrečių statistinių rodiklių, socialinių, ekonominių faktų implikacijomis. Mokslinėje ir praktinėje literatūroje, kituose šaltiniuose regiono patrauklumas sietinas su pozityvaus įvaizdžio kūrimu.

Reflektuojant pozityvaus įvaizdžio kūrimo momentus, svarbu pažymėti, kad augantis verslo aplinkos neapibrėžtumas ir kintančios verslo taisyklės verčia vyriausybinės ir nevyriausybinės organizacijas, verslo įmones, regionų savivaldos atstovus ieškoti būdų, padedančių pasiekti užsibrėžtus tikslus, suteikiančių tik pranašumą, bet ir pokyčių. Išskyla būtinybė prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, bet ir reaguoti į šiuos pasikeitimus, kad būtų pasinaudota regionų proveržio galimybėmis, konkurenciniais pranašumais ir savo veiklos rezultatyvumo galimybėmis. Todėl ieškant naujų veiklos

būdų, metodų, siekiančioms tiksliai nusakyti būsimąsias veiklos sąlygas ypač svarbūs yra strateginis valdymo ir prognozavimo mokslo principai pritaikomi darbe. Tai pat statistinio prognozavimo aspektai. Vadybos mokslininkai (Vasiliauskas, 2002, Видяпина, 2007) nurodo, kad prognozavimo aspektai kaip empiriškai arba mokslininkai paremti samprotavimai apie objekto prognozuojamą būseną ateityje, alternatyvas ir laiko trukmę, skirtą jiems įgyvendinti yra reikšmingi ne tik įmonėms siekiančioms sėkmingai veikti rinkoje, bet ir kitoms organizacijoms, kurios siekia įgyvendinti savo tikslus, pasinaudoti verslo strategija.

Kitas pozityvaus įvaizdžio kūrimo momentas yra tarptautinių finansinių organizacijų veikla. Dvidešimt pirmame amžiuje tarptautinės finansų organizacijos valstybių vyriausybėms suteikia paskolas ekonominei plėtrai, konsultuoja ir padeda šalių vyriausybėms plėtoti ūkio šakas, vykdyti mokesčių sistemos ir kitas finansines reformas, pateikia statistinius duomenis apie verslo sąlygas įvairiose valstybėse. Pasaulio bankas (angl. „World Bank“) yra tarptautinė bankų grupė (angl. „World Bank Group“) susijusi su Jungtinėmis Tautomis ir veikianti Vašingtone (JAV), kuri teikia 15 -20 metų paskolas gamybos plėtrai, techninę paramą, konsultacijas ir taip padeda plėtoti tam tikras ūkio šakas (WB). Pasaulio banko internetiniame puslapyje pagal Pasaulio bankui dirbančių ekonomistų skaičiavimus ir specialią metodiką yra pateikiama informacija apie tai kiek konkrečioje pasaulio valstybėje reikia sugaišti dienų steigiant akcinę bendrovę, kokios yra išlaidos, minimalus kapitalas (SB; SBM). Pasaulio banko internetiniame puslapyje pateikiami tokie duomenys kaip „Išlaidos (Grynosios nacionalinės pajamos vienam gyventojui procentais)“ ir „Minimalaus kapitalo (Grynujų nacionalinių pajamų vienam gyventojui procentais)“, bei „Sugaištos dienos verslo steigimui“ (SB) ir kt., kurie iliustruoja verslo proveržio galimybių momentus konkrečiose valstybėse, įskaitant Lietuvos Respubliką³⁰.

Duomenys apie proveržio galimybes Lietuvos Respublikoje užsienio investuotojams primena ir Europos Sąjungos statistiniame padalinyje „Eurostat“ duomenys. Pavyzdžiui, ES šalių verslumo rodikliai paruošti „Eurostat“ 2004 metais nurodo, kad Lietuvos Respublikoje dvigubai atsilieka nuo Rumunijos pagal įregistruotų įmonių skaičių, taip pat nusileidžia Estijai, Jungtinei Karalystei, tačiau Lietuvos Respublikoje įregistruojama daugiau įmonių nei pagal Europos Sąjungos vidurkį (Putelytė, 2007). Užsienio investuotojai tai pat gali sužinoti remdamiesi Europos Komisijos užsakytais „Eurobarometer“ apklausų duomenimis „Kodėl geriau būti samdomu darbuotoju?“, kad Lietuvos Respublikos gyventojai labiau nei JAV ar 25 Europos Sąjungos ar 15 Europos Sąjungos gyventojai vertina pastovų darbo užmokestį, tačiau nemano, kad rizika dėl darbo vietos yra daug mažesnė dirbant samdomą darbą, be to Lietuvos Respublikos gyventojai kaip didžiausią barjerą nurodo lėšų verslo pradžiai trūkumą, akcentuoja socialines garantijas (Ten pat). Pasiremiant „Eurobarometer“ duomenimis pagal apklausą („Veiksniai, keliantys didžiausią baimę pradedant verslą“) JAV, Europos Sąjungos 25, Europos Sąjungos 15 šalyse, bei Lietuvoje galima teigti, kad galimybė bankrutuoti, galimybė prarasti nuosavybę, tačiau mažiausiai nepastovios pajamos kaip veiksnys yra Lietuvos Respublikos gyventojams yra svarbūs veiksniai keliantys didžiausią baimę pradedant verslą (Ten pat).

Taigi, svarbu aktualizuoti tarptautinių finansinių organizacijų („Pasaulio banko“ ir kt.), Europos Sąjungos statistinius duomenis reflektuojant Lietuvos Respublikos ekonominio ir socialinio galimybes. Taip pat statistiniai duomenys gali būti panaudoti identifikuojant Šiaulių regiono ir Šiaulių miesto plėtros, viešojo administravimo problemas, kas padėtų nustatyti jų sprendimo būdus. Tačiau svarbu reflektuoti tai pat ir Lietuvos statistikos departamento duomenis apie verslo padėtį Šiaulių regione, mieste.

Šiame kontekste tikslinga pasinaudoti Lietuvos Respublikos statistikos departamento Rodiklių duomenų bazės duomenimis siekiant reflektuoti Šiaulių miesto ir Šiaulių regiono proveržio aspektus.

---

³⁰ Yra nurodoma, kad Lietuvos Respublikoje verslą pradėti reikia 7 verslo steigimo procedūrų (Europos ir Centrinės Azijos vidurkis yra 9.4 procedūros), bei 26 dienas verslo steigimui (Europos ir Centrinės Azijos vidurkis yra 26 dienos), reikia atlikti 13 mokesčių mokėjimų procedūrų, tuo metu, kai Europos ir Centrinės Azijos vidurkis - 50 (PT;SB).

Kitas momentas sietinas su investiciniu patrauklumu yra statistinių rodiklių prognozė. Monografijoje „Eksporto ir investicijų plėtra Lietuvoje“ parengtoje Vilniaus Gedimino Technikos Universiteto autorių kolektyvo nurodo, kad tiesioginės užsienio investicijos yra valstybės ekonominio augimo rodiklis, ir priemonė naudojama tam augimui pasiekti; be to, tiesioginio užsienio investuotojo tikslas yra turėti įtaką užsienio šalyje esančiai įmonei valdyti, gauti pelną (Ginevičius, Rakauskienė, Patalavičius, Tvaronavičienė, Kalašinskaitė, Lisauskaitė, 2005, p.157- 162). Monografijos autorių nuomone svarbu Lietuvos Respublikos tiesiogines užsienio investicijas analizuoti ir aktyvinti analizuojant toliau paminėtus 14 veiksnių (Ten pat; p.180-182):

1. Įstatyminę bazę (pav., skirtingų sąlygų sudarymą investuotojams kaimo ir miesto vietovėse, Laisvųjų ekonominių zonų įstatymo momentus, kas daro įtaką šalies investicijų geografiniam pasiskirstymui).
2. Bankų veiklą (Lietuvos bankų atstovybes užsienio šalyse, užsienio bankų konkurenciją su Lietuvos bankais).
3. Politinį stabilumą (centrinės valdžios įtaką šalies valdymui, investicijų patraukimo priklausomybę nuo savivaldybės administracijos gebėjimo pritraukti investuotojus).
4. Kapitalo judėjimą (reglamentuotą įstatyminės bazės ir vienodo visoje šalyje, bet išimčių galimybės tik kai kuriose savivaldybėse).
5. Valstybės sienų kontrolę (pasienio zonos ekonominio aktyvumo reguliavimą įstatymais, regioninės valstybės politikos, tarptautinėmis sutartimi; mažesnių investicijų į pasienio zonas pastovumą bet su tokiais išimtimis kaip pakrantės zona, tarptautiniai centrai, regionai, laisvosios ekonominės zonos).
6. Nusikalstamumo lygį (mažesnių miestų pranašumo, nes juose nusikalstamumas mažesnis).
7. Darbo rinką (geresnę padėtį didesniuose miestuose, kur sutelkta daugiau kvalifikuotos darbo jėgos, investicijų patekimą į tuos regionus, kur buvo ar yra įkurtos panašaus profilio įmonės).
8. Viešbučių tinklą (išplėtotos viešbučių infrastruktūros pritraukia investicijas).
9. Sveikatos apsaugą (sveikatos apsaugos reformas, teisinę bazę susijusią su kompensuojamais vaistais).
10. Komunikacijų galimybes (investicijų telkimąsi ties didesnėmis automagistralėmis, oro ir jūrų uostais, geležinkelio centrais siekiant lengvesnio prekių ir paslaugų pervežimo).
11. Komunikacijų kokybę (komunikacijų kokybė pasiskirsčiusi nevienodai ir kinta laikui bėgant, tačiau investicijos patenka ten, kur komunikacijų kokybė yra geresnė).
12. Rinkos dydį ir kokybę (investicijų tikslą gaminti vietos rinkai, tačiau Lietuvoje šis veiksnys nėra svarbus dėl nedidelės rinkos).
13. Vietos išteklius (prieinamus Lietuvoje visus išteklius, išskyrus darbo jėgą, tačiau ribotus Lietuvos gamtos išteklius ir jų panaudojimo galimybes, todėl investicijos nėra nukreiptos į išteklius).
14. Egzistuojančią materialinę bazę (optimaliai paskaičiuoti investuojamų pinigų kiekį ir gauti maksimalią naudą iš jau egzistuojančios įmonės).
15. Ekologinių sąlygų ir reikalavimų (žemės ūkio komplikotos padėties).

Paminėtos monografijos autoriai nurodo, kad padėtis skirtinga Šiaulių mieste lyginant su kitais Lietuvos miestais, nes Šiauliuose investicijos telkiamos ne tik pačiame mieste, bet ir aplinkkeliuose, tolesniuose regionuose, o kiti Lietuvos miestai, pavyzdžiui, Alytus investicijas telkia griežtai savo regione. Atkreiptinas dėmesys į šią monografiją paruošusių mokslininkų pastabą, kad apskritai šiaurinė Lietuvos dalis yra tarsi atsiskyrusi nuo investuotojų, ką galima paaiškinti, tuo, kad tai yra iš esmės žemės ūkio regionas (Ten pat; p.190).

Kauno Technologijos Universiteto mokslininkės R.Garalienė, G.Belazarienė teigia, kad yra būtina reflektuoti investicinį patrauklumą kaip investavimo sąlygą, darančią įtaką investuotojui, kuris renkasi investavimo objektą projektui, įmonei, korporacijai, miestui, regionui arba šaliai (Garalienė, Belazarienė). Rusijos socialinių mokslų atstovas V. Maškinas teigia, kad svarbu reflektuoti regiono investicinį klimatą

(t.y. eilę veiksmų, kurie naudojami siekiant pritraukti investicijas į regioną) ir sieti jį su toliau paminėtais veiksniais (Машкин, 2008):

1. Efektyviai dirbančios infrastruktūros investicinėje regiono rinkoje sudarymu.
2. Regiono įmonių produkcijos ir investicinių išteklių paklausos mokumo didinimu.
3. Sąlygų, užtikrinančių vietinių išteklių naudojimą investicijoms regiono įmonėse, sudarymu.
4. Regioninės investicinės rinkos integracija į tarptautines rinkas.
5. Palankių sąlygų sudarymu šalies (iš kitų regionų) ir užsienio investicijų pritraukimui į atskirus regionus.

Paminėtos Kauno Technologijos Universiteto mokslininkės nurodo, kad regiono investicinio klimato formavimas sprendžiant regionines problemas, gerinant šalies ekonominę padėtį, pritraukiant investicijas. Yra svarbus regioninio investicinio klimato paruošimo ciklas sukuriant koordinacinę-konsultacinę grupę, kurios veikloje aktyviai dalyvautų atstovai iš regiono valdžios, komercinių struktūrų, formuojantys ir koordinuojantys regioninės investicinės politikos procesą. Be to, yra svarbus regiono investicinės politikos rodiklių skaičiavimas, konkrečių veiksmų paruošimas ir priėmimas aukščiausiuose regiono valdžios organų struktūrose, kalendorinės diagramos sudarymas nustatytiems regiono investiciniams veiksams atlikti ir jų optimizavimas, naujo regiono investicinės politikos varianto paruošimas kitiems biudžetiniams metams specializuotų regioninių organizacijų sukūrimas (pav., fondai, agentūros padedančios surasti užsienio investuotojus ir veikiančios prie regiono administracijos) kurios koordinuotų investicijas į regioną ir padėtų realizuoti marketingo tyrimus sietinus su regiono patrauklumu, technologijos, metodų ir kitų žingsnių paruošimas, siekiant bendro darbo su užsienio investuotojais ir kt. veiksniai (Garalienė, Belazarienė, 2001).

Lietuvos Respublikos socialinių mokslų atstovai tai pat nurodo, kad investicinis regionų plėtros aspektas yra susijęs su trimis kryptimis:

1. Gamtinių pranašumu (gamtinių išteklių turėjimu, dideliais miškų plotais, derlingomis žemėmis).
2. Investiciniu patrauklumu (palankiu investuotojų požiūriu į verslo aplinką, mokesčių sistemą);
3. Tradiciniu užsienio investicijų srautu į regioną užtikrinančiu stabilią daugiametę pramonę, verslą (Dokurnevič, Bagdzevičienė, 2006).

Lietuvos Respublikos vyriausybės 2007 metais priuntoje „Investicijų skatinimo 2008-2013 metų programa“ yra išskirta dalis „Lietuvos patrauklumą investicijoms lemiantys veiksniai“ (NDIS). Šioje programos dalyje devyniuose pastraipose paminimi veiksniai, kuriuos sugrupavę pateikiame žemiau:

1. Lietuvos narystė Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (NATO) ir ES, suteikianti ekonominei, politinei ir socialinei aplinkai stabilumą, taigi ir papildomų verslo plėtros galimybių.
2. Glaudūs ekonominiai santykiai su kaimyninėmis Rytų Europos valstybėmis.
3. Strateginė geografinė padėtis tarp ES ir Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (toliau vadinama – NVS) palanki verslo plėtrai.
4. Investavimą užtikrinantys teisės aktai atitinkantys ES standartus ir kuriantys pasitikėjimą verslo saugumu.
5. Investuotojams patraukli ir kvalifikuota bei konkurencinga Lietuvos darbo jėga.
6. Prekių, komunalinių ir įvairių kitų paslaugų kainų, gyvenimo sąnaudų pigumas lyginant su kitomis Centrinėmis ir Rytų Europos valstybėmis, kurios leidžia ir vietiniams, ir užsienio investuotojams Lietuvoje santykinai sumažinti bendrąsias sąnaudas.
7. Lietuvos Respublikai kaip ES konvergencijos tikslo regionui skiriamos lėšos kurios tiesiogiai prisidės prie inovacijų ir technologijų plėtros, verslo produktyvumo didinimo, aplinkos verslui gerinimo ir panašiai;
8. Mažu pelno mokesčiu Lietuvos Respublikoje lyginant su kitomis ES valstybėmis.
9. Investicijų aplinkai teigiamą poveikį darantis gerai išplėtotas Lietuvos transporto tinklas.
10. Vienas iš tiesioginių užsienio investicijų ir vidaus investicijų pritraukimo veiksnių sėkmingai veikiančios Lietuvoje įsteigtos laisvosios ekonominės zonos Klaipėdoje (Klaipėdos laisvoji ekonominė zona), Kaune (Kauno laisvoji ekonominė zona).

11. Tarptautinių organizacijų pripažinimas, tarptautinių finansų institucijų ekspertų teigiami vertinimai, kad Lietuva patraukli investicijoms ir dėl to atsirandantis bendrovių investavimas tikint galimybėmis eksportuoti produkciją į litus regionus.
12. Lietuvos prekių eksporto stabilus augimas.
13. Sėkmingai Lietuvoje veikiančių gerai pasaulyje žinomos daugiašalių įmonių („Siemens“, „Telia“, „Philips“, „Motorola“, „Mars/Masterfoods“, „Sonera“, „Kraft Food International“, „Festo“, „Lancaster Steel“, „Partec“, „Danisco“, „SEB“, „Carlsberg“, „Marzotto“ ir kt.) veikla.

Magistro darbo priede pateikiame „Investicijų skatinimo 2008-2013 metų programos“ paminėtą dalį, kurioje detaliau aprašyti kiti investicijas į Lietuvos Respublikos ūkį skatinantys veiksniai: pav., Lietuvos transporto tinklo privalumai, tarptautinių finansinių institucijų nuomonės ir kt. (žr. 8 priedas).

Paminėtoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje išskiriami investicijas ribojantys veiksniai dalyje „Investicijas į Lietuvos ūkį ribojantys veiksniai“, nurodant juos dvylikoje pastraipų, pav., blogesnes sąlygas investicijoms negu pagrindinėse jos konkurentėse dėl tiesioginių užsienio investicijų, motyvacijos veiksnių stoka, sudėtingos, ilgos žemės įsigijimo ir teritorijų planavimo dokumentų rengimo bei derinimo procedūros, nekonkurencingas darbo jėgos apmokestinimas, trūkumas investuotojams siūlomų parengtų investicijų aikštelių (pramoniniuose parkuose, laisvosiose ekonominėse zonose), kuriose įrengta infrastruktūra ir komunikacijos. Magistro darbo priede (žr. 9 priedas) pateikiame „Investicijų skatinimo 2008-2013 metų programos“ dalį „Investicijas į Lietuvos ūkį ribojantys veiksniai“, kurioje detaliau aprašyti kiti investicijas į Lietuvos Respublikos ūkį ribojantys veiksniai: bendros informacinės duomenų bazės investuotojams nebuvimas, Lietuvos atsilikimas pagal inovatyvumą lemiančius ir charakterizuojančius rodiklius, specialistų rengimo trūkumai aukštosiose mokyklose, ekonominė gyventojų migracija ir kt.

Šiaulių universiteto mokslininkai kart su Šiaulių apskrities administracijos pareigūnais investicinį patrauklumą sieja su industrinių zonų atsiradimo ekonominiais, socialiniais, aplinkosauginiais rodikliais pagal tarptautinio projekto „SEBco“ bazės nurodymus ir aktualizuoja Šiaulių regiono tam tikrų vietovių plėtros galimybes (Dijokaitė, Tamošiūnas, 2008).

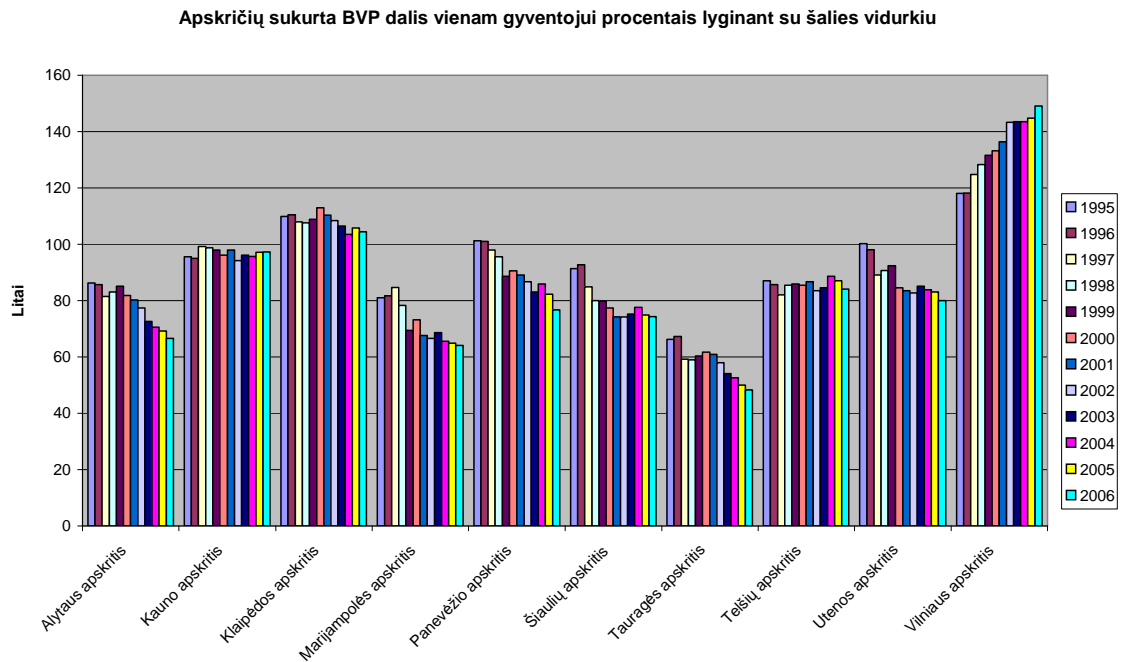
Apibendrinant galima teigti, kad investicinis patrauklumas yra susijęs ne tik su statistiniais rodikliais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės „Investicijų skatinimo 2008-2013 metų programoje“ paminėtais Lietuvos Respublikos investicinį patrauklumą kuriančiais, ribojančiais veiksniais, Lietuvos universitetų socialinių mokslų atstovų pastabomis apie investicinius regionų plėtros aspektus, tiesioginių užsienio investicijų analize išskiriant tam tikrus veiksniai. Šiaulių regiono investicinis patrauklumas yra kuriamas Šiaulių miesto, Šiaulių apskrities savivaldybės valdžios bendrais veiksmais su Šiaulių universiteto mokslininkais, verslo organizacijomis siekiant pritraukti užsienio investuotojus, investicijoms pozityvių veiksnių identifikacija pasinaudojant statistikos duomenimis, atliekant kiekybinius ir kokybinius tyrimus. Magistro darbe bus siekiama identifikuoti patrauklius investuotojams veiksniai pasiremiant statistiniais duomenimis, teorine ir praktine literatūra.

3.1. Šiaulių apskrities investicinis patrauklumas Lietuvos Respublikos kontekste

Šiaulių apskrities ekonominiai rodikliai analizė gali padėti identifikuoti Šiaulių apskrities proveržio aspektus. Šiaulių regiono ekonominio augimo kontekste tikslinga reflektuoti Lietuvos Respublikos kitų apskričių ekonominio augimo rodiklius pagal Lietuvos Respublikos Statistikos Departamento paruoštą darnaus vystymosi rodiklių dokumentą (DVR). Šiame dokumente minimi regionų vystymosi rodikliai, kurie detaliau leidžia reflektuoti Šiaulių regiono ekonominio augimo faktus.

Pirmas rodiklis, kuriuo pravartu pasiremti yra Lietuvos Respublikos apskričių sukurta BVP dalis lyginant su šalies vidurkiu. Paminėtas rodiklis yra Lietuvos darnaus vystymosi strategijoje priskiriamas

prie darnaus vystymosi regioninių rodiklių grupės (ŠRDVĮ, 2005; p.16). BVP dalies kitimas Lietuvos Respublikos apskrityse lyginant su šalies rodikliu yra pateikiamas 4 pav.

4 pav. Apskričių sukurta BVP dalis vienam gyventojui procentais lyginant su šalies vidurkiu (Rodiklių duomenų bazė; 2008)

4 pav. diagrama rodo augimą nuoseklų BVP augimą Šiaulių apskrityje, spartų BVP augimą Vilniaus apskrityje, Klaipėdos apskrityje. Įdomu, kad BVP Šiaulių apskrityje 1995 metais buvo 91,3 procento, Panevėžio apskrityje – 101,3 procento, o 2006 metais Šiaulių apskrityje – 74,3 procento, Panevėžio apskrityje – 76,7 procento. Tikslinga detaliau pateikti BVP kitimo pokytį, todėl pravartu apskaičiuoti procentinį pokytį. Svarbu apskaičiuoti BVP vienam gyventojui lyginant su šalies vidurkiu procentinį pokytį per visą laikotarpį, kas buvo apskaičiuota 4 lentelėje.

4 lentelė

BVP vienam gyventojui litais lyginant su šalies vidurkiu procentinis pokytis per 12 metų Lietuvos apskrityse

Apskritis pavadinimas	Metai		Procentinis pokytis per 12 metų (1995 - 2006; teigiamas +; neigiamas -)
	1995	2006	
Vilniaus apskritis	118	149,1	20,9 (+)
Klaipėdos apskritis	109,9	104,4	1,85 (-)
Telšių apskritis	87,1	84,1	3,4 (-)
Šiaulių apskritis	91,3	74,3	18,6(-)
Utenos apskritis	100,2	80	20,2 (-)
Marijampolės apskritis	81,1	64,1	20,9(-)
Kauno apskritis	95,5	97,3	22,8 (-)
Panevėžio apskritis	101,3	76,7	24,3 (-)
Tauragės apskritis	66,2	48,3	27,04 (-)

Lentelė rodo neigiamą procentinį pokytį Šiaulių apskrityje ir Panevėžio apskrityje per 12 metų (1995-2006 m.). Šiaulių apskrityje procentinis sumažėjimas nuo per 12 metų (nuo 1995 metų iki 2006 metų) yra 18,6 procento, o Panevėžio apskrityje 24,3 procento.

Tai pat atkreiptinas dėmesys, kad Šiaulių apskrityje bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui procentais lyginant su šalies vidurkiu per paskutinius tris metus nuo 2004 iki 2006 kito tiek Šiaulių tiek Panevėžio apskrityse, kas yra pateikiama 5 lentelėje.

5 lentelė

BVP vienam gyventojui lyginant su šalies vidurkiu procentinis pokytis per 3 metus Lietuvos apskrityse

Apskritis pavadinimas	Procentinis pokytis per 3 metus (2004- 2006 m. ; teigiamas +; neigiamas -)		
	2004 m.	2006 m.	Procentinis pokytis
Vilniaus apskritis	143,5	149,1	3,76 (+)
Klaipėdos apskritis	103,5	104,4	1,64 (+)
Marijampolės apskritis	65,5	64,1	2,14 (-)
Šiaulių apskritis	77,6	74,3	4,25(-)
Tauragės apskritis	52,6	48,3	4,25 (-)
Utenos apskritis	83,9	80	4,65 (-)
Telšių apskritis	88,7	84,1	5,19 (-)
Kauno apskritis	95,7	97,3	5,53 (+)
Panevėžio apskritis	85,9	76,7	10,7(-)

Iš pateiktos lentelės matyti, kad Panevėžio apskrityje kitimas buvo didesnis, tačiau neigiamas apskaičiuavus procentinį pokytį per 3 metus (10,7 procento), o Šiaulių apskrityje - mažesnis (4,3 procento). Pastovus minėto rodiklio augimas yra pastebimas tik Vilniaus apskrityje per 12 metų (20,9 procento), tačiau yra pastebimas sumažėjimas per 3 metus (t.y. nuo 2004 iki 2006 metų – 3,76 procento). Paminėtas augimas yra suprantamas turint omenyje Vilniaus apskrities reikšmę sietiną su valstybės sostinės svarba ir išskirtiniu vyriausybės dėmesiu.

Keturiuose apskrityse (Alytaus, Marijampolės, Šiaulių ir Tauragės) BVP sukurto vienam gyventojui dalis vis dar sudarė iki 80 procentų šalies vidurkio 2003 metais (VA)³¹. Rezultatai rodo, kad skirtumas tarp Vilniaus ir kitų regionų 2005 m. nesumažėjo. Vilniaus apskrityje BVP vienam gyventojui 2005, 2006 metais, kaip ir 2004 m., du kartus viršija Alytaus, Marijampolės ir Tauragės apskričių lygį, tačiau Šiaulių apskrityje, Panevėžio apskrityje BVP vienam gyventojui tai pat beveik du kartus mažesnis už Vilniaus, tai galima pastebėti stulpelinėje diagramoje (žr. 1 pav.).

Gali būti numanoma ekonominės plėtros netolygūs augimo tempai Šiaulių apskrityje ir kitose Lietuvos apskrityse. Akivaizdu, kad naujos ekonominės veiklos atsiranda labiausiai išsivysčiusiuose regioniniuose centruose ir miestuose valstybėje. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane yra nurodyta, kad siekiama didinti šalies metropolizacijos mastą ir yra rašoma apie Šiaulių regiono plėtros privalumus ir trūkumus; nurodomos Panevėžio regiono plėtros galimybių perspektyvos (LRTBP). Yra nurodoma, kad išskiriami šios kategorijos atraminiai urbanistiniai centrai:

1. T (tarptautinė) kategorija – integruojamojo tipo metropoliniai centrai, įeinantys į sudaromą jungtinį tarpvalstybinio rango europinį centrą (t.y. Vilniaus ir Kauno miestai kurie turi pakankamą

³¹ Lietuvos statistikos departamentas 2004 metais nurodė, kad Šiaulių apskrities situacija 2003 metais buvo panaši. Buvo skelbta: „Keturiuose apskrityse (Alytaus, Marijampolės, Šiaulių ir Tauragės) sukurto BVP vienam gyventojui dalis vis dar sudaro iki 80 procentų šalies vidurkio“ (VA).

potencialą, tačiau atskirai paėmus kiekvienam trūksta ir trūks ateityje potencialo ypač demografinio, kad būtų pripažinti europinio masto vad. „Euro City“ centrais.

2. V (valstybinė) kategorija – palaikomojo tipo valstybinio rango metropoliniai centrai (t.y. Klaipėda, kurioje būtina taikyti specialiąsias priemones nukreiptas į šio miesto plėtrą lemiančio konkurentiško europinio masto uosto palaikymą bei pajūrio ūkinės ir rekreacinės aglomeracijos plėtojimą, LEZ veiklą, šalies jūrinės orientacijos instituciniu realizavimą, turimo mokslo ir mokymo potencialo stiprinimą, iš dalies ir su kai kurių valdymo institucijų dekoncentravimą).
3. R (regioninė) kategorija – stiprinamojo tipo regioninio rango metropoliniai centrai (Šiaulių ir Panevėžio miestai, turintys trūkumų ir silpnųjų, tačiau kurių kaip metropolinių centrų sąveika turi užtikrinti stiprų Lietuvos Šiaurinės dalies urbanistinį tinklą).

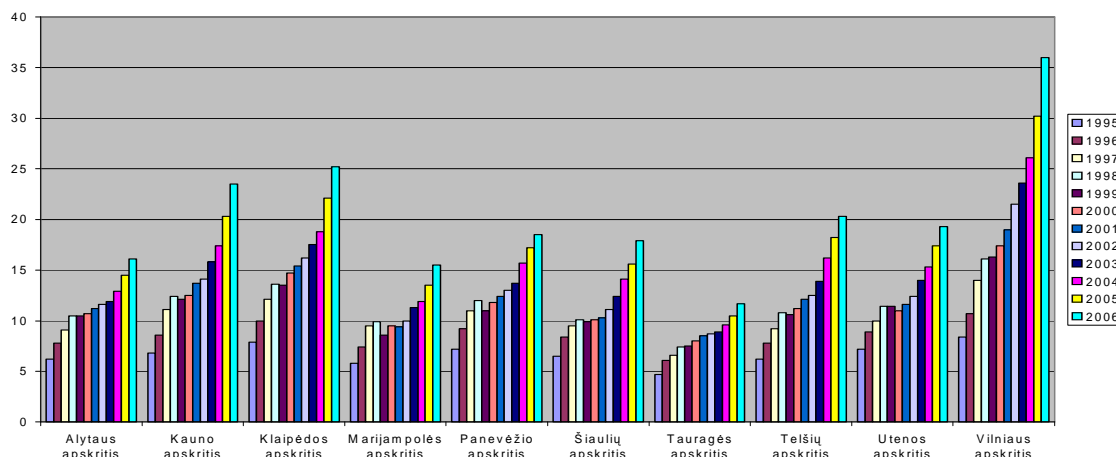
Šiaulių miesto kaip R kategorijos metropolinio centro trūkumai suponuoja silpniausią grandį R kategorijos lygmenyje. Tačiau, pažymėtina, kad yra realios galimybės išplėtoti Šiaulius iki metropolinio lygmens centro – geresnė vakarų Lietuvos demografinė padėtis, universitetas, galimybė intensyviai sąveikauti su gretimų regionų (Telšių, Panevėžio, Jelgavos) bei miestų potencialais, yra laukiamas Via Hanseatica (I A koridoriaus) svarbos didėjimas. Šiauliai turi sparčiai plėstis kaip regioninis mokslo ir mokymo centras, būtinas modernių technologijų lokalizavimas, į savo ekonominio baseino išteklius orientuotas tyrimo ir plėtojimo potencialo ugdymas bei ryžtingas darbo vietų kūrimas. Būtina panaudoti įvairias makroregioną jungiančių tinklų formavimo priemones: valdymo ir organizacines (pvz., regioninių plėtros tarybų bendradarbiavimas, pramonės ir verslo plėtros bendrų tarybų steigimas), technologines ir technines (pvz., transporto ryšių tobulinimas), erdvinio planavimo (pvz., bendrų plėtros programų, projektų rengimas bei derinimas) ir kt. jungiančių tinklų formavimas turėtų skatinti viso ekonominio baseino gamybinio potencialo augimą. Atkreiptinas dėmesys, kad Panevėžio miestas taip pat neatitinka metropolinio lygmens centro kriterijų, tačiau sparčiai vystosi, yra realios galimybės sąveikauti su gretimų regionų (Šiaulių, Utenos) ir miestų (Šiaulių, Utenos, Ukmergės) potencialais, sėkminga Via Baltica (I koridoriaus) plėtra. Būtina didinti ekonominį, mokslinį, aptarnavimo potencialą, kurti darbo vietas, taip pat įgyvendinti kitas šios kategorijos centro formavimo priemones (ten pat).

T, V, R kategorijos leidžia teigti, kad atsiranda skirtumas tarp regionų lyginant BVP augimą, tačiau ir akcentuoti Lietuvos Respublikos bendrajame plane svarbų regioninio skaidymo mastą plėtojant vienuolika 2 lygmens – regioninių – centrų, priskirtinų A, B, C ir D kategorijoms (Ten pat).

Taigi, galima teigti, kad valstybinio mastu Šiaulių ir Panevėžio miestams skiriama daug dėmesio.

5 pav. parodo, kad Šiaulių apskrityje BVP augimas vienam gyventojui tūkstančiais litų padidėjo nuo 6,2 procento 1995 metais (1995 metais Šiaulių apskrityje BVP tūkstančiais litų buvo 6,5 tūkstančiai litų) iki 16,1 procento 2005 metais (17,9 tūkstančiai litų).

BVP vienam gyventojui tūkstančiais litų

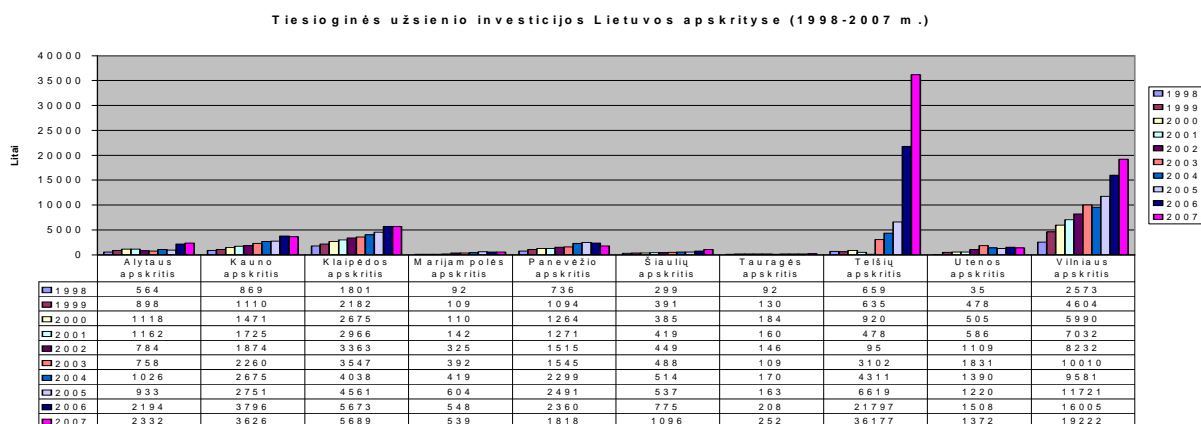
5 pav. Bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui tūkstančiais litų Lietuvos apskrityse 1995-2005 metais.

(Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys; 2008)

Tai pat stulpelinė diagrama ir gauti skaičiavimo metu duomenys leidžia teigti, kad BVP augimo procentinis pokytis per 3 metus nuo 2004 iki 2006 metų yra sietinas su 21,2 procentų padidėjimu Šiaulių apskrityje, Panevėžio apskrityje – 15, 1 procentų padidėjimu, o Vilniaus apskrityje- 27,5 procentų padidėjimu.

Galima teigti, kad BVP procentais vienam gyventojui Šiaulių apskrityje buvo dėl ekonominių priežasčių mažesnis nei Panevėžio apskrityje, tačiau atsilieka pagal BVP procentais nuo Vilniaus, Klaipėdos, Kauno apskričių.

Lietuvos Respublikoje regionų ekonominė veikla tai pat sietina su tiesioginėmis užsienio investicijomis Lietuvos Respublikos apskrityse. Statistikos Departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Rodiklių duomenų bazėje yra pateikiami statistiniai duomenys apie tiesiogines užsienio investicijas vienam gyventojui nuo 1996 metų iki 2007 metų. Tiesioginių užsienio investicijų kitimas nuo 1998 metų iki 2007 apskrityse vienam gyventojui litais metų pradžioje pagal Rodiklių duomenų bazės duomenis yra pateikiamas 6 pav. stulpelinėje diagramoje.

6 pav. Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui litais Lietuvos apskrityse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Šiaulių apskrityje tiesioginės užsienio investicijos 1998 metais tik 299 lito, o 2007 metais- 1096 litai. Panevėžio miesto savivaldybėje 1997 metais - 736 litai, 2007 – 1818 litų, o Vilniaus apskrityje kito nuo 2573 litų 1998 metais iki 19222 litų 2007 metais.

Svarbu apskaičiuoti procentinį pokytį per visą laikotarpį per 11 metų, kas yra pateikiama 6 lentelėje.

Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvos apskrityse procentinis pokytis per 11 metų

Apskritis pavadinimas	Teigiamas procentinis pokytis per 11 metų (nuo 1998 iki 2007 metų)		
	1998	2007	Procentinis pokytis
Telšių apskritis	659	36177	98,2
Utenos apskritis	35	1372	97,5
Vilniaus apskritis	2573	19222	86,7
Marijampolės apskritis	92	539	82,9
Kauno apskritis	869	3626	76,0
Alytaus apskritis	564	2332	75,8
Šiaulių apskritis	299	1096	72,7
Klaipėdos apskritis	1801	5689	68,3
Tauragės apskritis	92	252	63,5
Panevėžio apskritis	736	1818	59,5

Tai pat svarbu pateikti procentinį pokytį per paskutinius 3 metus (t.y. nuo 2005 iki 2007 metų), kas yra pateikiama 7 lentelėje.

Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvos apskrityse procentinis pokytis per 3 metus

Apskritis pavadinimas	Procentinis pokytis per 3 metus (2005 - 2007; teigiamas +; neigiamas -)		
	2005 m.	2007 m.	Procentinis pokytis
Telšių apskritis	6619	36177	81,7 (+)
Alytaus apskritis	933	2332	59,9 (+)
Šiaulių apskritis	537	1096	51,0 (+)
Vilniaus apskritis	11721	19222	39,02 (+)
Tauragės apskritis	163	252	35,3 (+)
Panevėžio apskritis	2491	1818	27,01 (-)
Kauno apskritis	2751	3626	24,1 (+)
Klaipėdos apskritis	4561	5689	19,8 (+)
Utenos apskritis	1220	1372	11,08 (+)
Marijampolės apskritis	604	539	10,8 (-)

Galima pastebėti, kad abi paruoštos lentelės rodo, kad Šiaulių apskrities procentiniai pokyčiai yra teigiami ir rodo Šiaulių apskrities augimą lyginant su Panevėžio apskritimi, tačiau atsilieka nuo Alytaus apskrities ir kt. apskričių. Šiaulių regiono plėtros plane yra rašoma, kad investicijos į Šiaulių apskritį sudaro tik 0,8 proc. visų Lietuvos tiesioginių užsienio investicijų, nors Šiaulių apskrities dirbantieji 2005 m. sudarė 11,3 proc. visų Lietuvos užimtų gyventojų (ŠRPP).

Pažymėtina, kad tiesioginių užsienio investicijų koncentracija miestuose sukuria didesnę skirtumą tarp regionų, nes į miestą migruoja daugiau darbingi amžiaus žmonių, pagerėja paslaugų infrastruktūra, yra įdiegiamos naujovės. Tuo metu, regiono centruose nėra sukuriamos palankios sąlygos rasti darbą, arba padidėti pajamoms, kas pakeistų ekonominę situaciją šalia esančiose vietose. Be to, ekonominis augimas tokiose vietose yra lėtas. Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 1997 iki 2004 metų BVP atsilikusiuose regionuose nukrito nuo 20,6 procentų iki 17,5 procentų (Medekša, 2007). Pažymėtina, kad Šiaulių regiono plėtros kontekstas gali būti reflektuojamas prisiminus Lietuvos Respublikos regioninės politikos tikslus iki 2013 metų (Medekša, 2007). Lietuvos Respublikos regioninės politikos siektini tikslai iki 2013 metų yra susiję su šiais aspektais:

1. Siekiu, kad gyvenimo standartas, matuojamas vidutinėmis metinėmis pajamomis nebūtų mažesnis nei 75 procentai Lietuvos Respublikos vidurkio.
2. Nedarbo lygio mažesnis nei 35 procentai šalies vidurkio išlaikymu.
3. Ekonominio augimo Lietuvos Respublikoje penkių centrų (Alytus, Marijampolė, Tauragė, Telšiai, Utenos) ir dviejų papildomų centrų (Mažeikiai ir Visaginas) identifikacija.
4. 14 probleminių vietovių identifikuotų pagal nedarbo lygį ir socialinių išmokų skaičių padėties gerinimas.

Pažymėtina, kad tiesioginių užsienio investicijų koncentracija miestuose sukuria didesnę skirtumą tarp regionų, nes į miestą migruoja daugiau darbingi amžiaus žmonių, pagerėja paslaugų infrastruktūra, yra įdiegiamos naujovės. Tuo metu, regiono centruose nėra sukuriamos palankios sąlygos rasti darbą, arba padidėti pajamoms, kas pakeistų ekonominę situaciją šalia esančiose vietose. Be to, ekonominis augimas tokiose vietose yra lėtas. Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 1997 iki 2004 metų BVP atsilikusiuose regionuose nukrito nuo 20,6 procentų iki 17,5 procentų (Medekša, 2007). Tikslinga šiuo atveju prisiminti kompetentingų asmenų nuomonės. Europarlamentarės L. Andrikienės nuomone, šis dalykas sietinas su blogais prioritetais nepasikeitusiais nuo 1997 Europos Komisijos kasmetinio pranešimo apie Lietuvą, dėl centralizuotos administravimo sistemos ir ES finansinės paramos skyrimu Vilniui (Ten pat). Lietuvos Respublikos savivaldybių asociacijos prezidento Broniaus Ropės nuomone, Lietuvos Respublikoje nėra suvoktas poreikis išlaikyti balansą regiono plėtros procese (Ten pat). Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos vyriausybė deklaruoja regioninės plėtros svarbą, kurią siekia įgyvendinti pasiremama Vidaus reikalų ministerijos veikla. Yra deklaruojama, kad VRM, sudarydama prielaidas tolygiai ir darniai regioninei plėtrai, įgyvendins naujos redakcijos Regionų plėtros programą. Tai leis sudaryti sąlygas padidinti teritorinę ekonominę ir socialinę sanglaudą Lietuvoje. Bus parengtas Valstybinės regionų ekonominio-socialinio išsivystymo skirtumų mažinimo ir regionų plėtros skatinimo programos projektas (VRM).

Bendrojo Vidaus Produkto augimo prognozė – svarbus momentas reflektuojant Šiaulių regiono investicinio patrauklumo kitimus. Ieškant efektyvių prognozavimo veiksnių, bei veiklos būdų reflektuojant proveržį svarbu pasiremti prognozavimo ir strateginio valdymo moksle suponuojamais ir eksplikuojamais momentais, kurie turi būti aptariami detaliau.

Šiaulių regiono statistines prognozes yra reflektavę Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto mokslininkai (K. Navickas³², Dalia Dijokaitė T. Tamošiūnas, L. Juozaitienė³³ ir kt.), statistinės prognozės buvo aptartos Šiaulių miesto strateginės plėtros tarybos parengtuose dokumentuose. Pažymėtina, kad Šiaulių universiteto mokslininkai kartu su regiono savivaldybės tarnautojais, politikais ruošia regiono, miesto planus, kuriuose panaudojami prognozavimo metodai.

Atkreiptinas dėmesys į Socialinių mokslų fakulteto mokslininkų pastebėjimus apie Šiaulių miesto ekonominę prognozę nuo 2007 iki 2025 metų ketvirto ketvirčio (Navickas, Dijokaitė, Tamošiūnas, 2006).

---

³² K. Navickas yra naudojęs neuroninio prognozavimo metodus siekdamas aptarti Šiaulių apskrities bendrojo vidaus produkto prognozes (Navickas, Tamošiūnas, Dijokaitė, 2006).

³³ Šiaulių regiono 2004–2006 m. plėtros planas : 2004 m. stebėsenos rezultatai ir plano pakeitimai. sudarė: T. Tamošiūnas, D. Dijokaitė, L. Juozaitienė, A. Blinstrubas, Z. Tamašauskienė, R. Rakucevičiūtė.

Minėti Šiaulių universiteto mokslininkai Šiaulių miesto ekonominei prognozei skaičiuoti pasinaudojo kiekybiniais metodais (ekonominių duomenų apdorojimui ir transformacijai buvo panaudota NEUROINTELLIGENCE programinė įranga, kuri leidžia panaudoti prognostinį artificalių neuroninių tinklų metodą), kokybiniais metodais (interviu su kompetentingais Šiaulių apskrities savivaldybių pareigūnais, įvairių Lietuvos statistikos departamento ir kitų dokumentų analize). Šiaulių universiteto dėstytojai Šiaulių apskrities ekonominę plėtrą siejo su Šiaulių apskrities bendrojo vidaus produkto prognoze, nes per tam tikrą laiko intervalą (straipsnio autorių nuomone per ketvirtį) atitinkamai kintantis bendrasis vidaus produktas suponuoja ir eksplikuoja esamas Šiaulių apskrities ekonominio progreso ar regreso tendencijas. Tai pat svarbu prisiminti, kad Šiaulių apskrities bendrojo vidaus produkto rodiklių prielaidos grindžiamos susiformavusiomis ūkio raidos tendencijomis, ekonominės plėtros prielaidomis, iš kurių svarbiausios yra toliau paminėtos:

1. Lietuvos Respublikos vykdoma ekonominė politika pagal komunikatą dėl Lietuvos priėmimo į VKM II (Valiutų kursų mechanizmą – ES reikalaujamos tarpinės stadijos šalies pasirengimui narystei eurozonoje įvertinti), kuriame nurodoma, kad šalyje turi būti tvari finansinė politika, kredito augimo ribojimas, aktyvi darbo rinkos politika siekianti padidinti užimtumą ir darbo rinkos lankstumą, bei ekonominei plėtrai palanki investicijų ir verslo skatinimo politika (ten pat).
2. Bendrojo vidaus produkto rodiklių (Asmeninio vartojimo išlaidos, Vyriausybės vartojimo išlaidos, Bendrosios vidaus investicijos, Prekių ir paslaugų eksportas, Prekių ir Paslaugų importas) rodiklių paskelbtų Statistikos departamento analize, prognozavimu metų ketvirčiui sukūrus Šiaulių apskrities rodiklių vidutinių ir pesimistinių poslinkių matricas ir po interviu metu su Šiaulių apskrities savivaldybių pareigūnais gautų duomenų, padedančių nustatyti penkių rodiklių poslinkio ateities tendencijas identifikavimas.
3. Šiaulių apskrities bendrąjį vidaus produktą sąlygojančių veiksnių (narystė Europos Sąjungoje, euro įvedimas, kitų ES šalių taikomų įvairių apribojimų pabaiga trukdanti laisvam asmenų, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimui, galima Europos Sąjungos ekspansija ir kt.) nulemta Šiaulių apskrities ir Lietuvos Respublikos ekonominė plėtra besitęsianti nuo 2001 metų pradžios.

Keliant tikslą turėti BVP plėtros prognozę iki pat 2025 metų būtina domėtis, analizuoti ir atitinkamai vertinti įvairius pasaulio, ES ir Lietuvos įvykius, galinčius nulemti Šiaulių apskrities pagrindinių BVP rodiklių plėtros raidą, tuo pačiu metu prisimenant, kad iš šiandieninės pozicijos negalima tiksliai nuspėti visų tolimos ateities įvykių, reikšmingiausių Šiaulių apskrities ir BVP plėtros raidai (Ten pat; p.96). Tačiau, straipsnio autorių nuomone, galima išskirti tris scenarijus (optimistinį, pesimistinį ir vidutinį), pateikiančius galimus Šiaulių apskrities bendrojo vidaus produkto augimo bei jo pagrindinių rodiklių kitimo intervalus. Pagrindinių BVP rodiklių vertikalios ir horizontalios kitimo tendencijos bei interviu sukaupti duomenys, LR statistikos departamento, LR finansų ministerijos ir kitų autorių bei įstaigų atliktos Lietuvos BVP ateities prognozės leido konstatuoti, kad optimistinis Šiaulių apskrities bendrojo vidaus produkto prognozių scenarijus yra arčiausiai tikrovės, turint omenyje praeities ir ateities žinomus ir numatomus įvykius, galinčius vienaip ar kitaip veikti pagrindinius BVP rodiklius.

Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto mokslininkai teigia, kad Bendrojo vidaus produkto augimo prognozė – svarbus momentas reflektuojant Šiaulių regiono proveržį. Ieškant efektyvių prognozavimo veiksnių, bei veiklos būdų reflektuojant proveržį svarbu pasiremti prognozavimo ir strateginio valdymo moksle taikomais metodais.

Šiaulių regiono statistines prognozes yra reflektavę Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto mokslininkai (K. Navickas³⁴, Dalia Dijokaitė T. Tamošiūnas, L. Juozaitienė³⁵ ir kt.), statistinės prognozės buvo aptartos Šiaulių miesto strateginės plėtros tarybos parengtuose dokumentuose (SP).

³⁴ K. Navickas yra naudojęs neuroninio prognozavimo metodus siekdamas aptarti Šiaulių apskrities bendrojo vidaus produkto prognozes (Navickas ir kt., 2006).

³⁵ Šiaulių universiteto mokslininkai ir Šiaulių apskrities administracijos pareigūnai paruošė „Šiaulių regiono 2004-2006 m. plėtros planas : 2004 m. stebėsenos rezultatai ir plano pakeitimai“, bei „Šiaulių regiono 2007 - 2013 metų plėtros planą“, kuriuose nurodomos Šiaulių regiono ekonominės ir socialinės plėtros galimybės.

Pažymėtina, kad Šiaulių universiteto mokslininkai kartu su regiono savivaldybės tarnautojais, politikais ruošia regiono, miesto planus, kuriuose panaudojami prognozavimo metodai.

Socialinių mokslų fakulteto mokslininkai pastebėjo, kad siekiant gauti tiksliausią Šiaulių apskrities Šiaulių miesto ekonomikos plėtros prognozės sietinos su ES ir Lietuvos ekonomine politika, miesto verslo konkurencingumu. Šiaulių miesto ekonomikos plėtra prognozuojama pagal atskiras ūkio šakas, nes bendrasis vidaus produktas miestams neskaičiuojamas. Šiaulių miesto ekonominio išsivystymo lygis skaičiuojamas trimis variantais: optimistiniu, vidutiniu ir pesimistiniu (Tamošiūnas, 2006).

Optimistinis variantas sietinas su toliau paminėtais verslo pokyčiais. Mieste kuriasi naujos įmonės, didėja inovacinės veiklos mastai. Kuriasi aukštų technologijų pramonė. Didės gamybos darbo našumas. 2004 metais Lietuvos pramonės darbo našumas sudarė 49,7 proc. ES šalių vidutinio lygio, tikėtina, kad per dvidešimt metų bus pasiektas ES šalių 80 – 90 proc. lygis. Mieste bus suformuotos pramoninės zonos, pradės veiklą industrinis parkas, bus įkurtas logistikos centras.

Vidutinis variantas sietinas tradicinės miesto ūkio struktūros išlikimu. Užsienio investicijų augimo tempai nedideli, dominuoja vietinis kapitalas, įmonės technologijų atsinaujinimo tempai lėti, tai sąlygoja nedidelę produktų pridėtinę vertę. Pramonė plėtojasi tolygiai, bet tiriamąją ir inovacinę veiklą vykdo tik nedaugelis įmonių. Plėtojama įvairių ūkio subjektų kooperacija, auga ir modernėja paslaugų sektorius.

Pesimistinis variantas sietinas su Šiaulių miesto pramonės apimčių didelę dalimi (40 proc.) priklausymu nuo dviejų pramonės įmonių veiklos: AB "Vairas" ir AB "Šiaulių televizoriai". Sumažėjus šių įmonių pardavimams, miesto pramonės apimtys gali sumažėti iki 30 proc., nes naujos augančios gamybos greitu laiku nekompensuos tokio žymaus sumažėjimo.

Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybes svarbu numatyti taikant tiesioginių užsienio investicijų Šiaulių apskrityje ir kitose Lietuvos apskrityse procentinių pokyčių skaičiavimus, prognozavimo momentus Šiaulių mieste skaičiuojant bendrąjį vidaus produktą, numatant optimistinį scenarijų, pesimistinį scenarijų.

3.2. Šiaulių apskrities savivaldybių makroekonominiai investicinio patrauklumo rodikliai

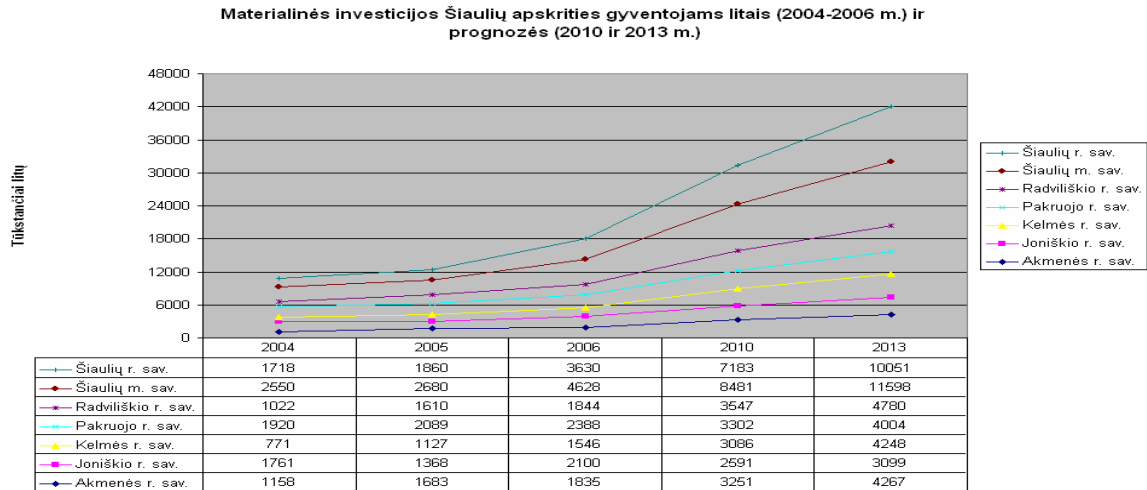
Šiaulių apskrities makroekonominis patrauklumo rodiklius galima sieti su tokiais rodikliais:

1. Materialinės investicijos Šiaulių apskrities savivaldybėse.
2. Tiesioginės užsienio investicijas Šiaulių apskrities savivaldybėse.

Materialinės investicijos Šiaulių apskrityje buvo skaičiuojamos Statistikos departamento specialistų Šiaulių apskrityje. Šiaulių regiono plane yra nurodoma, materialinės investicijos didėjo visose Šiaulių apskrities savivaldybėse (daugiausia Pakruojo ir Joniškio savivaldybėse), tačiau Šiaulių apskrityje 2005 m. jos sudarė tik 5,5 proc. visų Lietuvos materialinių investicijų (ŠRPP). Pagal materialines investicijas tenkančias vienam gyventojui, Šiaulių apskritis, lenkianti tik Marijampolės ir Tauragės apskritis, yra aštuntoje vietoje (Ten pat). Vienam Šiaulių apskrities gyventojui tenkančios materialinės investicijos 2005 m. sudarė apie 52 proc. šalies materialinių investicijų, tenkančių vienam gyventojui, kas rodo, kad materialinės investicijos Šiaulių apskrityje yra nepakankamos. Be to, neigiamas momentas yra tas, kad, kad Šiaulių regione, kaip ir Lietuvoje, daugiausia (2005 metais apie 68 proc.) materialinės investicijos dedamos į pastatus, statinius ir žemę, o ne į įrengimus ir mašinas, kurie svarbūs siekiant padidinti darbo našumą ir ekonomikos konkurencingumą (Ten pat).

Magistro darbe pateikiame Rodiklių duomenų bazės duomenis apie materialinių investicijų skaičių vienam gyventojui litais nuo 2004 metų iki 2006 metų. Atkreiptinas dėmesys, kad 2006 metų skaičiai yra negalutiniai duomenys. Šiaulių apskrities materialinių investicijų vienam gyventojui litais

kitimas per 3 metus ir apskaičiuotos pasiremiant trendo funkcija prognozės 2010 metams ir 2013 metams³⁶ yra pateikiamos 7 pav.

7 pav. Materialinės investicijos Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Svarbu apskaičiuoti procentinį pokytį per 4 metus (2006 – 2010 m.) ir per 7 metus (2006 m. ir 2013 m.) Šiaulių apskrities savivaldybėse ir pateikti gautus duomenis didėjimo tvarka. Paminėti duomenys yra pateikiami 8 lentelėje.

8 lentelė

Materialinių investicijų Šiaulių apskrities savivaldybėse procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Procentinis pokytis per 4 metus (2006 - 2010 m.)			Procentinis pokytis per 7 metus (2006 - 2013 m.)		
	2006 m.	2010 m.	Procentinis pokytis	2006 m.	2013 m.	Procentinis pokytis
Joniškio r. sav.	2100	2591	19 %	2100	3099	32,2 %
Pakruojo r. sav.	2388	3302	27,7 %	2388	4004	40,4 %
Akmenės r. sav.	1835	3251	43,6%	1835	4267	57 %
Šiaulių m. sav.	4628	8481	45,4 %	4628	11598	60,1%
Radviliškio r. sav.	1844	3547	48%	1844	4780	61,4%
Šiaulių r. sav.	3630	7183	49,5 %	3630	10051	63,9 %
Kelmės r. sav.	1546	3086	49,9 %	1546	4248	63,6 %

Lentelė rodo, kad daugiausia materialinių investicijų litais bus Kelmės rajono savivaldybėje per 4 metus (2007 -2010 m.) materialinių investicijų litais padaugės apie 50 procentų, o per 7 metus (2007 – 2013 m.) – apie 64 procentus. Šiaulių miesto savivaldybėje materialinių investicijų padaugės apie 45 procentus per 4 metus (2007- 2010 metais) ir 60 procentų per 7 metus (2007-2013 m.). Atkreiptinas

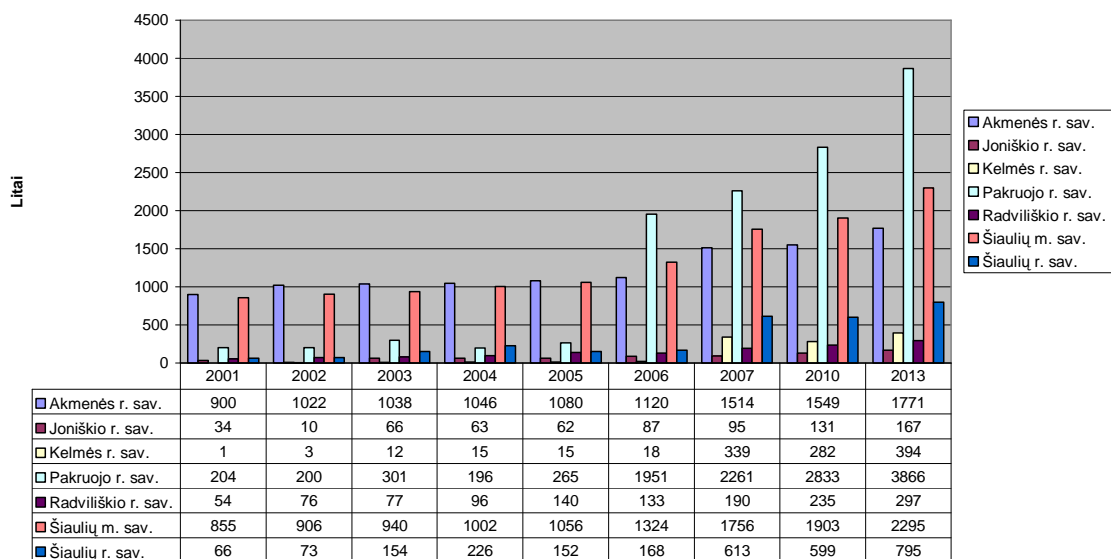
³⁶ Magistro darbe prognozės pateikiamos pagal strateginio planavimo metodiką ir ES planavimo periodus.

dėmesys, kad Šiaulių miesto savivaldybę materialinių investicijų skaičiumi vienam gyventojui lenkia Radviliškio rajono savivaldybė, Šiaulių rajono savivaldybė, Kelmės rajono savivaldybė, o atsilieka Joniškio rajono savivaldybė, Pakruojo rajono savivaldybė, Akmenės rajono savivaldybė. Pažymėtina, kad industrinio parko steigimas Šiaulių miesto savivaldybės ribose pakoreguos skaičius į teigiamą pusę. Taip pat pažymėtina, kad anketinės kompetentingų konkrečių Šiaulių apskrities savivaldybės pareigūnų turinčių informaciją apie materialines investicijas ir jų prognozes gali keisti skaičius.

Informaciją apie tiesiogines užsienio investicijas Šiaulių apskrityje galima aptikti Šiaulių miesto savivaldybės puslapyje, Šiaulių regiono plane (ŠMEA; ŠRPP). Yra nurodoma, kad 2005 metais Šiaulių apskrities savivaldybėse buvo investuota 276,6 mln. litų, be to yra pateikiama skritulinė diagrama nurodanti didžiausias šalis investuotojas (žr. 10 priedas), Kaip matome iš priede pateiktos skritulinės diagramos trys didžiausios šalys investuotojos buvo Danija (88,6 mln. litų), Vokietija (75,5 mln. litų), Nyderlandai (24,9 mln. litų), trys mažiausiai investavusios šalys – Islandija (10, 8 mln. litų), Jungtinė Karalystė (6,2 mln. litų), Rusija (11, 6 mln. litų). Daugiausia į Šiaulių miestą 2005 m. investavo Vokietija (61 mln. litų), Danija (37,2 mln. litų), Švedija - 14,9 mln. litų (ŠRPP).

Šiaulių apskrities tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui litais kitimo tendencijos ir prognozės 2010 metams ir 2013 metams apskaičiuotos pagal trendo funkciją yra pateikiamos 8 pav.

Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui litais metų pradžioje Šiaulių apskrities savivaldybėse (2001-2007 m) ir prognozės (2010 m. ir 2013 m.)

8 pav. Tiesioginės užsienio investicijos Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

8 pav. stulpelinėje diagramoje yra pateikti 2007 metų išankstiniai duomenys apie tiesiogines užsienio investicijas.

Pažymėtina, jog tiesioginių užsienio investicijų srautas, tenkantis vienam gyventojui, Šiaulių apskrityje per 6 metus (2000- 2005) visose Šiaulių savivaldybėse didėjo (daugiausia Radviliškio r. sav. – 20 kartų, Kelmės r. sav. – 18, Joniškio r. sav. – 2,6, Šiaulių raj. – 2,5 karto), tačiau, nepaisant spartaus tiesioginių užsienio investicijų vienam apskrities gyventojui augimo, jų dalis 2005 m. sudarė tik 13,4 proc. šalies tiesioginių užsienio investicijų vienam apskrities gyventojui, tenkančių vienam gyventojui (ŠRPP). Atsižvelgiant į šiuos rodiklius galima daryti išvadą, kad Šiaulių apskritis nėra ypatingai patraukli užsienio

investuotojams, todėl reikėtų skatinti investicijų atėjimą į Šiaulių apskritį, siekti kapitalo pritraukimo transnacionalinių korporacijų filialų, bendrų įmonių ir licencinės gamybos forma (Ten pat).

Tiesioginių užsienio investicijų kitimą detaliau pateikia procentinio pokyčio skaičiavimas konkrečioms Šiaulių apskrities savivaldybėms, kas yra pateikiama 9 lentelėje didėjimo tvarka.

9 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų Šiaulių apskrities savivaldybėse procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Procentinis pokytis per 3 metus nuo 2007 m. iki 2010 m. (teigiamas "+"; neigiamas "-")			Procentinis pokytis per 6 metus nuo 2007 m. iki 2013 m.		
	2007 m.	2010 m.	Procentinis pokytis	2007 m.	2013 m.	Procentinis pokytis
Šiaulių r. sav.	613	599	72,6 (-)	613	795	22,9
Kelmės r. sav.	339	282	16,8 (-)	339	394	14
Akmenės r. sav.	1514	1549	2,3 (+)	1514	1549	14,5
Šiaulių m. sav.	1756	1903	7,7 (+)	1756	2295	23,5
Radviliškio r. sav.	190	235	19,1 (+)	190	297	36
Pakruojo r. sav.	2261	2833	20,2 (+)	2261	3866	41,5
Joniškio r. sav.	95	131	27,5 (+)	95	167	43,1

Kaip galima pastebėti iš pateiktos aukščiau lentelės, Šiaulių mieste apie 8 procentus padidės tiesioginių užsienio investicijų skaičius per 3 metus (nuo 2007 m. iki 2010 m.), o per 6 metus – apie 23 procentus, tačiau Šiaulių miestą tiesioginių užsienio investicijų skaičiumi pralenks Radviliškio rajono savivaldybė, Pakruojo rajono savivaldybė ir daugiausia Joniškio rajono savivaldybė, tačiau nuo Šiaulių miesto tiesioginių užsienio investicijų skaičiumi atsilieka Akmenės rajono savivaldybė, Kelmės rajono savivaldybė ir daugiausia Šiaulių rajono savivaldybė.

Atkreiptinas dėmesys, kad Šiaulių miesto tiesioginių užsienio investicijų skaičių pakoreguos tiesioginių užsienio investicijų didėjimo aspektu industrinio parko steigimas Šiaulių miesto savivaldybės ribose. Tai pat svarbu pastebėti, kad Lietuvos Respublikoje atskirų apskričių patrauklumas investavimui lėmė, kad Tiesioginės užsienio investicijos (toliau tekste „TUI“) šalies teritorijoje paprastai pasiskirsto labai nevienodai. Be abejo, sostinės statusas buvo labai svarbus, kad daug TUI tektų Vilniaus miestui. Kita vertus, žymi TUI dalis Telšių apskrčiai buvo nulemta strateginio investuotojo atėjimu į AB „Mažeikių nafta“. Daug vilčių dėl TUI pritraukimo buvo dedama steigiant laisvasias ekonomines zonas. Tai sėkmingai vyko Klaipėdos LEZ: Klaipėdos rajonas tapo vienas iš pirmaujančių pagal bendras TUI apimtis ir skaičiuojant vidutiniškai vienam gyventojui. Tuo tarpu Kauno ir Šiaulių miestų rezultatai šiuo klausimu liko labai kuklūs (Ginevičius, Rakauskienė ir kt., p.190-191).

Apibendrinant galima teigti, kad ekonominio ir socialinio proveržio galimybes Šiaulių regione svarbu aptarti paanalizavus materialinių investicijų, tiesioginių užsienio investicijų pokyčius Šiaulių apskrities savivaldybėse, prognozes 3 ir 6 metams. Paminėtų rodiklių aptarimas leidžia identifikuoti patrauklias užsienio investuotojams Šiaulių apskrities savivaldybes.

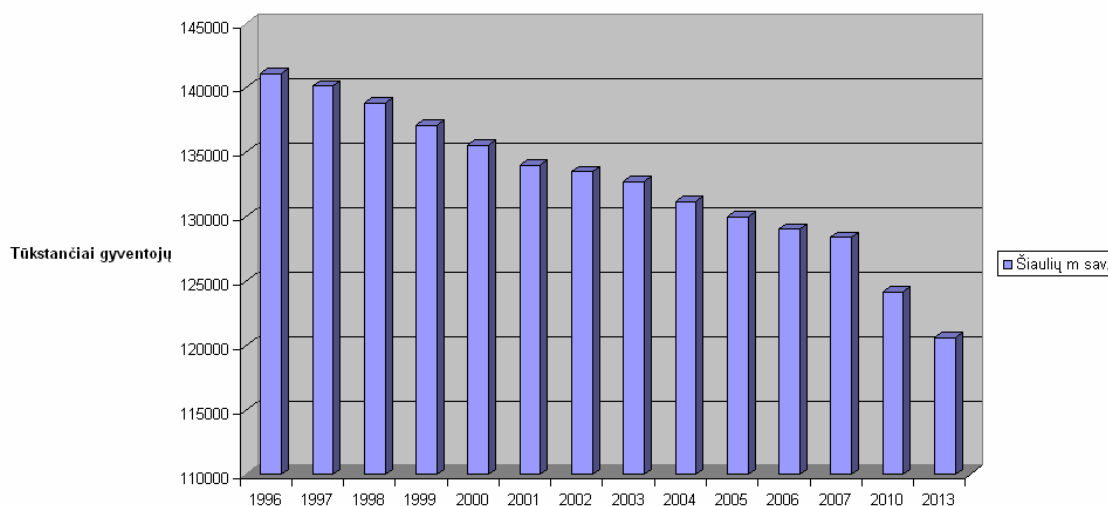
3.3. Socialiniai investicinio patrauklumo rodikliai

Socialiniai investicinio patrauklumo rodikliai Šiaulių apskrities savivaldybėse buvo išskirti tokie:

1. Gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrityje.
2. Nusikalstamumo kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse.
3. Gyventojų skaičiaus kitimas kaime Šiaulių apskrities savivaldybėse.
4. Gyventojų skaičiaus kitimas mieste Šiaulių apskrities savivaldybėse.
5. Užimtieji Šiaulių apskrityje pagal ekonominę veiklą.
6. Darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse.
7. Pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse;
8. Bedarbių skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse .
9. Užimtųjų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse.

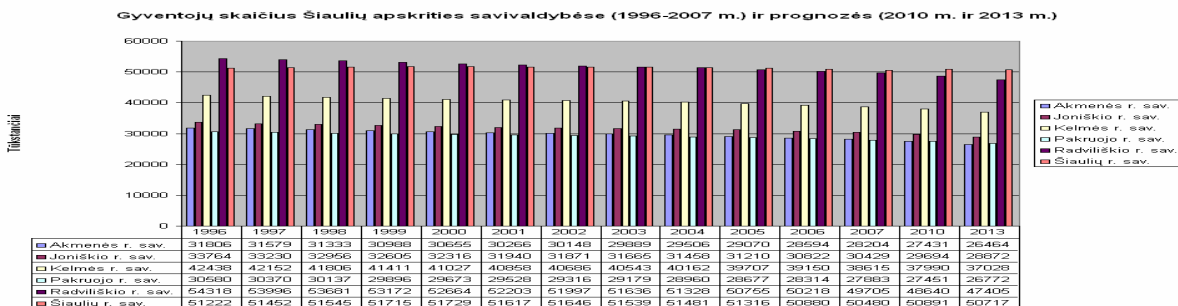
Gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse yra reikšmingas rodiklis, todėl svarbu pateikti gyventojų skaičiaus kitimą ir prognozes. Iš Rodiklių duomenų bazės buvo pasirinktas gyventojų skaičiaus rodiklis metų pradžioje Šiaulių apskrities savivaldybėse ir buvo apskaičiuotos prognozės 2010 metams ir 2013 metams pasinaudojant trendo funkcija. 9 pav. pateikiame Šiaulių miesto gyventojų skaičiaus kitimo skaičius ir prognozę 2010 metams ir 2013 metams.

Gyventojų skaičius Šiaulių miesto savivaldybėje ir prognozės (2010m, 2013 m.)

9 pav. Gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių miesto savivaldybėje (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Šiaulių apskrities 6 savivaldybių gyventojų skaičiaus kitimo duomenys ir prognozės pateikiamos 10 pav.

10 pav. Gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Kaip galima pastebėti iš stulpelinių diagramų būtina apskaičiuoti procentinį pokytį atskirose Šiaulių apskrities savivaldybėse ir pateikti duomenis 10 lentelėje didėjančia tvarka.

10 lentelė

Gyventojų skaičiaus Šiaulių apskrities savivaldybėse procentiniai pokyčiai

Savivaldybės pavadinimas	Procentinis pokytis per 4 metus (2006 - 2010 m. teigiamas (“+”), neigiamas (“-“))			Neigiamas procentinis pokytis per 7 metus (2006 - 2013 m.) teigiamas (“+”), neigiamas (“-“))		
	2006 m.	2010 m.	Procentinis pokytis	2006 m.	2013 m.	Procentinis pokytis
Šiaulių m. sav.	129037	124186	3,3 (-)	129037	120613	6,1 (-)
Akmenės r. sav.	28594	27431	2,7 (-)	28594	26461	6,2 (-)
Joniškio r. sav.	30822	29694	2,4 (-)	30822	28872	5,1 (-)
Radviliškio r. sav.	50218	48640	2,1 (-)	50218	47405	4,6 (-)
Pakruojis r. sav.	28314	27451	2,1 (-)	28314	26772	4,6 (-)
Kelmės r. sav.	39150	37990	1,4 (-)	39150	37028	4,1 (-)
Šiaulių r. sav.	50880	50891	0,8 (+)	50880	50717	0,5(+)

Pateiktos lentelės ir paveikslai rodo, kad Šiaulių apskrityje gyventojų skaičius kis nežymiai, nes didžiausias procentinis pokytis yra apie 3 procentus. Šiaulių miesto savivaldybės puslapyje yra nurodoma, kad per 2001-2006 metų (metų pradžios) laikotarpį Šiaulių miesto gyventojų sumažėjo 3,9% arba 4996 gyventojais ir išlieka gyventojų mažėjimo tendencijos (ŠMEA). Panašų skaičių galima pastebėti iš pateiktos aukščiau lentelės, todėl, kad Šiaulių mieste mažės daugiausiai gyventojų per 4 metus (nuo 2006-2010 m.) apie 3 procentus, o per 7 metus (2006-2013 m.) apie 6 procentus. Tačiau per 7 metus didesnis gyventojų skaičiaus mažėjimas bus Akmenės rajono savivaldybėje apie 6,2 procento. Svarbu pastebėti, kad gyventojų skaičiaus prognozė gali būti tikslesnė atlikus anketinę kompetentingų savivaldybės pareigūnų turinčių duomenis apie gyventojų skaičiaus mažėjimą analizę. Šiaulių regiono plėtros plane yra nurodoma, kad apskrities gyventojų mažėjimo tempai 60 proc. spartesni nei vidutiniškai šalyje (ŠRPP), kas primena apie gresiančias socialines ir demografines problemas.

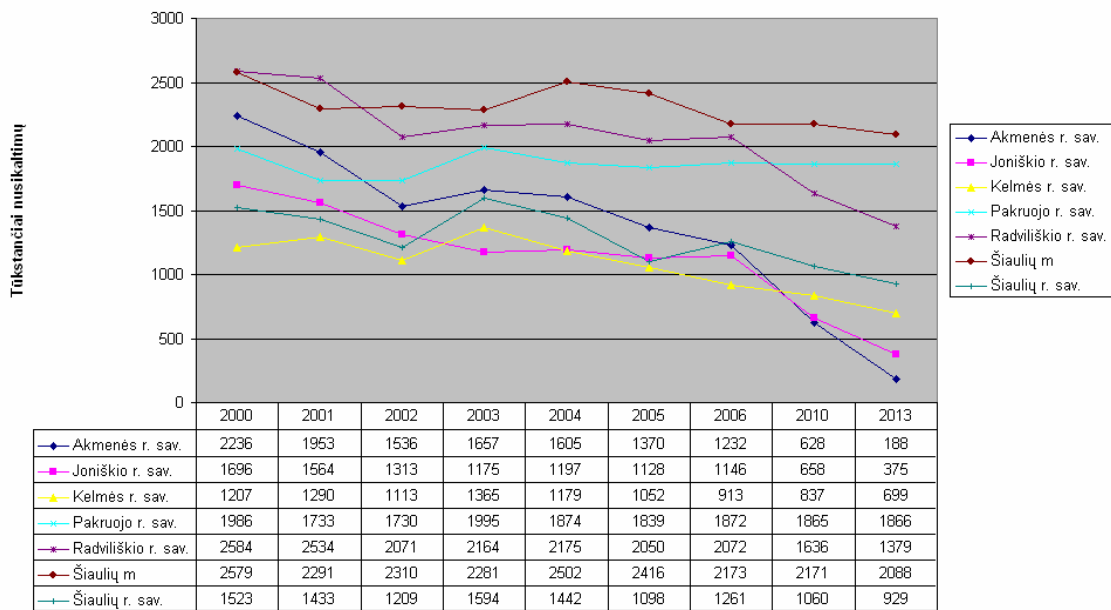
Šiaulių regiono plėtros kontekste nusikaltimų skaičius svarbus formuojant prielaidas apie atskirų Šiaulių apskrities savivaldybių socialines problemas. Magistro darbe buvo pasiremta Rodiklių duomenų bazės statistiniais duomenimis pasirenkant užregistruotų nusikalstamų veikų skaičių 100 tūkstančių gyventojų rodikli.

Panaudojus duomenis apie Šiaulių apskrities savivaldybių nusikaltimų skaičius 100 tūkstančių gyventojų neįtraukiant Šiaulių miesto, buvo panaudota trendo funkcija apskaičiuojant nusikaltimų

skaičius 100 tūkstančių gyventojų 2010 metais ir 2013 metais. 2000 ir 2006 metų nusikalstamų veikų skaičius, bei gauti 2010 metų ir 2013 metų skaičiai pateikiami 11 pav.

Nusikalstamų veikų skaičius 100 tūkstančių gyventojų (2000-2006m.) ir prognozės (2010 m. ir 2013 m.)

11 pav. Nusikalstamų veikų skaičius 100 tūkstančių gyventojų Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Akivaizdu, kad detalesnė nusikalstamų veikų skaičiaus kitimo tendencija pateikta 15 paveikslo linijinėje diagramoje būtų detalesnė apskaičiavus procentinį pokytį per 4 metus (2006- 2013 metus) ir per 7 metus (2006 – 2013) metus ir duomenis pateikus lentelėje didėjimo tvarka. 11 lentelėje pateikiami duomenys didėjimo tvarka.

11 lentelė

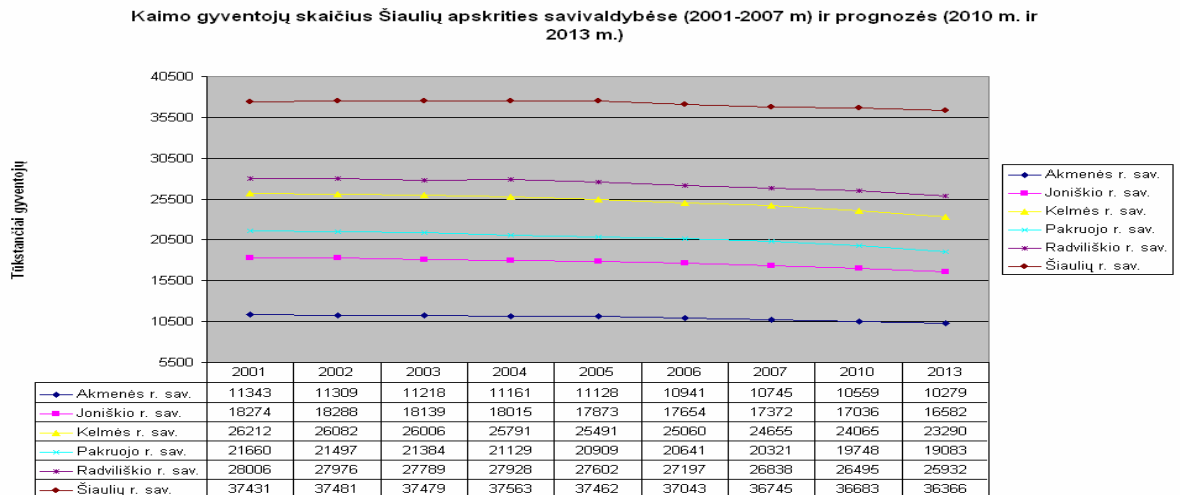
Nusikalstamų veikų skaičiaus Šiaulių apskrities savivaldybėse procentiniai pokyčiai

Nusikalstamų veikų skaičius tūkstančiui gyventojų Šiaulių apskrities savivaldybėse	Neigiamas procentinis pokytis per 4 metus (2006 – 2010 m.)			Neigiamas procentinis pokytis per 7 metus (2006 -2013 m.)		
	2006 m.	2010 m.	Procentinis pokytis	2006 m.	2013 m.	Procentinis pokytis
Šiaulių m. sav.	2173	2171	0,1	2173	2088	4
Radviliškio r. sav.	2072	1636	1,1	2072	1379	33
Pakruojo r. sav.	1872	1865	1,8	1872	1866	0,32
Kelmės r. sav.	913	837	8,3	913	699	23
Šiaulių r. sav.	1261	1060	12,9	1261	929	26
Joniškio r. sav.	1146	658	42,6	1146	375	67
Akmenės r. sav.	1232	628	49	1232	188	85

11 lentelė rodo, kad nusikalstamų veikų skaičius sparčiausiai mažės Akmenės rajono savivaldybėje per 4 metus (2006- 2010 m) sumažės nusikalstamų veikų skaičius apie 49 procentus, tačiau Šiaulių mieste nusikalstamų veikų skaičius mažiausiai kis lyginant su kitomis savivaldybėmis per 4 metus nuo 2006 metų iki

2010 metų, tačiau per 7 metus (2006-2013 metais) nusikalstamų veikų skaičiaus mažėjimu Šiauliais aplenks Pakruojo rajono savivaldybę, kurioje nusikaltimų skaičius mažės nežymiai.

Kaimo gyventojų skaičius yra rodiklis rodantis gyventojų skaičiaus kitimą ir sietinas su darnaus vystymosi strategija. Magistro darbo dalyje „1.5. Kaimiškų vietovių plėtros pokyčių procesas“ buvo pateikta stulpelinė diagrama rodanti kaimo ir miesto gyventojų skaičiaus kitimą, kuris vizualiai mažai kinta, todėl tikslinga pasiremiant Rodiklių duomenų bazės duomenimis apie kaimo gyventojų skaičiaus kitimą apskaičiuoti panaudojant trendo funkciją kaimo gyventojų skaičių Šiaulių apskrities savivaldybėse 2010 metais ir 2013 metais. 12 pav. pateikiame kaimo gyventojų skaičiaus kitimą linijine diagrama iki 2013 metų Šiaulių apskrities savivaldybėse

12 pav. Kaimo gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Pravartu apskaičiuoti procentinį pokytį kaimo gyventojų skaičiaus kitimo per 6 metus (2001-2007 m.), kas yra pateikiama 12 lentelėje.

12 lentelė

Kaimo gyventojų skaičiaus procentiniai pokyčiai per 6 metus (2001-2007 m.)

Šiaulių apskrities savivaldybė	Procentinis pokytis per 7 metus(padidėjimas + ; sumažėjimas -)		
	2001 m.	2007 m.	Procentinis pokytis
Pakruojo r. sav.	21660	20321	6,18 (-)
Šiaulių r. sav.	37431	36745	1,83 (-)
Radviliškio r. sav.	28006	26838	4,17 (-)
Joniškio r. sav.	18274	17372	4,94 (-)
Kelmės r. sav.	26212	24655	5,94 (-)
Akmenės r. sav.	11343	10745	5,27 (-)

Kaip matome situacija nėra prasta, nes kaimo gyventojų skaičius nekinta sparčiai, neperšoka 10 procentų ribos.

Kokią situaciją galime pastebėti atsižvelgiant į 2010 metų ir 2013 metų duomenis? Apskaičiavus procentinį pokytį per 3 metus (2007 – 2010 metais), 6 metus (2007-2013 metais) buvo paruošta 13 lentelė, kurioje savivaldybės pateiktos neigiamo procentinio pokyčio didėjimo tvarka.

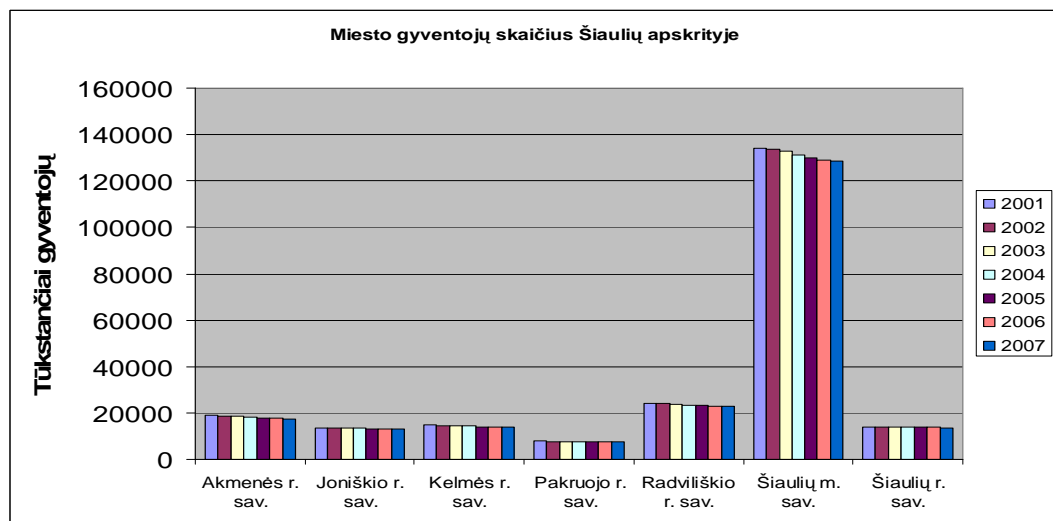
13 lentelė

Kaimo gyventojų skaičiaus procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Neigiamas procentinis pokytis per 3 metus (2007 -2010 m.)	Neigiamas procentinis pokytis per 6 metus (2007 - 2013 m.)
Šiaulių r. sav.	0,2 %	1%
Radviliškio r. sav.	1,3 %	3,4%
Akmenės r. sav.	1,7 %	4,3%
Joniškio r. sav.	1,9%	4,5%
Kelmės r. sav.	2,4%	5,5%
Pakruojo r. sav.	2,8%	6,1%

Kaip galima pastebėti iš 13 lentelės, kaimo gyventojų skaičius sparčiausiai mažės Pakruojo rajono savivaldybėje – 6 procentais iki 2013 metų, mažiausiai kaimo gyventojų skaičius sumažės Šiaulių rajono savivaldybėje (apie 1 procentą iki 2013 metų).

Rodiklių duomenų bazės duomenys suteikė informacijos apie miesto gyventojų skaičiaus kitimą. Miesto gyventojų skaičiaus kitimus vizualiai galima pateikti stulpeline diagrama (žr. 13 pav.).

13 pav. Miesto gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Tikslinga apskaičiuoti procentinį pokytį sietiną su Šiaulių apskrities gyventojų skaičiaus mieste kitimu per 6 metus nuo 2001 iki 2007 metų (žr. 14 lentelė).

Miesto gyventojų skaičiaus procentiniai pokyčiai Šiaulių apskrities savivaldybėse

Šiaulių apskrities savivaldybė	Metai		Procentinis pokytis per 6 metus nuo 2001 iki 2007 metų
	2001	2007	
Pakruojo r. sav.	7868	7652	6,18 (-)
Šiaulių r. sav.	14186	13735	1,83 (-)
Radviliškio r. sav.	16678	17159	4,17 (+)
Joniškio r. sav.	13666	13057	4,94 (-)
Akmenės r. sav.	18923	17459	5,27 (-)
Kelmės r. sav.	14646	13960	5,94 (-)

Kaip matome situacija nėra radikali, nes kaip ir kaimo gyventojų skaičiaus atveju, neperšoka 10 procentų ribos per 7 metus

Tikslinga šiame kontekste prisiminti Nacionalinės Darnaus Vystymosi strategijos įgyvendinimo ataskaitos teiginius, kad miesto ir kaimo gyventojų skurdo lygis labai skiriasi ir tarp kaime gyvenančių namų ūkių skurstančiųjų dalis 2004 m. buvo apie du kartus didesnė, nei tarp namų ūkių penkiuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose (NDVSI). Žemiau santykinės skurdo ribos 2004 m. gyveno 25,7 proc. kaimo ir 11,3 proc. miesto gyventojų. Svarbu reflektuoti paminėtos ataskaitos statistinius duomenis, kurie rodo, kad skurstančiųjų skaičiaus skirtumas tarp kaimo ir miesto gyventojų vis dar išlieka didelis. Šis momentas yra pateikiamas 15 lentelėje.

15 lentelė

Skurstančiųjų skaičiaus skirtumas tarp kaimo ir miesto gyventojų

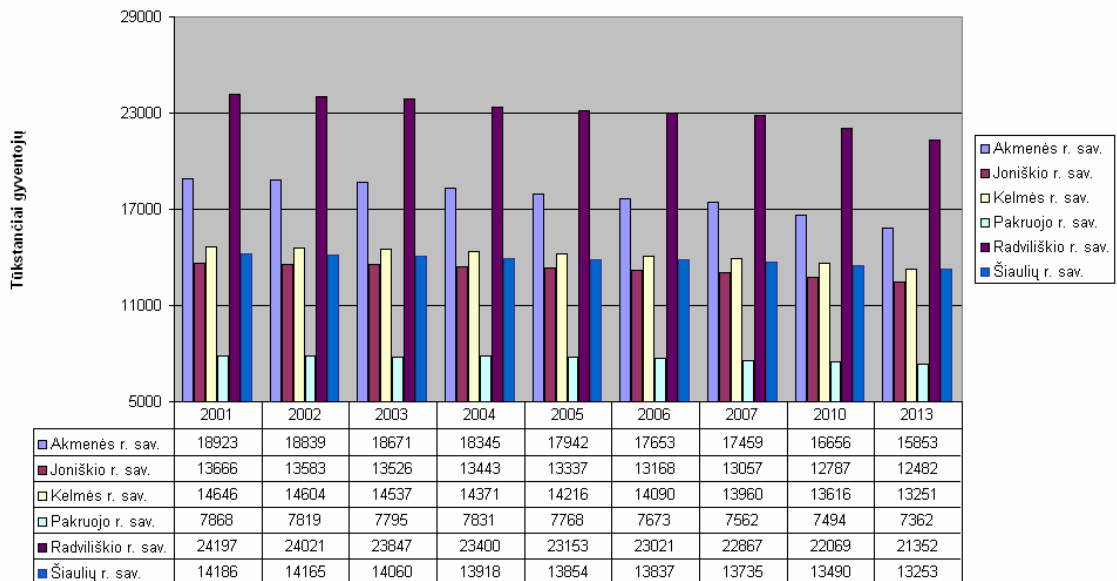
Metai	2001	2002	2003	2004
Visi namų ūkiai:	16,5	16,6	15,9	16,1
Miestas	11,1	10,6	10,3	11,3
Iš jų:				
5 didieji miestai	8,1	7,1	7,6	8,8
kiti miestai	15,2	15,7	14,0	14,8
Kaimas	27,6	28,5	27,4	25,7

Šaltinis: Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo 2003 - 2004 metais ataskaita. Vilnius – 2005. Prieiga per internetą: < http://www.sd-network.eu/pdf/resources/NSDS-Eval-Report_Lithuania.pdf >. Žiūrėta 2008 01 10.

Tačiau galima pastebėti teigiamas tendencijas. Santykinio skurdo lygis kaime per pastaruosius du metus sumažėjo 2,8 procentiniais punktais. Didele dalimi prie šių teigiamų tendencijų prisidėjo tai, jog, įstojus į Europos Sąjungą, kaimo gyventojai turėjo galimybę gauti ES paramą (Ten pat).

Šiaulių apskrities savivaldybėse miesto gyventojų skaičiaus kitimo situacija iki 2013 metų pritaikius trendo funkciją pateikiama 14 pav.

Miesto gyventojų skaičius Šiaulių apskrities savivaldybėse (2001-2007) ir prognozės (2010 m. ir 2013 m.)

14 pav. Miesto gyventojai Šiaulių apskrities savivaldybėse
(Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Miesto gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos apskaičiuavus teigiamą procentinį pokytį per 3 metus nuo 2007 iki 2010 metų ir per 6 metus nuo 2007 iki 2013 metų didėjimo tvarka pateikiamos 16 lentelėje.

16 lentelė

Miesto gyventojų skaičiaus procentiniai pokyčiai

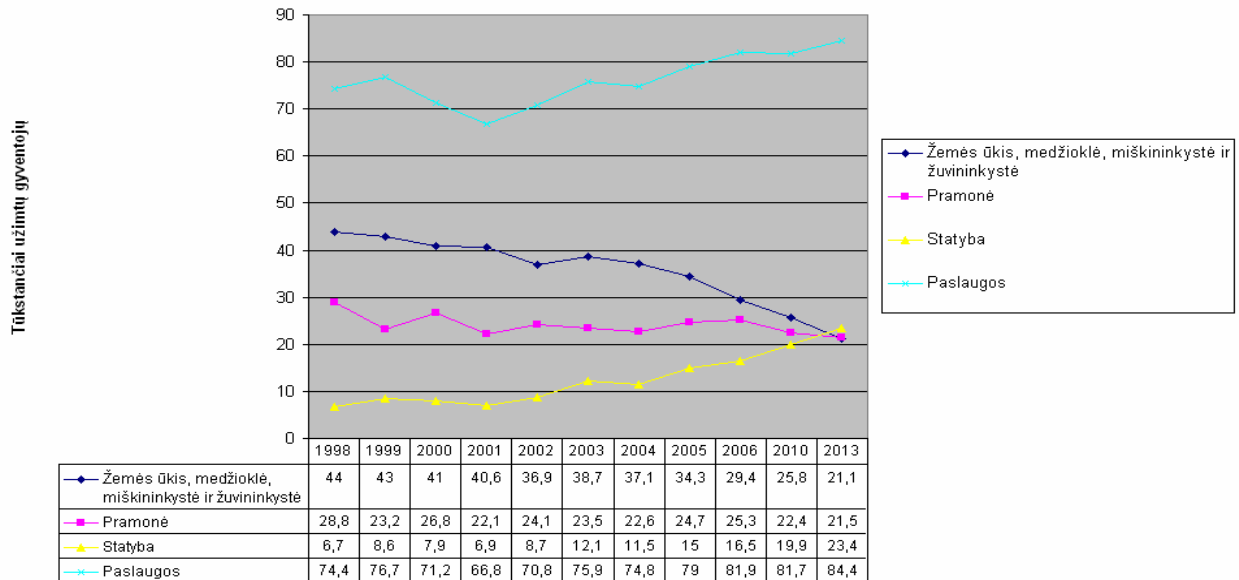
Šiaulių apskrities savivaldybė	Procentinis pokytis per 3 metus (2007 - 2010 m.)			Procentinis pokytis per 6 metus (2007 - 2013 m.)		
	2007	2010	Procentinis pokytis	2007	2013	Procentinis pokytis
Pakruojo r. sav.	7562	7494	1,8 % (-)	7562	7362	2,6 % (-)
Šiaulių r. sav.	13735	13490	1,8 % (-)	13735	13253	3,5 % (-)
Šiaulių m. sav.	128397	125148	2,4% (-)	128397	122086	4,9% (-)
Joniškio raj. sav.	13057	12787	2,4% (-)	13057	12482	4,4% (-)
Kelmės raj. sav.	13960	13613	2,7% (-)	13960	13251	5,1% (-)
Akmenės raj. sav.	17459	16656	4,6% (-)	17459	15853	9,2%

16 lentelė rodo, miesto gyventojų skaičiaus sparčiausią kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse sutampa pagal skaičius 3 metams (2007- 2010 metams) Pakruojo rajono savivaldybėje, Šiaulių rajono savivaldybėje ir siekia 1,8 procento, tačiau skiriasi 6 metų laikotarpiui (2007 – 2013 metams). Skaičiai sutampa Šiaulių miesto savivaldybėje, Joniškio rajono savivaldybėje, tačiau skiriasi 6 metų laikotarpiui (2007 – 2013 metams). Daugiausiai miesto gyventojų skaičius didės Akmenės rajono savivaldybėje (4,6 procento), mažiausiai – Pakruojo rajono savivaldybėje – 2,6 procento. Pažymėtina, kad pateikti duomenys gali kisti apklausius kompetentingus Šiaulių apskrities savivaldybių pareigūnus turinčius duomenis apie miesto gyventojų skaičiaus kitimus.

Lietuvos darnaus vystymosi strategijoje yra nurodoma, kad darnaus vystymosi rodiklių kontekste yra svarbūs socialiniai rodikliai, nurodantys ekonominį aktyvumą, nedarbą (*ŠRDVI*).

Rodiklių duomenų bazėje pateikiami duomenys apie Šiaulių apskrities gyventojų užimtumą pagal ekonomines veiklas, kuriuos pravartu apskaičiuoti pagal trendo funkciją 2010 metų ir 2013 metų rodiklius pateikti vizualiai, t.y. linijinės diagramos forma (15 pav.).

Užimtieji Šiaulių apskrityje pagal ekonominės veiklos rūšis (1998-2006) ir prognozės (2010 m. ir 2013 m.)

15 pav. Užimtieji pagal ekonominę veiklą Šiaulių apskrityje (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

15 pav. rodo, kad užimtų gyventojų skaičius mažėja žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje, o kitose ekonominės veiklos srityse mažėjimą tikslingai identifikuoti apskaičiuoti procentinį pokytį ir pateikus jį nuo didžiausio pokyčio iki mažiausio pokyčio. Tai yra pateikiama 17 lentelėje.

17 lentelė

Užimtų gyventojų skaičiaus pagal ekonomines veiklas procentiniai pokyčiai

Ekonominės veiklos rūšis Šiaulių apskrityje	Procentinis pokytis per 9 metus nuo 1998 iki 2013 m (teigiamas +; neigiamas -)		
	1998 m.	2013 m.	Procentinis pokytis
Statyba	6,7	21,1	59,39 (+)
Paslaugos	74,4	84,4	9,16 (+)
Pramonė	28,8	21,5	12,15 (-)
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	44	21,1	33,48 (-)

Kaip matome iš pateiktos diagramos ir lentelės, didžiausias sumažėjimas yra žemės ūkyje, o sparčiausias augimas statybos sektoriuje. Pravartu šiuos ekonomines veiklos pokyčius apskaičiuoti per paskutinius tris metus, kad yra pateikiama 18 lentelėje.

Užimtų gyventojų skaičius pagal ekonomines veiklas procentiniai pokyčiai per 3 metus

Ekonominės veiklos rūšis Šiaulių apskrityje	Procentinis pokytis per 3 metus nuo 2004 iki 2006 m. (teigiamas +; neigiamas -)		
	2004 m.	2006 m.	Procentinis pokytis
Pramonė	22,6	25,3	10,67 (+)
Statyba	11,5	16,5	8,67 (+)
Paslaugos	74,8	81,9	8,67 (+)
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	37,1	29,4	20,76 (-)

Šiuo atveju galima pastebėti, kad sparčiai sparčiau kito pramonės sektorius lyginant su statybos sektoriumi per paskutinius tris metus.

Kokius pokyčius galima pastebėti per 4 metus (nuo 2006 metų iki 2010 metų) ir per 7 metus (nuo 2006 metų iki 2013 metų) apskaičiuotus procentinį pokytį? Paminėti duomenys pateikiami 19 lentelėje.

Užimtų gyventojų skaičius pagal ekonomines veiklas procentiniai pokyčiai per 4 metus ir per 7 metus

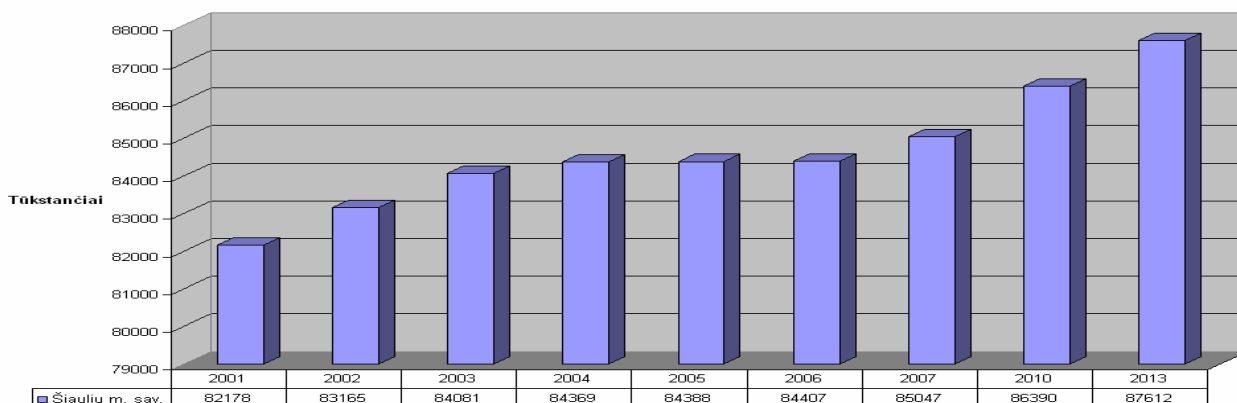
Ekonominės veiklos rūšys Šiaulių apskrityje	Metai			Procentinis pokytis per 4 metus nuo 2006 m. iki 2010 m. (teigiamas +; neigiamas -)	Procentinis pokytis per 7 metus nuo 2006 m. iki 2013 m. (teigiamas +; neigiamas -)
	2006	2010	2013		
Pramonė	25,3	22,4	21,5	11,5 (-)	15 (-)
Statyba	16,5	19,9	23,4	17,1 (+)	29,5 (+)
Paslaugos	81,9	81,7	84,4	0,2 (-)	3 (-)
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	29,4	25,8	21,1	12,2 (-)	28,2 (-)

Kaip galima pastebėti iš 19 lentelės, daugiausia užimtų gyventojų skaičius mažės žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės srityse per 4 metus (apie 12 procentų) ir per 7 metus (apie 28 procentus), sparčiausiai didės statybos srityje per 4 metus (17 procentų) ir per 7 metus (29,5 procento). Pažymėtina, kad sumažės užimtų gyventojų skaičius pramonės srityje per 4 metus (apie 11 procentų) ir per 7 metus (15 procentų), tai pat stebina mažėjimas paslaugų srityje 2013 metais - apie 3 procentus gyventojų sumažės dirbančių paslaugų srityje.

Darbingo amžiaus žmonių skaičius ir pensinio amžiaus žmonių skaičius kitas svarbus rodiklis Darnaus vystymosi strategijos rodiklių kontekste, todėl svarbu identifikuoti bedarbių skaičiaus kitimo tendencijas Šiaulių apskrities savivaldybėse bei pateikti prognozes apskaičiuota pasinaudojus trendo funkcija 2010 metams ir 2013 metams.

16 pav. pateikiame darbingo amžiaus gyventojų skaičių kitimą ir apskaičiuotas prognozes Šiaulių mieste siekiant išvengti stulpelinės diagramos smulkių detalių.

Darbingo amžiaus gyventojai Šiaulių miesto savivaldybėje (2001-2007) ir prognozės (2010 m. ir 2013 m.)

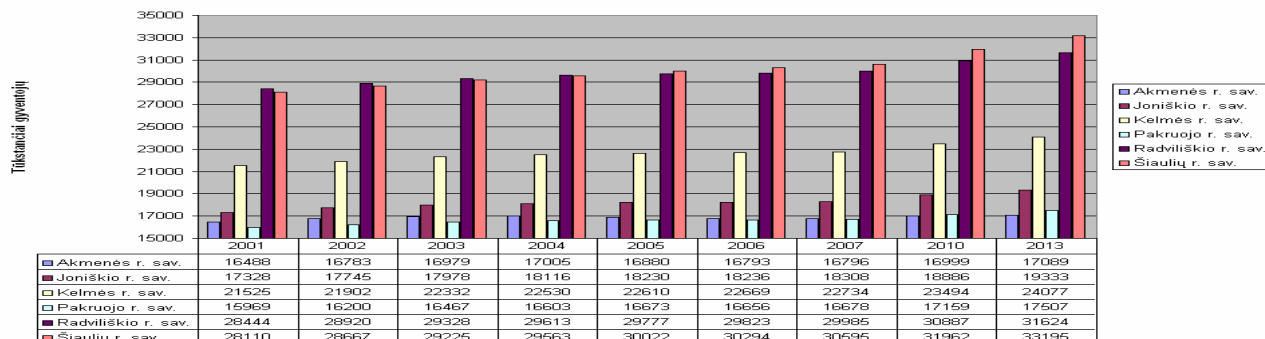
16 pav. Darbingo amžiaus gyventojų skaičius Šiaulių miesto savivaldybėje (Statistikos departamento tinklalapio rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Šiaulių apskrities tinklalapyje buvo pateikta stulpelinė diagrama rodanti gyventojų amžių (žr. 11 priedas). Kaip matome iš pateiktos diagramos, darbingo ir pensinio amžiaus gyventojų skaičius yra pastovus (ŠMEA). Yra teigiama, kad 2006 metų pradžioje nuo 0 iki 15 metų gyventojų skaičius sudarė 17,0% visų gyventojų, darbingo amžiaus – 65,4%, pensinio amžiaus – 17,6%. Pastovius skaičius galima sieti su tuo momentu, kad Lietuvos Respublikoje darbingas amžius yra ilginamas, todėl nuo 2001 m. pensinio amžiaus žmonių dalis Šiauliuose sumažėjo, kaip ir žmonių skaičius iki 15 metų (Ten pat). Tačiau gyventojų senėjimą rodo senėjimo indeksas (t.y. 60 metų ir vyresnių gyventojų skaičius), bet 2006 m. pradžioje (lyginant su 2005 metais) paminėtas rodiklis Šiauliuose buvo mažiausias, lyginant su kitais šalies didžiaisiais miestais (Ten pat). Šiaulių regiono plėtros plane yra nurodoma, kad lyginant 2001 m. ir 2006 m. duomenis, galima pastebėti, kad didėja darbingo amžiaus gyventojų dalis, mažėja gyventojų iki 15 metų dalis, pensinio amžiaus gyventojų dalis išlieka maždaug pastovi (ŠRPP).

Apskaičiavus procentinį pokytį buvo pastebėta, kad Šiaulių mieste darbingo amžiaus gyventojų skaičius padidės apie 1 procentą per 3 metus (nuo 2007 metų iki 2010 metų), o per 6 metus (nuo 2007 metų iki 2013 metų) darbingo amžiaus gyventojų skaičius padidės apie 3 procentus.

Kitose Šiaulių apskrities savivaldybėse darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos ir prognozės yra pateikiamos stulpelinio grafiku 17 pav.

Darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse (2001-2007) ir prognozės (2010 m. ir 2013 m.)

17 pav. Darbingo amžiaus gyventojų skaičius Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimas didėjimo tvarka apskaičiuavus procentinį pokytį per 3 metus (2007 – 2010 m.) ir 6 metus (2007 – 2013 m) pateikiamas 20 lentelėje.

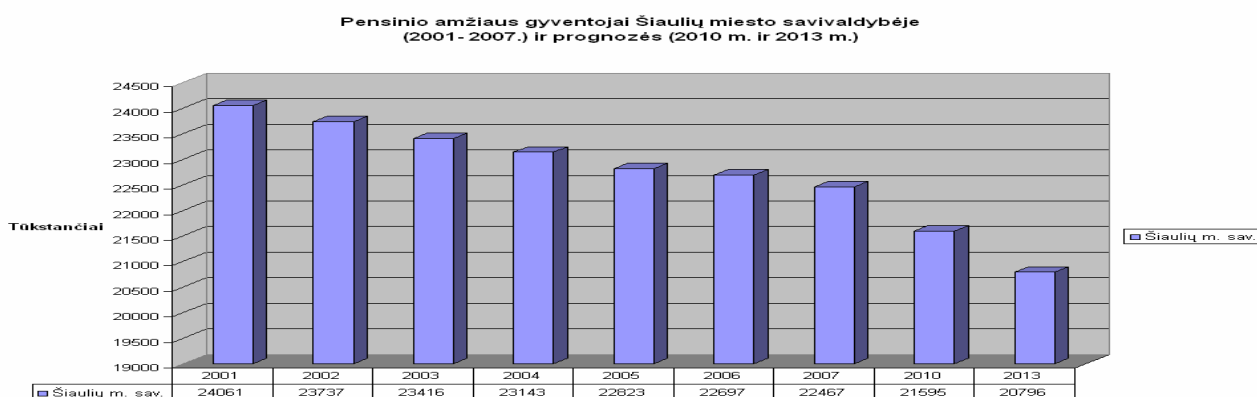
20 lentelė

Darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Metai			Procentinis pokytis per 3 metus (2007-2010 m.)	Teigiamas procentinis pokytis per 6 metus (2007 - 2013 m.)
	2007	2010	2013		
Akmenės raj. sav.	16796	16999	17089	0,5 %	1,7%
Šiaulių m. sav.	85047	86390	876112	1,6 %	2,9%
Pakruojo r. sav.	16678	17159	17507	2,8%	4,7%
Radviliškio r. sav.	29985	30887	31624	2,9%	5,2%
Joniškio r. sav.	18308	18886	19333	3,1 %	5,3 %
Kelmės r. sav.	22734	23494	24077	3,2 %	5,6 %

Kaip galima pastebėti iš 20 lentelės daugiausiai darbingo amžiaus gyventojų per 3 metus (apie 3 procentus) ir per 5 metus (apie 6 procentus) padidės Kelmės rajono savivaldybėje, tačiau Šiaulių mieste, kur daugiausia yra gyventojų darbingo amžiaus gyventojų skaičius didėja gana mažai tik apie 2 procentus per 3 metus (2007 -2010 m) ir 3 procentus per 6 metus (2007-2013 m.) ir darbingo amžiaus gyventojų didėjimu yra mažesnis nei Pakruojo rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės darbingo amžiaus gyventojų skaičiai.

Pensinio amžiaus gyventojų skaičius – svarbus rodiklis nagrinėjant Šiaulių apskrities proveržio galimybes. Pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimas buvo apskaičiuotas pasinaudojant trendo funkcija 2010 metams ir 2013 metams. Pateikiame 18 pav. pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimą, prognozes Šiaulių miesto savivaldybėje.

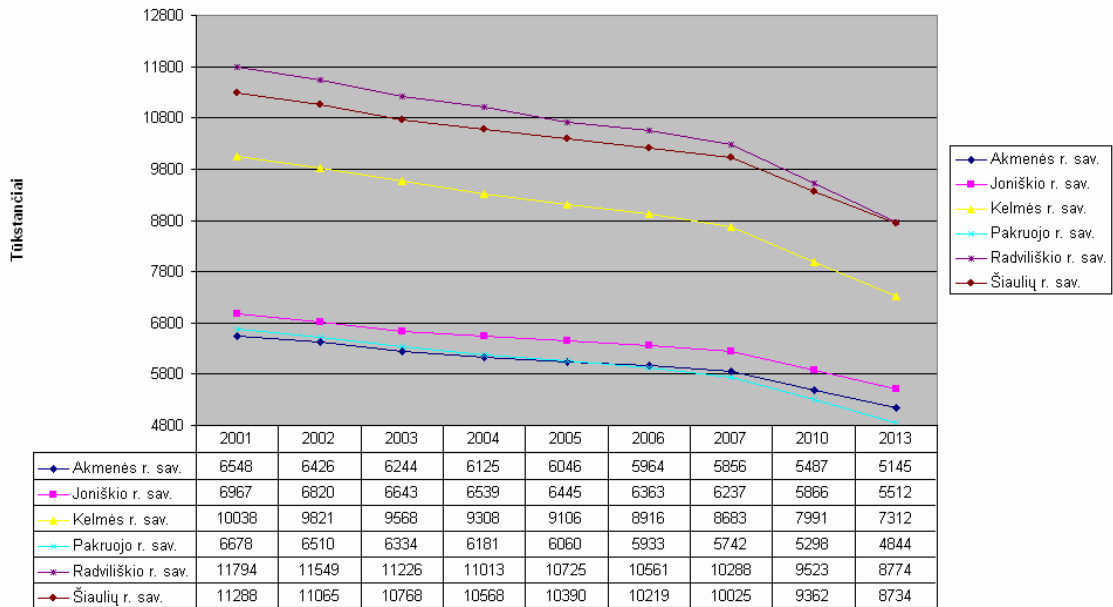

18 pav. Pensinio amžiaus gyventojų skaičius Šiaulių miesto savivaldybėje (Statistikos departamento tinklalapio rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Apskaičiuavus procentinį pokytį galime teigti, kad pensinio amžiaus gyventojų skaičius per 3 metus (2007-2013 m.) Šiaulių miesto savivaldybėje padidės 4 procentais, o per 6 metus – apie 7 procentus.

Likusiose Šiaulių apskrities savivaldybėse pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimas, prognozės 2010 metams ir 2013 metams panaudojus trendo funkciją yra pateikiamas 19 pav.

Pensinio amžiaus gyventojai (2001-2007) ir prognozė (2010 m ir 2013 m)

19 pav. Pensinio amžiaus gyventojų skaičius Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Kaip matome iš pateiktų grafikų (žr. 18 pav., 19 pav.) pensinio amžiaus gyventojų skaičius kinta, tačiau tikslesnius duomenis galima gauti apskaičiavus procentinį pokytį per 3 metus ir per 6 metus visose Šiaulių apskrities savivaldybės ir pateikus gautus skaičius, kas yra pateikiama 21 lentelėje.

21 lentelė

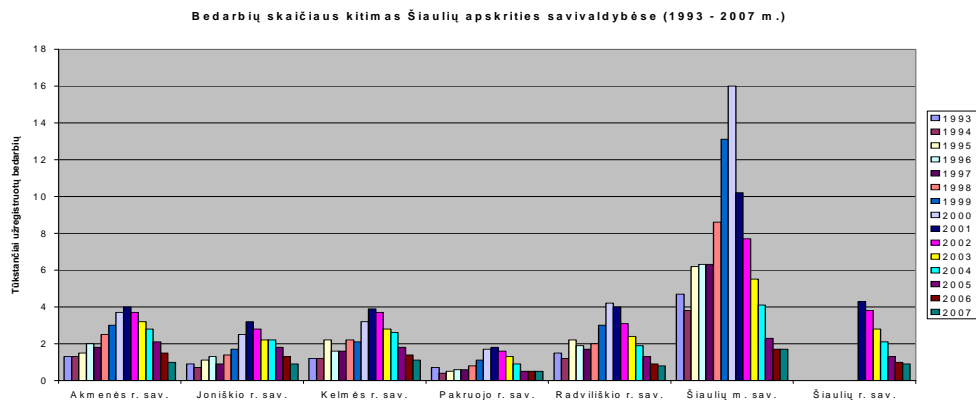
Pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimo procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Metai			Procentinis pokytis per 3 metus (2007-2010 m.)	Teigiamas procentinis pokytis per 6 metus (2007 - 2013 m.)
	2007	2010	2013		
Šiaulių m. sav.	22467	21595	20796	3,9 %	7,4 %
Joniškio r. sav.	6237	5886	5512	5,9 %	11,6 %
Šiaulių raj. sav.	10025	9362	8734	6,6 %	12,6 %
Akmenės r. sav.	5856	5487	5145	6,3 %	12,1 %
Radviliškio r. sav.	10288	9523	8774	7,4%	14,7 %
Pakruojo r. sav.	5742	5298	4844	7,7 %	15,6 %
Kelmės r. sav.	8683	7991	7312	8,0%	15,8 %

Kaip matome iš pateiktos 21 lentelės, daugiausia pensinio amžiaus gyventojų per 3 metus (2007 – 2010 m.) daugės Kelmės rajono savivaldybėje (apie 8 procentus), per 6 metus (2007 – 2010 m.) apie 16 procentų, o Šiaulių mieste pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus didėjimas bus mažiausias lyginant su

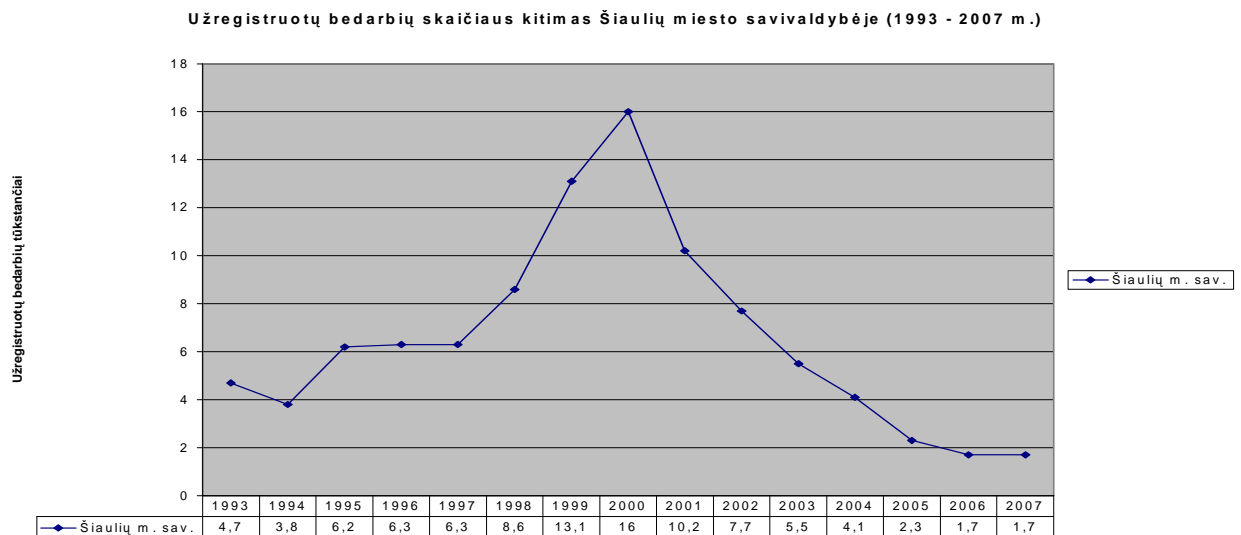
kitomis savivaldybėmis per 3 metus (2007 – 2010 m.) apie 4 procentus, per 6 metus – apie 7 procentus³⁷. Tačiau tikslinga prisiminti, kad pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus didėjimas gali būti tikslesnis atlikus anketinę kompetentingų atskirų Šiaulių apskrities savivaldybių tarnautojų apklausą sietiną su pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus didėjimu, prognozėmis.

Registruotų bedarbių skaičių Šiaulių apskrities rajonų savivaldybėse ir Šiaulių miesto savivaldybėje tikslinga pateikti diagramoje. Registruotų Šiaulių rajono savivaldybių bedarbių skaičiaus kitimas yra pateikiama 20 pav.

20 pav. Bedarbių skaičius Šiaulių apskrities rajonų savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Pateikta stulpelinė diagrama rodo bedarbių skaičiaus mažėjimą visose Šiaulių savivaldybėse, nors nebuvo duomenų apie bedarbių skaičius Šiaulių rajono savivaldybėje nuo 1993 metų iki 2000 metų. Šiaulių miesto registruotų bedarbių skaičiaus kitimas pateikiamas 21 pav.

21 pav. Bedarbių skaičius Šiaulių miesto savivaldybėje (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

³⁷ Šiaulių regiono plėtros plane yra rašoma, kad apie 2012 metus pensinio amžiaus gyventojų dalis populiacijoje pradės gana stipriai augti (SRPP).

Kaip matome iš pateiktų grafikų, tikslesnius registruotų bedarbių kitimus gali pateikti procentinio pokyčio skaičiavimai, kas yra pateikiame 22 lentelėje.

22 lentelė

Registruotų bedarbių procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Metai			Neigiamas bedarbių skaičiaus procentinis pokytis per 3 metus (2003-2006 m.)	Neigiamas bedarbių skaičiaus procentinis pokytis per 6 metus (2001 m. - 2006 m)
	2001	2003	2007		
Akmenės r. sav.	4	3,2	1	52,4	75
Joniškio r. sav.	3,2	2,2	0,9	50	71,9
Kelmės r. sav.	3,9	2,8	1,1	38,9	71,8
Pakruojo r. sav.	1,8	1,3	0,5	0	72,2
Radviliškio r. sav.	4	2,4	0,8	38,5	80
Šiaulių m. sav.	10,2	5,5	1,7	26,1	83,3
Šiaulių r. sav.	4,3	2,8	0,9	30,8	79,1

Pateikta lentelė rodo, kad Šiaulių mieste registruotų bedarbių skaičius didės apie 58 procentus per 3 metus (2007-2010 m.), per 6 metus – 49,1 procento (2007-2013 m.), be to Šiaulių miestas bedarbių skaičiaus didėjimu pralenkia Kelmės rajono savivaldybę, Pakruojo rajono savivaldybę, tačiau registruotų bedarbių skaičius bus didesnis Radviliškio rajono savivaldybėje, Joniškio rajono savivaldybėje. Mažiausiai registruotų bedarbių bus Šiaulių rajono savivaldybėje, kurioje apskaičiavus trendo funkciją buvo gautas neigiamas procentinis pokytis.

Galima teigti, kad ekonominio ir socialinio proveržio galimybes Šiaulių regione svarbu aptarti paanalizavus septynis Šiaulių apskrities savivaldybių rodiklius (nusikalstamumo kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse, gyventojų skaičiaus kitimas kaime Šiaulių apskrities savivaldybėse, darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse, pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse, Bedarbių skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse, užimtųjų skaičiaus kitimas Šiaulių apskrities savivaldybėse) bei Šiaulių apskrities rodiklius (gyventojų skaičiaus kitimą Šiaulių apskirtyje, užimtųjų skaičiaus kitimą pagal ekonominę veiklą). Šiaulių apskrities ekonominis ir socialinis proveržis yra itin susijęs su užimtųjų skaičiaus didėjimu statyboje, paslaugų sferoje ir mažėjimu žemės ūkyje.

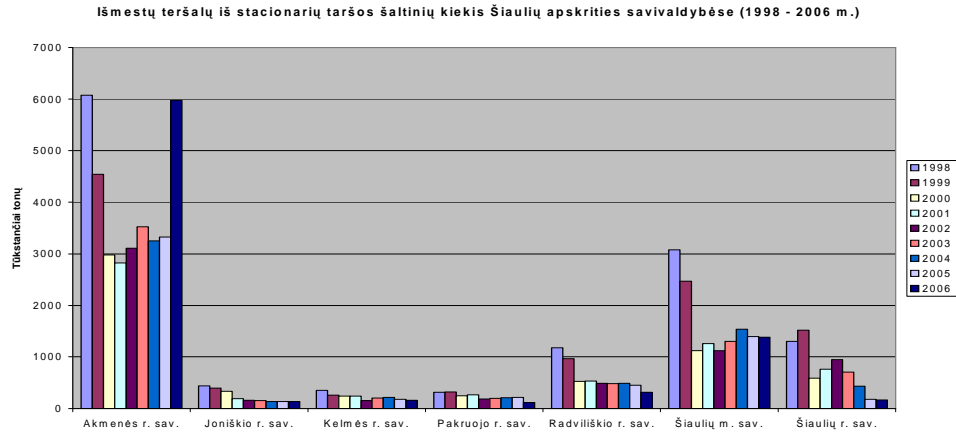
3.4. Šiaulių apskrities darnaus vystymosi aplinkos būklės rodikliai

Mokslo literatūroje yra nurodoma, kad darnaus vystymosi rodikliai svarbūs investuotojams. Yra rašoma, kad darnaus vystymosi vertinimui yra naudojami ne tik ekonominio vystymosi, socialinio vystymosi, regionų vystymosi, bet ir aplinkos būklės rodikliai (ŠRDVĮ, 2005, p.15-16). Svarbu pasiremti rodikliais, paimtais iš Rodiklių duomenų bazės, paruoštos Lietuvos Statistikos departamento specialistų.

Buvo parinkti du toliau paminėti rodikliai:

1. Išmestų teršalų kiekis tonomis iš stacionarių taršos šaltinių Šiaulių apskrities savivaldybėse.
2. Vandens nuotekų skaičiaus išleidimas tūkstančiais kubinių metrų Šiaulių apskrities savivaldybėse.

Išmestų teršalų kiekis sietinas su miestų oro kokybe darnaus vystymosi strategijos kontekste, todėl tikslinga šį rodiklį pateikti stulpelinėje diagramoje rodančioje kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse, prognozėmis 2010 m. ir 2013 m. (žr. 22 pav.).

22 pav. Išmestų teršalų kiekis tonomis Šiaulių apskrities savivaldybėse (Statistikos departamento tinklalapio Rodiklių duomenų bazės duomenys, 2008)

Stulpelinė diagrama parodo oro kokybės gerėjimą miestuose ir kitose gyvenvietėse visose septyniose Šiaulių apskrities savivaldybėse, bei teršalų kiekio nebuvimą Joniškio rajono savivaldybėje, Radviliškio rajono savivaldybėje, Šiaulių rajono savivaldybėje 2010 metais, kas yra mažai tikėtina. Tačiau išliks gana didžiulė oro tarša Akmenės rajono savivaldybėje.

Svarbu detaliau identifikuoti pokyčius apskaičiavus procentinį pokytį (žr. 23 lentelė).

23 lentelė

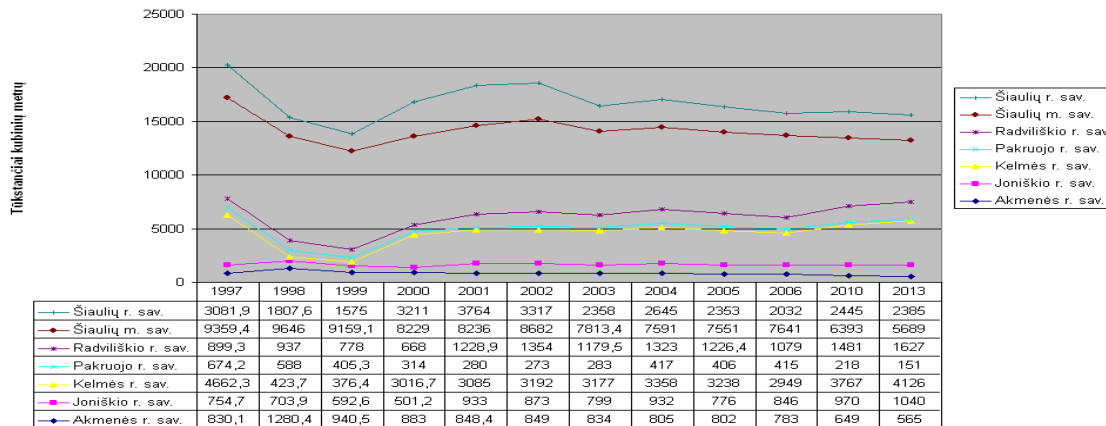
Oro taršos procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Metai			Procentinis pokytis per 3 metus nuo 2003 m. iki 2006 m. (padidėjimas + ; sumažėjimas -)	Procentinis pokytis per 9 metus nuo 1998 iki 2006 m. (padidėjimas + ; sumažėjimas -)
	1998	2003	2006		
Akmenės r. sav.	6081,2	3524,4	5973,9	41 (+)	1,76 (-)
Joniškio r. sav.	437,6	149,1	132,2	11,3 (-)	69,8 (-)
Kelmės r. sav.	352,6	204,8	160	21,9 (-)	54,6 (-)
Pakruojo r. sav.	311,1	198,9	118,7	40,3 (-)	61,9 (-)
Radviliškio r. sav.	1175,7	483	316,4	34,5 (-)	73,1 (-)
Šiaulių m. sav.	3081,7	1303,3	1382,8	5,7 (+)	55,1 (-)
Šiaulių r. sav.	1305,6	708,5	164,9	76,7 (-)	87,37 (-)

Aplinkos apsaugos specialistai Šiaulių regiono plane nurodo, kad Šiaulių regione teršalų iš stacionarių šaltinių į aplinką, palyginti su kitais regionais, patenka nedaug, nors vidutinis šalies užterštumo lygis viršijamas 1,66 karto, bet jų dydis turi tendenciją mažėti (ŠRPP).

Užteršto vandens nuotekų skaičius yra kitas rodiklis svarbus darnaus vystymosi strategijoje (ŠRDVI, 2005, p.16-17), todėl tikslinga šį rodiklį pateikti stulpelinėje diagramoje rodančioje kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse (žr.23 pav.).

Nuotekų išleidimas Šiaulių apskrities savivaldybėse (1997-2006 m.) ir prognozės (2010 m. ir 2013 m.)

23 pav. Išleistų nuotekų kiekis tūkstančiais kubinių metrų Šiaulių apskrities savivaldybėse (Rodiklių duomenų bazė 2008)

Pateikta stulpelinė diagrama rodo išleistų nuotekų skaičiaus mažėjimą miestuose ir kitose gyvenvietėse visose septyniose Šiaulių apskrities savivaldybėse. Šiaulių regiono plėtros plane specialistai nurodo, kad dauguma Šiaulių apskrities nuotekų surinkimo tinklų reikia renovuoti, dėl vamzdžių įlūžimų, įtrūkimų, blogų sandūrų vamzdynai užsikemša ir t.t., todėl būtina atnaujinti vamzdynus, rekonstruoti senus valymo įrenginius (ŠRPP).

Svarbu apskaičiuoti išleistų nuotekų procentinį pokytį Šiaulių apskrities savivaldybėse, kas yra pateikiama 24 lentelėje didėjimo tvarka.

24 lentelė

Išleistų nuotekų skaičiaus procentiniai pokyčiai

Šiaulių apskrities savivaldybė	Metai			Procentinis pokytis per 4 metus (2006- 2010 m.)	Procentinis pokytis per 7 metus (2006 – 2013 m.)
	2006	2010	2013		
Pakruojo r. sav.	415	218	151	47,5 (-)	63,6 (-)
Akmenės r. sav.	783	649	565	17,1 (-)	27,8 (-)
Šiaulių m. sav.	7641	6393	5689	11(-)	25,5 (-)
Šiaulių r. sav.	2032	6393	2385	16,9 (+)	14,8(+)
Joniškio r. sav.	846	970	1040	12,8 (+)	18,7 (+)
Kelmės r. sav.	2949	3767	4126	21,7 (+)	28,5 (+)
Radviliškio r. sav.	1079	1481	1627	9 (+)	33,7 (+)

Kaip matome iš pateiktos lentelės mažiausiai nuotekų į aplinką pateks iš Pakruojo rajono savivaldybės per 4 metus sumažės apie 48 procentus, per 7 metus apie 64 procentus, tačiau Šiaulių miesto savivaldybę nuotekų skaičiaus sumažėjimu lenkia Akmenės rajono savivaldybė. Be to, lentelė rodo, kad nuotekų skaičius augs 4 savivaldybėse (Šiaulių rajono savivaldybėje, Joniškio rajono savivaldybėje, Kelmės rajono savivaldybėje, Radviliškio rajono savivaldybėje).

Darbo dalies skyriaus pabaigoje galima pateikti tokias išvadas:

1. Svarbu identifikuoti Šiaulių apskrities savivaldybių investicinio patrauklumo rodiklius siejant juos su Lietuvos Respublikos darnaus vystymosi strategijos darnaus vystymosi rodikliais pateikiamais Regioninių duomenų bazėje ir Rodiklių duomenų bazėje paruošose Lietuvos Statistikos Departamento specialistų.
2. Darnaus vystymosi rodiklių duomenis Šiaulių apskrities savivaldybėse pravartu detaliau suskirstyti į toliau paminėtas 3 grupes ir ranguoti: aplinkos būklės rodikliai, ekonominio vystymosi rodikliai, socialinio vystymosi rodikliai, regionų vystymosi rodikliai.
3. Savivaldybių investicinio patrauklumo rodiklius tikslinga analizuoti ranguojant ir identifikuojant pokyčius, t.y. apskaičiuojant procentinius pokyčius per visą laikotarpį ir kas tris metus arba per didesnę laiko tarpą.

IŠVADOS

Magistro darbe suformuluoti teoriniai argumentai ir empiriniu būdu konstatuoti faktai leidžia teigti, kad atliktas tyrimas pavyko, o gauti rezultatai yra reikšmingi Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio kontekste.

Apibendrinant Šiaulių regiono ekonominių ir socialinių rodiklių analizės rezultatus galima pateikti tokias išvadas.

1. Industrinių zonų plėtra Šiaulių apskrities savivaldybėse sukuria geras sąlygas regiono ekonominiam ir socialiniam vystymuisi, bei investuotojų pritraukimui per „SEBco“ projekto veiklas.
2. Šiaulių regiono ekonominis ir socialinis proveržis priklauso nuo žemės ūkių mažėjimo kaimiškose vietovėse ir perėjimo prie paslaugų sferos, kas yra akcentuojama Šiaulių regiono plėtros plane ir parodo užimtųjų skaičiaus Šiaulių apskrityje mažėjimas pagal užimtumą žemės ūkyje.
3. Šiaulių apskrities ekonominis ir socialinis proveržis priklauso nuo bendruomeniškumo skatinimo Šiaulių apskrities savivaldybių teritorijose, kaimiškose seniūnijose per ES projektus (HINTERLAND, „SEBco“).
4. Šiaulių apskrities proveržio galimybės turi būti analizuojamos išskiriant investicinio patrauklumo rodiklius Šiaulių apskričiai pagal Lietuvos Respublikos Statistikos Departamento naujausią informaciją apie Lietuvos apskritis, Regioninių duomenų bazės, Rodiklių duomenų bazės duomenis (BVP dalis lyginant su šalies vidurkiu Lietuvos apskrityse, tiesiogines užsienio investicijas Lietuvos apskrityse).
5. Magistro darbe buvo pateikta identifikuotų makroekonominių investicinių patrauklumo rodiklių, socialinių investicinio patrauklumo rodiklių, bei Šiaulių apskrities darnaus vystymosi aplinkos būklės rodiklių analizė, statistinės prognozės panaudojant trendo funkciją prognozėms nuo trijų iki septynių metų, bei procentinių pokyčių skaičiavimais. Buvo išskirtos toliau paminėtos investicinio patrauklumo rodiklių grupės: Šiaulių apskrities savivaldybių makroekonominių investicinio patrauklumo rodiklių grupė (sudaryta iš 2 rodiklių: tiesioginės užsienio investicijų litais vienam gyventojui, materialinės investicijų litais vienam gyventojui), socialinių investicinio patrauklumo rodiklių (sudaryta iš 9 rodiklių: gyventojų skaičiaus kitimo, nusikalstamumo kitimo, gyventojų skaičiaus kitimo kaime ir mieste, užimtųjų pagal ekonominę veiklą, darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimo, pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimo, bedarbių skaičiaus kitimo, užimtųjų skaičiaus kitimo Šiaulių apskrities savivaldybėse), bei Šiaulių apskrities darnaus vystymosi būklės rodiklių grupės (sudarytos iš 2 rodiklių: išmestų teršalų kiekis tonomis iš stacionarių taršos šaltinių Šiaulių apskrities savivaldybėse, vandens nuotekų skaičiaus išleidimas tūkstančiais kubinių metrų Šiaulių apskrities savivaldybėse).
6. Šiaulių apskrities investicinių patrauklumo rodiklių analizė pasiremiant prognozėmis, procentinių pokyčių analizėmis sudaro galimybes teigti apie tam tikrų Šiaulių apskrities savivaldybių investicinio patrauklumo pozityvius aspektus (pav., Šiaulių miesto savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės Akmenės rajono savivaldybės), bei kitų savivaldybių investicinio patrauklumo momentus sietinus su makroekonominiais, socialiniais, darnaus vystymosi būklės rodikliais (pav., Kelmės rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės ir kt.).
7. Šiaulių regiono ekonominio ir socialinio proveržio galimybes galima aptarti išskiriant Šiaulių apskrities investicinio patrauklumo rodiklius atskirose Šiaulių apskrities savivaldybėse ir apžvelgiant kitimus per laikotarpį ar prognozuojant socialinius investicinio patrauklumo rodiklius (gyventojų skaičiaus kitimą Šiaulių apskrityje; nusikalstamumo kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse; gyventojų skaičiaus kitimą kaime Šiaulių apskrities savivaldybėse; gyventojų

- skaičiaus kitimą mieste Šiaulių apskrities savivaldybėse; užimtųjų skaičiaus kitimą Šiaulių apskrityje pagal ekonominę veiklą; darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse; pensinio amžiaus gyventojų skaičiaus kitimą Šiaulių apskrities savivaldybėse), aplinkos būklės rodiklius (išmestų teršalų kiekį Šiaulių apskrities savivaldybėse, užterštų vandens nuotėkų skaičių Šiaulių apskrities savivaldybėse).
8. Šiaulių regiono socialinio proveržio galimybes nurodo Šiaulių regiono gyventojų skaičiaus mažas kitimas. Buvo pastebėta, kad yra mažas gyventojų skaičiaus kitimas visose Šiaulių apskrities savivaldybėse (procentinis mažėjimas siekiantis apie 3 procentus), mažas kaimo gyventojų skaičiaus kitimas (procentinis mažėjimas siekiantis apie 4 procentus), miesto gyventojų skaičiaus mažas kitimas (apie 5 procentus).
  9. Šiaulių regiono proveržio galimybės susijusios su ekonomine veikla sietinos su gyventojų didėjančiu užimtumu statybos versle (apie 60 procentų procentiniu padidėjimu), mažėjančiu užimtumu žemės ūkyje, medžioklėje, žuvininkystėje (apie 34 procentų sumažėjimu), būtinybe skatinti gyventojus dažniau kurti smulkaus arba vidutinio dydžio įmones teikiančias įvairias paslaugas, nes užimtumas paslaugų pramonėje didės tik apie 9 procentus. Gyventojų užimtumas pramonės srityje mažės apie 12 procentų. Svarbu prisiminti, kad gyventojų užimtumas paslaugų, pramonės srityse gali didėti dėl įsteigto industrinio parko teritorijoje veikiančių pramonės įmonių arba paslaugų įmonių veiklos.
  10. Šiaulių regiono proveržio galimybės sietinos su teigiamais kitimais, susijusiais su socialiniais reiškiniais. Šiaulių apskrities savivaldybėse didės darbingo amžiaus gyventojų skaičius, pensinio amžiaus gyventojų skaičius kis labai mažai, bedarbių skaičius sumažės.
  11. Pozityvūs investiciniai momentai Šiaulių apskrityje suponuojami ir/arba eksplikuojami atlikus BVP dalies lyginant su šalies vidurkiu procentinį pokytį Lietuvos apskrityse analizę ir palyginus procentinį pokytį su kitomis apskritimis. Šiaulių apskrityje procentinis pokytis per 12 metų yra neigiamas, tačiau Šiaulių apskritį neigiamu procentiniu pokyčiu pralenkia Kauno apskritis, Marijampolės apskritis, Panevėžio apskritis, Tauragės apskritis, Utenos apskritis. Panašūs momentai gali būti pastebimi apskaičiavus procentinį pokytį per 3 metus.
  12. Pozityvūs investiciniai momentai Šiaulių apskrityje gali būti pastebimi atlikus procentinio pokyčio susijusio su tiesioginių užsienio investicijų kitimu Lietuvos apskrityse per 3 metus. Šiaulių apskritį lenkia Utenos apskritis, Vilniaus apskritis, Kauno apskritis, Alytaus apskritis, o kitos apskritis atsilieka nuo Šiaulių apskrities.
  13. Šiaulių apskrities savivaldybių makroekonominių rodiklių (materialinių investicijų, tiesioginių užsienio investicijų) procentinio pokyčio analizė leido pastebėti teigiamus momentus. Buvo pastebėta, kad materialinių investicijų kitimo procentinio pokyčio per 3 metus didžiausia reikšmė yra Šiaulių rajono savivaldybėje, mažiausia Joniškio rajono savivaldybėje. Tai pat buvo pastebėta, kad tiesioginių užsienio investicijų kitimo procentinis dydis buvo didžiausias Kelmės rajono savivaldybėje procento, mažiausias Akmenės rajono savivaldybėje.
  14. Šiaulių apskrities savivaldybių socialiniai investicinio patrauklumo rodikliai yra susiję su gyventojų skaičiaus kitimu ir nusikalstamumu. Gyventojų skaičiaus procentinio pokyčio kitimo per 12 metų (2006 -2013 m.) didžiausias mažėjimas buvo Akmenės rajono savivaldybėje (8,9 procentai), o didžiausias didėjimas mažiausia – Šiaulių rajono savivaldybėje (. Apskaičiuotų nusikaltimų skaičiaus tūkstančiui gyventojų didžiausias padidėjimas per 11 metų buvo Pakruojo rajono savivaldybėje, didžiausias sumažėjimas – Šiaulių rajono savivaldybėje (34,62 procento). Kaimo gyventojų skaičiaus procentinio pokyčio per 7 metus (2001-2007 m.) didžiausias sumažėjimas buvo Pakruojo rajono savivaldybėje (6,18 procentai). Miesto gyventojų skaičiaus didžiausias sumažėjimas per 6 metus (2001-2007 m.) buvo Pakruojo rajono savivaldybėje (6,18 procentai), didžiausias padidėjimas – Radviliškio rajono savivaldybėje (4,17 procentai).
  15. Tikslinga identifikuoti Šiaulių apskrities savivaldybių investicinio patrauklumo rodiklius siejant juos su Lietuvos Respublikos darnaus vystymosi strategijos darnaus vystymosi rodikliais

pateikiamais Regioninių duomenų bazėje ir Rodiklių duomenų bazėje paruoštose Lietuvos Statistikos Departamento specialistų.

16. Darnaus vystymosi rodiklių duomenis Šiaulių apskrities savivaldybėse pravartu detaliau suskirstyti į toliau paminėtas keturias grupes ir ranguoti: aplinkos būklės rodikliai, ekonominio vystymosi rodikliai, socialinio vystymosi rodikliai, regionų vystymosi rodikliai.
17. Savivaldybių investicinio patrauklumo rodiklius tikslinga analizuoti ranguojant ir identifikuojant pokyčius, t.y. apskaičiuojant procentinius pokyčius per visą laikotarpį ir kas tris metus arba didesni laikotarpį.
18. Pasirinktų analizei Šiaulių apskrities darnaus vystymosi aplinkos būklės 2 rodiklių procentinio pokyčių analizė parodė, kad išmestų oro teršalų kiekis Šiaulių apskrities savivaldybėse mažėja per 3 metus (2003-2006 m.), nes didžiausias teigiamas pokytis yra 41 procentas Akmenės rajono savivaldybėje, mažiausias yra Šiaulių rajono savivaldybėje (76,7 procento), bei išleistų nuotekų skaičiaus didėjimą 4 savivaldybėse (Šiaulių rajono, Joniškio rajono, Kelmės rajono, Radviliškio rajono savivaldybėse), per 4 metus (2006-2010 m.), o kitose savivaldybėse mažėjimą (didžiausias pokytis yra 47,5 procento Pakruojo rajono savivaldybėje, mažiausias 5,67 procento).
19. Detalesnių Šiaulių apskrities savivaldybių investicinio patrauklumo statistinių rodiklių grupių sukūrimas, analizė ir prognozavimas panaudojant ne tik procentinių pokyčių, trendo funkcijos skaičiavimus nuo 3 iki 7 metų, bet ir neuroninių tinklų prognozavimo metodai apklausiant kompetentingus Šiaulių apskrities savivaldybių pareigūnus svarbūs aptariant Šiaulių apskrities ekonominio ir socialinio proveržio galimybes.
20. Šiaulių regiono ekonominis ir socialinis proveržis gali būti siejamas su „Verslo angelų tinklo“ veikla norint pritraukti daugiau neformalių investuotojų į Šiaulių apskrities savivaldybių industrines zonas, bei Šiaulių miesto savivaldybės ir Šiaulių apskrities savivaldybių bendradarbiavimu su viešąja įstaiga „Saulėtekio slėnis“ organizuojant mokymus verslininkams, perimant teigiamą patirtį, skatinant įsitraukti verslininkus į šio tinklo veiklą, Šiaulių miesto ir Šiaulių apskrities savivaldybei
21. Darbas gali būti naudingas viešojo administravimo, vadybos kontekste Lietuvos regionų plėtros analizės metu, kai yra reflektuoti ekonominio ir socialinio proveržio galimybes panaudojant mokslinės literatūros, valstybės dokumentų, regionų planų turinio analizę, Statistikos departamento Rodiklių duomenų bazės, Regioninių duomenų bazės statistinius duomenis.

REKOMENDACIJOS

Rekomendacijos Šiaulių apskrities viršininko administracijai

1. Siekti, kad septynių Šiaulių apskrities savivaldybių administracijos darbuotojai kurtų investicinio savivaldybių patrauklumo viziją, ekonominio ir socialinio proveržio strategiją, pasiremdami kartu su Šiaulių universiteto mokslininkais atiliktais kiekybiniais ir kokybiniais tyrimais, statistiniais Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenimis apie Šiaulių apskrities savivaldybių ekonominius, socialinius rodiklius, nurodančius savivaldybių investicinio patrauklumo momentus ne tik pagal ES projektus („SEBco“, „HINTERLAND“), bet pateikiant duomenis apie savivaldybių rangavimą Šiaulių apskrities puslapyje.
2. Siekti, kad Šiaulių apskrities savivaldybės administracijos darbuotojai pateiktų daugiau informacijos visuomenei, verslininkams, potencialiems užsienio investuotojams, Lietuvos verslininkams apie industrinių arealų galimybes Šiaulių apskrities savivaldybėse.
3. Skatinti Šiaulių apskrities kaimiškų vietovių seniūnijų gyventojų bendruomeniškumą, ekonominį aktyvumą dalyvaujant ES projektuose („HINTERLAND“, „SEBco“) ir ieškoti kaimiškų vietovių plėtros galimybių aktyviai diskutuojant su Šiaulių apskrities administracija, verslininkais, potencialiais užsienio investuotojais.
4. Šiaulių regiono ekonominis ir socialinis proveržis gali būti siejamas su „Verslo angelų tinklo“ veikla norint pritraukti daugiau neformalių investuotojų į Šiaulių apskrities savivaldybių industrines zonas, bei bendradarbiavimu su viešąja įstaiga „Saulėtekio slėnis“ organizuojant mokymus verslininkams suinteresuotiems „Verslo angelų tinklo“ nauda industrinėse zonose.

Rekomendacijos Šiaulių miesto savivaldybės administracijai

1. Siekti, kad Šiaulių miesto savivaldybės administracijos darbuotojai kartu su Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto mokslininkais kurtų Šiaulių miesto savivaldybės investicinio patrauklumo viziją potencialiems užsienio investuotojams, Lietuvos Respublikos verslininkams atlikdami kiekybinius, kokybinius tyrimus, skelbdami Lietuvos Respublikos Statistikos departamento ekonominių, socialinių rodiklių duomenis, kurie būtų pateikiami panaudojant diagramas, procentinių pokyčių skaičiavimus, trendo prognozę, neuroninių tinklų prognozavimo metodus.
2. Pateikti potencialiems užsienio investuotojams, Lietuvos verslininkams daugiau informacijos apie Šiaulių miesto industrinio parko kūrimo, industrinių arealų Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje veiklos pozityvius momentus panaudojant savivaldybės puslapį, žiniasklaidą ir kt. priemones.
3. Skatinti Šiaulių miesto gyventojų bendruomeniškumą, aktyvumą dalyvaujant ES projektuose („HINTERLAND“, „SEBco“), ieškoti Šiaulių miesto savivaldybės ekonominės plėtros, ekonominio ir socialinio proveržio galimybių diskutuojant su Šiaulių savivaldybės administracija.
4. Šiaulių miesto ekonominis ir socialinis proveržis gali būti siejamas su „Verslo angelų tinklo“ veikla norint pritraukti daugiau neformalių investuotojų į Šiaulių apskrities savivaldybių industrines zonas, bei bendradarbiavimu su viešąja įstaiga „Saulėtekio slėnis“ organizuojant mokymus verslininkams suinteresuotiems „Verslo angelų tinklo“ nauda industrinėse zonose Šiaulių mieste.

Rekomendacijos Šiaulių universiteto mokslininkams

1. Šiaulių universiteto mokslininkai turėtų naudoti Statistikos departamento Rodiklių duomenų bazės statistinius duomenis Šiaulių apskrities ekonominio ir socialinio proveržio galimybių analizei prognozės (taikant trendo funkciją, neuroninius tinklų prognozės metodus).

2. Šiaulių universiteto mokslininkai turėtų naudoti kiekybinius ir kokybinius tyrimus Šiaulių apskrities plėtrai reflektuoti panaudodami ne tik statistinius duomenis, kompetentingų Šiaulių apskrities savivaldybių administracijos pareigūnų nuomones, kaimo vietovių gyventojų apklausas, bet ir ES projektų rodiklius nurodančius regiono patrauklumą.
3. Šiaulių universiteto mokslininkai turėtų mokslo darbuose, straipsniuose aktualizuoti Šiaulių apskrities investicinio patrauklumo rodiklius, juos ranguoti pagal tam tikrą tvarką atskirose Šiaulių apskrities savivaldybėse.

Literatūra ir šaltiniai

1. AJVA-*Ar jūs esate verslo angelas?*, <http://www.businessangels.lt/cms/index?rubricId=8cffa1fe-0a76-4cd1-a2b6-5c4a589bf336> [žiūrėta 2007 06 07].
2. AVPB -*Apie VPB*, <http://www.vpb.lt/neig.php?c=apievpb/index.php> [žiūrėta: 2007 05 04].
3. ASL- *Apie Saulėtekio slėnį*, http://www.sunrisevalley.lt/index.php?content_id=39 [žiūrėta 2006 11 04].
4. AŽEF-*Apie ŽEF*, <http://www.zef.lt/nextgen/apie.php> [žiūrėta 2006 11 04].
5. Bagdzeviciene, R. (2001). Prerequisites for Regional Policy Implementation (Original in Lithuanian: Regionines politikos vykdymo prielaidos). The material of the international conference “Regional Development 2001”. Kaunas: Lietuvos regioniniu tyrimu institutas.
6. Baldacchino, G. (2006). *Managing the Hinterland Beyond: Two Ideal-type Strategies of Economic Development for Small Island Territories*, <http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-8373.2006.00295.x?cookieSet=1#search=%22%20%22MIRAB%20syndrome%20%22%22>. [žiūrėta 2006 09 31].
7. BMDVKS-*Baltijos miestų darnaus vystymosi kompleksiniai sprendimai*, http://www.siauliai.lt/shared/view.php?kalba=lt&tema=inv-projektai-darna&linkback=../investicijos/investiciju_projektai.php&menu=7&title=Investiciniai%20projektai i [žiūrėta 2008 04 26].
8. BJR- *Baltijos jūros regiono INTERREG IIIB kaimynystės programos INTERREG IIIA pietų prioriteto projektas „Krizių valdymo sistemos sukūrimas kaimyniniuose Latvijos ir Lietuvos regionuose pasienio bendradarbiavimo iniciatyva“*, http://www.siauliai.lt/shared/view.php?kalba=lt&tema=inv-projektai-rizikosvald&linkback=../investicijos/investiciju_projektai.php&menu=7&title=Investiciniai%20proj ojektai [žiūrėta 2008 04 24].
9. Bertram, G. (2004). *The Mirab Model in The 21st Century*, <http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-8373.2006.00295.x?cookieSet=1> [žiūrėta 2006 11 05].
10. Bivainis, J., Tunčikienė, I. (2005). *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas-2005*, http://dist.su.lt/moodle2/file.php/110/moddata/forum/356/706/1str_1_.pdf [žiūrėta 2007 06 10].
11. Blowens, G., Vandaele, N. (2006). *Towards a Modal Shift in Freight Transport? A Business Logistics Analysis of Some Policy Measures*, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=33&hid=9&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2006 09 30].
12. BPD- *Bendrasis programavimo dokumentas*, http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F695BF9E27E2A3B91C1256D1C003AB0BF. [žiūrėta 2007 01 23].
13. BUPA-Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra prie Aplinkos ministerijos, <http://193.219.139.178/devel/modules/smartsection/item.php?itemid=1>. [žiūrėta 2007 – 06- 13].
14. CA- *Category:High-technology business districts*, http://en.wikipedia.org/wiki/Category:High-technology_business_districts [žiūrėta 2006 11 04].
15. Chandler, J. (2005). *Introduction. Comparative Public Administration*. Edited by Chandler, J.A. Routledge. London and New York, 2005. P.9
16. Čiburienė, J., Kavaliauskienė, V., Keršienė, R., Snieška, V. (2005). Makroekonomika : vadovėlis ekonominių specialybių studentams. Kaunas : Technologija, 2005. P.381-382. P.672-673.
17. Dijokaitė, D., Tamošiūnas, T. (2008). *Kaimui reikia verslo angelų*,

- <http://www.siauliai.aps.lt/ava/content/news.jsp?docLocator=35D12E49F4C811DCBE41746164617373&pathId=&type=NEWS&sortBy=publishDateFromDesc&inlanguage=lt&categoryId=>>.
[žiūrėta 2008 04 11].
18. DLM-*Didžiausiuose Lietuvos miestuose - verslo angelų tinklo pristatymas. Pranešimas spaudai*, <http://www.businessangels.lt/cms/index?articleId=9d4e7cff-0e1b-4afd-b1e3-ebc8694ed975> [žiūrėta 2008 04 25].
  19. DEP- *Dalyvavimas ES projekte-naujos galimybės savivaldybių darbuotojams*. Šiaulių naujienos. 2006 Birželio 17 d. Nr.137 (15060). P.2.
  20. Dokurnevič, E., Bagdzevičienė, R. (2006). *Mokslinių požiūrių sąveika regiono plėtros modelyje*, www.lrti.lt/veikla/RP_MokPozSav.doc [žiūrėta 2006 07 25].
  21. Dumčiūtė, R. (2006). *Mokslas ir menas Šiaulių universitete*. Šiaulių universitetas. Šiaulių universiteto savitraštis. 2006 m. vasario 23. Nr. 3 (153). P.1-3.
  22. DVR-Darnaus vystymosi rodikliai, http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Darnus_vystymasis_2006_internetui.pdf [žiūrėta 2007 06 03].
  23. EMV-Europos miestų valdymas-25, http://www.siauliai.lt/shared/view.php?kalba=lt&tema=inv-projektai-mue&linkback=../investicijos/investiciju_projektai.php&menu=7&title=Investiciniai%20projektai [žiūrėta 2008 04 26].
  24. Ewert, E., C. (2006). *From Hinterland to Bellwether: A Century of Demographic and Economic Change in the Pacific Northwest*, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=42&hid=9&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2006 – 09- 30].
  25. Garalienė, R., Belazarienė G. (2001). Regiono investicinio klimato formavimas. Prieiga per internetą: < www.lrti.lt/veikla/gar_region.doc [žiūrėta 2008 01 10].
  26. Ginevičius, R., Rakauskienė, O.G., Patalavičius, R., Tvaronavičienė, M., Kalašinskaitė, K., Lisauskaitė, V. (2005). *Eksporto ir investicijų plėtra Lietuvoje*. Vilnius: Technika.
  27. H-Hinterland, [http://www.hinterland-info.net/index.php?page=content_Start%20\(littauisch\)_hidden&css=normal](http://www.hinterland-info.net/index.php?page=content_Start%20(littauisch)_hidden&css=normal). [žiūrėta 2007 06 10].
  28. HT- *Hinterland typology*, <http://www.hinterland-info.net/PDF/results/wp1/96.pdf>. [žiūrėta 2007 06 10].
  29. H4-Hinterland 4th Forum preparation WP1, <http://www.hinterland-info.net/upload/164025401747690d22c51a9.XLS?PHPSESSID=5987f2e2073e2946892e56fe3284ad23>, [žiūrėta 2007 06 16].
  30. HTW-*Hinterland. Where are we moving to?*, <http://www.hinterland-info.net/PDF/results/wp1/1358.pdf> [žiūrėta 2007 06 10].
  31. HVTD-*Hinterland villages type description and recommendation*. <http://www.hinterland-info.net/PDF/results/wp1/41.pdf> [žiūrėta 2007 06 10].
  32. IAŠA-*Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija*, http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_Ilt12007112924920.pdf [žiūrėta 2008-04-11].
  33. IB- *Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimo būklė nuo įgyvendinimo pradžios iki 2006 m. spalio 31 d.*, http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F8B87E49D83BD80C6C225722600468B43 [žiūrėta 2007 01 23].
  34. *Investicijų skatinimo 2008-2013 metų programa*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=312822&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 01].

35. Yap, W., Yim, W., Jasmine, S.L. (2006). *Transportation Research Part A: Policy & Practice*, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=44&hid=9&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2006 – 09- 30].
36. Jasaitis, J. (2006). *Lietuvos kaimiškų vietovių ekonominės ir socialinės situacijos pokyčiai*. Socialiniai tyrimai. 2 (6). Šiaulių universiteto leidykla, 2006. P. 31-41.
37. Jasaitis, J., Naujokienė, R. (2004). *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kaime strategija ir priemonės*. Lietuvos regioninių tyrimų institutas, Kaunas, 2004.
38. Jones, R. *Cultural Diversity in a "Bi-Cultural" City: Factors in the Location of Ancestry Groups in San Antonio*, <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=36&hid=9&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2007 06 13].
39. KYSP-*Kas yra struktūrinė parama?*, http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama, [žiūrėta 2007 06 13].
40. KMDE - Kitais metais didės ES parama Lietuvos žemės ūkiui, ir jos kokybė – D.Grybauskaitė. <http://www.euro.lt/lt/naujienos/apie-lietuvas-naryste-europos-sajungoje/naujienos/2258/?print=1>, [žiūrėta 2007 12 15].
41. KPTC- *Kaimo plėtros tyrimų centras*, <http://smf.su.lt/index.php?pId=289&lang=lt>, [žiūrėta 2007 06 10].
42. Lietuvos apskritys (2006). Statistikos rinkinys. Išleido ir spausdino Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.
43. LES - *2009 metais Lietuvai ES biudžete numatyta 5,5 mlrd.litų paramos*, <http://www.euro.lt/lt/naujienos/apie-lietuvas-naryste-europos-sajungoje/naujienos/3231/> [žiūrėta 2008 05 07].
44. Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonių projektas, http://www.zum.lt/min/failai/2007-2013_m_KPP_plano_priemones-06-09-18_var.pdf [žiūrėta 2008 04 14].
45. LRRPĮ -*Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas* (2007), http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=298580 [žiūrėta 2008 04 01].
46. LRPS-*Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=256343 [žiūrėta 2007 11 25].
47. LRŠLEZ-*Lietuvos Respublikos Šiaulių laisvosios ekonominės zonos likvidavimo įstatymas*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=167903&p_query=%D0iauli%F8%20lai%20svoji%20ekonomi%EB%20zona&p_tr2=2 [žiūrėta 2008 04 15].
48. LRTBB-*Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=182893&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 15].
49. LRTBP-*Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas*, http://www.skelbimas.lt/istatymai/lietuvas_respublikos_teritorijos_bendrasis_planas.htm [žiūrėta 2007 06 03].
50. LRVN-*Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=305385&p_query=sanglauda&p_tr2=2 [žiūrėta 2007 11 25].
51. LRVMĮ-*Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro įsakymas dėl regionų plėtros planų parengimo ir atnaujinimo metodikos patvirtinimo*, www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/RPD/Regionu_pletros_plan__metodikos.doc [žiūrėta 2008 04 01].
52. LRVND-*Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo*,

- http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=292531&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 26].
53. LRVPB- *Lietuvos Respublikos Valstybinis Patentų Biuras*, <http://www.vpb.lt/>. [žiūrėta 2007 06 10].
  54. *Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (2007)*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=311296 [žiūrėta 2008 04 01].
  55. *Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas (2007)*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=311811 [žiūrėta 2008 04 01].
  56. *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (2007)*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=302033 [žiūrėta 2008 04 01].
  57. *Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2007)*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=279823 [žiūrėta 2008 04 15].
  58. *Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas (2002)*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=171174&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 15].
  59. *Lietuvos statistikos metraštis* [Elektroninis išteklius], 2007. Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės. Vilnius: Statistikos departamentas, 2007.
  60. LT- *List of Technology Centers*, http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_technology_centers [žiūrėta 2006 11 04].
  61. LRŽKP-*Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas*, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2710&p_d=30409&p_k=1 [žiūrėta 2007 06 07].
  62. Medekša M. (2007). *Closing the Gap: Reducing the disparities between regions is the task ahead for local government*. Lithuania in the World. No.2, 2007. P.18-20.
  63. MM-*Mokslas ir menas Šiaulių universitete 2005*. Šiaulių universiteto leidykla, 2006. P.23-24.
  64. NA-*Naujienos*, http://www.sunrisevalley.lt/index.php?content_id=15&t=a [žiūrėta 2006 11 04].
  65. Navickas, K., Tamošiūnas, T., Dijokaitė, D. (2006). Šiaulių apskrities bendrojo vidaus produkto prognozės. Socialiniai tyrimai : mokslo darbai. Nr.1(2006), Šiaulių universiteto leidykla. P. 90-97.
  66. NBS- *Nacionalinė bendroji strategija*, <http://209.85.135.104/search?q=cache:VLVUkR3yAIYJ:www.euro.lt/documents/NSRF-LT2.pdf+%22Nacionalin%C4%97+bendroji+strategija%22&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt> [žiūrėta 2006 11 04].
  67. NDIS - *Nutarimas „Dėl investicijų skatinimo 2008-2013 metų programos patvirtinimo“*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=312822&p_query=%D0iauli%F8%20lai+svoji%20ekonomi%EB%20zona&p_tr2=2 [žiūrėta 2008 04 24].
  68. NDVSĮ - *Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo 2003 - 2004 metais ataskaita*, http://www.sd-network.eu/pdf/resources/NSDS-Eval-Report_Lithuania.pdf [žiūrėta 2008 01 10].
  69. NMA-*Nacionalinė mokėjimų agentūra. Apie mus*, <http://www.nma.lt/index.php?-2038278760> [žiūrėta 2007 06 14].
  70. NMAVA-*Nacionalinės mokėjimo agentūros 2006 metų veiklos ataskaita*, [http://www.nma.lt/nma/m/m_images/wfiles/i23xlz119.gif/NMA ataskaita 2006 \(2\).pdf](http://www.nma.lt/nma/m/m_images/wfiles/i23xlz119.gif/NMA+ataskaita+2006+(2).pdf) [žiūrėta 2007 01 24].
  71. NRPA-*Nacionalinė regionų plėtros agentūra*, <http://www.nrda.lt/> [žiūrėta 2007 01 24].
  72. NUT- *Nutarimas dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano keitimo“ pakeitimo*, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=284380&p_query=metropolinis%20centras&p_tr2=2. [žiūrėta 2006 11 14].
  73. NV-*Net Valley*, <http://www.netvalley.com/donhoefer.html> [žiūrėta 2006 11 04].

74. Olcott, H.S. (2004). *The Theosophist May 1890 to September 1890*, http://books.google.com/books?id=YQX9uWaNA0QC&pg=PA493&dq=worderland&as_brr=3&hl=lt&sig=ZYQ4BzXrczaKh0n5HgKpL8b0g-4 [žiūrėta 2007 06 10].
75. OUP- *Oxford Dictionary of English* (2005). Oxford University Press. P.821
76. Parfitt, S., A., Barendregt, R., Breda, M. (2006). *The Earliest Record of Human Activity in Northern Europe*, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=46&hid=108&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2006 09 30].
77. Pereira, Gl. (2005). *Palliative Care in the Hinterlands: A Description of Existing Services and Doctors' Attitudes*, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=51&hid=111&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2006 09 30].
78. PHŠA-Projektas HINTERLAND Šiaulių apskrityje. *Erdvinio planavimo galimybių ir vietinio potencialo panaudojimas, siekiant atokių vietovių nuosmukio mažinimo*, <http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/ProjektasHinterlandSA20083145938.pdf>. [žiūrėta 2007 06 10].
79. Piesarskas B. (2004). *Dvitolmis anglų – lietuvių kalbų žodynas. I tomas*. Vilnius: Alma littera. P.430.
80. *Pirmasis Lietuvoje Verslo angelų tinklas*. <http://www.businessangels.lt/cms/index?articleId=e241a030-7438-4ba2-adc1-bf2c6ce6af04> [žiūrėta 2008 04 26].
81. PNDL- *Presentation. National Delegations. Lithuania*, http://www.cor.europa.eu/en/presentation/national_delegations.htm# [žiūrėta 2007 10 06].
82. Poviliūnas, A. (2003). *Kaimo atskirties profiliai*. Vilnius: Kronta. P.112.
83. *IPR-1 prioritetas. Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra*, http://www.news.lt/Upload/200409/BPD%20priedas%201.1%20priemone%202004_09_20.doc [žiūrėta 2007 01 23].
84. Putelytė, G. (2007). *Lietuvių verslo genas*. Veidas. Nr. 2007 06 07. P.16-20.
85. *PT-Paying Taxes*, <http://www.doingbusiness.org/ExploreTopics/PayingTaxes/> [žiūrėta 2007 05 21].
86. Rakucevičiūtė, R., Nausėda, A., Juozaitienė, L., Tamošiūnas, T. (2006). *Šiaulių miesto bendrojo plano rengimo ekonominio ir socialinio konteksto teorinis aspektas*. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Šiauliai. Nr.2 (7)(2006). P. 142-149.
87. Ratkevičienė, V. (2004). *Užimtumo situacija Lietuvos kaime*. Mokslinio darbo ataskaita LAEI, 2004.
88. *Regioninių duomenų bazė*, http://db.stat.gov.lt/RDB_LT/Dialog/statfile1.asp [žiūrėta 2008 04 26].
89. *R- Renginiai*, <http://www.businessangels.lt/cms/index?rubricId=d3b118f3-46d2-4a2e-9b5d-be7c9401e4d3> [žiūrėta 2008 04 25].
90. *RK- Regionų komitetas*, http://europa.eu/institutions/consultative/cor/index_lt.htm. [žiūrėta 2007 10 06].
91. *RKVP-Regionų komiteto veiklos pristatymas*, <http://www.cor.europa.eu/document/powerpoint/lt.ppt> [žiūrėta 2007 10 23].
92. *Rodiklių duomenų bazė*, <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>, [žiūrėta 2008 04 14].
93. Ruseckas, D., Sinkevičius, L., Bardauskienė D. ir kt.(1999). *Miestų ir miestelių bendrijų planų rengimo metodika*. Vilniaus planas. P.189.
94. *SB-Starting a Business*, <http://www.doingbusiness.org/ExploreTopics/StartingBusiness/> [žiūrėta 2007 05 21].
95. *SBM-Starting a Business – Methodology*, <http://www.doingbusiness.org/MethodologySurveys/StartingBusiness.aspx> [žiūrėta 2007 – 03 – 09].
96. *SC-Santa Clara County*, <http://www.cr.nps.gov/nr/travel/santaclara/intro.htm> [žiūrėta 2006 11 04].

97. SEP- *Standard EBAN Presentation*,
http://www.eban.org/download/Standard%20EBAN%20Presentation_2007.ppt [žiūrėta 2008 04 25].
98. Shively, W., Ph. (2005). *Power and Choice*. McGraw Hill. P.279, P.282-284.
99. SI-*Silicon Valley*, http://en.wikipedia.org/wiki/Silicon_Valley [žiūrėta 2006 11 04].
100. Simanavičienė, Z., Kilijonienė, A. (2004). The Main Aspects of Regional Policy's Implementation and Measurement. (Original in Lithuanian: Pagrindiniai regioninės politikos įgyvendinimo ir vertinimo aspektai). *Management of Organizations: Systematic Research*, 32, 131-143.
101. SL- *Saulėtekio slėnis*, http://www.sunrisevalley.lt/index.php?content_id=7 [žiūrėta 2006 11 04].
102. SLVMT- *Saulėtekio slėnio vizija, misija ir tikslai*,
http://www.sunrisevalley.lt/index.php?content_id=9 [žiūrėta 2006 11 04].
103. Smith, M., Beazley, M. (2005). *Progressive Regimes, Partnerships and the Involvement of Local Communities: a Framework for Evaluation*. <http://www.blackwell-synergy.com/action/showPdf?submitPDF=Full+Text+PDF+%281%2C481+KB%29&doi=10.1111%2F1467-9299.00234> [žiūrėta 2006 – 11- 04].
104. SP- *Šiaulių miesto strateginės plėtros taryba*,
http://www.siauliai.lt/siauliai/miestas/strategines_pletros_taryba.php [žiūrėta 2006 06 17].
105. SRP-*Stanford Research Park*, http://en.wikipedia.org/wiki/Stanford_Industrial_Park. Prieiga per internetą [žiūrėta 2006-11-04].
106. Stanley, N. (2005). *Thrills and Spills: Young people's Sexual Behaviour and Attitudes in Seaside and Rural Areas*, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=49&hid=101&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2006 09 30].
107. Stoner, J., Freeman E., Gilbert, D. (2006). *Vadyba*. Poligrafija ir informatika. P.601.
108. ST- *Strateginis planas*, http://www.siauliai.lt/siauliai/shared/view.php?kalba=lt&tema=miestas-strateginispl&linkback=../investicijos/investicine_aplinka.php&menu=2&title=Strateginis%20planas [žiūrėta 2007 01 23].
109. SV1- *Silicon Valley*. The New Oxford English Dictionary. The New Oxford English Dictionary, 2005. P. 1647.
110. SV2- *Silicon Valley*, Oxford Guide to British and American culture. Oxford University Press, 2000.P.490.
111. SV150 -*Silicon Valley 150*,
http://www.mercurynews.com/mld/mercurynews/business/special_packages/silicon_valley_150/14290474.htm [žiūrėta 2006 11 04].
112. SW-SWASE,
http://www.svase.org/index.php?option=com_content&task=section&id=14&Itemid=54 [žiūrėta 2006 11 04].
113. ŠIP[P-*Šiaulių industrinio parko įkūrimas ir plėtra*,
http://www.siauliai.lt/shared/view.php?kalba=lt&tema=inv-projektai-parkas&linkback=../investicijos/investiciju_projektai.php&menu=7&title=Investiciniai%20projektai, [žiūrėta 2008 04 24].
114. ŠLŽ- *Šiaulių LEZ žlugimas atnešė 130 mln. litų nuostolį, BNS*,
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=1041665> [žiūrėta 2008 04 15].
115. ŠLNL-*Šiaulių LEZ nutarta likviduoti*, <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=695422> [žiūrėta 2008 04 15].
116. ŠMEA-*Šiaulių miesto ekonominė apžvalga*,
http://www.siauliai.lt/ekonomika/ekonomine_apzvalga.php [žiūrėta 2008 04 15].
117. ŠMESCA-*Šiaulių miesto ekonominės ir socialinės būklės analizė*,
<http://www.siauliai.lt/miestas/bukles-analize.zip> [žiūrėta 2006 11 04].

118. ŠMIPP- *Šiaulių miesto industrinio parko plėtra. Pramonės įmonių perkėlimas iš miesto centro į pramonės zonas. Šiaulių industrinio parko Zokniuose galimybių studija*. Vilnius, 2005 metų rugpjūtis. Pagal Šiaulių miesto savivaldybės ir VšĮ „Centro projektų valdymo agentūros“ užsakymą parengė VšĮ „Ekonominių tyrimų centras“.
119. ŠMSVSP-*Šiaulių miesto savivaldybės veiklos strateginio planavimo tvarkos aprašas*, www.siauliai.lt/investicijos/tvarkos%20aprasas.pdf [žiūrėta 2007 04 26].
120. ŠP-*Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parkas*, <http://www.sumtp.lt/> [žiūrėta 2006 11 04].
121. ŠPL- *Šiaulių universiteto 2006 -2008 metų strateginis veiklos planas*, <http://su.lt/article/view/3025/> [žiūrėta 2006 11 04].
122. ŠRDVĮ - *Šiaulių regiono Darnaus vystymosi instituto įkūrimas ir plėtra*. Šiaulių universiteto leidykla. 2005.
123. ŠRKPP- *Šiaulių regiono kaimo plėtros perspektyvos*, http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/SR_KaimoPletrosPperspektyvosHINTERLAND2008323318.pdf [žiūrėta 2008 04 14].
124. ŠRPA- *Šiaulių regiono plėtros agentūra: apie mus*, <http://www.srpa.lt/article/archive/53/> žiūrėta [2007 01 23].
125. Šiaulių regiono 2004-2006 m. plėtros planas : 2004 m. stebėsenos rezultatai ir plano pakeitimai (2006). sudarė: T. Tamošiūnas, D. Dijokaitė, L. Juozaitienė, A. Blinstrubas, Z. Tamašauskienė, R. Rakucevičiūtė.
126. ŠRPP-*Šiaulių regiono 2007-2013 metų plėtros planas*, http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/SiauliuRegionoPletrosPlanas2007_2013_LT2008154450.pdf [žiūrėta 2008 04 26].
127. ŠUV-*Šiaulių universiteto veikla 2006 metais*. Sudarė Vincas Laurutis. Šiaulių universiteto leidykla, 2006. P.52-53.
128. Tamkus, A., Bagdzevičienė, R. (2001). *Regioninės plėtros agentūrų veiklos analizės ypatumai*. http://www.lrti.lt/veikla/tam_region.doc [žiūrėta 2006 07 25].
129. TEIPK-*Talkšos ežero ir prieigų kompleksinio sutvarkymo projektas*, http://www.siauliai.lt/shared/view.php?kalba=lt&tema=inv-projektai-talksa&linkback=../investicijos/investiciju_projektai.php&menu=7&title=Investiciniai%20projekta i, [žiūrėta 2008 04 26].
130. Tomassen, Th., Serapinaitė, I. (2006).*Regionų plėtra: patirtis-požiūriai-modeliai*, <http://www.lrti.lt/veikla/publikacijos.html>. [žiūrėta 2006 – 07- 25].
131. Townsend, Cl. (2006). *County Versus Region? Migrational Connections in the East Midlands, 1700–1830*, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=21&hid=9&sid=407efe7d-86be-4a38-a10b-79a28ea9a8cb%40sessionmgr7> [žiūrėta 2007 – 09- 30].
132. TŽ1-*Tarptautinių žodžių žodynas*, 1985, Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija. P. 527.
133. TŽ2- *Tarptautinių žodžių žodynas*, 2001, Ats. red. A. Kinderys. Vilnius: Alma Litera. P.577.
134. VA-*Visose apskrityse 2003 metais sukurta daugiau bendrojo vidaus produkto*, <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=1034> [žiūrėta 2007 06 14].
135. Vaičiulevičienė B. (2007). *Daugiabučių gyventojams laikas sukrusti. Šiauliečiai neskuba renovuoti savo daugiabučių*. Šiaulių naujienos. 2007 Birželio 12. Nr. 132 (15353). P. 1-2.
136. Vanagas J. (2003). *Miesto teorija*. Vilnius:Vilniaus Dailės akademija.
137. VATLK-*Verslo angelų tinklą Lietuvoje kurs ir INVEGA*. Pranešimas spaudai, http://www.sunrisevalley.lt/index.php?content_id=15&t=p&news_id=43 [žiūrėta 2008 04 25].
138. VAIP-*Verslo angelai išklause pirmųjų pradedančių verslininkų idėjų*. Pranešimas spaudai, <http://www.businessangels.lt/cms/index?articleId=939ca294-feb0-4a79-8629-0dab9f6c984e> [žiūrėta 2008 04 25].

139. VOA- *Verslo organizacijų atstovai palankiai vertina Vilniaus miesto investicinius projektus*, <http://www.savivaldybes.lt/zinios/index.php?lang=lt&gr=naujienos&id=3877> [žiūrėta 2007 01 23].
140. VRM-VRM *strategijoje - visuomenės saugumas ir profesionalus viešasis administravimas*, http://www.lrv.lt/main.php?id=aktualijos_su_video/p.php&n=4318 [žiūrėta 2007 06 23].
141. WEUAD - *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*. Gramercy Books: New York. P.905
142. W1- *Worderland*. Sugar News, 1927. Sugar News Press. P.1.
143. W2 – *The World's Paper Trade Review*. Stonhill & Gillis, 1972. P.221.
144. W3 – *Debates. Pakistan , India Constituent Assembly, National Assembly, Pakistan National Assembly*. P.2045.
145. W-*Worderland*, <http://dict.leo.org/ende?lp=ende&p=/gQPU.&search=wonderland> [žiūrėta 2006 10 10].
146. WB- *The World Bank. Oxford Business English Dictionary for Learners of English*. Edited by D. Parkinson. Oxford University Press, 2005. P.611.
147. WP 4 - *WP4 - Hinterland trans-national concepts and regional foresight*, <http://www.hinterland-info.net/PDF/results/wp4/82.pdf>. žiūrėta [2007 06 10].
148. ŽEF-*Žinių ekonomikos forumas*, http://www.zef.lt/nextgen/iniciatyvos_sunrise_valley.php. [žiūrėta 2006 10 10].
149. Видяпина, В.И. (2002). *Хрестоматия „Бакалавр экономики“*, <http://lib.vvsu.ru/books/bakalavr02/page0190.asp> [žiūrėta 2007 04 04].
150. Машкин, В. (2008). *Управление инвестиционной привлекательностью реального сектора экономики региона*, <http://www.akdi.ru/avt-upr/invest/5.htm> [žiūrėta 2008 01 10].

PRIEDAI

PRIEDŲ SĄRAŠAS:

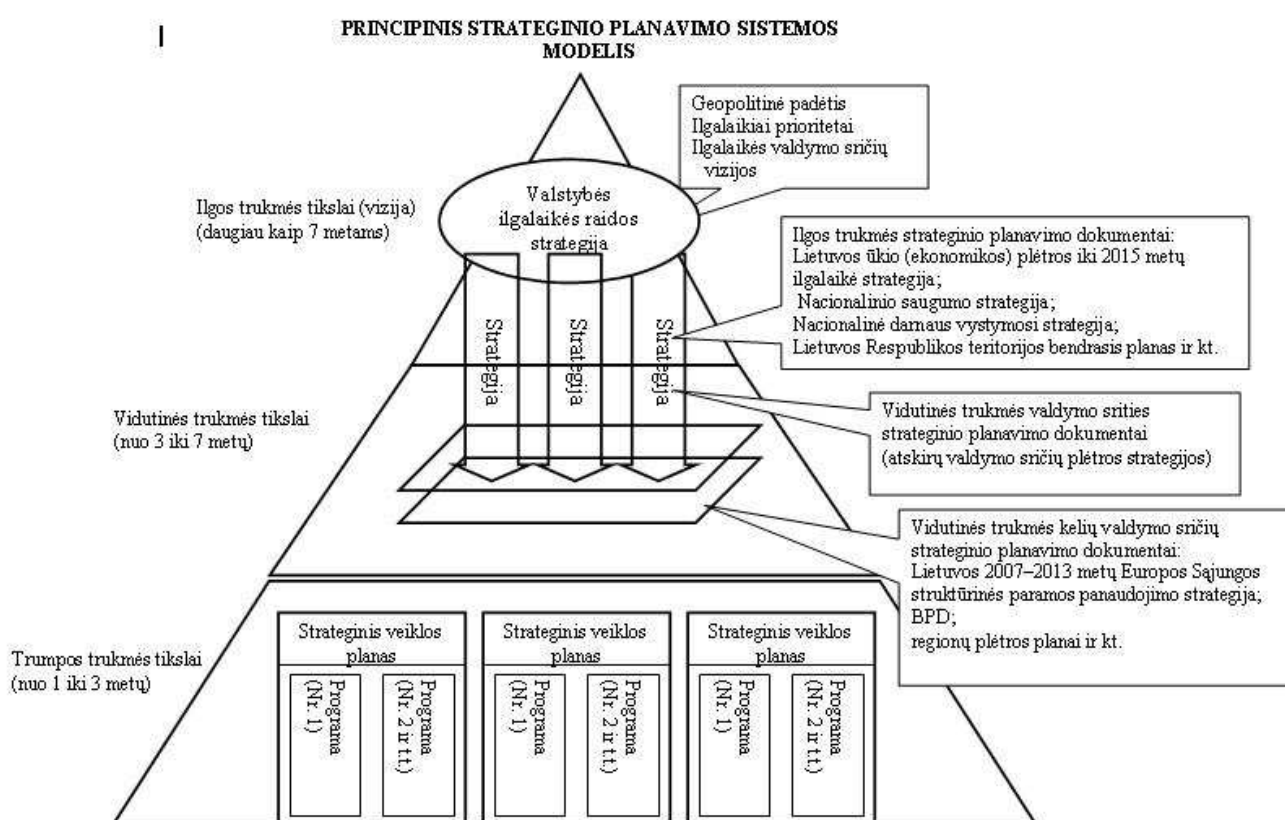
1 priedas. Lietuvos Respublikos strateginio planavimo modelis.
2 priedas. Šiaulių miesto savivaldybės investiciniai projektai.
3 priedas. Lietuvos bendrųjų sąlygų palankumas klasterių plėtrai.
4 priedas. Šiaulių apskrities industrinių zonų socialinių rodiklių pasiskirstymas.
5 priedas. Šiaulių apskrities industrinių zonų aplinkosauginių rodiklių pasiskirstymas.
6 priedas. Šiaulių regiono industrinių arealų žemėlapis.
7 priedas. Zoknių industrinio parko identifikavimo, plėtros, aplinkos tyrimo eigoje išskirti momentai.
8 priedas. Lietuvos patrauklumą investicijoms lemiantys veiksniai.
9 priedas. Investicijas į Lietuvos ūkį ribojantys veiksniai.
10 priedas. Šiaulių apskrities tiesioginiai užsienio investuotojai pagal šalis ir sumas.
11 priedas. Šiaulių miesto gyventojai pagal amžiaus grupes.

Lietuvos Respublikos strateginio planavimo sistemos modelis

Pateiktas priedas naudingas Šiaulių regiono plėtros strateginio planavimo supratimui.

Šaltinis: LRVND- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo, Prieiga per Internetą:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=292531&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 26].

24 pav. Principinis strateginio planavimo modelis, Šaltinis: LRVND- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo, Prieiga per Internetą:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=292531&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 26].

Šiaulių miesto savivaldybės investiciniai projektai

Pateiktas priedas nurodo, kokius investicinius projektus vykdė Šiaulių miesto savivaldybė 2008 metais.

Šaltinis: Vykdomi investiciniai projektai [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per Internetą:
<http://www.siauliai.lt/investicijos/investiciju_projektai.php>.

25 lentelė

Šiaulių miesto savivaldybės investiciniai projektai

Projekto pavadinimas	Projekto tikslai
Industrinio parko įkūrimo ir plėtros projektas.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Įkurti Šiaulių industrinę teritoriją 2. Išvystyti industrinę teritoriją su šiuolaikiška logistikos zona. 3. Skatinti "žaliųjų plotų" investicijas. 4. Sukurti palankias sąlygas pramonės vystymuisi
Talkšos ežero ir prieigų kompleksinio sutvarkymo projektas.	Išvalyti ir sutvarkyti pietinę Talkšos ežero pakrantę, išsaugant unikalias ežero gamtines vertybes, atkuriant kraštovaizdžio elementus, siekiant visuomenės teisių užtikrinimo į sveiką, švarią ir saugią aplinką, tausojančio požiūrio gamtos vertybėms skatinimo bei atitinkamų sąlygų sporto ir rekreacijos veikloms vystytis suformavimo.
VšĮ pirminės sveikatos priežiūros paslaugų modernizavimas ir optimizavimas VšĮ Šiaulių asmens sveikatos priežiūros centre.	Optimizuoti ir gerinti pirminės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę Šiaulių mieste, modernizuojant pirminės sveikatos priežiūros sistemos infrastruktūrą.
Rizikos valdymo sistemos sukūrimas bei saugios bendruomenės kūrimas kaimyniniuose Latvijos ir Lietuvos regionuose.	Užtikrinti krizių valdymo ir avarinės pagalbos/atkūrimo tarnybų Latvijoje ir Lietuvoje prieinamumą, kokybę ir efektyvumą iki 2010 metų. Specifinis projekto tikslas yra rizikos valdymo bandomojo projekto įgyvendinimas ir patikimo kertančio sienas bendradarbiavimo ir apsikaitimo informacija t tinklo tarp pagrindinių institucijų, susijusių su rizikos valdymu abiejose šalyse sukūrimas.
Baltijos miestų darnaus vystymosi kompleksiniai sprendimai	Spręsti projekte dalyvaujančių miestų darnaus vystymosi poreikius bei sukurti darnaus vystymosi centro modelį Europos miestuose. Projektas suteikia galimybę savivaldybėms formuoti savo darbo metodus, stiprinti gebėjimus bei prisidėti prie darnaus miesto vystymosi. Svarbiausias projekto aspektas yra išmokti darnaus miesto vystymosi vadybos bei padėti vieni kitiems.
Europos miestų valdymas - 25	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parengti ir išbandyti integruotą, efektyvią aplinkos vadybos sistemą mieste 2. Parengti metodus, priemones bei mokymo medžiagą apie aplinkos vadybos sistemos (AVS) įgyvendinimą mieste.
„Šiaulių miesto švietimo infrastruktūros plėtra ir pritaikymas iškritimo iš bendrojo lavinimo sistemos prevencijai“	<ol style="list-style-type: none"> 1. Atnaujinti Jaunimo mokyklą, pritaikant patalpas formaliojo bei neformaliojo ugdymo poreikiams; 2. Įrengti Jaunimo mokykloje automobilizmo klasę; 3. Padidinti Suaugusiųjų mokykloje mokymosi vietų skaičių, perskirstant patalpas 4. Padidinti Suaugusiųjų mokykloje mokymosi vietų skaičių, perskirstant patalpas; 5. Įrengti Suaugusiųjų mokykloje nuotolinio

	<p>mokymo klase;</p> <p>6. Įrengti papildomas patalpas Dubijos, Jovaro, Juventos, Vinco Kudirko, Medelyno, Ragainės, Rėkyvos, Salduvės, Vijolių, Zoknių pagrindinėse bei Simono Daukanto, "Santarvės" ir kt. mokyklose, kurios būtų pritaikytos pedagoginei bei psichologinei pagalbai mokiniams bei kuriose mokiniai galėtų vykdyti popamokinę, namų darbų ruošos, papildomo ugdymosi veiklą.</p>
--	--

Lietuvos bendrųjų sąlygų palankumas klasterių plėtrai

Pateiktas priedas yra naudingas socialinių mokslų atstovams ir Šiaulių apskrities viršininko administracijos atstovams siekiant aktualizuoti užsienio investicijas.

Šaltinis: Prieiga per Internetą:

http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_lt12007112924920.pdf
[žiūrėta 2008 03 09].

26 lentelė

Lietuvos bendrųjų sąlygų palankumas klasterių plėtrai

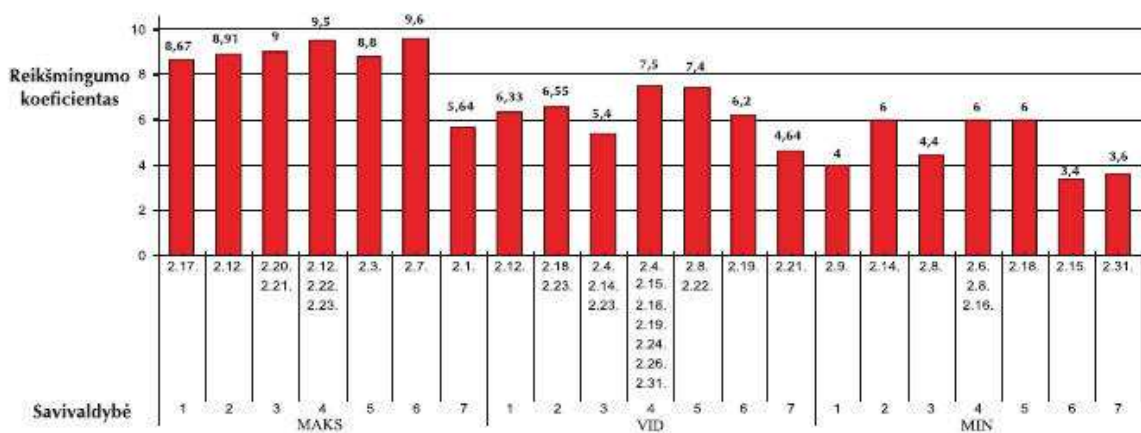
Bendrųjų sąlygų sritis	Palankiausi aspektai	Nepalankiausi aspektai
<i>Ekonominė aplinka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Makroekonominis stabilumas. ▪ Ekonominis augimas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maža modernia technologija paremtos ir į mokslo tyrimus orientuotos pramonės dalis.
<i>Verslo aplinka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerėjančios sąlygos verslo informacijos pasiekiamumui, žinių perimamumui, mokymams. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rizikos kapitalo stoka
<i>Infrastruktūra</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Palyginti gerai išplėtotą tradicinę (susisiekimo) infrastruktūrą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žemas “skaitmeninės” infrastruktūros lygis.
<i>Inovacijų aplinka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sparčiai besivystanti inovacijų plėtrai reikalinga infrastruktūra, įskaitant institucinę infrastruktūrą. ▪ Intensyviai plėtojama Nacionalinės pramoninės nuosavybės apsaugos sistema. ▪ Palyginti geras aukštos kvalifikacijos specialistų pasiekiamumas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Menkas mokslo tiriamosios veiklos finansavimas. ▪ Menki inovacinės veiklos (patentų skaičius) rezultatai. ▪ “Protų nutekėjimo” problema.

Šaltinis: http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_lt12007112924920.pdf
[žiūrėta 2008 03 09].

Šiaulių apskrities industrinių zonų socialinių rodiklių pasiskirstymas.

Pateikta priede stulpelinė diagrama nurodo industrinių zonų pagal socialinius rodiklius pasiskirstymą Šiaulių apskrities savivaldybėse, o rodikliai yra aptariami magistro darbo tekste.

Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. Prieiga per Internetą: http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_lt12007112924920.pdf [žiūrėta 2008-04-11].

2 pav. Socialinių savivaldybės patrauklumo rodiklių naujų industrinių zonų atsiradimui reikšmingumų pasiskirstymas
Čia: 1 – Šiaulių miesto savivaldybė; 2 – Šiaulių raj. savivaldybė; 3 – Radviliškio raj. savivaldybė; 4 – Pakruojo raj. savivaldybė; 5 – Joniškio raj. savivaldybė; 6 – Akmenės raj. savivaldybė; 7 – Kelmės raj. savivaldybė.

25 pav. Šiaulių apskrities savivaldybių industrinių zonų socialinių rodiklių pasiskirstymas

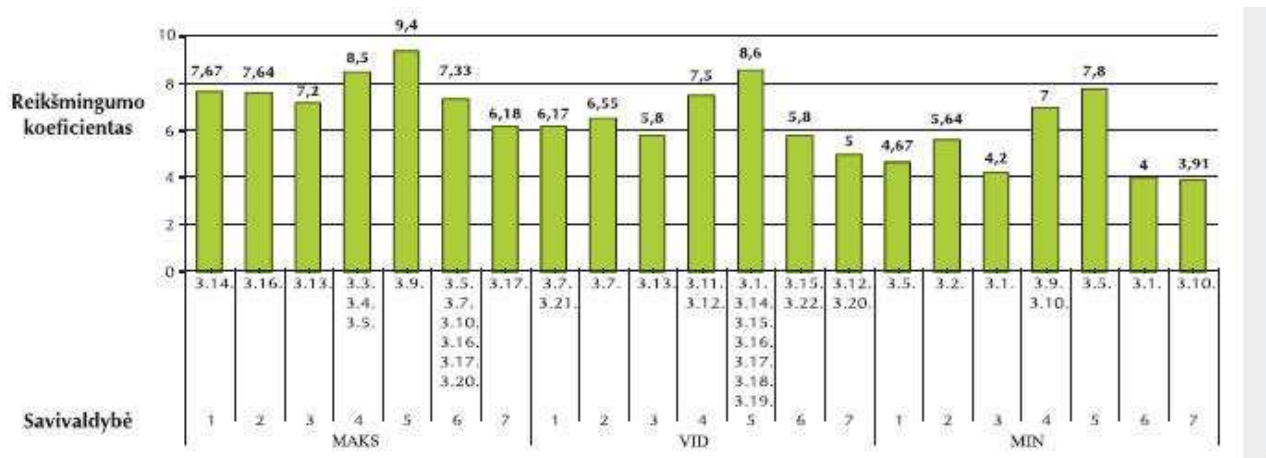
Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. Prieiga per Internetą: http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_lt12007112924920.pdf [žiūrėta 2008-04-11].

Šiaulių apskrities industrinių zonų aplinkosauginių rodiklių pasiskirstymas

Pateikta priede stulpelinė diagrama nurodo industrinių zonų pagal aplinkosauginius rodiklius pasiskirstymą Šiaulių apskrities savivaldybėse, o rodikliai yra aptariami magistro darbo tekste.

Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per Internetą:

http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_lt12007112924920.pdf
>

3 pav. Aplinkosauginių savivaldybės patrauklumo rodiklių naujų industrinių zonų atsiradimui reikšmingumą pasiskirstymas
Čia: 1 – Šiaulių miesto savivaldybė; 2 – Šiaulių raj. savivaldybė; 3 – Radviliškio raj. savivaldybė; 4 – Pakruojo raj. savivaldybė; 5 – Joniškio raj. savivaldybė; 6 – Akmenės raj. savivaldybė; 7 – Kelmės raj. savivaldybė.

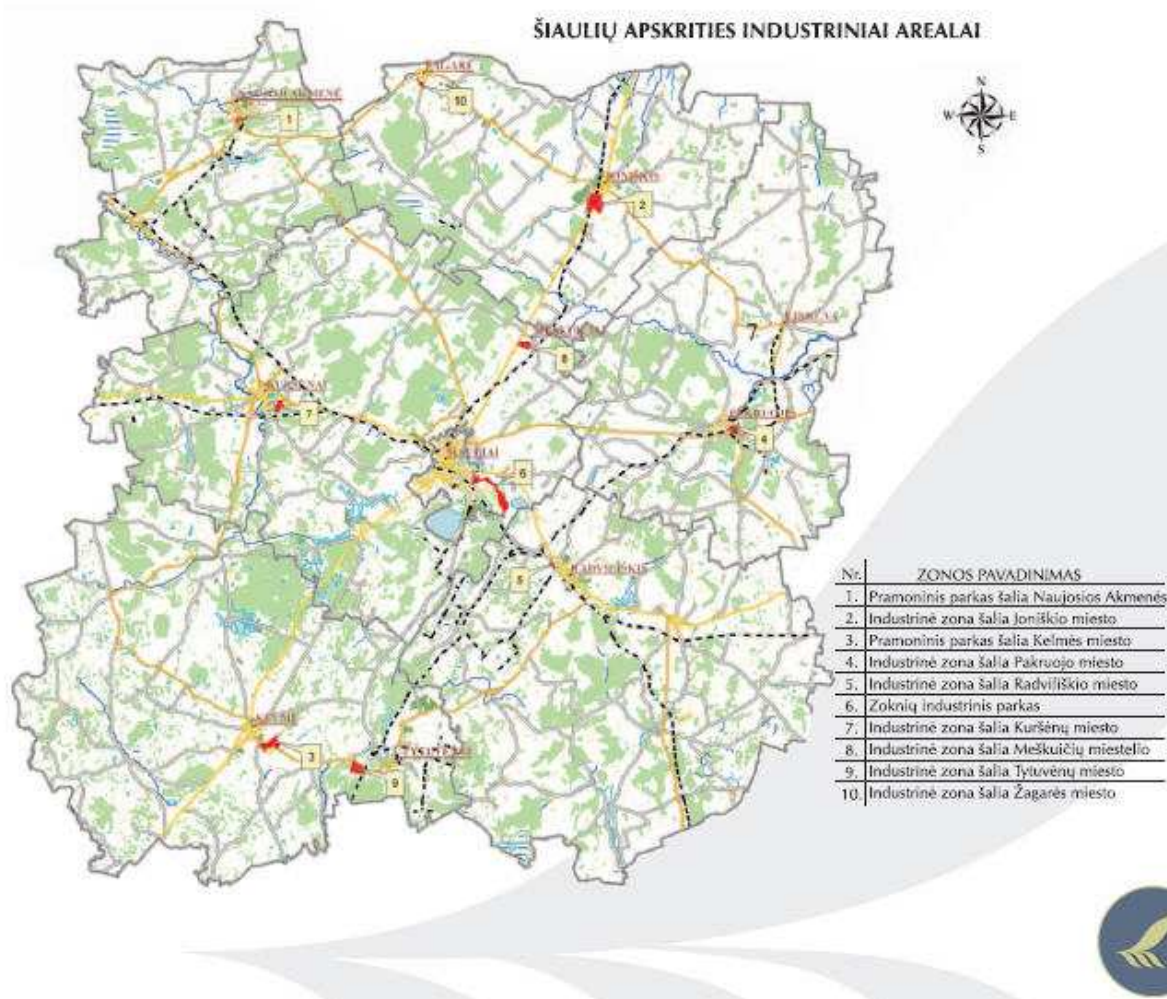
26 pav. Šiaulių apskrities savivaldybių industrinių zonų aplinkosauginių rodiklių pasiskirstymas

Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. Prieiga per Internetą:
http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_lt12007112924920.pdf
[žiūrėta 2008-04-11].

Šiaulių regiono industrinių arealų žemėlapis

Galima teigti, kad pagal pateiktą priedą industrinės zonos Šiaulių apskrityje pasiskirsto šiaurinėje ir centrinėje apsrities teritorijos dalyse.

Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. Prieiga per Internetą: http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_buketlas_lt12007112924920.pdf [žiūrėta 2008-04-11].

27 pav. Šiaulių apskrities industriniai arealai. Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. Prieiga per Internetą: http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_buketlas_lt12007112924920.pdf [žiūrėta 2008-04-11].

Zoknių industrinio parko identifikavimo, plėtros, aplinkos tyrimo eigoje išskirti momentai

Šaltinis: Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per Internetą:

http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_buketlas_lt12007112924920.pdf.

2.4.7. ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖ

Šiaulių miestas – apskrities centras užima 81,13 kv. km teritoriją, iš kurios žalieji plotai – 18,87 kv. km, vandens plotai – 12,78 kv. km. Jame gyvena apie 134 tūkst. gyventojų. Šiauliuose klesti pramonė ir statybos, aktyvėja smulkusis ir vidutinis verslas, tačiau jis dar neišnaudoja visų galimybių. Pastaraisiais metais suaktyvėjo statybos, kurių nebuvo keletą dešimtmečių. Prieš dešimtmetį bankrutavusių didžiųjų bendrovių teritorijose įsikūrė naujos įmonės, itin suaktyvėjo stambieji prekybininkai, mieste statantys didžiulius prekybos ir paslaugų kompleksus, tokius kaip „Saulės miestas“, „Bruklinas“, taip pat metalo apdirbėjai, naujų automobilių ir sunkvežimių pardavėjai.

ZOKNIŲ INDUSTRIŠNIS PARKAS (Nr. 6)

I. Industrinės zonos identifikavimas

1. Apskritis	Šiaulių apskritis
2. Savivaldybė	Šiaulių miestas
3. Sklypo pavadinimas	Šiaulių miestas, Zokniai
4. Sklypo vieta	Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje, pietvakarinėje miesto dalyje, Zoknių mikrorajone. I-jame etape įsisavinamos teritorijos plotas – 53,93 ha. Teritorija yra šalia Dubijos, Radviliškio ir Motiekaičio gatvių. Greta šios teritorijos yra dar 165,40 ha valstybinės žemės teritorija, kuri numatyta industrinio parko plėtros II-jam etapui.
5. Bendras planuojamas plotas (ha)	Apie 220 ha

II. Industrinės zonos plėtros planas

1. Trumpas industrinės zonos plėtros koncepcijos apibūdinimas.

Industrinio parko įkūrimas sustiprintų Šiaulių miesto investicinį patrauklumą, tuo pačiu leistų racionaliau panaudoti pramonės plėtrai palankią miesto geografinę padėtį, laisvas teritorijas ir regioninę infrastruktūrą. Sutvarkytus žemės sklypus su visa būtina infrastruktūra turintis industrinis parkas sudarytų palankias sąlygas investuotojams, gamybos modernizavimui ar naujos veiklos pradžiai.

2. Trumpas industrinės zonos plėtros apibūdinimas.

Projektas „Šiaulių industrinio parko įkūrimas ir plėtra (I-as etapas)“ bus įgyvendinamas Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje, pietvakarinėje miesto dalyje, Zoknių mikrorajone. I-jame etape įsisavinamos teritorijos plotas – 53,93 ha. Teritorija yra šalia Dubijos, Radviliškio ir Motiekaičio gatvių. Greta šios teritorijos yra dar 165,40 ha valstybinės žemės teritorija, kuri numatyta industrinio parko plėtros II-jam etapui ir kuriai taip pat yra parengtas ir patvirtintas teritorijos detalusis planas. Projekto pagrindinis tikslas įrengti infrastruktūrą, reikalingą Šiaulių industrinio parko veiklai, parengiant tinkamus investuoti iš dalies įrengtos infrastruktūros sklypus.

III. Industrinės zonos aplinka

1. Kokia veikla yra vykdoma netoliese numatyto sklypo? Koku atstumu?	Šalia planuojamos teritorijos yra karinis ir civilinis oro uostai, garažai, kuriuose įsikūrusios smulkios įmonės, kai kurie gamybinių įmonių pastatai, taip pat Zoknių gyvenamasis kvartalas (buvęs kariškių miestelis)
2. Bendras gyventojų skaičius 50 km spinduliu aplink sklypą	Apie 200 tūkst
3. Kokie svarbiausi darbdaviai (įmonės) veikia aplinkinėje teritorijoje	Smulkios įmonės, UAB „Putokšnis“, naudotų automobilių turgus
4. Kur yra artimiausia konkuruojanti pramoninė zona (esama ar planuojama)?	Panevėžio industrinis parkas
5. Kokie yra artimiausi universitetai?	Šiaulių universitetas
6. Kokios yra artimiausios technologinės pakraipos mokyklos?	Trys Šiaulių kolegijos, buvusios profesinės mokyklos Šiauliuose
7. Arčiausiai esantis pagrindinis kelias	Magistralinis kelias A9 Panevėžys - Šiauliai
8. Atstumas iki pagrindinio kelio (km)	5 km
9. Artimiausias magistralinis kelias	A9
10. Atstumas iki magistralinio kelio (km)	5 km
11. Atstumas iki Vilniaus oro uosto, kitų oro uostų (km):	220 km iki Vilniaus oro uosto, 128 km iki Rygos oro uosto
12. Atstumas iki Klaipėdos uosto (km)	165 km
13. Artimiausi nuotekų valymo įrenginiai	Šiaulių miesto
14. Artimiausia geležinkelio stotis	Šiaulių
15. Atstumas iki artimiausios geležinkelio stoties (km)	3 km
16. Ar yra geležinkelio atšakos galimybė sklype?	Yra
17. Ar sklype atvesta elektra?	Planuojama transformatorinės statyba
18. Ar yra pramoninio vandens šaltinis? Atstumas?	Pagal detaliuosius planus numatomas pramoninio vandentiekio tinklas

28 pav. Zoknių industrinis parkas. *Šaltinis:* Industriniai arealai Šiaulių apskrityje: informacinė studija. Prieiga per Internetą: http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/IndustrAreal_bukletas_lt12007112924920.pdf [žiūrėta 2008-04-11].

Lietuvos patrauklumą investicijoms lemiantys veiksniai

Pateiktas priedas naudingas, nes detaliau nurodo, kokie veiksniai sukuria palankias sąlygas investicijoms į Lietuvos Respublikos ūkį pagal Lietuvos Respublikos „Vyriausybės Investicijų skatinimo 2008-2013 metų programą“.

Šaltinis: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=312822&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 01].

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2007 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1447

INVESTICIJŲ SKATINIMO 2008–2013 METŲ PROGRAMA

III. LIETUVOS PATRAUKLUMĄ INVESTICIJOMS LEMIANTYS VEIKSNIAI

21. Vienas iš veiksnių, skatinančių užsienio ir Lietuvos investuotojus investuoti į Lietuvos ekonomiką, – Lietuvos narystė Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (toliau vadinama – NATO) ir ES, suteikianti ekonominei, politinei ir socialinei aplinkai stabilumą, taigi ir papildomų verslo plėtros galimybių. Be to, Lietuva palaiko glaudžius ekonominius santykius su kaimyninėmis Rytų Europos valstybėmis. Jos strateginė geografinė padėtis tarp ES ir Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (toliau vadinama – NVS) palanki verslo plėtrai. Lietuva suvokiama tarsi tiltas tarp ES ir NVS. Investuotojų pasitikėjimą verslo saugumu užtikrina investavimą reguliuojantys teisės aktai, atitinkantys visus ES standartus.

22. Investuotojams patraukli ir kvalifikuota bei konkurencinga Lietuvos darbo jėga. Lietuvoje aukštąjį išsilavinimą turinčių specialistų, tenkančių 1000 gyventojų, rodiklis yra vienas iš didžiausių ne tik Rytų Europos regione, bet ir ES. Vidutiniškai 20 procentų Lietuvos aukštųjų mokyklų absolventų įgyja inžinerinį išsilavinimą. Vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje vis dar yra vienas mažiausių iš ES valstybių. Gana aukšta darbo jėgos kvalifikacija ir mažas darbo užmokestis lemia verslui patrauklų darbo jėgos kokybės ir sąnaudų santykį.

23. Prekių, komunalinių ir įvairių kitų paslaugų kainos, gyvenimo sąnaudos Lietuvoje – vienos mažiausių iš Centrinės ir Rytų Europos valstybių. Lietuva ne tik geografiškai artima Rytų rinkoms, bet ir pranašesnė prekių ir paslaugų pigumu. Tai leidžia ir vietiniams, ir užsienio investuotojams Lietuvoje santykinai sumažinti bendrąsias sąnaudas.

24. Lietuva – ES konvergencijos tikslo regionas, kuriam pagal Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją konvergencijos tikslui įgyvendinti per artimiausius septynerius metus bus skirta 23,4 mlrd. litų parama. Didžioji dalis šios sumos (per 60 procentų) bus panaudota Europos Komisijos patvirtintoms Žmogiškųjų išteklių plėtros ir Ekonomikos augimo veiksmų programoms įgyvendinti. Siekiant ilgalaikio ir darnaus ekonomikos augimo, beveik 17 procentų šaliai skirtos Europos regioninės plėtros fondo paramos numatoma investuoti į priemones, kurios tiesiogiai prisidės prie inovacijų ir technologijų plėtros, verslo produktyvumo didinimo, aplinkos verslui gerinimo ir panašiai.

25. Lietuvoje, palyginti su kitomis ES valstybėmis, mažas pelno mokestis – 15 procentų, Švedijoje – 28 procentai, Slovėnijoje – 25 procentai, Lenkijoje – 19 procentų.

26. Investicijų aplinkai teigiamą poveikį daro gerai išplėtotas Lietuvos transporto tinklas. Europos Komisijos Energetikos ir transporto generalinis direktoratas apibūdino Lietuvą kaip regiono transporto centrą – 2 iš 10 prioritetinių Europos tranzito koridorių yra Lietuvoje. Pagrindiniai Lietuvos pramonės centrai tarpusavyje sujungti 4 juostų keliais, atitinkančiais visus ES standartus. Šiuo metu tiesiamas kelias „Via Baltica“, tapsiantis transeuropinės kelių sistemos dalimi, pagrindine Baltijos valstybių transporto arterija, kuri sujungs šių valstybių kelių infrastruktūrą su Rusijos Federacijos kelių sistema. Numatoma tiesti europinės vėžės geležinkelį „Rail Baltic“. Be to, Lietuvoje veikia 4 tarptautiniai oro uostai, neužšalantis Klaipėdos valstybinis jūrų uostas.

27. Vienas iš tiesioginių užsienio investicijų ir vidaus investicijų pritraukimo veiksnių – Lietuvoje įsteigtos laisvosios ekonominės zonos. 1995 m. birželio 28 d. priimtas Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas (Žin., 1995, Nr. 59-1462). Veikia dvi laisvosios ekonominės zonos. Klaipėdos laisvoji ekonominė zona (205 hektarai) įsteigta 1996 m. rugsėjo 12 d., priėmus Lietuvos Respublikos Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos įstatymą (Žin., 1996, Nr. 92-2143). Tai pirmoji Lietuvoje veiklą pradėjusi ir sėkmingai ją plečianti laisvoji ekonominė zona. Kauno laisvoji ekonominė zona (534 hektarai) įsteigta 1996 m. spalio 22 d., priėmus Lietuvos Respublikos Kauno laisvosios ekonominės zonos įstatymą (Žin., 1996, Nr. 109-2474).

28. Investuoti į Lietuvos ekonomiką skatina ir tarptautinių organizacijų pripažinimas, kad Lietuva – patraukli investicijoms. Dėl palankių investavimo sąlygų ir tinkamos investicijų aplinkos į Lietuvą investavo pasaulyje gerai žinomos daugiašalės įmonės: „Siemens“, „Telia“, „Philips“, „Motorola“, „Mars/Masterfoods“, „Sonera“, „Kraft Food International“, „Festo“, „Lancaster Steel“, „Partec“, „Danisco“, „SEB“, „Carlsberg“, „Marzotto“ ir kitos.

29. Tarptautinių bendrovių pripažinimas Lietuvos ekonomiką daro atviresnę. Daugelis užsienio bendrovių investuoja į Lietuvą, tikėdamosios ateityje eksportuoti produkciją į kitus regionus. Nuo 2002 metų pradžios Lietuvos prekių eksportas stabiliai augo: 2003 metais – 11,2 procento, 2004 metais – 21,4 procento, 2005 metais – 26,9 procento, 2006 metais – 18,7 procento ir 2007 m. sausio 1 d. pasiekė 118,1 mlrd. litų.

30. Lietuvos investavimo aplinka vertinama palankiai. Tai liudija tarptautinių finansų institucijų ekspertų nuomonė. Vokietijos Bertelsmanno fondas skyrė Lietuvai 2 vietą tarp 116 pasaulio valstybių, vertindamas jų politinę ir ekonominę pažangą 1998–2003 metais. Pasaulio banko ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko investicinės aplinkos vertinimo apžvalgoje „Verslas 2005“ (angl. „Doing Business in 2005“) Lietuva – 6 vietoje tarp geriausiai reformas vykdančių pasaulio valstybių ir 17 vietoje (aukščiausia iš visų naujų ES narių) pagal lengvumą plėtoti verslą. Analogiškoje Pasaulio banko ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko apžvalgoje „Verslas 2006“ (angl. „Doing Business in 2006“) Lietuva iš 17 vietos pakilo į 15 vietą ir yra geriausiai vertinama tarp naujųjų ES valstybių. 2007 metų apžvalgoje „Verslas 2007“ (angl. „Doing Business in 2007“) Lietuva – vis dar viena geriausiai vertinamų naujųjų ES valstybių, nors pagal palankumą verslui nusileido į 16 vietą. Tačiau naujausiame kasmet Pasaulio banko skelbiamame palankiausių sąlygų kurti ir plėtoti verslą vertinime „Verslas 2008“ (angl. „Doing Business in 2008“) Lietuva nusmuko 2 pozicijomis (pagal pakeistą metodologiją vertinime „Verslas 2007“ Lietuva – 24 vietoje) ir užima tik 26 vietą, o Latvija ir Estija ją lenkia (atitinkamai 22 ir 17 vietas).

Investicijas į Lietuvos ūkį ribojantys veiksniai

Pateiktas priedas naudingas, nes detaliau nurodo, kokie veiksniai riboja investicijas į Lietuvos Respublikos ūkį pagal Lietuvos Respublikos „Vyriausybės Investicijų skatinimo 2008-2013 metų programą“.

Šaltinis: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=312822&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2008 04 01].

PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1447

INVESTICIJŲ SKATINIMO 2008–2013 METŲ PROGRAMA

IV. INVESTICIJAS Į LIETUVOS ŪKĮ RIBOJANTYS VEIKSNIAI

31. Lietuvoje objektyviai blogesnės sąlygos investicijoms negu pagrindinėse jos konkurentėse dėl tiesioginių užsienio investicijų – Vidurio ir Rytų Europos valstybėse (Čekijoje, Lenkijoje, Vengrijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Latvijoje, Estijoje). Palyginti su kai kuriomis šių valstybių, Lietuvoje maža vietinės produkcijos ir darbo rinka, menkesnė gyventojų perkamoji galia, mažai vietinių tiekėjų, toliau nuo jos ir didžiosios ES rinkos.

32. Atlikti 1999–2005 metais Lietuvos, tarptautinių organizacijų, užsienio investuotojams atstovaujančių verslo asociacijų Lietuvoje, mokslo institucijų tyrimai parodė, kad kliūčių investicijoms nėra daug. Galima konstatuoti, kad Lietuvoje – palankios sąlygos investuoti į įvairias pramonės ir verslo šakas, tačiau stokoja motyvacijos veiksnių – papildomo patrauklumo investuotojams.

33. Sudėtingos ir ilgos, nes nesilaikoma teisės aktų nustatytų terminų, žemės įsigijimo ir teritorijų planavimo dokumentų rengimo bei derinimo procedūros.

34. Nėra bendros informacinės duomenų bazės, kurioje investuotojas galėtų rasti reikiamos patikimos ir išsamios informacijos apie įmones, organizacijas, specialistus, galimus verslo partnerius, parduodamas (nuomojamas) žemės sklypus ir nekilnojamąjį turtą, infrastruktūrą, leidimus, mokymo institucijas ir naudingas sutartis, regione esančios darbo jėgos kvalifikaciją ir panašiai visuose Lietuvos regionuose. Šiuo metu valstybės įmonės Registrų centro tvarkomuose Nekilnojamojo turto kadastre ir Nekilnojamojo turto registre, Adresų registre, Juridinių asmenų registre pateikiama informacija naudinga potencialiems investuotojams, siekiantiems gauti informaciją apie įmonių teisinį statusą ir teisinę formą, įskaitant duomenis apie reorganizavimą, bankrotą, likvidavimą, tačiau jos nepakanka.

35. Lietuva – viena paskutiniųjų tarp ES valstybių pagal tokius inovatyvumą lemiančius ar charakterizuojančius rodiklius kaip bendras pramonės technologijų lygis, bendras išlaidų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau vadinama – MTEP) lygis, versle dirbančių tyrėjų skaičius, patentų skaičius, dizaino registracijos liudijimų, prekių ženklų skaičius, interneto vartotojų ir personalinių kompiuterių skaičius.

36. Specialistų rengimo sistemos universitetuose ir kitose aukštosiose mokyklose per lėtai prisitaiko prie kintančių darbo rinkos reikalavimų, vyrauja teorinis studentų mokymas, materialinė ir techninė mokymo bazė pasenusi, nepakankamai sparčiai diegiamos naujovės, todėl vis sunkiau surasti

tinkamos kvalifikacijos specialistų. Dėl šių priežasčių darbo jėgos kokybės ir sąnaudų santykio patrauklumas mažėja.

37. Ekonominė gyventojų migracija, darbo jėgos stoka, ir taip nedidelio vartotojų skaičiaus mažėjimas, menkas gamybos produktyvumas mažina šalies investicinį patrauklumą.

38. Darbo jėgos apmokestinimas Lietuvoje nekonkurencingas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (Žin., 2002, Nr. 73-3085) 6 straipsnio 1 ir 3 dalimis, 33 procentų pajamų mokesčio tarifas nuo 2006 m. liepos 1 d. sumažintas iki 27 procentų, o nuo 2008 m. sausio 1 d. bus mažinamas iki 24 procentų. Latvijoje jau šiuo metu gyventojų pajamų mokesčio tarifas – 25 procentai, Estijoje – 22 procentai, Švedijoje – 0–25 procentai, Jungtinėje Karalystėje – 10–40 procentų. Dauguma ES valstybių taiko maksimalias socialinio draudimo įmokų ribas, kurių Lietuvoje nėra (įvairias ribas taiko Airija, Austrija, Belgija, Italija, Ispanija, Graikija, Kipras, Latvija, Lenkija, Švedija ir kitos valstybės). Be to, Latvijoje bendras socialinio draudimo įmokų tarifas – 33 procentai, Airijoje – 14,7 procento, Jungtinėje Karalystėje – 22,8 procento, o Lietuvoje – 34 procentai. Kad Lietuvos ekonomika taptų žinių ekonomika, labai svarbu plėtoti kvalifikuotesnio darbo ir didesnio užmokesčio reikalingas ūkio sritis, kuriančias didesnę pridėtinę vertę, todėl darbo jėgos apmokestinimas – svarbus veiksnys, galintis skatinti arba stabdyti investicijas į tokias sritis.

39. Esama darbo santykių reguliavimo sistema nesukuria palankių žmogiškajam intelektiniam kapitalui imlių sričių plėtros sąlygų. Griežtas darbo ir poilsio režimo, darbo laiko apskaitos ir administravimo reguliavimas, taip pat išskirtinės teisės atstovauti darbuotojams suteikimas tik profesinėms sąjungoms ir darbo taryboms riboja lankstesnio darbo organizavimo galimybes, didėja darbo organizavimo, darbo laiko apskaitos ir įvairių kitokių dokumentų pildymo sąnaudos. Pasaulio banko ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko apžvalgoje „Verslas 2008“ (angl. „Doing Business in 2008“) pagal darbo santykius (angl. „Employing Workers“) Lietuva – 124 vietoje, nors pagal verslo sąlygas apskritai – 26 vietoje. Dėl to Lietuva smarkiai atsilieka nuo kitų Centrinės Europos valstybių (Vengrijos, Lenkijos, Čekijos, Slovakijos) įsteigtų ar steigiamų Europos ar pasaulinio vardo daugiašalių įmonių skaičiumi ir praranda galimybę pritraukti investicijas, kurios efektyviai naudotų žmogiškąjį intelektinį Lietuvos potencialą.

40. Lietuva nepakankamai aktyviai kuria savo įvaizdį – verslui ir investicijoms patrauklios valstybės, turinčios nemažai pranašumų (konkurencingą pelno mokesčių, didžiausią Baltijos valstybėse vidaus rinką, daug kvalifikuotų darbuotojų ir kita), todėl investuotojai pasirenka kitas valstybes.

41. Lietuva nusileidžia tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo lyderėms: Čekijai, Slovakijai, Vengrijai, Lenkijai, galinčioms investuotojams pasiūlyti parengtas investicijų aikšteles (pramoniniuose parkuose, laisvosiose ekonominėse zonose), kuriose įrengta infrastruktūra ir komunikacijos. Iki šiol Lietuva galėjo siūlyti investuotojams tik Klaipėdos laisvąją ekonominę zoną. Kauno laisvosios ekonominės zonos teritorija dėl užsitęsusių žemės paėmimo visuomenės poreikiams procesų dar neįrengta. Kiti pramoninių parkų plėtros projektai dar tik pradedami įgyvendinti. Išankstiniais vertinimais, 2007–2013 metais Lietuvoje veikiančių pramoninių parkų plotas turėtų pasiekti apie 600 hektarų, be Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos ir Kauno laisvosios ekonominės zonos. Pramoniniai parkai turėtų būti sukurti Alytaus, Panevėžio, Šiaulių miestų, Akmenės, Kėdainių, Radviliškio rajonų, Marijampolės, Pagėgių savivaldybėse. Svarstytinas klausimas dėl pramoninio parko sukūrimo ir Ukmergės rajono savivaldybėje. Siekiant savivaldybėms palengvinti su pramoninių parkų kūrimu susijusių investicijų našta, šiam tikslui numatoma skirti iki 195 mln. litų ES struktūrinės paramos, tačiau iš tiesų reikėtų kur kas daugiau lėšų.

42. Šios Programos 24 punkte minimas vienas iš Lietuvos patrauklumą investicijoms lemiančių veiksnių – naujasis 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpis, kuriuo ištis daug dėmesio bus skirta verslo inovatyvumo, produktyvumo ir tarptautinio konkurencingumo didinimui. Lietuvai, norinčiai pritraukti kuo daugiau geros kokybės tiesioginių užsienio investicijų, būtina turėti specifines finansinių paskatų priemones, pasižyminčias palyginti lanksčiomis ir kuo mažiau biurokratizuotomis valstybės pagalbos skyrimo procedūromis. Deja, ES struktūrinės paramos

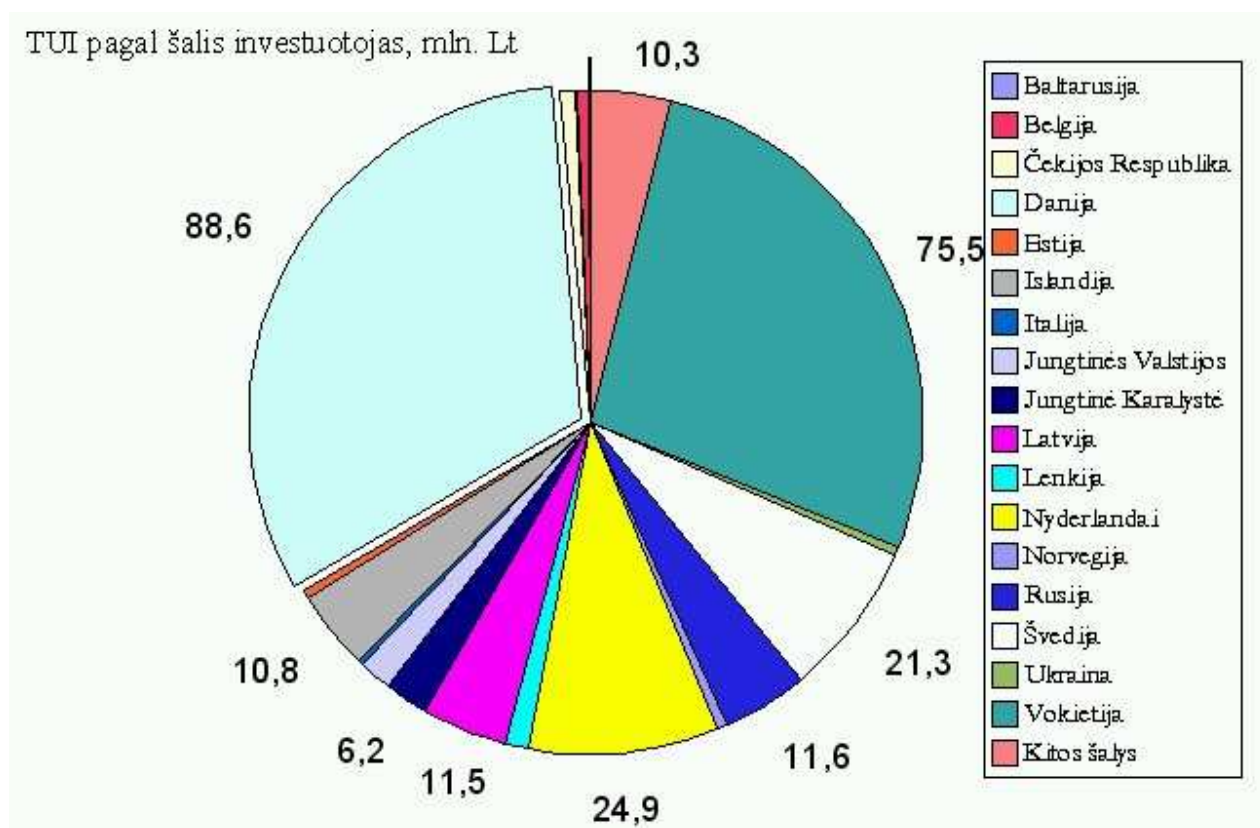
administravimo sistema tiesioginių užsienio investicijų neskatina. Potencialus užsienio investuotojas, prieš nusprenddamas, kurioje valstybėje investuoti, kruopščiai apsveria dėl jo investicijų konkuruojančių valstybių pasiūlymus ir nori turėti garantijas, kad teisės aktuose numatyta parama investicijų projektui bus teikiama. ES struktūrinės paramos atveju finansinė parama verslo projektams teikiama pagal ribotos trukmės konkursus, o pareiškėjai jau turi būti registruoti Lietuvos juridinių asmenų registre. Kaip rodo kitų valstybių patirtis, tiesiogines užsienio investicijas skatinančios valstybės pagalbos schemas turėtų būti pagrįstos ne ribotos trukmės konkursais, o derybomis su potencialiais investuotojais dėl galimų valstybės pagalbos teikimo sąlygų, jeigu šie investuos Lietuvoje ir įvykdys per derybas priimtus įsipareigojimus. Neturėdama tokių finansinių priemonių, Lietuva atsiduria nevienodoje padėtyje dėl tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo. Atlikta konkuruojančių Vidurio ir Rytų Europos valstybių finansinės paramos investuotojams teikimo analizė parodė, kad beveik visos jos koncentruoja teikiamą paramą dideles investicijas darančioms įmonėms (nuo 3,5 mln. litų Lenkijoje iki 55 mln. litų Vengrijoje), investuojančioms į naujus gamybinius pajėgumus, kai siekiama modernizuoti veiklą (Slovakija, Lenkija), kurti naujus produktus (Slovakija), naujas ilgalaikes darbo vietas (Vengrija, Slovėnija, Lenkija, Čekija), plėtoti aukštųjų technologijų gamybą (Čekija). Daugelis minėtų valstybių finansinę paramą derina su savo regionine politika, t. y. teikia paramą investuojantiems į didelio nedarbo arba atsilikusius regionus (Čekija, Slovakija, Vengrija).

43. Užsienio ir vietiniai investuotojai dažnai mini vieną problemą – per didelį biurokratizmą, daugybę įvairių licencijų ir leidimų. Dėl to sunku greitai pradėti veiklą.

Šiaulių apskrities tiesioginiai užsienio investuotojai pagal šalis ir sumas

Pateikta priede skritulinė diagrama nurodo didžiausius ir mažiausius investuotojus Šiaulių apskrities savivaldybėse.

Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės puslapis. Prieiga per Internetą:
<http://www.siauliai.lt/img/ekonomika/06-12/tui-m.jpg> [žiūrėta 2008 04 11].

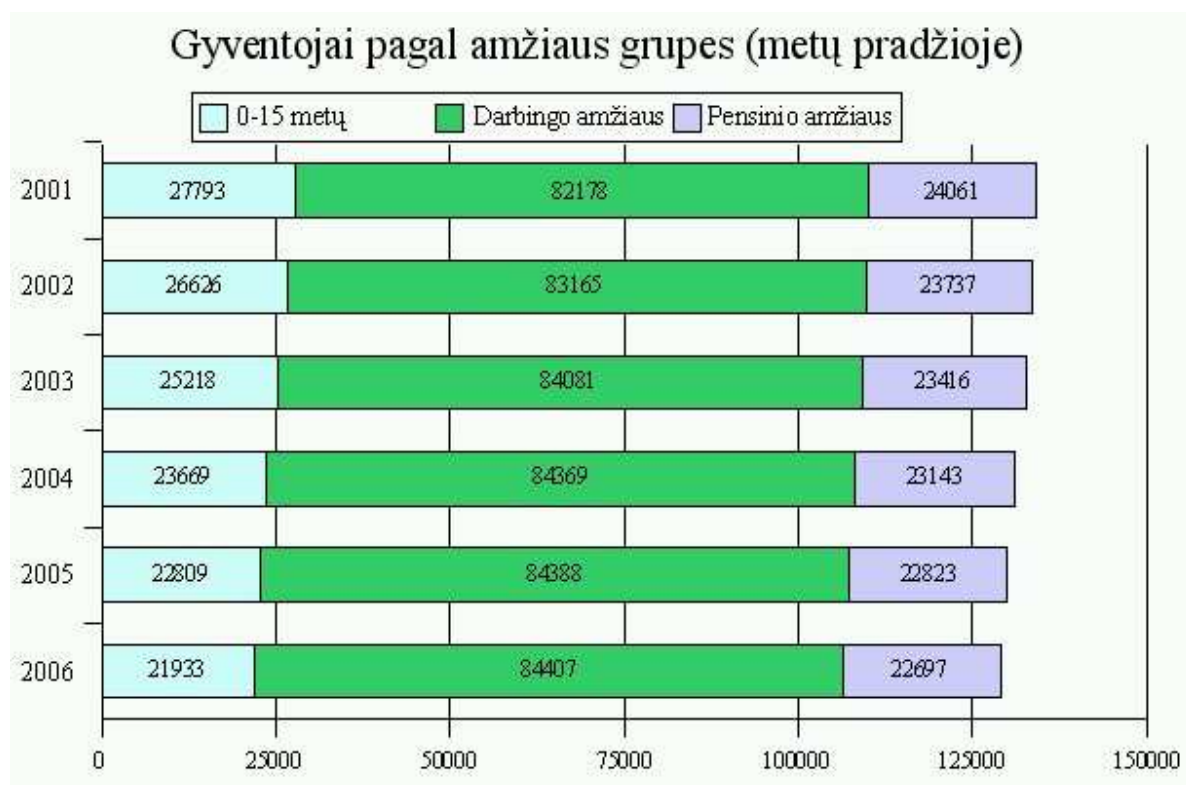

29 pav. Šiaulių apskrities tiesioginiai užsienio investuotojai. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės puslapis. Prieiga per Internetą: <http://www.siauliai.lt/img/ekonomika/06-12/tui-m.jpg> [žiūrėta 2008 04 11].

Šiaulių miesto gyventojai pagal amžiaus grupes

Pateikta priede stulpelinė diagrama yra naudinga, nes nurodo darbingo amžiaus ir pensinio amžiaus gyventojų skaičius Šiaulių miesto savivaldybėje pastovias tendencijas.

Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės puslapis. Prieiga per Internetą:
<http://www.siauliai.lt/img/ekonomika/06-12/tui-m.jpg> [žiūrėta 2008 04 11].

30 pav. Šiaulių miesto gyventojai pagal amžiaus grupes. Šaltinis: Šiaulių miesto savivaldybės puslapis. Prieiga per internetą: <http://www.siauliai.lt/img/ekonomika/06-12/tui-m.jpg> [žiūrėta 2008 04 11].